COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

Jacques Chabannes

Crinoline și otravă

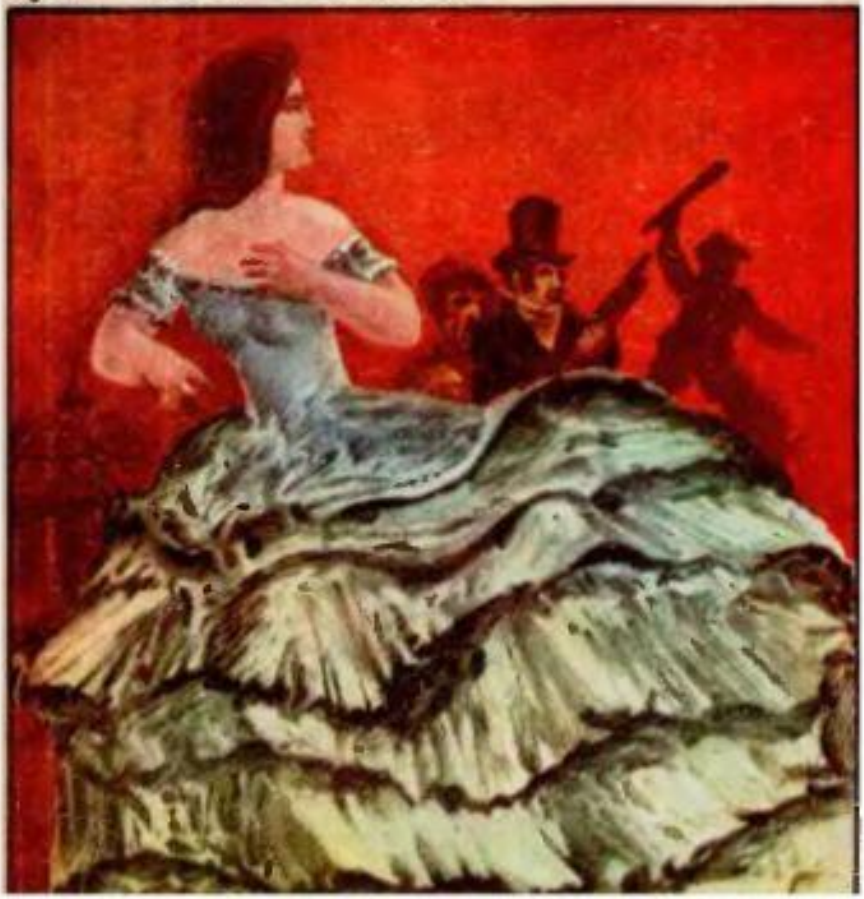

COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

JACQUES CHABANNES

CRINOLINE ȘI OTRAVĂ

Versiunea digitală 1.0 – noiembrie 2023

Realizată după volumul apărut la Editura Univers, București, 1979

Titlul lucrării în original: Jacques Chabannes – *LE POISON SOUS LA CRINOLINE*,
© 1970, Editions Fleuve Noir, Paris

Traducere: Virginia Șerbănescu
Coperta: Vasile Olac

Prolog
S-A ARUNCAT SĂMÂNȚA (1830–1831)

Capitolul I

Unchiul Teobaldus a hotărât că Felice îl va însoți la Rimini. De când tatăl lui, Orsus, a fost arestat la Florența (unde se afla la verii săi Ricci ca trimis al carbonarilor din Romagna), unchiul Teobaldus l-a luat în grija lui pe Felice.

Felice e un băiat cuminte, silitor la învățătură. Vorbește rar și totdeauna are ceva de spus. Dar ceea ce gândește i se poate citi în privire.

Cu toate înaltele lor relații, familia Ricci (care a dat Bisericii atâția papi și cardinali) n-a putut să-l elibereze pe Orsus Orsini. Marele duce al Florenței l-a predat chiar zbirilor papei motivând că Romagna e un stat pontifical. Și iată că se împlinesc curând doi ani (ei da! atâta a trecut de la 1829) de când Orsus Orsini e tăinuit într-o închisoare romană.

Ori de câte ori vorbește de bietul său frate, Teobaldus – care poartă cu mândrie prenumele sfântului protector al carbonarilor – se uită-n ochii lui Felice.

În primăvară, Teobaldus s-a dus la Florența ca să-l vadă pe contele Ricci, vărul primar al răposatei mame a lui Felice, în mărețul său palat de pe malul râului Arno. Contele are copii frumoși și printre ei o fetiță de șase ani, cu părul auriu ca grâul copt și cu ochii albaștri, pe care-o cheamă Anna-Maria. Făcându-i o reverență, fetița l-a rugat să-l îmbrățișeze din partea ei pe vărul Felice, care-i atât de drăguț și are ochi așa de frumoși.

Dar contele Ricci nici n-a vrut să audă de o nouă cerere de grațiere a tatălui lui Felice:

— Eu nu mă mai amestec în poveștile cu carbonari, i-a spus tăios lui Teobaldus, petrecându-l până la ușă.

Câteva luni mai târziu, unchiul l-a anunțat pe Felice, care se-ntorsese de la școală, că se vor duce pentru două-trei zile la Rimini. Copilul a-nțeles pe dată că era vorba de o întrunire la nivelul șefilor ventelor[1] din Romagna. Fiindcă în Franța izbucnise Revoluția și Italia se contaminase și ea. Speranța încolțise în inimile tuturor celor din Piemont, Lombardia, Veneția, Emilia și chiar a celor din regiunea Marciae.

Lombardia și Veneția vor mai scăpa și de data aceasta de austrieci? Romagna și Emilia de papă? Iată de ce, încă din zori, calul merge la trap pe drumul Ravennei, târând brișca-n care stau alături unchiul și nepotul.

---

[1] Unitate de bază în organizarea mișcării revoluționare a carbonarilor italieni, formată din douăzeci de membri (ital. *venti* = douăzeci).

Un adevărat romagnol de soi, acest unchi Teobaldus, purtându-și pușca de calibru mic în bandulieră și butelca plină cu vin de San Giovese, „sângele Romagnei”, proptită temeinic între picioare.

I s-au povestit multe lui Felice despre unchiul Teobaldus, descendent al ghibelinilor, de la care i s-a tras tradiționala oroare de popi și de papă, stăpânul său. Da, un adevărat romagnol, iute la mânie; revoluționar și conservator în același timp, astfel încât nevastă-sa, după tradiție, îi taie-n fiecare an, în prima vineri din martie, o șuviță de păr pentru a se-ncredința de fidelitatea lui. E tot atât de aspru în lupta lui cu Roma, pe cât era preotul la școală când îi bătea cu nuiaua ca să-nvețe pe de rost rozariul[2].

E foarte cald. Din când în când, unchiul Teobaldus îi trece nepotului hățurile și-apucă zdravăn cu amândouă mâinile butelca îmbrăcată-n împletitură de pai, o duce la gură și bea cu zgomot.

Au dormit la Ravenna. Dimineața, pe când se spălau la cișmeaua din curtea hanului, cu pieptul gol, și se scuturau de apă, Teobaldus a strigat râzând:

— Știi că-mi placi, micuțule? Ești un adevărat romagnol.

Și când Teobaldus Orsini a spus cuvântul „romagnol”, a spus tot.

Până la prânz n-a mai scos o vorbă; a stat cu privirea ațintită pe șosea, la câțiva metri dinaintea calului. S-au oprit sub un copac, ca să mănânce șuncă și brânză. Când s-a simțit în sfârșit sătul, unchiul Teobaldus a vorbit:

— Desigur, băiețaș, n-o să te pot lua cu mine la întruniri. Am să te las la han. Sper că o să stai acolo cuminte. Vom cina poate cu vreo doi-trei prieteni, de care-ți vei aminti într-o zi.

Și mai târziu, pe când se-nnopta, a mai adăugat:

— Franța a pierdut o revoluție și-acum o ia de la cap. Îi izgonește iar pe Capețieni. Pe noi, italienii, Congresul de la Viena ne-a înrobit din nou. Tot ce-a câștigat Napoleon s-a anulat. Iată că au trecut cincisprezece ani de când unii suntem supuși Austriei și alții papei, cu excepția fericiților piemontezi. Dar să știi, copile, că de câteva zile o adiere de nădejde străbate Italia. Lombardia și Veneția se vor răscula și nădăjduiesc că și Parma, și Modena, și Toscana vor face la fel. Va suna curând ceasul când Italia-și va regăsi unitatea din vremile de măreție ale Romei. Va fi o singură patrie. O să vezi, băiatule. Te vei bate și tu pentru această împlinire.

---

[2] Șirag de mătănii; la fiecare boabă se recită o rugăciune.

Ascultându-l pe unchiul său, Felice strânge pumnii cu atâta putere încât unghiile-i intră în carne. Simte cum se stârnește-n el o furtună și nu-și dă bine seama dacă-i ură, iubire sau un val, un vârtej.

Teobaldus caută privirea nepotului, o prinde și surâde.

A doua zi, unchiul Teobaldus a plecat cu noaptea-n cap. Felice a rătăcit pe străzile vechiului oraș. La prânz a mâncat un coltuc de pâine și-o bucată de brânză pe care i le-a lăsat, la plecare, unchiul, pe masa din camera unde-au dormit amândoi într-un pat. Apoi Felice a adormit, copleșit de somnul amiezii. Orașul Rimini își face siesta. Parcă toarce. În depărtare, Adriatica – asemeni unei oglinzi de argint – reflectă un soare ce pare încremenit.

La parterul unei case înstărite din apropierea Primăriei, douăzeci de oameni s-au adunat în jurul unei mese în potcoavă. Lângă ușă zac, aruncate claie peste grămadă, puștile. Dinaintea fiecărui conspirator, un pumnal împlântat în masă.

Sebastiano Menotti e un om slab și negricios, cu obrajii scofâlciți, cu mărul lui Adam proeminent, cu părul creț. Are vreo treizeci de ani.

— Mâine, spune el, insurecția va exploda ca praful de pușcă în Lombardia, Emilia, Veneția și Toscana, dacă e să dăm crezare celor raportate de iluștrii noștri oaspeți, Napoleon-Ludovic și Ludovic-Napoleon Bonaparte.

Toate privirile se întorc spre cei doi oameni care stau în centrul mesei. Aceștia se ridică și adunarea aplaudă.

Napoleon-Ludovic e de statură mijlocie. Are nasul acvilin, ochii negri, pielea gălbuie, umerii lați.

— Cum am auzit de iminența insurecției în Lombardia și Veneția, statele robite Austriei, și a celor care suferă povara papalității, strigă el cu o voce aspră, fratele meu și cu mine am alergat la întâlnirea cu dumneavoastră. Nădăjduim că și Toscana-și va scutura jugul asupritorilor, dar acolo mișcarea carbonarilor e mai slabă și mai puțin organizată. Deci, dacă mă iau după cele ce ni le-a spus Menotti, aveți peste trei mii de vente gata să acționeze?

Un tânăr solid intervine: e signor Mateotti.

— Vin de la Torino, spune el. Acolo am fost asigurat că Piemontul liber ne va sări în ajutor, cu toate mijloacele ce-i stau la îndemână. Se-nțelege că nu se pot aventura într-un război fățiș împotriva Austriei, ar însemna să ajungă robi ca și noi.

Stând lângă Napoleon-Ludovic, Ludovic-Napoleon ascultă cu luare aminte schimbul de păreri dintre membrii ventei supreme din Emilia și din Romagna.

Organizarea mișcării e simplă: douăzeci de oameni la bază constituie o ventă. Adunarea reprezentanților a douăzeci de vente constituie o „ventă superioară”,

– și așa mai departe până la „venta superioară a statului”, întrunită astăzi pentru a-i primi pe cei doi trimiși de la Florența.

Dacă Napoleon-Ludovic, fiul cel mai mare al lui Ludovic-Bonaparte, ex-regele Olandei, și-al Ortansei de Beauharnais, e un om în toată puterea, fratele lui, Ludovic-Napoleon, pare abia ieșit din adolescență, cu toți cei douăzeci și trei de ani ai săi. E plăpând, mic, cu torsul lung și picioarele scurte. Privirea lui te descumpănește; ochii albaștri par să se uite la tine fără să te vadă, învăluiți în umbră. Își ascultă fratele, fără să i se poată citi nimic pe chipul impasibil. Apoi se uită calm la toți cei ce fac parte din adunarea așezată în jurul mesei.

— Trei mii de vente, întreabă Napoleon-Ludovic, reprezintă aproximativ șaizeci de mii de oameni?

— Numai pentru Romagna și Emilia, precizează Menotti.

— Fratele meu și cu mine vă stăm la dispoziție, conchide Napoleon-Ludovic. E de datoria noastră.

— Suntem fericiți să vă avem astăzi printre noi, răspunde Menotti. Vom depune încă o dată, împreună, jurământul solemn de a ne bate până la capăt pentru libertatea Italiei… Vom jura pe pumnalele noastre.

Cei douăzeci și doi de oameni, în picioare, întind brațul drept, orizontal.

— Jurăm!

Și se așază din nou.

— Monseniore, reia Menotti, întorcându-se spre Napoleon-Ludovic, mai e nevoie oare să vă spunem cât de prețios ne e concursul rudelor împăratului? O primă dată, generalul Bonaparte a eliberat parțial Italia. Prezența nepoților lui alături de noi ne umple inimile de o nemărginită nădejde.

Atunci tânărul Ludovic-Napoleon se ridică și spune cu o voce gravă:

— Numele pe care-l purtăm ne îndatorează să ajutăm popoarele aflate la ananghie care ne cheamă.

În jurul mesei izbucnesc aplauze. Când se potolește entuziasmul, Napoleon-Ludovic pune mâna pe umărul fratelui mai tânăr.

— Mai e oare nevoie să vă reamintesc despre participarea mea la revolta napolitană, încă de la vârsta de cincisprezece ani? Să vă spun că rămân credincios jurămintelor mele așa cum o va face începând de astăzi și fratele meu mai mic? Noi nu uităm că în vinele corsicanilor curge sânge genovez.

— Vaticanul nu e destul de puternic pentru a ne ține patria sub stăpânirea sa, strigă Menotti, dar din păcate suficient de puternic pentru a împiedica reîntregirea Italiei. Cel puțin până acuma.

Teobaldus, care-a urmărit spusele carbonarilor cu ochii strălucitori, cu gura încleștată și amândouă mâinile strânse una-ntr-alta, intervine:

— Vom porni asupra Romei. Prietenii noștri din Modena, Bologna, Ravenna s-au și pus în mișcare. Întâlnirea va avea loc la Pesaro. De acolo vom porni spre Roma trecând prin Umbria. Putem nădăjdui totul de la o luare prin surprindere.

— Ridicăm ședința, conchide Menotti.

Când ajunge la han, Teobaldus îl trezește pe Felice, care-și freacă ochii. Îl mângâie pe părul zbârlit.

— Băiete, astă-seară o să cinăm bine, fără-ndoială pentru ultima dată. Ești destul de mare ca să conduci singur brișca și s-o duci îndărăt la Forli, nu-i așa?

Îi explică spre a ști că, pentru carbonarii care iau conducerea răscoalei, drumul de la Rimini la Roma nu trece prin Forli. Și Felice va trebui să-i spună mătușii de ce nu se întoarce prea curând șeful familiei.

În același timp, în marea sală a casei Menotti, ai cărei oaspeți sunt, cei doi frați Napoleon-Ludovic și Ludovic-Napoleon îi scriu mamei lor Ortansa, care locuiește la Roma, în vila Paolina. Ea își va lua asupră-și să-i pună la curent pe toți membrii familiei care locuiesc în Statele Bisericii, pe tatăl lor Ludovic, pe bunica lor Letiția, pe unchii și mătușile Lucien, Paulina și Caroline.

„Dragostea voastră va fi de acord cu sentimentele noastre. Ne-am luat niște angajamente și nu putem să nu ni le ținem, dat fiind numele pe care-l purtăm”.

Armata eliberării se răspândește tumultuoasă de-a lungul Adriaticei, salutată de aclamațiile entuziaste ale populației. Cu fiecare târg, cu fiecare sat, șuvoiul crește prin alăturarea uneia sau mai multor vente. Ordinul general este o pușcă și un cuțit de om, plus două cartușiere.

Când ventele din Rimini se pun în mișcare, coborând spre mare, Felice, de pe marginea trotuarului, cu lacrimile-n ochi, își privește unchiul, aproape în fruntea coloanei pe care-o conduc călare Menotti și cei doi frați Bonaparte.

*

— Tremuram la gândul că rătăcești pe drumuri, mamă, spune Enguerrand-Louis, îmbrățișând-o pe Agnès. Nu puteam să-mi iert faptul că te rugasem să vii la botezul micului nostru Atala.

Ea surâde. Zveltă, elegantă, Agnès de Florensac își poartă cu sprinteneală cei cincizeci de ani. N-a pierdut nimic din strălucirea care i-a adus atâtea succese.

— Liniștește-te, îi spune ea râzând, în Franța drumurile sunt sigure.

— Dar ce să fac, continuă Enguerrand-Louis cu oarecare solemnitate, ai fost o tovarășă atât de minunată pentru tata că n-aș fi conceput să-i dau primului meu fiu numele lui fără să fii de față, mamă.

Agnès îi îmbrățișează pe rând pe toți membrii familiei, începând cu fiul ei vitreg Enguerrand-Louis, mai tânăr ca ea cu cincisprezece ani, continuând cu soția

acestuia, Geneviève, fiica unui mareșal al imperiului – care, în virtutea faptului că tatăl ei și-a început viața ca rândaș, afectează o subtilă distincție. Urmează apoi copiii lui Enguerrand-Louis: Isabella, de șapte ani; Louise, cinci ani; Marie-Amélie, trei ani, care i se cațără pe genunchi de îndată ce se așază.

— M-am temut, reia Enguerrand-Louis, că n-o să ai curajul să-l părăsești pe bunicul la Florensac.

— I-am lăsat-o pe fiica mea Jeannette, răspunde Agnès mereu surâzătoare. E mare, are treisprezece ani. Își adoră bunicul, îl răsfață, îl îngrijește. De altfel, era cât pe ce să vină și el. Îi lipsește Parisul. N-a mai pus piciorul în capitală de la Restaurație.

— Ba eu cred că n-a mai venit de la călătoria pe care-am făcut-o împreună, în 1812, spune Enguerrand-Louis.

— N-aș putea să te contrazic, răspunde Agnès. Pe vremea aceea eram în Rusia cu tatăl tău.[3]

— N-am uitat că i-ai salvat viața atunci, în Rusia, răspunde cu gravitate Enguerrand-Louis, și nici că după aceea…

— Haide, haide! îl întrerupe Agnès, încruntând sprâncenele, să lăsăm asta!

— Și frățiorul meu Alain? întreabă Enguerrand-Louis. Nu l-ai adus cu dumneata, așa cum ne înțelesesem?

— Ba da! Cred că tocmai dă o mână de ajutor slugilor la descărcarea bagajelor.

— Ei, asta-i! Era aici și nu spuneai nimic! strigă Geneviève repezindu-se spre ușă.

— Bunicul vostru ar fi vrut să-l oprească la moșie…

— La moșia care se reazimă cu totul pe umerii dumitale, recunoaște Enguerrand-Louis.

Agnès protestează cu un gest al mâinii.

— Fii liniștit, umerii mei sunt încă zdraveni. Alain vrea să urmeze dreptul și nu se simte bine la Bordeaux. O să-l înscriu deci aici și-o să-i caut o pensiune.

— Cum de-ți trece prin gând una ca asta! protestează Enguerrand-Louis. Frățiorul meu va locui la mine.

Geneviève îl aduce pe Alain. Are optsprezece ani. A crescut înalt ca toți cei din familia Florensac, dar e strâmt în umeri și are nasul cam mare (faimosul „taie-vânt Florensac”, bombăne bătrânul Louis, care-a împlinit de curând nouăzeci și opt de ani).

[3] Vezi romanul *În raniță, bastonul de mareșal* (Editura Univers, 1976).

Enguerrand-Louis își îmbrățișează fratele vitreg pe amândoi obrajii și-l poftește să stea. Micuța Marie-Amélie se cocoață pe genunchii lui Alain, care nu știe ce să facă cu mâinile și picioarele.

Maică-sa îl privește cu o duioasă ironie.

— La Paris, suspină ea, n-ai aceeași vârstă la optsprezece ani ca pe malurile Garonnei.

Apoi, sărind de la una la alta, continuă:

— Apropo, ce se mai aude cu revoluția? Tot lungul drumului am căutat să văd măcar sulițe și bonete roșii, dacă nu ghilotine, ca pe vremea copilăriei mele. Dar totul mi s-a părut liniștit. Și nicio baricadă, nici cea mai mică răzmeriță de la Bariera Infernului și până aici.

— Vezi lucrurile în roz, oftează Enguerrand-Louis.

— Mama ta vitregă are dreptate, e de părere Geneviève. Nimic nu poate fi mai rău decât domnia lui Carol al X-lea.

Enguerrand-Louis ridică brațele spre cer.

— Bonapartistă! strigă el.

— Cum poți să fii altfel când ești fiica unui mareșal al Franței? întreabă Agnès.

— Chiar când e vorba de un mareșal raliat[4]? ironizează Enguerrand-Louis. Sărmana de tine, dacă-ți închipui că revoluția va instala pe tronul Franței un Bonaparte, te înșeli! De altfel, nici nu există vreunul de doamne-ajută. Și aș mai adăuga la urma urmelor „din fericire”.

Enguerrand-Louis de Florensac, inginer în Manufacturi, e nepotul lui Louis de Florensac, cel care-a fost rând pe rând ofițer pe timpul războiului din Canada, apoi al celui pentru independența Americii, complotist înainte de Revoluția franceză, prizonier la Bastilia, deputat iacobin în Convenție, scăpat de la ghilotină grație loviturii din termidor, luptător în acțiunea din vendemiar[5], deputat în Consiliul celor cinci sute, consilier de stat sub Directorat, ostil imperiului și care-și sfârșește viața pe proprietatea familială de pe malurile Garonnei.

Fiul său Atala (pe care i l-a făcut cândva o indigenă huronă[6] la Quebec), căpitan sub Directorat, a fost însurat cu vara lui primară, Isabelle, care i l-a dăruit pe Enguerrand-Louis. General sub imperiu, a întâlnit-o la Moscova pe Agnès de Vaudreuil, care devenise principesă rusă și văduvă ca și el. După cumplita retragere, s-a căsătorit cu ea. Au avut doi copii: Alain, aici de față, și Jeannette,

---

[4] „Raliații” erau ofițerii imperiului care trecuseră de partea Bourbonilor.

[5] Ziua de 13 vendemiar (1793), zi celebră datorită victoriei câștigate de Napoleon I, la Paris, asupra secțiunilor răsculate împotriva Convenției. Vendemiar era prima lună a calendarului republican (de la 22 septembrie la 21 octombrie).

[6] Huroni, populație indiană stabilită între lacurile Ontario și Huron.

care-a rămas la Florensac lângă bunicul ei. Atala a murit cu doi ani în urmă, în 1827.

Enguerrand-Louis a luat-o în căsătorie pe Geneviève, fiica ducelui de Montebello (noblețe a imperiului foarte disprețuită după 1815), de la care a avut trei fete, Isabelle, Louise, Marie-Amélie și (în sfârșit!) un fiu, Atala, care poartă numele bunicului și care va fi botezat mâine.

Cu ocazia acestui botez, Agnès, văduva lui Atala, nora bătrânului Louis și mama vitregă a lui Enguerrand-Louis, l-a adus la Paris pe fiul ei Alain (optsprezece ani), care-și duce politicos mâna la gură pentru a-și înăbuși un căscat.

— Poate că vrei să te speli puțin, după o călătorie atât de lungă? propune Geneviève. Cina se servește la orele șapte. Obiceiuri noi la Paris: se cinează din ce în mai târziu. Moda cere să nu iei prânzul înainte de amiază.

— Și să nu te dai jos din pat mai devreme de orele șapte dimineața, adaugă Enguerrand-Louis.

— Eu nu plec de aici până nu-mi spuneți cum stați cu revoluția voastră! insistă veselă Agnès.

— Revoluția? protestează Enguerrand-Louis. Știi că ești bine, mamă! Dac-am înțeles eu bine ce mi-au spus tata și mai cu seamă bunicul (care vorbea bucuros despre ea) anul ’89 aducea Franței un aer proaspăt, suflul libertății, sfârșitul privilegiilor…

— Ghilotina și imperiul, continuă Agnès pe același ton.

Chipul Genevièvei se-ntunecă, ceea ce-l face pe Enguerrand-Louis să rânjească. De unde Agnès trage concluzia că menajul fiului ei vitreg nu e tot atât de armonios pe cât de prolific.

— Trebuie să recunoaștem, își dă și ea cu părerea, că bătrânul Carol al X-lea abia se mai ținea pe tron. Se pare că n-a fost nevoie decât de-o adiere ca să zboare.

— O plebe ticăloasă, ieșită din drojdia societății, a invadat Parisul ca guzganii din canalele de scurgere, bombăne Enguerrand-Louis. Bunicul mi-ai vorbit adesea de tricotezele[7] și de fanfaronii care comandau în Adunare. Toți ăștia au făcut copii.

Urmează o tăcere.

Atunci Alain, care a izbutit în sfârșit să se descotorosească de fetița plicticoasă și-a dat-o jos, spune cu o voce monotonă:

— Când un suveran vrea să fie dictator trebuie să dispună și de mijloacele cu care să-și impună forța. Bietul Carol al X-lea, bătrân, a dat decrete, dizolvând

[7] Femei care asistau tricotând la ședințele Convenției Naționale (1792-1795) și la ghilotinări.

Camera cu majoritate ostilă și modificând legea electorală. La șaptezeci și cinci de ani nu se putea bizui nici pe armată, care rămăsese încă bonapartistă, nici pe opinia publică, de vreme ce aceasta l-a renegat. Regimul a murit de bătrânețea regelui.

Enguerrand-Louis îl privește cu uimire. La fel și Geneviève. Un ușor zâmbet de satisfacție se desenează pe buzele Agnès-ei. Găliganul ăsta îi uimește pe toți.

— Neîndoielnic că bietul bătrân s-a crezut un Napoleon! continuă Alain.

Toată lumea râde.

— Ducele de Orléans nu-i nici el prea tânăr, observă Geneviève.

— N-are totuși decât vreo cincizeci și șapte de ani! protestează bărbatul ei.

— Crezi că o să reușească? îl întreabă Agnès pe fiul ei vitreg.

— Inspiră încredere. Îi are pe domnul Laffitte și pe generalul La Fayette de partea lui. Când iese în stradă, strânge mâinile celor mai murdari indivizi. La Palatul Regal s-a instalat o gloată de vagabonzi, golani de pe la barierele orașului din cea mai dăunătoare speță, purtând arme ciordite de peste tot. Au pătruns până-n vestibul.

— Spuneai că n-ai remarcat niciun fel de tulburări pe străzi, intervine Geneviève. Și cu toate acestea a fost prădată arhiepiscopia Parisului. O bandă de secături s-au îmbrăcat în patrafire, și-au pus mitrele pe cap și-au luat odăjdiile bisericești, ca-n vremurile bune de odinioară, cântând cântece obscene pe arii religioase.

— La urma urmelor, spune Alain, coroana lui e făcută din spini.

— Se pare, adaugă Enguerrand-Louis, că militarii nu sunt dintre cei mai puțin pretențioși camarazi ai bietului meu tată, bătrânii imperiului voiesc numai grade și pensii!

— Au fost scoși cu jumătate de soldă, observă Geneviève, strângând buzele disprețuitor.

— Regele francezilor, fiindcă-n definitiv există un rege, o să aibă teribil nevoie de ei, remarcă Alain. E-adevărat că-și primește musafirii încins cu o eșarfă tricoloră? Ar putea să dăinuie dacă nu se teme de ridicol, ba chiar se folosește de ridicol. Burghezii au făcut Revoluția de la ’89 la ’91. Apoi au fost frustrați de ea. Îmi face impresia că Ludovic-Filip le e pe plac. E la nivelul lor. După măreția artificială a lui Bonaparte…

Geneviève tresare.

— Necesară, poate, rectifică imperturbabil Alain, am avut o Restaurație de bătrâni incapabili să înțeleagă vremurile pe care le trăim. Dacă menține moneda, dacă afacerile sunt înfloritoare, noul nostru rege, care-i de partea casei de bani, va putea s-o scoată bine la capăt.

— În concluzie, scrâșnește Enguerrand-Louis, situația e cât se poate de liniștitoare, nu-i așa?

Se ridică și se apropie de Agnès.

— Mamă, cu voia dumitale, o să te conduc în odaia ce ți-e rezervată.

Ce manie să-i spună mamă, când ea pare mai tânără decât el! Surâde și se ridică. O ia la braț și-i șoptește la ureche:

— Frățiorul meu pare inteligent și sigur de el.

Agnès strâmbă din nas.

— Puțin cam prea sigur, poate, dar, din multe puncte de vedere, e mai bine așa ca să reușești în viață.

Apartamentul lui Enguerrand-Louis se află pe strada Bourgogne, la primul etaj al unui imobil nou. Agnès o apucă împreună cu el pe un coridor, urmați de Alain.

Enguerrand-Louis deschide o ușă.

— Iată camera dumitale, mamă; a frățiorului meu e alături. Nădăjduiesc să-l ținem lângă noi până când își va termina dreptul.

— Dacă mă vreți, măcar la început, spune acesta. Am de gând să mă înscriu chiar mâine la facultate. N-a mai rămas decât un trimestru. Trag nădejde să-mi iau diploma la sfârșitul anului universitar.

— Dar n-ai decât șaptesprezece ani! exclamă Enguerrand-Louis.

— Adevărat, constată Alain, dar la anul n-o să-i mai am.

Capitolul II

Forli e aproape pustiu. Rădvanul se oprește în fața unei case. Regina Ortansa, în mare doliu, coboară din trăsură. Cu biciul, vizitiul îi arată o ușă.

— Acolo e.

Ortansa lovește puternic ciocanul de la intrare. Ușa se deschide și apare o servitoare.

— Sunt ducesa de Saint-Leu, spune Ortansa. Fiul meu e aici, nu-i așa?

Servitoarea se dă la o parte, speriată. Ortansa trece pragul. La cei aproape cincizeci de ani, fiica Josephinei e încă foarte frumoasă. A moștenit de la mama ei farmecul datorită căruia au avut amândouă atâtea succese și atâtea aventuri.

Un zgomot de pași o face să se-ntoarcă spre scara pe care Ludovic-Napoleon o coboară în goană.

— Mamă! strigă el. Dumneata, aici?

Are fața umflată și ochii roșii. Se repede la mama sa, o ia în brațe și o strânge la piept.

— Și Napoleon-Ludovic? întreabă ea.

Izbucnește în plâns, o duce pe Ortansa într-un salonaș și se așază lângă ea pe o canapea.

— Și totuși unchiul tău Jérôme, bietul tău tată, mătușa ta Pauline și eu însămi am făcut tot ce-am putut ca să-mpiedicăm această nebunie! geme ea între două suspine.

Ludovic-Napoleon își sărută cu blândețe mama pe obrajii scăldați în lacrimi.

— Am ajuns la timp pentru a-l mai prinde respirând, îi spune el. Băteam în retragere. Tocmai soseam la Rimini, când m-au înștiințat. M-am întors imediat. Dar austriecii înaintează. N-au mai rămas în Forli decât câteva femei și câțiva bătrâni.

— Austriecii? se miră Ortansa.

— Papa Grigore al XVI-lea a fost bătut. A cerut ajutorul împăratului.

— Fratele tău ți-a murit în brațe?

— Da! Și-apoi, azi-dimineață, am pus să se facă o slujbă de pomenire și l-am dus la cimitir cu două slujnice.

Ortansa se ridică.

— Să plecăm, îi spune, fără să mai lăcrimeze. Dacă pun mâna pe tine or să te împuște ca străin care-ai luat parte la o insurecție. Ai fost văzut pe când luptai, dragul meu.

Și-l împinge spre ușă pe Ludovic-Napoleon, care-i livid.

— La plecare vom trece pe la cimitir, hotărăște ea.

Cu câteva zile în urmă, aflase la Roma că răsculaților din Romagna le merge rău, apoi, printr-un prieten al Vaticanului, că viața lui Napoleon-Ludovic era în primejdie. Foarte prost dispus, Sfântul Părinte începe să-i găsească pe acești Bonaparte cam stânjenitori. I-a poftit mai mult sau mai puțin politicos să părăsească Statele Pontificale. Numai Lucien, care s-a retras din treburile obștești și bineînțeles principesa Pauline Borghese au fost iertați.

E aproape noapte când Ortansa și Ludovic-Napoleon ajung la Rimini. Ludovic-Napoleon oprește trăsura în fața casei Menotti. Acesta îi primește în sala cea mare unde, cu câteva luni în urmă, carbonarii depuseseră solemnul lor jurământ. Menotti pare să fi redevenit un burghez pașnic.

— Armata insurecțională nu mai există, îi anunță el. Austriecii ne-ar fi măcelărit pe toți. Prietenii noștri s-au întors pe la casele lor și și-au îngropat armele. Neîndoielnic, va ploua cu denunțuri, arestări și martiri. Altfel nu se poate. Noi vom fi printre cei vizați, eu la Rimini, Teobaldus la Forli. Dacă ne ucid, alții ne vor lua locul; dacă ne grațiază, vom reîncepe lupta. Va veni o zi când Italia va fi liberă și unită.

E mai mult decât poate să-ndure Ortansa.

— Dumneata știi tot atât de bine ca și mine, strigă ea, că fiul meu e-n mare primejdie aici! Va fi un eveniment condamnarea unui Bonaparte! Grigore al XVI-lea urăște rudele împăratului. Trebuie să-i scăpăm deci cu orice preț din gheare.

— N-o să fie ușor, intervine Ludovic-Napoleon, care e foarte palid. Vor fi barate toate drumurile; toți tinerii vor fi suspectați.

— Represiunea va fi mai aprigă în Statele Pontificale decât în Lombardia, continuă Menotti. Niciodată papii n-au glumit cu autoritatea lor temporală când le-a fost amenințată. Ca să ajungeți mai repede în Toscana, ar fi trebuit să luați drumul Florenței prin Castrocaro. Dar în niciun caz nu trebuie să vă întoarceți. Duceți-vă la Florența prin Abruzzi. Veți ajunge mai ușor după aceea în Piemont prin Liguria. De acolo, veți trece în Elveția, dacă regele Piemontului vă refuză ospitalitatea.

Ludovic-Napoleon, care n-a spus încă nimic, ridică pe neașteptate capul.

— N-o să fug ca un dezertor, strigă el. Înseamnă că nu mă cunoașteți.

Ortansa sare, ca mușcată de șarpe.

— Cere-i părerea lui signor Menotti, țipă ea. Când faci o revoluție, ceea ce contează-i eficacitatea. Unchiul tău, Napoleon, a dovedit-o în brumar. Ar fi stupid să te sacrifici în numele nu știu cărei gloriole.

— Majestatea sa are dreptate, insistă Menotti. Vom avea nevoie de dumneavoastră mai târziu.

Ludovic-Napoleon își șterge fruntea pe care au apărut câteva broboane de năduşeală. Descumpănit, cade pe un scaun. Menotti îi pune mâna pe umăr.

— Mama dumneavoastră are dreptate.

Ortansa își deschide coșul și scotocește în el.

— Îți voi cere ceva și mai greu de suportat pentru mândria ta, fiul meu, spune ea. Da, și mai greu! Signor Menotti, poți să faci rost de o livrea pe măsura acestui conspirator?

— Nimic mai ușor, majestate, răspunde Menotti.

— Am la mine, spune ea, un pașaport englez care ne va fi de folos.

Desface documentul și citește:

— William Spitt. Până la Torino vei fi valet. Vei călători pe capră și ori de câte ori ne vom opri vei avea grijă să-mi deschizi portiera.

Ludovic-Napoleon schițează un gest spre ușă ca și cum ar vrea să fugă. Ortansa îl oprește cu amândouă mâinile.

— Uiți că fratele tău a murit? îl ceartă ea. Între tine și tronul Franței nu mai există decât bietul rege al Romei.

— Și Ludovic-Filip, remarcă Menotti.

— Așa-i, pe ăsta-l uitasem, conchide Ortansa mânioasă.

Un ceas mai târziu, ducesa de Saint-Leu, ex-regina Ortansa, salutată de Menotti, ia loc în trăsura la care-au fost înhămați doi cai odihniți. După ce-nchide portiera, Menotti face un gest de rămas bun vizitiului și valetului, așezați unul lângă altul pe capră.

— Drum bun!

Ludovic-Napoleon, sugrumat în livrea, e alb ca varul. În clipa-n care vizitiul își biciuie caii să pornească, viitorul împărat al francezilor se pleacă spre Menotti și spune:

— Am jurat!

— Când va suna ceasul o să vă reamintesc, răspunde carbonarul, dându-se-ndărăt.

Rădvanul pornește zgomotos pe caldarâmul spart. Menotti îl petrece cu privirea până ce dispare.

Partea întâi
PIESELE MOZAICULUI (1847–1851)

Capitolul I
SĂ-ȚI ALEGI CEASUL

— Nu crezi, dragul meu, că pentru un pretendent la tronul Franței, evadat atât de romantic, prințul Ludovic-Napoleon se poartă cam ciudat cu miss Elisabeth Howard?

— E-atât de frumoasă! Un cap de camee pe un corp superb, un mers plin de grație și de demnitate. Și ce minunat păr negru!

— Pretendentul ăsta cu picioare scurte și nas lung n-are niciun ban. La Elisabeth Howard a găsit casă și masă… și restul. Se spune că ea-i finanțează și campaniile politice…

— Toalete încântătoare, un atelaj impecabil, un confort rafinat în unicul său palat din Berkeley scuar. Nu cred că tânărul acesta…

— Tânărul, tânărul! E un *gigolo* cum se spune în Franța, care are aproape patruzeci de ani.

— Slăbănogul nu-i deloc de plâns. Eu aș compătimi-o mai curând pe ea.

— Eu și mai mult pe nenorocitul de maior Martyn, căruia-i datorează cea mai mare parte a averii ei destul de rotunjoară și pe care l-a părăsit.

— O avere considerabilă, dragul meu, considerabilă!

— Păcat că nu pot râvni la niciun tron! Teribil mi-ar plăcea să fiu întreținut de o femeie atât de drăguță.

O strălucitoare serată în cea mai ipocrită *gentry* a Londrei.

Lady Blessington este o scriitoare strălucită. Salonul său e dintre cele mai *up to date*[8]. Din punct de vedere moral, lady Blessington n-ar putea fi severă; oare n-a trăit ea însăși, ani de zile, în cea mai plăcută intimitate cu soțul și amantul ei?

— Acum când contele d'Orsay e văduv și ea la fel, de ce nu s-au căsătorit?

— Și de ce nu s-a însurat Bonaparte cu miss Howard?

— Trebuie să recunoști, dragul meu, că trăim niște vremuri ciudate!

— La urma urmei și dumneata și eu venim la lady Blessington.

— Da, dar nici dumneata și nici eu nu venim cu soția.

— Fiindcă suntem puritani.

— Cu toate acestea, soțiile prietenilor noștri nu lipsesc în seara aceasta.

— E foarte adevărat. Vin aici cu soțul și amantul.

— De acum un an, de când a evadat din fortăreața de la Ham, acest Ludovic-Napoleon e vedeta saloanelor din Londra.

— Noi, englezii, îl iubim pe Napoleon aproape tot atât cât pe Ioana d'Arc.

---

[8] În pas cu moda (engl.).

— Am voi, poate, să vedem un Bonaparte pe tronul Franței, un Bonaparte care să nu fie Celălalt?

— Regina noastră e un mare suveran.

— *God save the Queen!*[9]

Lângă bufetul instalat nu departe de ușa care dă pe terasa palatului lady-ei Blessington, la doi pași de Hyde Park, doi gentlemeni șușotesc, urmărindu-l cu privirea pe Ludovic-Napoleon care dansează cu miss Howard:

— Are picioarele scurte. Nu e deloc mai înalt decât unchiu-său.

— Care, de altfel, nu era câtuși de puțin.

— Înalt, sau unchi?

— Ce-ar spune defuncta regină Ortansa dacă și-ar vedea feciorul adorat întreținut de fata unui pantofar?

— A unui cizmar, dragul meu, a unui cizmar.

— Apropo de regina Ortansa, l-ai întâlnit la Paris pe celălalt fiu al ei, adulterin oficial acela, pe contele de Morny?

— *Yes!* E impozant. Și el e întreținut, dar nu de o curtezană care s-a retras din afaceri, după ce-a făcut avere, ci de o contesă autentică, ba și mai mult, ambasadoare și fiică de bancher.

— Ei, ce vrei, dragul meu, un dandy trebuie să nu țină seamă de cheltuieli.

— Și cum nici unul, nici celălalt n-au moștenit cine știe ce de la regina Ortansa…

— Au fost nevoiți să se descurce.

— În plus, se pare că Morny este un excelent om de afaceri.

— Am auzit și eu. Contesa Le Hon n-ar fi făcut un plasament prost. Se pare că îi rentează sfecla din Auvergne.

— Nu e deputat de Auvergne?

— Bineînțeles că da. Al naibii de social! Are intenția să îmbunătățească soarta clasei muncitoare, să multiplice casele de economii, creșele, școlile gratuite, cantinele, consiliile de judecată a conflictelor de muncă, totul pentru prosperitatea maselor.

— Ce interesant! Fratele lui vitreg e de aceeași părere?

— Mi s-a spus că nici nu se cunosc. Dar acest Napoleon cu piciorul mic cred că e republican. În tinerețe a fost chiar carbonar.

Serata e în toi. Femeile sunt frumoase, bărbații eleganți. Gentlemeni distinși șoptesc cuvinte galante la urechea elegantelor ladyes, care pufnesc după evantaie. Domnia reginei Victoria e înfloritoare.

---

[9] Trăiască regina!

Când dansul se termină, Ludovic-Napoleon se apropie de lord Palmerston. Gentlemenul acesta subțire, impecabil în hainele bine croite, purtând de-a latul pieptului marele cordon al Sfântului Gheorghe, cu părul și cotleții suri, este ministrul Afacerilor Străine al Majestății sale britanice. Cei doi bărbați schimbă câteva cuvinte, surâzând.

— A venit și lady Palmerston? întreabă unul dintre interlocutorii noștri, care nu s-au dezlipit de lângă bufet.

— Iat-o stând de vorbă cu Elisabeth Howard.

— Totul evoluează. Poate mai încet la Londra decât aiurea, dar și la Londra.

— Citiți presa franceză? Bătrânul Ludovic-Filip o lungește. Are șaptezeci și cinci de ani și de șaptesprezece ani și-a pierdut popularitatea la el în țară.

— Totuși o duce.

— Condițiile de trai s-au schimbat mult de la ultima revoluție franceză, vreau să spun cea în glumă, de la 1830. Mai sunt în special problemele puse de cei care au născocit un cuvânt nou: proletariatul.

— *Goddam!*[10] Știu despre ce e vorba!

— Dezvoltarea industriei înmulțește acest strat social de jos în detrimentul agriculturii. Va trebui să ținem seama de el. Deci o anarhie în Franța nu ne-ar putea lăsa indiferenți. Republica este o boală contagioasă. „Proletariatul" francez n-ar trebui să influențeze „proletariatul" englez. Voi, bancherii, nu sunteți de aceeași părere?

— Și voi, diplomații, știți că toată această puzderie de gazete mărunte, de culegeri de tot felul de șansonete, de mișcări spontane sunt în strânsă legătură cu evadatul de la Ham? Dar cine-i finanțează? Desigur nu numai risipitoarea Elisabeth Howard?

— Dacă lordul Palmerston cunoaște rostul fondurilor secrete, desigur că nu numai miss Howard!

Feciorii strigă primele rădvane. Prințul Louis-Napoleon își așteaptă și el rădvanul. Îi sărută mâna lady-ei Blessington, care schițează o scurtă reverență, gest care nu le scapă observatorilor noștri.

În anticameră se ivește un zdrahon, cu mustăți și favoriți, înfășurat într-un macferlan gros. Se duce direct la Ludovic-Napoleon, de-abia se-nclină dinaintea lui miss Howard, îl ia pe pretendent de braț și-l trage de-o parte.

— Sosesc din Franța, îi spune el. O veste bună: l-au eliberat pe doctorul Conneau. Am luat legătura cu el. S-a și pus pe lucru.

---

[10] Fir-ar să fie! (engl.).

— Nu ți-e teamă că-i urmărit, fiindcă a fost prizonier împreună cu mine la fortăreața din Ham?

— Dacă va fi nevoie, se va întoarce acolo, sau mai bine se va lăsa ucis.

— Așa e, răspunde Ludovic-Napoleon pe gânduri. L-am cunoscut cu mult înaintea dumitale, dragul meu. Pe mâine!

Se duce la Elisabeth Howard și-i oferă brațul.

— Ăsta-i Persigny, câinele credincios, îi suflă diplomatul bancherului. Organizatorul propagandei și cel care împarte fondurile. Bonaparte o să ajungă departe dacă dispune de mai mulți oameni ca el. Crede-mă, am destulă experiență. De va fi nevoie, acesta va și ucide.

Lăsându-l pe Persigny în anticameră, înconjurat de costume de gală și rochii de seară, Ludovic-Napoleon și Elisabeth se urcă în rădvanul lor.

— Ce zici, dragă Elisabeth, a fost o seară admirabilă, nu? o întreabă Ludovic-Napoleon privind prin geam luminile de pe străzile Londrei.

— *My darling*, suspină ea, sunt geloasă când văd toate femeile acestea roind în jurul tău ca muștele la miere.

Cu un gest obișnuit, bărbatul își pișcă vârful nasului proeminent, își netezește mustățile și își mângâie barbișonul ascuțit.

— Nu fi proastă, Elisabeth, știi doar foarte bine că numai pe tine te iubesc!

— Ludovic, aș vrea să-mi faci un copil.

Ridică sprâncenele.

— Nu-ți ajunge unul, pe care-l ai de la un alt bărbat?

Elisabeth se bosumflă, apoi întreabă:

— Persigny ți-a adus vești?

— Ludovic-Filip o duce prost. De la moartea ducelui de Orléans, nu mai crede în viitor. Scandalurile se țin lanț. Administrația de Război și cea a Marinei au mușamalizat niște escrocherii. Directorul Manutanței Generale a făcut speculă cu cerealele. Până și ministrul Lucrărilor Publice este acuzat de delapidare.

Elisabeth suspină:

— Sunt clipe în care aș dori să ajungi conducătorul francezilor.

— N-o să ajung fără ajutorul tău, răspunde Ludovic-Napoleon, sărutându-i umărul gol.

Ea se-nfioară.

— Când te gândești c-am așteptat până la treizeci de ani ca să mă-ndrăgostesc! De-aia îmi ești atât de drag, ticălosule!

— Îmi vine în minte o idee a prietenului meu, doctorul Conneau, pe care l-au eliberat. Bietul Conneau și-a petrecut o mare parte din viață în fortăreață. Arestat

în 1830 la Rimini, tocmai când eu evadam, a stat trei ani în închisorile papale, apoi, mai târziu, șase ani împreună cu mine, la Ham.

— Și care-i ideea prietenului tău, Conneau? întreabă Elisabeth Howard.

— Să organizeze banchete bonapartiste în toate orașele unde va fi posibil, cu discursuri la desert și căldură comunicativă. Ca să poți spori cu câteva grade opinia publică.

— Prietenul tău, răspunde Elisabeth, știe că francezilor le place să stea la masă.

Rădvanul se oprește în fața unui mic palat. Valetul deschide portiera și lasă scara. Pe prag apare un lacheu cu o torță.

Ludovic-Napoleon sare jos și-o ajută pe Elisabeth să coboare. O ia de braț, ca să urce cele zece trepte ale peronului. Când pătrund în anticameră, lacheul le spune:

— Un gentleman a insistat atâta ca s-o vadă pe alteța voastră, încât nu l-am putut împiedica să intre.

— La ora asta? se miră Ludovic-Napoleon, scoțând din buzunarul vestei un ceas mare, de aur.

— Am făcut tot ce-am putut ca să-l conving pe acest gentleman să vină din nou mâine dimineață. Nu-mi mai rămâne decât să chem poliția.

— Ești sigur că nu e înarmat? îl întreabă Elisabeth cu îngrijorare.

— E un grăsun liniștit în aparență, răspunde lacheul imperturbabil.

— Ăștia-s cei mai răi!

Ludovic-Napoleon ridică din umeri îndreptându-se spre salon, în timp ce Elisabeth se oprește la picioarele scării.

La zgomotul ușii deschise de lacheu, omul s-a ridicat, cu sprâncenele încruntate.

— Nu mă mai recunoașteți? întreabă el, ex-abrupto. E adevărat că de șaptesprezece ani încoace m-am îngrășat.

Pe chipul voit inexpresiv al lui Ludovic-Napoleon, apare un surâs luminos…

— Mateotti! strigă el, întinzându-i amândouă mâinile.

— Sosesc de la Torino, răspunde acesta, scuturându-i mâinile. Prima mea vizită e pentru dumneavoastră. Am fost indiscret cerând să vă aștept. Dar eram atât de grăbit…

Ludovic-Napoleon îi arată un fotoliu.

— Vei veni să dejunezi cu mine mâine. Dar spune-mi încă din seara asta ce te aduce la Londra.

— După patru ani de închisoare în Romagna și șase în Lombardia, pregătim insurecția care va aduce, în sfârșit, independența Italiei.

— Iar noi, adaugă bine dispus Ludovic-Napoleon, pregătim înlăturarea definitivă a Bourbonilor și Orléanilor și întoarcerea la putere a familiei Bonaparte.

Voluminosul Mateotti sări cu o sprinteneală surprinzătoare.

— Acesta-i unul din motivele călătoriei mele, monseniore. Regimul din Franța se apropie de sfârșit. Într-o lună, într-o jumătate de an sau într-un an, veți avea toate șansele.

Pe fața lui Louis-Napoleon trece o umbră. Așteaptă urmarea. Mateotti șovăie o clipă, apoi adaugă:

— Bineînțeles, nu v-ați uitat jurământul de acum șaisprezece ani?

— Jurământul pe pumnale? răspunde grav Ludovic-Napoleon. Desigur că nu.

*

Felice Orsini tocmai a sosit la Rimini pentru o ședință a ventei supreme din Romagna. În așteptarea orei de întâlnire, hoinărește prin târg. Deodată tresare. Nu se înșală? E Anna-Maria Ricci! N-o mai văzuse de patru ani. Pe atunci, era o fetișcană de vreo cincisprezece ani, căreia îi făcea curte în parcul palatului Ricci, la Florența. Ea îl asculta fericită, sorbindu-l din ochi, pe el, revoluționarul, răzvrătitul, paria. Se jucase recent *Hernani* la teatrul din Florența, iar el, Felice Orsini, îl incarna, în formă italiană, pe Hernani. Timp de o oră, o ținuse în brațe, gingașă și dulce ca o căprioară. Schimbaseră un sărut timid. Îi jurase, bineînțeles, să-l iubească veșnic.

Îl va recunoaște oare? Patru ani în închisorile Sfântului Părinte lasă urme asupra unui om.

Anna-Maria va trece pe lângă el. Chiar dacă-l va recunoaște, se va preface, fără-ndoială, că nu-l știe. Nu se va trăda.

S-a oprit cu ochii ațintiți asupra ei. Privirile li s-au încrucișat. Se oprește înmărmurită, ca trăsnită. Buzele îi tremură. Se sprijină, ca să nu cadă, de taraba unei vânzătoare de pepeni. Face un pas spre ea. Tânăra domnișoară se întoarce brusc. Guvernanta o însoțește, foarte de-aproape. Totuși Anna-Maria face un pas înainte. Felice la fel. Acum sunt față în față. În ochii ei scânteiază lacrimi mari. Articulează anevoie:

— Astă-seară, la ora zece, pe plajă, lângă port.

O nouă modă vrea ca oamenii din „înalta societate” să-și petreacă „vacanțele” pe țărmul Mediteranei. Sau la Lido din Veneția.

Dar contele Ricci este un original înrăit. A cumpărat terenuri pe țărmul Adriaticei, lângă Rimini, între arbori și flori, și și-a construit o casă.

În fiecare dimineață, se duc pe plajă, unde se scaldă în „costum de baie” (tinerii, în orice caz). Contele Ricci a învățat chiar să înoate.

Când Felice sosi la întâlnire, Anna-Maria se și afla acolo. Alergă spre el și i se aruncă în brațe.

— Ți-am fixat ora zece, Felice, pentru că am așteptat să se culce toți. A trebuit să sar zidul.

Îl ia de mână și-l trage lângă ea pe nisip.

— Sărută-mă, Felice.

Primul lui gest a fost de refuz, dar Anna-Maria îi oferea buzele. Atunci se simți cuprins de un val fierbinte și se sărutară îndelung.

— Nu te iubesc decât pe tine, Felice. Nu te voi iubi decât pe tine, șopti ea înfiorată. Din prima zi în care te-am văzut…

— Aveai șase ani! Poate chiar cinci!

— Nu te-am uitat niciodată, Felice. În toți acești ani în care viața ne-a despărțit, nu m-ai părăsit o clipă.

Așadar, de-a lungul acestor patru ani, nu-i uitase cuvintele spuse într-o noapte, sub raza lunii, pe vremea când toate nădejdile erau cu putință, când Republica, printre șefii căreia ar fi trebuit să fie, părea atât de aproape.

Îi spusese atunci:

— Când voi fi la putere, ne vom căsători, Anna-Maria. Când vei împlini optsprezece ani, vei fi soția mea. Părinții tăi vor fi mândri să mi te dea, căci voi fi unul dintre șefii Republicii. Vom fi descotorosit Florența de marele duce și vom fi înălțat steagul revoluției în Lombardia și Veneția.

Cu câtă ardoare îl privise în noaptea aceea! Era gingașă, blondă, cu ochi albaștri! Cum se lipise de el!

— Căprioară! Mica mea căprioară! îi șoptise el sărutând-o pe gât.

Avea un parfum îmbietor. Două zile mai târziu, sosi marea scadență: războiul. După înfrângerea din 1830, care îi costase viața pe tatăl său Orsus și pe unchiul Teobaldus, catastrofa din 1844 era cât pe-aci să-i fie fatală. Patru ani de închisoare, în timpul cărora chipul Annei-Maria îi apăruse adeseori. Dar îl izgonise. Anna-Maria nu mai era de el. De altfel, poate se căsătorise. Era o aristocrată florentină. Seara aceea nu fusese decât un vis printre alte multe. Dar nu! Anna-Maria nu contenise să se gândească la el. E minunat și absurd.

— În sfârșit, spuse el tandru, nu mai ai cincisprezece ani!

Ea râse:

— Nouăsprezece, la anul.

— Știi că nimic nu-i posibil între noi: tu, o Ricci, iar eu, Felice Orsini, un proscris.

— De fiecare dată când vorbește de tine, unchiul Orso o face în șoaptă, recunoaște ea scuturându-și buclele blonde.

— Sunt rușinea familiei, rânji Felice.

— Îi sperii, explică Anna-Maria, cu ideile tale republicane. Se tem să nu-și piardă banii, situația.

Felice râde sarcastic. Își trece mâna prin barba neagră, își scutură fața palidă peste care s-a revărsat o coamă bogată și mătăsoasă. O ia pe Anna-Maria de mână.

— Vor să uite că mama e mătușa ta. Făcuse o mezalianță, sărmana mea *madre*, cu un romagnol, un ofițer fără avere, care nutrea visuri de libertate.

— Ziarele au publicat o scrisoare de-a ta, reia Anna-Maria, acum mai mult de trei ani, și o știu pe dinafară:

„Nevinovatule! Nu tremura la vederea butucului și a securei. Fiecare picătură de sânge vărsat zămislește mii de eroi".

— M-au condamnat la muncă silnică pe viață.

— Și-ai evadat? întrebă ea strângându-se la pieptul lat al lui Felice.

— Nici măcar atât! Alegerea lui Pius al IX-lea ne-a adus amnistia acum câteva luni.

— Și n-ai venit imediat la Florența?

El clătină din cap.

— Aș fi fost prea supravegheat. La Livorno, am putut tipări un apel către tineretul italian; îl voi răspândi curând în toată țara.

— Ești un erou, Felice, murmură ea.

Prinse obrajii lui Felice între mâini și-i acoperi de sărutări.

— O să fim fericiți, dragostea mea. O să fim fericiți.

Se apropie, se lipește de el. Cu un singur gest ar fi avut-o. Biata căprioară! „Hai, Felice, fii demn de tine, fii demn de respectul tău." Tânărul se îndepărtează.

— Din ziua în care te-au arestat, geme fata, nu mai trăiesc. Aprind lumânări în fiecare duminică. Refuz toate partidele propuse. Ideea că un alt bărbat m-ar putea ține în brațe mă scoate din minți.

Felice înclină capul.

— Dar, Anna-Maria, gândește-te! N-a fost niciodată nimic între noi, știi foarte bine.

— Ai uitat Florența? se indignă ea. În grădină? În seara aceea, ți-am jurat să nu fiu decât a ta.

— Aveai șaisprezece ani! Și-apoi, s-au petrecut atâtea evenimente de atunci. În 1844, aș fi putut reuși, te-aș fi meritat. Aș fi putut fi unul dintre șefii Republicii. Dar astăzi nu sunt decât un ocnaș eliberat.

— Sigur că părinții mei, strigă ea, nu-și vor da consimțământul la căsătoria noastră!

Ideea asta o înveselește:

— Răpește-mă, Felice!

Se apropie din nou de el și-i cuprinde capul cu brațele ei albe. El se desprinde brusc:

— N-a sosit momentul, Anna-Maria. Acum sunt al datoriei mele. Trebuie să lucrez fără răgaz pentru răspândirea ideii de libertate și de unitate. Unitatea e întipărită de veacuri în inima italienilor. Dezbinarea e opera politicienilor. Se va judeca în curând dacă dușmanii lui Brutus sunt demni să figureze printre celelalte națiuni.

— Te vor aresta din nou, Felice, și, de astă dată, pentru toată viața, dacă nu te vor ucide.

— Fii fără teamă, Anna-Maria, voi ști să mă păzesc. Dar, dacă mor, plânge-mă. Alții mă vor răzbuna. Moartea mea va servi, poate, ca exemplu. Dacă trăiesc…

— Oh, Felice, Felice! suspină ea. De ce a trebuit să te iubesc? Tu nu mă iubești, tu n-ai decât Italia în cap și în inimă. Ah, cât sunt de nefericită!

O cuprinde în brațe, o sărută pe frunte. Ea tresare.

— Poate că viața va fi cu noi, spune el grav. Poate vom învinge. Astăzi n-avem dreptul la fericire. Înțelept ar fi să mă uiți.

Fata se ridică dintr-un salt și strigă:

— Ai vrea, nu-i așa? Te plictisesc? Mă detești, poate?

O strânge în brațe și o sărută pe gură. Ea se lăsă, tremurând.

— De-ai ști, murmură ea, de-ai ști! Toți acești ani în care te-am așteptat!

— Să ne întoarcem, zice el. Și mai cu seamă, nu spune la nimeni că m-ai văzut!

— Ne vom revedea aici, mâine seară, la aceeași oră? îl imploră ea.

Felice dă din cap.

— Nu! Trebuie să plec la Forli, la Castrocaro, la Maldola. Apoi mă duc la Ancona și de-acolo, la Florența.

— Ia seama, la Florența. Marele duce e necruțător. E înspăimântat. Asta îl face rău.

Felice continuă…

— Voi merge apoi la Roma. Am dori ca noul papă, un om liberal, să ia conducerea mișcării de independență a Italiei. Va fi o cruciadă, pricepi? O cruciadă! Numai de ne-ar înțelege Sfântul Părinte!

O ia de braț pe Anna-Maria.

— Vino, îi spune, te însoțesc o bucată de drum. Nu-i recomandabil ca o fată tânără să rătăcească singură pe plaja pustie.

*

Vicontele Alain de Florensac își oprește *tilbury*-ul[11] la colțul dintre *avenue* Champs-Elysée și Rond-Point. Acolo se înalță somptuosul palat al ambasadorului Belgiei, contele Letton. Contesa, născută Mosselmann, fiica celui mai mare bancher din Anvers, este, de mai mulți ani, metresa lui Morny. De aceea, alături de palatul Le Hon, Morny și-a construit o discretă locuință cu un etaj, pe care parizienii au botezat-o *la niche à fidèle*[12].

Strălucit parlamentar, Morny reprezintă din 1842, în Adunare, regiunea Auvergne. Grație doamnei Le Hon, a devenit proprietarul unui important domeniu, unde a instalat o uzină, care produce șaptezeci și cinci de mii de kilograme de zahăr pe zi. Regele dandy-lor este și președintele fabricanților de zahăr. Alain de Florensac aruncă *groom*-ului, care face de gardă în fața porții, frâul calului. Un grilaj se deschide spre o curte strâmtă, în fundul căreia câteva trepte duc la intrarea în palat. Un lacheu în livrea îl introduce pe Alain într-un salonaș. Imediat se deschide o ușă și apare Morny.

— Îmi plac oamenii punctuali, spune.

Are fruntea înaltă. Mustața scurtă și deasă îi ascunde buzele subțiri. Pe reverul redingotei se răsfață panglica lată a Legiunii de onoare câștigată în războiul din Algeria.

Se dă în lături spre a-l lăsa pe Alain să intre în cabinet.

— Îl cunosc pe fratele dumneavoastră mai vârstnic, spune el. E un savant de mare valoare. Regele îi acordă o înaltă prețuire. Am auzit vorbindu-se adesea de dumneavoastră, dar n-am avut plăcerea să vă întâlnesc. Ați fost avocat, nu?

— Da, răspunde Alain, trecându-și mâna prin părul des, buclat. Apoi, netezindu-și barba scurtă: am fost. De trei ani însă, mi-am dat demisia din barou. A trebuit să preiau conducerea afacerilor socrului meu, a cărui sănătate începe să se șubrezească.

— Fiindcă veni vorba, cum o duce simpaticul Lubersac?

— Eh, ca la vârsta lui.

— Iată-vă deci devenit, cu de-a sila, industriaș și om de bursă. Ce vârstă aveți?

— Treizeci și patru de ani.

— Sunteți mai mic decât mine cu trei ani. Păreți uimitor de tânăr.

— Am citit, continuă Alain, cu mult interes, broșura dumneavoastră contra importurilor abuzive de zahăr din trestie.

---

[11] Cabrioletă cu două locuri.

[12] Cuibul credincioasei. (fr.)

— Sunt numai câteva articole din *Messager*, răspunde modest Morny, reunite în broșură de prieteni. Împăratul Napoleon a lansat industria zahărului de sfeclă. Franța trebuie să-i susțină consumul.

— Titlurile fabricilor de zahăr au scăzut la Bursă în ultimul timp, insinuează Alain.

Morny aprobă printr-un semn al capului.

— N-ați putut obține nimic de la guvern, dumneavoastră, parlamentar al majorității orleaniste? întreabă Alain.

— Domnul Guizot nu înțelege mare lucru din lucrurile mari, răspunde cu amărăciune Morny. Bursa merge prost, domnule de Florensac, nu numai acțiunile zahărului, și Bursa e pulsul opiniei publice.

— Nu cu inima ușoară ne-am angajat *à la baisse*, afirmă Alain, așezându-și un picior peste celălalt.

Morny se joacă nepăsător cu un coupe-papier. În spatele lui soarele se zbenguie pe vitralii.

— Presupun că n-ați venit aici pentru un schimb de păreri asupra situației economice? Mi s-a spus că intenționați să vă prezentați la alegeri în Gironda?

— Bunicul meu a fost multă vreme deputat acolo.

— În Legislativă și Convenție, nu-i așa? întrebă Morny.

— Apoi în Consiliul Celor Cinci-Sute.

— E un personaj legendar. Mi s-a spus că a trăit o sută doi ani!

— Cu câteva săptămâni mai puțin, într-adevăr.

— Păcat că nu și-a scris memoriile!

— Deocamdată nu-i vorba de alegere, observă Alain. Iată cuvântul meu: în portofoliul familial, pe care îl girez – soția mea e fiică unică – se află un important pachet de acțiuni ale companiei *Chargeurs reunis*[13]. Voi intra deci în consiliu.

— Vizând președinția?

Alain își mângâie barba.

— Niciodată nu acționez în grabă, spune el.

Morny are sub ochi o fișă: Alain de Florensac s-a căsătorit cu ceea ce obișnuit se numește o „pungă doldora”, o fată tot atât de urâtă pe cât de bogată, pe care o lasă bucuros în casa lor particulară din cartierul Chartrons, la Bordeaux. Vicontesa de Florensac nu vine decât rareori la Paris. Cei trei copii dăruiți de Alain o ocupă îndeajuns. Doi dintre ei au o sănătate șubredă. Vicontele își prelungește din ce în ce mai mult șederile la Paris, sub pretextul consiliilor de administrație. Joacă la Bursă, unde se hazardează adeseori în acțiuni periculoase.

[13] Companie de transporturi.

— M-am gândit, spune Alain, că am putea să reducem importul de zahăr din trestie. Noi asigurăm exclusiv transportul din Martinica și Guadelupa. Dar ar trebui să căutăm alte navluri.

Chipul lui Morny se luminează.

— Suntem făcuți să ne înțelegem, strigă el bine dispus, sculându-se. Alain îl imită. Să cinăm diseară împreună. Vreți la *Jockey?* Cred că nu sunteți încă membru al acestui club. O întârziere care trebuie reparată. Îți voi fi naș, dragul meu. Mă gândesc să lansez moda consumului de banane, care ne vin din Africa. Transportul lor ridică probleme. Dar mi s-a spus că un procedeu nou ar permite acestor fructe exotice să ne parvină în bună stare. Dacă lucrurile stau așa, am putea face astfel încât Compania dumneavoastră să aibă exclusivitatea transportului bananelor de pe Coasta de Fildeș și din Senegal.

Îl conduce spre ușa salonului. O femeie și doi bărbați așteaptă. Morny îi salută cu mâna. Iată-i în anticameră.

— Și situația politică, reluă Alain, cum o vedeți?

— Proastă! Regele e bătrân, parizienii se plictisesc. De când cu Algeria, nu se mai petrece nimic. Ziarele sunt exasperant de plate. Și muncitorii, dragul meu, muncitorii? Nimeni nu se gândește la ei, în afară de mine. Ai mei nu-mi vor distruge mașinile, crede-mă. Viitorul vrea ca toată lumea să câștige bani și toată lumea să consume. „Îmbogățiți-vă!" spunea Ludovic-Filip burghezilor. Eu, eu voi spune poporului: „Trăiți mai bine!" Pe diseară.

*

În dimineața asta, Persigny are aerul mai arțăgos ca niciodată. Sprâncenele îi sunt mai încruntate ca de obicei, mustața și favoriții zburlite.

Sare din *cab*-ul[14] care l-a adus de la gară în fața micului palat din Berkeley street. Lovește violent ciocanul ușii, în cadrul căreia apare o slujnică blondă cu bonetă.

— Prințul Napoleon? întreabă el cu vocea lui aspră.

— Prințul și doamna fac o plimbare călare.

— Era și momentul! mormăie Persigny.

Își amintește că a uitat să plătească trăsura. Coboară în stradă, unde îi vede sosind în trap ușor pe Ludovic-Napoleon și pe Elisabeth Howard. Persigny se grăbește să-i întâmpine.

— Revoluție! strigă el. Am venit să vă iau.

Prinde frâul calului lui Ludovic-Napoleon.

[14] Cabrioletă cu scaunul vizitiului sus, în spate.

— Am sărit în primul vapor și în primul tren. Nu trebuie pierdut nici un minut. Trebuie să răspundeți: „Prezent”.

Puțin mai târziu, Ludovic-Napoleon, Elisabeth Howard și Persigny se află în salonaș. A sosit ora marilor hotărâri.

— Ce se întâmplă la Paris? întreabă Ludovic-Napoleon.

Persigny nu-și poate reține entuziasmul.

— Vom răzbuna, în sfârșit, Strasbourgul și Boulogne!

— Sunteți extraordinar! strigă Elisabeth Howard radioasă.

Ludovic-Napoleon șovăie o clipă, apoi cu o voce posomorâtă întreabă:

— Credeți că Ludovic-Filip n-are nicio șansă să se salveze?

— Niciuna!

— Și, urmează Ludovic-Napoleon, credeți că va fi proclamată Republica?

— Pentru asta puteți conta pe Lamartine și pe Victor Hugo.

Ludovic-Napoleon schițează o ușoară strâmbătură de nemulțumire.

— Niște poeți!

— Vor dizolva Camera, continuă Persigny. Vor fi alegeri. Veți fi ales. Va fi primul pas spre putere.

— Credeți că Republica va accepta să mă prezint?

— Asta-i treaba lui Fleury și-a mea.

Ludovic-Napoleon dă din cap, lasă în jos pleoapele-i grele, tace.

— Marile acțiuni reușesc rareori la prima lovitură, spune el, în sfârșit. Dar nu trebuie să repetăm ceea ce s-a-ntâmplat la Strasbourg, nici la Boulogne. Să nu provocăm teamă. Să nu ne grăbim. Sau Republica se va consolida, dacă e vorba de Republică, și atunci mă voi repatria ca simplu cetățean; sau va provoca tulburări, lungi și sângeroase, de care vreau să mă țin departe.

Șovăie o clipă, apoi adaugă:

— Vor trebui mulți bani, dacă vrem să evităm acest rezultat derizoriu: să mă văd un modest deputat.

Elisabeth Howard țâșnește:

— Toată averea mea îți aparține, *darling*. Voi renunța la tot, la Londra, la lux. Ce-mi pasă! Persigny știe mai bine ca oricine că nu poți face nimic fără bani.

— Optimistul ăsta îndrăcit e convins că ai făcut un bun plasament, replică Ludovic-Napoleon, ai cărui ochi se însuflețesc o clipă.

Și continuă:

— E bine ca numele meu să fie simbolul ordinii. Doresc să se știe că dezavuez pe oricine îmi atribuie ambiții pe care nu le am.

— Bravo! aprobă Persigny. Mă gândesc să lansez imediat două ziare: *Napoleon republican* și *Micul Caporal*.

— Lumea trebuie convinsă că, dacă mă aleg, nu voi fi un prinț care revine, ci un bun *republican*.

— Mă voi întoarce în Franța, conchide Persigny, pentru a vă căuta o circumscripție bună. Veți fi ales fără îndoială.

— Cred în tine, strigă Elisabeth cu entuziasm. Persigny, spune-mi de cât ai nevoie în lunile următoare. Voi face tot ce-i necesar.

— De altfel, intervine Ludovic-Napoleon, posed încă, în Romagna, o proprietate rămasă de la tatăl meu. Am putea s-o ipotecăm ori s-o vindem? Elisabeth are nevoie de garanții.

— Nici nu mă gândesc! protestează ea.

— Și apoi îl voi vizita pe lordul Palmerston, continuă Ludovic-Napoleon. Întoarcerea mea eventuală în Franța nu trebuie să neliniștească pe Majestatea sa.

— O voi vedea pe lady Palmerston chiar în după-amiaza asta, intervine cu însuflețire Elisabeth. Coroana nu va fi insensibilă la evenimentele din Franța.

— Dacă evenimentele se agravează, insistă Ludovic-Napoleon, să declari sus și tare, Persigny, că eu nu voi face nimic decât în cadrul legalității. Singura mea dorință e să mă întorc în Franța pentru a participa la noua prosperitate a țării mele. Îmi cunoști programul: Accesul clasei muncitoare la proprietate. Distribuirea pământurilor necultivate. Pace în Europa; o politică umanitară și pacifică. Toate astea sunt cuprinse în cartea mea, nu-i așa?

Cade pe gânduri. Cei doi interlocutori îi respectă tăcerea. Apoi spune:

— Din când în când, apar oameni, pe care i-aș numi providențiali, în mâinile cărora este așezat destinul țării lor. Cred că sunt unul dintre acești oameni. Dacă este așa, Providența mă va ajuta să-mi îndeplinesc misiunea. Soarta m-a trădat de două ori. Cu atât mai sigur mi se va împlini destinul.

Se ridică, strânge mâna lui Persigny:

— Succes, prietene. Lucrează astfel încât să fiu căutat.

— Da, sire, răspunde Persigny.

Ludovic-Napoleon deschide gura spre a protesta, dar tace. La sfârșit, Elisabeth se apropie de el și-l sărută cald pe obraz. Persigny pleacă.

— Un om violent, un fanatic, suspină Ludovic-Napoleon, dar de un devotament absolut. Un protestatar perpetuu, ar fi spus unchiul meu împăratul.

O luă lângă el pe Elisabeth:

— Să știm să așteptăm și să ne pregătim, spune. Închisoarea e o școală; tăcerea, o disciplină.

*

Alain fusese ales, la 25 aprilie, deputat de Gironda, în fruntea listei moderate. Alegerile complimentare din 4 iunie au confirmat hotărârea francezilor de a nu se lăsa târâți în aventură. Atunci strada s-a dezlănțuit brusc.

Alain se sperie. Decide să părăsească Parisul. Nu știe cum. Ieri, au fost ridicate baricade pe toate străzile. O bandă de răsculați, înarmați cu târnăcoape, pistoale și ciomege, cărora li se atașaseră trecători și curioși, s-a izbit de batalionul gărzilor naționale. Să fi tras vreun manifestant? Să fi descărcat vreun soldat speriat un foc de pușcă? Trupa a deschis focul. Manifestanții s-au retras, apoi au revenit ca un flux. Au încărcat într-o căruță corpurile celor împușcați, apoi, lugubrul cortegiu, încadrat de răzvrătiți, cu torțele în mâini, s-a răspândit prin oraș.

Adunarea a votat, azi-dimineață, depline puteri generalului Cavaignac pentru restabilirea ordinei. Vestea s-a răspândit ca o dâră de pulbere. Cortegiile se îndreaptă spre Camera Deputaților, unde ședința a fost suspendată. În cazul în care Cavaignac nu reușește să restabilească ordinea, se vor aresta, probabil, mulți parlamentari.

În această zi (25 iulie) e foarte cald. Alain deschide o fereastră. În cartierul Saint-Honoré, o mulțime imensă înaintează încet spre piața Concordiei, cântând:

Robespierre și Saint-Juste au fost băieți de treabă,
Au tăiat gâtul bogaților și al trântorilor,
Să-i frigem ca pe-un sac de castane degrabă,
Toți democrați vor avea la rândul lor
Pui, claponi și miei după poftă.

O bătaie puternică în ușă. Au și venit? Alain ascultă nemișcat. Bătăile devin mai violente; apoi se aude o voce cunoscută:

— Alain, portarul mi-a spus că ești acasă. Deschide-mi!

E sora lui, Jeannette.

Alain se repede, deschide și închide iar ușa în urma unei femei rătăcite, zbârlite, transpirate.

Jeannette, al doilea copil al generalului Atala de Florensac și al Agnès-ei de Vaudreuil, se apropie de treizeci de ani. E o femeie tânără și subțire, cu trăsături regulate, care pare stăpână pe sine în toate împrejurările. Văzând-o acum tulburată, Alain pare surprins. De când se știe nu s-a iubit decât pe sine. Are totuși o slăbiciune pentru Jeannette, despre care spune cu plăcere: „Sora mea e cineva”.

S-a căsătorit, acum aproape cinci ani, cu un tânăr funcționar întâlnit la Bordeaux, unde e șeful de cabinet al prefectului: Emile de Maupas, un timid, întâi

de toate, și tot așa de puțin vorbăreț ca și ea, un bărbat frumos, cu favoriți buclați, cu părul bogat dat peste cap, pentru a-i descoperi fruntea bombată.

Vizitator stăruitor al castelului Florensac, i-a făcut o curte discretă Jeannettei, care, depășind vârsta de douăzeci de ani, risca să rămână fată bătrână. Luni întregi ședea singură cu Agnès, ocupate să administreze domeniul, să pregătească recoltele, să vândă vinul.

Căsătoria cu Jeannette, descendentă dintr-o mare familie girondină, i-a conferit greutate lui Maupas. La rândul lui, el s-a dat peste cap pentru alegerea cumnatului său, Alain, pe care-l socotește avid și intrigant, dar a cărui prezență în Adunare îi poate fi de folos.

Odată cu evenimentele din februarie, prefectul republican l-a suspendat pe Maupas, care, fiind în disponibilitate la Florensac, se macină. N-are nimic de sperat de la Republică. O detestă. Republicanii îi răspund la fel. Va fi obligat, și el, să se consacre moșiei? A lăsat-o pe Jeannette să vină singură la Paris, spre a vedea pe ce carte urma să joace.

— Jeannette, strigă Alain. Ce se-ntâmplă?

— Îngrozitor! geme ea. L-au luat pe Atala pe o brancardă. A fost rănit pe baricada din bulevardul Madeleine.

— Ce-ai căutat, nefericito, în bulevardul Madeleine?

— Mă dusesem să-l caut.

— Dar cum se face că Atala e la Paris, când tată-său, fratele nostru Enguerrand-Louis, se reîntorsese la Florensac, sfătuit de mine, încă de la sfârșitul lui februarie?

— Enguerrand-Louis și Geneviève, părinții lui, au făcut tot ce-au putut ca să-l ia cu ei, dar a refuzat.

— Trebuia să-l forțeze.

— Hm! ușor de zis.

Atala, copilul teribil al familiei, cel de-al patrulea copil (și singurul băiat) al lui Enguerrand-Louis, tocmai împlinise optsprezece ani.

Încă de mic, nu se interesase decât de desen, apoi de pictură. Studiile lui la liceul Louis-le-Grand luaseră o întorsătură dezastruoasă, spre marea deznădejde a tatălui său, inginerul, dar spre marea bucurie a bătrânei Agnès, care, în timpul vacanțelor girondine, îl ațâța într-ascuns la răzvrătire. Nu găsea nicio urmă de sânge „huron” la înțeleptul inginer, Enguerrand-Louis, îndârjit în munca lui și servitor fidel al regimurilor, nici la propriii ei copii, mierosul și ipocritul Alain, ori tăcuta Jeannette.

Fiicele lui Enguerrand-Louis, Isabelle, căsătorită cu un proprietar bogat din Saint-Emilion, și Louise, soția resemnată (la douăzeci și trei de ani) a unui tânăr

magistrat „cu viitor”, n-o interesau deloc pe Agnès. Numai Marie-Amélie, veșnic îndrăgostită de băieții de prin vecini, ceea ce o neliniștea pe maică-sa Geneviève (fiindcă risca să-și piardă virtutea), o amuza pe Agnès.

Când Marie-Amélie, mereu dezamăgită de mediocritatea eroilor locali, venea să-i plângă în brațe, Agnès își amintea de propria ei tinerețe aventuroasă – prietena lui Barras, spioana lui Fouché, prințesă rusă.

Un interes deosebit îi inspira însă micul Atala. Îl îndemna discret la răzvrătire, cumpărându-i carnete, pânze, pensule, nenumărate tuburi cu culori, ori de câte ori își petrecea vacanțele la Florensac.

Când Atala a împlinit șaptesprezece ani, Enguerrand-Louis a găsit de cuviință să țină un consiliu de familie, înainte de culesul viilor din 1847. Consiliul se compunea din tânărul său frate vitreg, Alain, care părăsise avocatura pentru afaceri, sora vitregă Jeannette și bărbatul ei Maupas, cu Isabelle și Louise, fiicele lui măritate.

— Atala e un leneș, declarase placid Enguerrand-Louis.

Apoi, întorcându-se către mamă-sa vitregă, adăugase:

— Îmi vine să ți-l încredințez ca să faci din el un șef de cramă!

Singură contra tuturor, având greutatea indiscutabilei sale autorități, Agnès obținuse consimțământul celorlalți ca Atala să se înscrie la examenul de admitere la Școala de belle-arte. Lui Enguerrand-Louis și Genevièvei nu le venea să creadă că au acceptat. Atala fusese admis din primul foc. Se puse pe lucru cu râvnă, în clasa domnului Ingres. Era un găligan strâmt în umeri, cu nasul puternic al celor din neamul Florensac, cu picioare și brațe lungi și privirea când atentă, când visătoare.

Dar din toamna lui 1847, Geneviève auzise cu spaimă cuvinte subversive din gura fiului ei. Să fi fost, oare, molipsirea tineretului studențesc? Sau trezirea teribilei eredități a străbunului Louis, erou în războiul de Independență american și deputat iacobin în Convenție? Pe scurt, în câteva săptămâni, Atala se afirmase ca un republican furios, discipol pasionat al lui Louis Blanc.

De la Școala de Belle-Arte până la baricadă nu era decât un pas, repede parcurs.

— Din cauza lui am rămas la Paris, declară Jeannette. Odată proclamată Republica, îl credeam satisfăcut și mă pregăteam să-l iau acasă. Dar ți-ai găsit! M-ar fi însoțit, poate, dacă nu urmau alegerile din aprilie. Rezultatele l-au mâniat mai ales când a aflat că tu fuseseși ales la Bordeaux. Alegerile complimentare din 4 iunie l-au înnebunit pur și simplu. Nu e singurul, după câte se pare, căci iată unde am ajuns: peste șase mii de morți în trei zile.

— Suntem călăii poporului! constată cu amărăciune Alain.

Deschide valiza, cotrobăiește prin ea și scoate o eșarfă, pe care o pune în buzunarul interior al redingotei.

— Fie, să ne facem datoria de unchi, spune. Să mergem să-l căutăm.

În colțul străzii d'Anjou cu cartierul Saint Honoré un incendiu mistuie o casă. Flăcările țâșnesc până-n cer. O baricadă îi împiedică pe pompieri să se apropie.

Când Cavaignac ordonă să fie aruncată în aer baricada, trăgându-se cu tunul, mulțimea de gură-cască și de răzvrătiți se revarsă spre Madeleine. Cavaleria șarjează.

Alain își forțează sora să se ascundă în ungherul unei porți. Un ofițer de poliție îi interpelează. Alain îi flutură eșarfa tricoloră.

— Sunt deputat, spune. N-am putut ajunge la Adunare. Străzile erau baricadate.

— Armata a eliberat piața Concordiei și bulevardul Saint-Germain, domnule deputat, răspunde omul ordinei. Dar a costat scump. S-au numărat peste opt mii de baricade în Paris. Trebuie să rezistăm până când sosesc regimentele din provincie.

— Unde sunt evacuați răniții? întreabă Jeannette.

— Aproape pretutindeni, răspunde ofițerul. Au fost depuși până și în biserica Madeleine.

În urma cavaleriei, care năvălește pe bulevard în direcția Operei, infanteriștii înaintează prin mici salturi, cu puștile în poziție de tragere, atenți la ferestrele caselor, de unde ar putea să tragă răsculații.

Târând-o de mână pe Jeannette, Alain se strecoară de-a lungul caselor, până la Madeleine. Porțile de fier sunt închise ermetic. Trebuie ocolită piața. În fața străzii Tronchet, un soldat înarmat supraveghează intrarea rezervată clerului. Din nou eșarfa tricoloră își produce efectul. Alain și Jeannette pătrund în biserică unde răniții zac direct pe jos. Un miros insuportabil de sânge, urină și hipermanganat îi sufocă.

Vaietele muribunzilor dau impresia unui nesfârșit țipăt de pasăre de noapte.

În clar-obscurul stranelor, Jeannette și Alain își caută nepotul aplecându-se peste răniți, muribunzi și morți.

Poarta cea mare a fațadei își deschide ambele aripi. Un ofițer intră, urmat de o patrulă înarmată. Fluturându-și eșarfa, Alain se apropie de ofițer, care-l salută.

— Alain de Florensac, deputat de Gironda. Îmi caut nepotul. Mi spus că a fost transportat aici.

— Răsculat sau gură-casă? întreabă ofițerul.

— Sper că gură-casă, răspunde Alaim.

— Sunteți sigur, reluă ofițerul, că nu e dintre canaliile astea? Un prim lot a fost transportat la spitalul Beaujon, strada Faubourg Saint Honoré. Am ordin să-i duc la Santé pe cei ușor răniți. Nu mai e loc pentru ceilalți prin spitale. Trebuie, în primul rând, să avem grijă de soldați.

Salută.

Sufocată de miros, Jeannette e gata să leșine. Alain o trage spre ușă.

— Nerodul ăsta mic ne face necazuri, mormăie el.

— Poate e totuși aici?

— Înseamnă să căutăm acul în carul cu fân!

Dubele poliției sunt aliniate dinaintea bisericii, în fața străzii Regale. Clătinându-se, poticnindu-se, primii răsculați apar împinși de jandarmi. Unii șchiopătează, alții își susțin brațul rănit cu cel valid. Cămășile și pieptul le sunt pline de sânge. Coboară treptele largi. Sunt înghesuiți în dube. Și o iau din loc!

Jeannette, sprijinită de brațul fratelui, se încleștează deodată și scoate un țipăt:

— Atala!

E într-adevăr el, îmbrâncit de doi soldați. Are fața zgâriată, cămașa în zdrențe, pantalonii sfâșiați. O pată largă de sânge se vede pe genunchiul stâng.

— Opriți! strigă Jeannette, încercând să forțeze bariera soldaților. Sunt baroana de Maupas.

Dar e greu de străbătut acest hățiș de oameni. Alain se repede, fluturând eșarfa:

— Lăsați-mă să trec! Sunt reprezentantul poporului. Sunteți pe cale să comiteți o eroare judiciară.

Un soldat aiurit se dă la o parte. Alain sare spre ofițer, care, pe prag, cu cravașa în mână, supraveghează coborârea rebelilor.

— Căpitane, strigă el. Îl duc la închisoare pe nepotul meu, Atala de Florensac. E clar că a fost arestat din greșeală și maltratat.

Ofițerul se întoarce brusc… Mai știi… În timpurile astea trebuie să fii prevăzător. Cu unul mai puțin sau mai mult, e totuna; să-l elibereze p'ăsta, dacă are relații.

— Hei, strigă el către jandarmi. Dați-i drumul ăluia!

Susținut de-o parte și de alta de Alain și de Jeannette, Atala se târăște spre strada d'Anjou. Odată ajunși la Alain, Jeannette îl dezbracă, îi spală rănile – una la frunte, alta la picior.

— Cred, spune Alain după un moment, că partida e câștigată de Cavaignac. De vreme ce rebeliunea eșuează, drumul e deschis. Voi miza bucuros pe Ludovic-Bonaparte.

Jeannette izbucnește în râs.

— Bagă de seamă, surioară! urmează Alain. A fost ales în cinci departamente: Sena, Corse, Yonne, Charentes-de-Jos și Moselle. Asta spune mult.

Cu ochii închiși, foarte palid, Atala ascultă. Cât îi disprețuiește! Pe el, cu aerul acela supra-rafinat și bărbia teșită; pe ea, cu aparența placidă și fruntea bombată, ambii ahtiați de profituri.

Jeannette se-ntoarse brusc spre el:

— Ești tot atât de leșinat ca unchiul tău și ca mine. Auzi perfect ce spunem. Din fericire, te-am salvat de închisoare. Te luăm la Florensac.

Atala se ridică deodată într-un cot.

— Nici vorbă, spune. Cât timp mai există o șansă de instaurare a unei adevărate Republici, mă voi bate laolaltă cu ai mei.

Își încleștează dinții, cu sprâncenele încruntate și fruntea îndărătnică.

— Dacă ieși de-aici, vei fi condamnat și trimis, poate, la ocnă. Ați pierdut partida, băiatule, fiindcă n-aveți un șef. Francezilor nu le place anarhia.

— Saint-Just și Robespierre o știau bine, adaugă ironic Alain. Tăiau capetele care se ridicau prea sus.

— Alegătorii amăgiți au trimis în Adunare oameni ca tine, mormăie Atala. Dar noi, poporul, nu-i vrem.

— Tu, poporul? exclamă Jeannette, izbucnind în râs.

— Bunicul vostru, străbunicul meu, era un aristocrat, și totuși a făcut Revoluția.

— Acțiunea voastră e prematură, băiete, constată Alain. I-ați înspăimântat pe burghezi și ei ne-au ales.

— Burghezii au făcut în pantaloni, strigă Atala, dar noi nu vom lăsa să fie înăbușită Republica în avantajul acelora care s-au îmbuibat în timpul lui Ludovic-Filip.

— În acest caz, băiete, treci de partea lui Ludovic-Napoleon. Bonaparte, conchide Alain.

— Bonaparte! strigă Jeannette. Mi s-a spus din toate părțile că e un idiot desăvârșit. A dovedit-o la Strasbourg și Boulogne. Loviturile lui de stat sunt pocnitori ratate.

Alain dă din cap.

— Are un nume.

Jeannette schițează o strâmbătură.

— După părerea mea, nu are nicio șansă.

— Cred, intervine energic Atala, că unchiul Alain are dreptate: viitorul e al lui Bonaparte. Francezii îl visează încă pe unchiul său, împăratul sângeros, și gloria lui.

— Să fim serioși! protestează Jeannette. E un tip cum nu se poate mai ridicol, scurt în picioare și cu niște ochi ca de vițel.

Atala s-a așezat. Ochii îi scânteiază. Seamănă tatălui lui – bunicului său – fiul huronei.

— Nu-i deloc idiot. A jucat foarte abil, afirmă el. Nu s-a întors prea repede. A scris că e mândru să fie ales, dar că nu vrea să devină cauza „dezbinării patriei". Rămâne în exil. În felul ăsta, el nu e ca dumneata, unchiule, un călău al poporului, cum vi se spune, vouă ăstora, deputații care-ați poruncit să se tragă în mulțime.

Alain se lasă într-un fotoliu. Jeannette, înduioșată brusc, se așază pe marginea patului.

— Ar trebui să citiți *Micul Caporal*, publicație bisăptămânală care apare de câteva zile, continuă Alain. Bonaparte îi va avea de partea lui pe francmasoni, căci a fost carbonar, și toată stânga. Ar fi trebuit să-i citiți și cartea publicată în timpul exilului: *Idei napoleoniene*. Ați fi văzut acolo că predică lupta contra sărăciei, accesul clasei muncitoare la proprietate, împărțirea pământurilor necultivate, suprimarea arbitrariului patronilor, crearea liberului schimb. Mai spune că războiul, așa cum îl făcea unchiul său, e flagelul umanității și că a trecut vremea cuceririlor. E Saint-Simon-ian. Or, pentru a reuși, un dictator trebuie să fie omul stângii. Altfel, pe cine s-ar putea sprijini?

Jeannette și Alain sunt înmărmuriți.

— Vor fi alegeri complimentare în noiembrie, încheie Atala. Atunci va fi ales nu de patru, ci de zece departamente, iar voi veți fi păcăliți.

— Până atunci, domnule nepot, decide Jeannette, te iau la Florensac, unde te așteaptă părinții.

— Imposibil! protestează Atala, impresionant și lamentabil în hainele lui sfâșiate și cu fața sângerândă și lividă. Republica, libertatea!

— De libertate, spune Alain aprinzându-și o țigară, prietenii tăi, Louis Blanc și alții, nu se mai sinchisesc. Libertatea nu e o noțiune de masă. E o idee de elită.

O clipă de tăcere.

— Dacă într-adevăr, dragă unchiule, intenționați să mă duceți la Florensac, declară Atala ridicându-se și întinzându-se, trebuie să mă îmbrăcați. Cred că nu aveți de gând să mă duceți cu trenul și cu diligența îmbrăcat ca un cerșetor din Maubert? Dă-mi unul din costumele dumitale de dandy. O să-mi vină foarte bine.

Surprins, Alain deschide un dulap din care îi aruncă pe divan, una peste alta, o redingotă, o vestă, o cămașă, niște pantaloni, ciorapi, încălțăminte.

Atala începe să se îmbrace.

— Și mai gândiți-vă, insistă el șiret, că Ludovic-Napoleon este încă foarte singur și că există locuri disponibile.

— Fratele mamei tale, visează cu glas tare Jeannette, contele de Montebello, e un bun prieten al regelui Jérôme.

— Duceți-vă și-l vedeți, sugerează ironic Atala.

— Mai e și prințesa Demidoff, observă Alain.

— Mai întâi Montebello, decide Jeannette, nepotul lui Lannes.

— Mathilde, fiica regelui Jérôme…

— Ai putea face un drum până la Londra pentru a-i întâlni în persoană, insinuează ironic Atala. Locuiește la Miss Howard, care-l întreține. Gândește-te la Mocquart, care a fost secretarul reginei Ortansa, înainte de-a deveni partizanul orb al fiului ei și, de asemenea, la Persigny.

Jeannette ridică din umeri.

— Deocamdată, vom pleca imediat la Bordeaux, hotărî ea.

— Cum, mătușă? Îți lași bărbatul cu fundul în două luntri, fugărit de republicani și certat cu regaliștii?

— Ești inteligent, apune Alain. Ai un cap politic. Pentru ce dracu, te încăpățânezi să devii un zugrav prost?

Imperturbabil, Atala se lovește peste frunte.

— Contele Clary! exclamă el. Iată omul vostru. Un prieten statornic, care-a fost în Consiliul de Stat cu bunicul Louis. Una din surorile lui e regina Suediei, cealaltă e Madame Jérôme. Ce carte de vizită mai bună îți trebuie? Scumpul conte Clary!

Alain nu mai ezită.

— Oricare ar fi viitorul, o vizită la contele Clary nu ne costă nimic, recunoscu el. Am fost foarte îngrijorați de soarta lui în aceste zile teribile.

— Zău! aprobă Atala, care se amuză. Totuși, mergând la el, evitați deopotrivă atât oamenii de pe baricade, cât și trupele guvernului provizoriu.

Se întinde pe canapea cu mâinile sub ceafă.

— Vă mulțumesc, scumpe unchi și dragă mătușă, că m-ați scos din încurcătură.

— Rămâi cu Atala? îi propune Alain surorii sale.

— Nicidecum, hotărăște Jeannette, punându-și pălăria. Mergem împreună. Ai face chiar mai bine dacă m-ai lăsa să mă duc singură. Deputat al celei de-a doua Republici, riști să te compromiți la un bonapartist.

Atala închide ochii. Se întreabă dacă-l vor încuia cu cheia și, în acest caz, cum va coborî de la al treilea etaj.

Jeannette se apleacă asupra lui și-l sărută pe frunte.

— Mă voi interesa de mersul trenurilor, înainte de-a mă întoarce să te iau.

Au plecat. Atala sare la fereastră. Iată-i! Merg pe strada d'Anjou, braț la braț, ca doi burghezi cumsecade. Ce paiațe! Schițează o strâmbătură, care-i dă dureri. Soldații l-au cotonogit și trebuie să aibă nasul ca o pătlăgică.

Contele Clary i-a primit foarte bine. Nu are vești de la Ludovic-Napoleon. Nu va uita, la momentul potrivit, numele lui Emile de Maupas, soțul nepoatei unui vechi prieten. Chiar dacă această vizită l-a surprins, n-a lăsat să se observe nimic.

Jeannette și Alain se întorc în strada d'Anjou. Urcă scara. Alain deschide ușa. Jeannette intră: pasărea a zburat.

Schimbă între ei o scurtă privire. Fără să-și mărturisească, se așteptau la asta, și chiar o sperau.

— Îi voi scrie soțului meu să vină aici, spune Jeannette. Partida nu va întârzia să se joace.

*

Felice Orsini sare de pe cal și, ținându-l de frâu, bate în poarta palatului Ricci. Malurile râului Arno sunt pustii, jaluzelele casei lăsate. Să fi fugit contele Ricci, ca și vărul său, marele duce de Florența, de Revoluția, de pe-acum stăpână pe statele romane?

Felice își leagă calul de inel, revine și lovește poarta cu ciocanul. Clatină din cap. Pentru a veni din Roma în Romagna, a preferat să treacă prin Florența decât prin Lombardia, unde se masează trupele austriece. Dar îl pândesc pericole. Vestea capturării lui i-ar face multă plăcere sanctității sale papa care fusese pus pe fugă. Felice nădăjduia să găsească, grație Annei-Maria, un adăpost pentru o noapte sau două, cât să aibă timp să-i întâlnească pe carbonari, gata să ia puterea și să le aducă vești bune despre Republica din Roma, al cărei șef este Mazzini.

Anna-Maria i-ar fi asigurat o ascunzătoare bună. Dar acest oraș aproape pustiu îl neliniștește. Presimte capcane la fiecare colț de stradă. Un scârțâit de jaluzele îl face să ridice capul. Se îndepărtează repede și zărește niște plete blonde.

— Anna-Maria! Eu sunt, Felice!

Un strigăt de bucurie îi răspunde. Câteva clipe mai târziu, poarta se deschide. I se aruncă în brațe.

— O, Felice, dragostea mea! Știam eu că trebuie să rămân.

— Nu te temi să mă găzduiești în casa părinților tăi? Dacă sunt la curent cu rolul pe care l-am jucat în Revoluție, mă socotesc un criminal bun de dat pe mâna poliției.

Fata izbucnește în râs, ducându-l spre salon.

— Părinții mei sunt în drum spre Milano, împreună cu marele duce; poate au și ajuns. Se vor pune sub protecția puștilor austriece. Lașii!

Mobilele salonului mare, unde au intrat, sunt acoperite cu huse, pe care contesa Ricci a avut timp să le pună înainte de-a fugi.

Anna-Maria îl împinge pe Felice pe divan, îi sare pe genunchi și-i acoperă fața cu sărutări, întrerupte de mici chicoteli.

— Știam că vei veni să eliberezi Florența, după ce ai salvat Roma.

Se lungește lângă el și-i întinde buzele pentru un prim sărut.

— Ce-i cu servitorii? întreabă el neliniștit.

— Fugiți, ca toată lumea, răspunde ea veselă. Fugiți la dracu, ca tata și mama și Monseniorul. Când s-au hotărât să plece, m-am ascuns în parc. M-au căutat pretutindeni. Până la sfârșit, s-au resemnat să plece singuri. Frica a fost mai tare. Felice, iubitul meu, noaptea asta va fi noaptea nunții noastre. Voi deveni soția ta și nimic nu ne va mai despărți niciodată!

După ce calul a fost închis în grajd și Anna-Maria a pregătit o farfurie de spaghetti cu roșii și a tăiat niște felii de jambon, meniu pe care-l devoră amândoi în bucătărie, Felice o lămurește că e necesar să ajungă grabnic la Ancona și Rimini ca să apere populația Romagnei de excesele partizanilor. Este numit comisar civil și militar cu putere nelimitată.

Îl privește extaziată.

— Republica înseamnă umanitate, nu tiranie, ordine nu anarhie, continuă el exaltat. Cine gândește altfel ucide Republica!

— Te voi lăsa să pleci mâine dacă îmi juri că te întorci în câteva zile, după restabilirea ordinei în Romagna.

— Trebuie să mă instalez la Rimini, pentru a organiza pedepsirea asasinilor care înjunghie Republica pe la spate.

Îl ia de mână și-l duce pe scară până la camera ei de fată. Felice ezită să pătrundă în acest univers tapisat cu alb, în care, pe un divan, se răsfață păpuși îmbrăcate în costume italienești din toate provinciile.

E în amurg, totul intră în penumbră. Îl atrage pe Orsini spre pat; își smulge rochia. El nu poate rezista. E fecioară.

A doua zi de dimineață, Felice trebuie s-o împiedice pe Anna-Maria să-l însoțească la Rimini. Îi jură pe Christos că va reveni de îndată ce ordinea va fi restabilită în Romagna.

— Mazzini ar vrea să mă duc la Paris. În programul lor, republicanii au înscris, la loc de frunte, eliberarea poporului italian. Prințul Ludovic-Napoleon a luptat, alături de unchiul meu Toobaldus, în timpul primei insurecții din Romagna. Nimeni nu-i mai în măsură ca mine să-i amintească jurământul, dacă e ales

președinte al Republicii. Ne vom căsători, Angelica, și vom face voiajul de nuntă la Paris.

*

După ce Lamartine a hotărât în Adunare ca șeful statului să fie ales prin sufragiu universal, alaltăieri și ieri, Franța a votat.

Este o minunată zi de iarnă: cerul albastru-deschis, temperatura primăvăratică, soarele scânteietor, ca la Austerlitz.

De ieri-seara, curierii sosesc unul după altul la hotelul Rinului, în piața Vendôme, pe măsură ce noi știri parvin la Ministerul de interne. Mulți credeau că generalul Cavaignac va fi ales cu ușurință. Nu e el șeful guvernului provizoriu? N-a înăbușit el, cu o mână de fier, mișcările din mai? Totuși, primele rezultate dau un mare avans cetățeanului Ludovic-Napoleon Bonaparte.

Ludovic-Napoleon ridică perdeaua de la fereastră și-l privește pe împăratul înălțat pe columna sa.

Se deschide ușa și intră Elisabeth venind din camera alăturată, transformată în salon. Napoleon îi surâde. E frumoasă și triumfătoare.

— Parisul e al nostru! strigă ea. E magnific!

Când se emoționează, accentul ei devine aproape comic.

— De ce stai singur aici? Prietenii te așteaptă alături.

— Atunci, Parisul, spui tu? o întreabă el, îngrijorat.

— Peste două sute de mii de voturi față de sub nouăzeci de mii pentru Cavaignac și șapte sute și șaptesprezece mii pentru Lamartine.

— Iată-l pedepsit pentru a fi dorit acest fel de scrutin.

— Vino, dragul meu, insistă Elisabeth, nu fi ursuz.

Se apropie de ea, o sărută pe gât

— Ție îți datorez totul, spune tandru.

Gungurește. Cât de mult îi place blândețea lui, curtenia lui nonșalantă.

— Mocquart sosește de la Interne. El a adus vestea. Doctorul Conneau e de asemenea aici, și Fleury, căruia i-ai făgăduit să-l faci aghiotantul tău.

O privește. E puțin mai înaltă decât el din cauza tocurilor.

— Micul Maupas – știi, protejatul contelui Clary – vine și el de la Minister. E foarte optimist. Departamentele socialiste par să voteze pentru tine: Isère, Drôme, Creuse, Haute-Vienne.

— Să mergem! se resemnează în sfârșit Ludovic-Napoleon.

Când apare pe prag, conversațiile se întrerup.

— Cred că vă pot numi Domnul președinte, spune Maupas cu frumoasa lui voce gravă.

— Pentru nimic în lume, strigă Elisabeth. Poartă ghinion.

— Veți avea cinci milioane de voturi!

Impasibil, cu privirea stinsă, Ludovic-Napoleon ascultă. Deodată, atenția lui se fixează asupra unei tinere femei, care stă de-o parte, lângă ușă.

— Monseniore, spune Maupas, mi-am îngăduit să vă prezint pe soția mea.

Jeannette schițează o reverență impecabilă. Ludovic-Napoleon înaintează spre ea și-i sărută mâna.

— Vă cunosc, spune. Sunteți fiica generalului de Florensac, unul dintre eroii campaniei din Rusia.

Jeannette roșește, își pleacă pleoapele. Elisabeth se strâmbă. Niciuna, nici cealaltă nu știu că în chiar acea dimineață, Maupas îi vorbise în amănunte prințului de celebra genealogie a soției sale.

— Sunteți, de asemenea, nepoata lui Louis de Florensac, care s-a bătut, alături de unchiul meu, aproape de-aici, în strada Saint-Honoré – continuă Ludovic-Napoleon – în zilele din vandemiar. Fiți bine venită.

O privește cu ochii lui de un albastru-pal, voalați de melancolie.

— Bursa, anunță Fleury, e excelentă.

Ludovic-Napoleon răspunde calm:

— Fără îndoială, ea gândește, ca și domnul Thiers, că dintre toate relele, eu voi fi cel mai mic?

Gluma destinde atmosfera. Se râde.

— Renta a crescut de la 67 la 76, precizează Fleury.

Ludovic-Napoleon se așază într-un fotoliu. O privește atent pe Jeannette.

— Nu-mi fac iluzii, spune încet. Francezii nu mă cunosc. Numai că n-au uitat numele ce-l port.

Elisabeth se apropie; o mângâie pe mână.

— Dacă le dau asigurări burghezilor, continuă el, partida poate fi câștigată.

Privirea i se plimbă de la unul la altul printre musafiri.

— Va trebui să și guvernez, conchide. Și să nu dezamăgesc.

*

— Zău dacă mai știu ce sânge curge în vinele tale, spuse Agnès de Florensac lovind cu bastonul în parchetul salonului.

Vizitase tocmai via, cercetând pas cu pas butucii de soi, fericită să vadă apărând seva primăvăratecă. În fiecare zi, străbate neobosită vastul domeniu, sprijinindu-se pe bastonul de care nu s-a mai despărțit de la criza de reumatism ce-o doborâse acum câțiva ani.

La șaizeci și opt de ani, Agnès e frumoasă, cu chipul de un oval pur, neschimbat, încadrat de părul alb. În dimineața aceasta, fiica ei, Jeannette, a sosit de la Paris. Aducea două mari vești: Maupas, soțul ei, a fost numit prefect de Haute-Garonne, la mai puțin de treizeci de ani. Prințul-președinte îl va primi curând pe Enguerrand-Louis pe care, se spune, proiectează să-l numească directorul Școalei Centrale de ingineri.

Soția sa Geneviève (totuși o Montebello, noblețe a imperiului) critică deschis ambițiile prințului-președinte.

— Vrea să se facă împărat, nu-i așa? s-a indignat ea.

Jeannette n-o poate suferi pe soția fratelui ei vitreg, această femeie înțepată, care seamănă din ce în ce mai mult cu o păuniță.

— În orice caz, nu dumneata ai să-l împiedici s-o facă, i-a răspuns acru.

Și a adăugat:

— Dacă mergi la Paris, vei avea prilejul să te ocupi ceva mai mult de fiul dumitale, Atala.

— Știu că Alain și dumneata știți să înotați în toate apele, i-a replicat Geneviève. După cât se pare, Alain s-a și alăturat grupului „bonapartist", ceea ce i-a permis să-și restabilească situația la Bursă. Iar soțul dumitale, sub-prefectoraș în disponibilitate, domnește în Gasconia.

— Ce vrei, răspunde Jeannette, soțul meu nu e niciun Ludovic-Filipard întârziat, ca al dumitale, niciun anarhist ca odrasla voastră.

Agnès intervine bătând violent cu bastonul în parchetul ceruit.

— Terminați, bombăne ea. Nu suntem la Adunarea Națională. Mi-ajunge că am un fiu deputat, deși e singurul care nu vorbește niciodată despre politică. Din fericire, pentru că nu se pricepe. Și unde ai vrea să se înscrie fiul unui erou al războaielor lui Napoleon?

— În ceea ce-l privește pe fiul meu, spune Geneviève, am destule griji cu el. Dar dumneata, care-i ești un fel de bunică, i-ai încurajat mai degrabă vocația în loc să-l ții lângă dumneata, nu-i așa?

— Alain a făcut bine că s-a alăturat prințului-președinte, intervine Jeannette, zburlită ca un cocoș. Bonaparte va ajunge departe. Ai greși reproșându-i fratelui meu că mizează pe câștigător.

— Rămâne de văzut ce majoritate vor trimite alegerile din mai în Adunare, răspunde Geneviève. Republicanii dezamăgiți de eșecul revoluției lor, regaliștii partizani ai întoarcerii Burbonilor? Și câți bonapartiști? Dacă sufragiul universal desemnează o Cameră ostilă prințului vostru, Ludovic-Napoleon va avea o situație extrem de nesigură.

— Eu nu ghicesc în cafea, strigă Jeannette. Sper numai că fratele meu Alain va fi reales.

— Nu cred că se poate avea încredere în acest Napoleon, insistă Geneviève. N-a trimis oare o armată în Italia, și asta nu ca să-i ajute, cum s-ar fi putut crede, pe italieni să-și câștige independența, ci, dimpotrivă, pentru a-l restabili pe sfântul părinte izgonit de supușii revoltați? Din partea unui fost carbonar, asta dă de gândit! Cred că împăratul se răsucește în mormânt, văzând cum lucrează uzurpatorul numelui său, căci toată lumea știe că nu e un Bonaparte.

Într-adevăr, Președintele trimisese un corp expediționar în statele pontificale, în ajutorul papei fugar, ca-n vremurile bune.

— Asta nu ne împiedică să trecem la masă, decide Agnès, lovind parchetul cu bastonul. Vom avea sardele și clapon *à la bordelaise*.

*

— Te superi dacă te primesc aici? întreabă Ludovic-Napoleon.

— Nu, fiindcă îmi plac prea mult femeile, răspunde Morny.

Elisabeth surâde larg. De când amantul ei este președinte al republicii, a închiriat un mic imobil foarte aproape de Elysée, pe rue du Cirque.

Cei doi „frați” se cercetează în tăcere, căutând și unul și celălalt vreo trăsătură comună.

— Ai fost reales cu brio în Auvergne, te felicit, spune în sfârșit, Ludovic-Napoleon, arătându-i lui Morny un scaun.

— Auvergnații sunt fideli, răspunde acesta, așezându-se picior peste picior.

Elisabeth destupă o sticlă de șampanie, toarnă în cupe și-i oferă una lui Morny.

— Înțelege ceva dacă poți, exclamă acesta. Aceiași oameni care v-au ales trimit în Adunare două sute de republicani și două sute de monarhiști! Cât despre ceilalți deputați, nimeni nu știe în ce ape se scaldă. Veți avea de furcă cu Parlamentul.

Napoleon își fixează privirile asupra vizitatorului: Morny poartă o jiletcă neagră, garnisită cu un găitan de aur, și panglica Legiunii de onoare la butonieră. Ludovic-Napoleon nu-l găsește seducător pe acest don juan; e aproape chel, are capul în formă de ou, fața grasă, nasul lung. Vorbește tăios ca un fost ofițer.

— Ei bine, iată, conchide Ludovic-Napoleon, în sfârșit ne cunoaștem. Închipuie-ți că până de curând, nici nu știam că exiști… nu-ți cunoșteam originile.

— Poate mi-ați luat în nume de rău că am venit pe lume? întrebă Morny mieros.

— Cred, dimpotrivă, că pot conta pe dumneata, răspunde încet prințul-președinte.

— Veți avea nevoie de mine, răspunde Morny răsucindu-și mustața. Camera este de neguvernat.

— Eu sunt ales, spune Ludovic-Napoleon, prin sufragiu universal direct, deci depozitarul suveranității naționale! Cinci milioane și jumătate de francezi m-au trimis la președinție.

A spus aceasta cu nespusă blândețe.

— Dacă sunteți „inguvernabili", domnilor deputați, conchide el, vă voi retrimite înaintea alegătorilor. Eu unul sunt ales pe patru ani.

— Deunăzi, la tribună, insinuează Morny, generalul de la Moricière a vorbit despre o restaurare a imperiului.

— Nu pot opri oamenii să strige pe stradă „trăiască împăratul", gândindu-se la unchiul meu.

Prințul-președinte își răsucește mustața, își netezește barbișonul.

— În lumea afacerilor domnește marasmul, șomajul crește, observă Morny după o pauză. Fără discuție, francezii sunt îngrijorați. În afară de mine, pe cine și pe ce puteți conta?

— Ei bine, pe prietenii mei, răspunde Ludovic-Napoleon. Mai întâi pe dumneata! Apoi Fould, Royer, Fourtou, Magne…

— Cred că marea finanță nu vă este ostilă. Ar trebui să căutați sprijin în afara Parlamentului! Vi-l voi prezenta pe Véron. Aveți nevoie de *Le Constitutionel*[15].

— E omul lui Thiers!

— Nu pentru multă vreme, dacă vom fi abili.

Acest început de complicitate aduce un surâs pe buzele celor doi frați.

— E o problemă de bani, continuă Morny. Știți tot așa de bine ca și mine că această Republică nu poate avea decât un caracter temporar.

Se ridică.

— Tatăl meu, contele Flahaut, se află la Paris. E bun prieten cu domnul Thiers. Fie ce-o fi, îl vom consulta.

Sărută mâna Elisabethei Howard.

— Trebuie să vă plictisească mult aceste discuții politice, frumoasă doamnă? întreabă el.

— Deloc, răspunde ea. Dacă nu l-aș fi împins de la spate, ar fi și-acum la Londra. E foarte greu de urnit, *my darling!*

Morny își ia rămas bun. Ajuns la ușă, se întoarce și pune o ultimă întrebare:

— Și Victor Hugo? Acest mare poet republican visează un portofoliu. Orice om își are slăbiciunile lui.

---

[15] Ziarul *Le Constitutionnel*, fondat în 1815.

Foarte bine dispus, prințul se întoarse în salon și se aplecă s-o sărute pe Elisabeth.

— Bună achiziție, *darling*, spune, frecându-și mâinile. Mă pot aștepta la mult din partea lui, în măsura în care și el se așteaptă la mult de la mine.

— De ce nu l-ai reținut la cină? întreabă ea. Am fi avat un tacâm în plus, alături de marchizul de Hertford, Lordul Seymour și Richard Wallace, cei mai parizieni dintre englezi.

Napoleon ridică mâna.

— Prea devreme, *darling*, prea devreme! Nu țin să ne cunoască relațiile înainte de a-și fi dat examenul. Îl cred mai mult ambițios decât… fratern.

Luând-o de mână, o ajută să se ridice.

— Trebuie să mă întorc, pentru moment, la Elysée. Din fericire, nu e prea departe. Când voi reveni, copiii vor dormi. Să mergem să-i îmbrățișăm!

Miss Howard crește, într-adevăr – pe lângă propriu-i fiu dintr-o căsătorie cu maiorul englez, care i-a lăsat și o parte din averea sa – pe cei doi copii făcuți de Napoleon, în timpul detenției, cu fata gardianului închisorii din Ham.

*

— N-o să mă predau, urlă Orsini. N-au decât să mă prindă și să mă împuște!

Mazzini, șeful guvernului provizoriu al Republicii romane, un bărbat înalt, slab, cu ochi negri, cu nas de vuitor, e lucid: partida e pierdută.

— Trebuie să dispărem, dacă nu, ne vor împușca, insistă el. O vom lua apoi de la capăt până la victoria finală. Situația e disperată. Armata austriacă debarcată la Ancona, ocupă Romagna. Generalul francez Oudinot a primit întăriri și avansează în Roma, cartier cu cartier.

Cu părul vâlvoi, negru de praf, Felice cade pe o bancă și izbucnește în hohote de plâns.

— Să fugim! Mereu să fugim! geme el. Cum e posibil ca Bonaparte, care a luptat alături de noi, acum douăzeci de ani, al cărui frate a murit la Forli în brațele unchiului meu, să-l readucă pe Pius al IX-lea la Roma?

Mazzini ridică din umeri.

— A făcut-o pentru a nu-i lăsa pe austrieci să i-o ia înainte. Vom trimite pe Mateotti și câțiva ofițeri în întâmpinarea francezilor cu un steag alb. Ei pot obține condiții de pace, care, mie și ție, ne-ar fi refuzate. E încă timp să le scăpăm. Nu pentru a-mi salva pielea îți propun asta, Felice, ci pentru Italia!

Prin străzile înguste din mahalaua de miazăzi a Romei, pe care Mazzini le cunoaște ca pe propriu-i buzunar, cei doi fugari se îndreaptă spre mărăcinișul din mlaștinile pontiniene: la Porto-vechio, Mazzini cunoaște un armator care îi va

transporta până la Genua sau la Nisa. Felice refuză să-l însoțească. Trebuie să treacă prin Florența.

Cei doi bărbați și-au petrecut noaptea în hățișul pădurii. Trebuie să se despartă, purtând fiecare drept unic bagaj câte o raniță în spate. Își strâng îndelung mâna.

— Voi încerca să ajung la Londra, spune Mazzini. Am acolo prieteni. Nu trebuie să disperăm niciodată. Mă vei mai întâlni.

Orsini simte lacrimile năvălindu-i în ochi, ceea ce îl înfurie. Le șterge cu dosul mâinii. Pornește pe un drum de pe marginea mlaștinii. Mazzini, nemișcat, îl urmărește cu privirea un timp. Apoi, când Orsini a dispărut, scoate un suspin și o ia din loc.

Florența e în sărbătoare când sosește Felice. Marele-duce, revenit pe tron, sărbătorește victoria „sa". Se dau baluri în piețe. Se cântă, se dănțuie pe la răscruci, se distribuie vin din belșug.

De la un om întâlnit într-o crâșmă, Orsini află că predarea Romei către generalul Oudinot s-a făcut fără greutate. Marele-duce de Toscana se alătură astăzi acestei victorii a ordinii.

Felice bate la ușa prietenului Pietro Arpesella, vechi tovarăș carbonar care, în ultimele luni, a răsculat Toscana și a încercat să proclame Republica. N-a reușit. De aceea Felice îl și găsește acasă în papuci.

Arpesella este un bărbat subțire, de înălțime potrivită, cu părul argintat și privirea vie. Se bucură mult revăzându-și prietenul de acum șase ani.

Spălat, îmbrăcat de gazda sa, Orsini îi povestește războiul crâncen contra austriecilor în Romagna și, la Roma, contra francezilor; o dată mai mult, Italia nu și-a putut hotărî propria-i soartă.

— Mă tem, observă Arpesella, că n-ai să poți rămâne la Florența! Dacă papa i-o cere, marele-duce te va preda. Te voi ascunde bucuros câteva zile; dar trebuie căutat un refugiu mai sigur.

Orsini îi spune că vrea s-o întâlnească pe Anna-Maria Ricci.

— Dacă mituim un servitor, răspunde Arpesella râzând, găsim mijlocul de a-i înmâna un bilet.

Își lovește afectuos prietenul pe umăr:

— E strașnic de frumoasă fata, ștrengarule, și o Ricci. Ții sus.

Spre a nu-l compromite pe Arpesella, Felice nu-și părăsește camera, unde se învârte ca un urs în cușcă. De prezența intrusului știu numai stăpânul casei, soția și fiul. A trebuit să-l ferească chiar de bătrâna servitoare. Nu poți ști niciodată!

În sfârșit, după trei zile, într-o dimineață, Arpesella intră în camera lui Felice cu chipul surâzător.

— O vei vedea astă-seară! strigă el. La ora zece, pe malul râului Arno, la câțiva pași de locuința ei. Pare supravegheată îndeaproape. Poate a făcut prostia să vorbească despre tine pe când ne surâdea norocul. Guvernai Romagna, după ce eliberaseși Roma, Ancona și Rimini. Te și vedea președintele Republicii romane!

Ziua e lungă, noaptea de iulie întârzie. Spre sfârșitul după-amiezii, cerul se acoperă de nori și se dezlănțuie o furtună, care inundă străzile Florenței, golite brusc de trecători.

La căderea nopții, după ce servanta adoarme, Arpesella îl coboară pe Orsini, pășind fără zgomot. Ploaia s-a oprit. În fața palatului Ricci, iluminat *a giorno*, stau înșiruite rădvanele luxoase, unul lângă altul. În grădină, se aud glasuri, râsete de femei.

Ascuns în ungherul unei porți, Orsini pândește. Curând se produce o mare agitație și trăsura aurită a marelui duce, trasă de patru cai, se oprește în fața palatului.

„Cu o bombă bine așezată, n-ai ce alege de acest tiran", gândește Orsini.

Spre ora zece, ajunge pe malul râului Arno. Drumul de halaj este noroios. De departe se aud ecourile serbării.

Felice aude pași apropiindu-se în grădină. O cheie scrâșnește în broasca porții fixată în zidul înalt.

— Anna-Maria? Tu ești? șoptește el.

Se întâlnesc pe bâjbâite. Se îmbrățișează. Un sărut lung, apoi își sprijină capul pe umărul lui Felice.

— Dac-ai și ti, dac-ai și ti, bâiguie ea.

La lumina stelelor, îi bănuie rochia albă de seară. Îi mângâie umerii goi.

— Trăiești și ești liber, dragul meu Felice, murmură ea. Spuneau că toți republicanii sunt prizonieri, afară de morți. Dar tu ești aici, te ating.

Din nou buzele li se unesc.

— Totul e pierdut, spune Orsini. Trebuie să fug.

— Și ai venit să mă iei? întreabă ea.

Îi cuprinde gâtul cu brațele goale. Cât ar voi să-i vadă chipul abia bănuit în noapte.

— Mâine dimineață vom pleca în sfârșit! șoptește Anna-Maria.

— Știi bine că-i imposibil.

— Imposibil e să rămân, protestează ea. Ai sosit tocmai la timp. Părinții vor să mă căsătorească. Am douăzeci de ani. Am refuzat, desigur, toate partidele, așteptându-te pe tine.

— Anna-Maria, scumpa mea, răspunde Felice, n-am apuca să facem nici cincizeci de kilometri și am fi arestați și duși, tu într-o mânăstire, iar eu în

închisoare! Sunt un vagabond fără lege și credință. Am fugit din Roma, pentru a reîncepe lupta.

Se desprinde de el.

— Știu bine că dragostea ta nu sunt eu, ci Italia, îl mustră ea. Dar ajută-mă. Vor să mă mărite cu de-a sila cu un francez.

Izbucnește în hohote.

— Felice, iubitul meu, nu voi sta niciodată într-un pat cu altcineva decât cu tine.

O ia de mâini.

— Am venit la Florența pentru a-ți reda libertatea, spuse el grav. Voi duce o viață periculoasă, necruțătoare. Nimic nu mai contează de acum înainte decât libertatea Italiei.

— Și nu mai e loc și pentru mine, nu-i așa? întreabă ea cu o voce scăzută.

Se-ntoarce brusc și fuge. O prinde lângă ușița prin care venise.

— Anna-Maria, o imploră el, pentru mine nu mai există fericire în viață. N-am dreptul să te fac să suferi alături de mine. Dar îți jur că, dacă m-am bătut cum am făcut-o, a fost numai în speranța de a te merita.

O cuprinde din nou în brațe. Ea îl respinge violent.

— Ei bine, dacă așa stau lucrurile, mă voi căsători cu francezul. Vei fi mulțumit? Îl așteaptă un mare viitor.

— De ce mă torturezi, Anna-Maria? Știi bine că sufăr, că a te pierde înseamnă mai rău decât moartea.

Fata mai face o ultimă încercare:

— Atunci, ia-mă cu tine, Felice! Sunt gata să înfrunt orice pentru a-ți fi soție.

Ce le-ar pregăti oare ziua de mâine? S-o ducă pe Anna-Maria în rochie de bal la Arpesella? Să treacă Abruzzi pe drumuri ciobănești, să străbată Romagna, Lombardia, să ajungă în Piemont, să doarmă pe câmpii, să cerșească pe ici, pe colo un blid de ciorbă, să se tocmească, pentru o zi sau două, la câte un fermier pentru hrană, să ocolească satele… Ar fi o nebunie să-și asume atare riscuri. Dar ea se află în brațele lui, lipită de el, căutându-i buzele.

— Felice! N-am avut decât o noapte de dragoste, murmură ea. Nu-i cu putință ca prima să fie și ultima. Dumnezeu nu va îngădui.

O îndepărtează.

— Căsătorește-te cu francezul, scumpa mea. Poate nu vei fi nefericită cu el. Încet, încet mă vei uita.

— E nebun după mine, strigă furioasă. Fiul împăratului Napoleon!

— Fiul?

— Exact, contele Walewski. Prințul Ludovic-Napoleon intenționează să-l numească ambasador la Londra. E măgulitor, scumpul meu, să te căsătorești cu fiul lui Napoleon!

— Prințul Ludovic-Napoleon ne-a trădat. Soldații lui m-au înfrânt. Îl urăsc! Căsătorește-te cu Walewski și uită-mă.

De data asta, e prea de tot. Îi întoarce spatele, dar Felice n-o mai reține. Poarta de fier se trântește brutal. Felice încearcă un gol insuportabil. Totuși, s-a purtat cinstit. Nu are nimic pe conștiință. Departe, se aud viorile și zgomotul surd al conversațiilor, întrerupte de izbucnirile de râs ale femeilor.

Capitolul II
PIONII PE TABLA DE ȘAH

În cămașă, Jeannette îl găsește ridicol, cu capul lui mare, barbișonul zburlit, picioarele prea scurte și pântecele în perspectivă. În plus, stângaci și grăbit, cum era, dacă e să credem legenda, unchiul lui, marele împărat.

Jeannette se-ntinde în pat, cu sânii învolți. Napoleon se pleacă pentru a o săruta între sâni. Jeannette îl trage spre ea.

— Ce păcat, suspină ea, că trebuie să mă întorc la Toulouse. Un voiaj obositor. Și apoi, Toulouse e atât de departe de Paris, de tine!

Îl respinge, se ridică pe jumătate.

Aţâţat, președintele republicii întreprinde noi manevre de apropiere.

— Jos mâinile!

El se îmbufnează.

— Ministrul tău e un idiot! spune Jeannette, plecându-se spre el pentru a-l trage de barbișon. L-a „blamat” pe soțul meu pentru că i-a hărțuit pe republicani în Haute-Garonne. Dar ce mai republicani, prințe! Cei din luptele de stradă!

Ludovic-Napoleon o bate ușor cu palma peste coapse.

— Bărbatul tău nu merită decât elogii, recunoaște el.

— Și, după ultimele vești, Faucher, virtutea întruchipată, ne expediază la Montpellier, în dizgrație, pentru că preazelosul meu soț a descoperit o conspirație contra guvernului!

Ludovic-Napoleon își trage chiloții.

— Fii liniștită. Soțul lău mi-este prețios. M-am gândit la el pentru Interne.

Jeannette tresare:

— Ce spui, monseniore!

— Voi remania guvernul, afirmă prințul-președinte, luându-și pantalonii. L-aș fi făcut bucuros pe bărbatul tău ministru. Dar, socotind bine, întrevăd pentru el o situație mai puțin efemeră. Îl voi face prefect de poliție.

Jeannette îi sare de gât.

— Întoarce-te liniștită la Toulouse, încheie Ludovic-Napoleon și adu-mi-l imediat aici. Voi avea nevoie de el.

Jeannette trece în cabinetul de toaletă al lui Alain, care a plecat să-și viziteze alegătorii în Gironda.

Când reapare, el o ajută să-și prindă crinolina.

— Va trebui să găsești un cuibușor, spune. Camerele se vor deschide și fratele tău se va întoarce. Și-apoi, aici, suntem prea aproape de Elysée.

Schițează un surâs.

— Soțul tău e gelos? întreabă.

Ea izbucnește în râs, scuturându-și buclele:

— Un prefect de poliție e prea ocupat pentru a avea timp să mai fie și gelos. Oricum, mult mai puțin decât Elisabeth Howard!

Fața lui Ludovic-Napoleon se întunecă.

— Greșesc amândoi, decide el. Eu și cu tine avem motive precise să le fim credincioși.

Îl îmbrățișează mângâietoare:

— Am să-ți spun un lucru de care mi-am dat bine seama. La drept vorbind, tu ești foarte bun.

— Prea puțin, răspunde el. Sunt excelent.

O trăsură discretă, fără insignă, staționează în fața ușii. Președintele republicii se întoarce la afacerile de stat. Va intra la Elysée pe portița de la grilajul „Cocoșului".

Rămasă singură, Jeannette se privește în oglindă. Prefect de poliție la treizeci și doi de ani! Maupas ar fi nedrept să se plângă. Ridică perdeaua ferestrei când trăsura prezidențială făcea colțul spre cartierul Saint-Honoré. Nu s-a lăsat încă seara. E ziua de primire a vicontesei Mathilde Demidoff, fiica regelui Jérôme și verișoara președintelui, cu care, o vreme a fost chiar logodită în anii de exil, înainte de a se fi măritat cu un boier rus, foarte bogat și brutal, pe care l-a lăsat la Florența.

Prințesa Mathilde e amanta unui fost paj al lui Carol al X-lea, care, la stăruința ei, a fost numit de vărul președinte, director al muzeelor naționale. Acest Nieuwerkerke este foarte frumos. Mathilde e nebună după el.

Salonul ei din strada Courcelles e primul din Paris. Întâlnești acolo, pe lângă Domnul Thiers, oameni de stânga, ca Louis Blanc, Ledru-Rollin, Lamartine, și chiar generalul Cavaignac, marele înfrânt al alegerilor prezidențiale. Jeannette socotește că, pentru a reuși la Paris, este necesar să ai prieteni în *intelligentsia*. Or, toți știu că domnul Ingres, că Delacroix și Musset sunt, de asemenea, familiarii prințesei. Deci, Jeannette se gătește. Va fi o zi plină.

În strada Courcelles e mare înghesuială. Ca în fiecare a doua și a patra joi. Durdulie și binevoitoare, prințesa Mathilde își primește invitații cu inalterabilul ei surâs. Sărutări de mâini, îmbrățișări, punctate de chicote de bucurie. În mijlocul unui cerc, Nieuwerkerke oficiază în chip de mare pontif. Nu acordă prea mare atenție baroanei de Maupas, născută Florensac, soția prefectului din Haute-Garonne. Dacă acești oameni ar ști că tocmai se culcase cu prințul-președinte, fără îndoială că s-ar îmbulzi în jurul ei. Ideea aceasta o amuză pe Jeannette.

Când trec dintr-o cameră într-alta, în dreptul ușilor, crinolinele se lovesc. Se trag înapoi, se surâde. Mathilde a amenajat o sală mare, unde se servesc băuturi și sandvișuri pe un bufet, după moda engleză.

Iată-l tocmai pe Faucher, ministrul de interne. Jeannette îl evită. Îi vine să-i spună: „Nu mai ești aici pentru multă vreme, prietene”. Ce imbecil!

În timp ce Nieuwerkerke își mângâie cu drag bogata barbă blondă, Morny o privește pe Jeannette. La rându-i, îl privește și ea. Surâd amândoi.

— Aveți, doamnă, spune el, cea mai frumoasă frunte pe care o cunosc. Prințesa Mathilde are noroc că se numără printre prietenele dumneavoastră.

Își trece mașinal mâna peste capul chel. Jeannette schițează o ușoară reverență. Fără îndoială, place familiei! Poate că lasă în urma ei acel tulburător parfum al femeilor, care tocmai au ieșit dintr-un alcov, chiar dacă dragostea a fost mediocră.

— Fratele meu, spune ea, vă poartă o mare admirație. E deputat de Gironda: Alain de Florensac.

— Baroana de Maupas! exclamă Morny lăsând să-i cadă monoclul, legat de un fir de mătase, și aplecându-se să sărute mâna Jeannettei. Soțul dumneavoastră e un om foarte important. Președintele mi-a vorbit chiar ieri despre el. E posibil să trăim curând momente grele. Trebuie să ne socotim bine prietenii.

A păstrat mâna Jeannettei într-a lui.

— Președintele știe că soțul meu e printre aceștia! Ca și fratele meu, răspunde Jeannette retrăgându-și încet mâna.

— Pot să vă conduc la bufet? o întreabă fixându-și monoclul sub arcada sprâncenei.

— Vai, răspunde ea cu un ușor suspin, trebuie să plec. Mă întorc în depărtatul domiciliu conjugal, la Toulouse.

— O cupă de șampanie înainte de plecare? Vă veți reîntoarce, de altfel.

Schimbă surâsuri aproape complice.

— Nici eu, suspină el, arătându-i mulțimea grămădită la bufet, nu mai rămân mult în această reuniune intimă.

O încântătoare tânără blondă se apropie surâzând. Morny îi sărută mâna.

— N-o cunoști pe baroana Maupas, draga mea? întreabă el. Contesa Walewska, de ieri ambasadoarea Franței la Londra.

— O ador pe Mathilde, spune Anna-Maria cu seducătorul ei accent melodios. La Florența, devenisem intime. O consolam de oribilele brutalități ale soțului ei. Venea să plângă la mine, de mai multe ori pe săptămână.

Prințesa Mathilde, rotundă și veselă, se alătură grupului.

— Anna-Maria, scumpa mea, zise. Președintele e un monstru, numindu-l pe soțul tău ambasador, în loc să-l facă ministru!

Se întoarce spre Morny.

— Știi, scumpe conte, că Anna-Maria și cu mine suntem militante? Zadarnic ne-a explicat că nu putea face altfel, nu i-am iertat președintelui intervenția armată în favoarea papei! Sunteți cu noi, partizan al independenței Italiei, dragă Morny?

— Fără îndoială! răspunde Morny, care nici nu se sinchisește de așa ceva.

— Soțul meu, intervine Jeannette, crede că, după ce-și va rezolva problemele interne, Franța va trebui să vină în ajutorul Italiei nefericite.

Mathilde și Anna-Maria o privesc. Ea surâde, se scuză, timidă, aproape roșind:

— Mărturisesc că nu cunosc prea bine problemele de politică externă.

— Dacă Președintele ar avea mâinile libere, izbucnește impetuos Mathilde, fiți sigure că nu și-ar renega tinerețea!

*

Agnès coboară din tren la noua gară de pe Quai d'Orsay. Se întreabă dacă nu-i plăceau mai mult diligențele: se mergea ziua, dar puteai dormi noaptea.

E mult de când n-a mai pus piciorul în Paris. De la suirea pe tron a lui Ludovic-Filip!

Nu se desparte de coșul ei de pânză. Un hamal în spate târăște două valize grele, căutând un cupeu. Nu va merge la Enguerrand-Louis. Ține prea mult la libertatea ei. A reținut, prin telegramă, o cameră la un hotel nou, deschis de curând într-unul din palatele din piața Concordiei. E un semn al timpului. În urma ei, o femeie tânără își maltratează crinolina pentru a pătrunde în cupeul următor. Agnès dă din cap. Altădată, ar fi preferat să moară decât să nu fie la modă. Ceea ce-l amuza pe Barras.

Dacă a venit la Paris după culesul viilor, e fiindcă vrea să înțeleagă ce se-ntâmplă în familia ei.

Când vin în vacanță la Florensac, „copiii" îi povestesc ce vor. Despre o femeie bătrână de șaptezeci de ani cred că poate înghiți orice i se dă. Dar ea vrea să știe precis despre ce e vorba: de unde are atâția bani fiul ei? Nu i-a propus el să cumpere cele două castele vecine? Și ginerele ei, Maupas, prefect de poliție la treizeci și trei de ani! Din Toulouse, Jeannette i-a transmis vestea ca pe ceva de la sine înțeles. Nimic nu merge de la sine în politică. Agnès știe câte ceva în această privință. Se gândește cu oarecare îngrijorare la strălucita carieră a ginerelui său. Sigur că s-a compromis în tenebroasele mașinații ale prințului-președinte. Până pe malurile Garonnei, lumea a priceput că, pentru a rămâne la

putere, nu are alt mijloc decât lovitura de stat. Dar nu mai suntem pe vremea lui Brumar![16] Adunarea se va apăra. Cavaignac ține în mână armata. Totul poate lua o întorsătură periculoasă.

Atala o neliniștește și mai mult. Deși nu-i este nepot, e favoritul ei. Îl iubește, pentru că seamănă celuilalt Atala, bunicul lui. Are același entuziasm, curaj, naivitate. E un *huron*.

Atala, lăsat de capul lui! Alain îi povestise cum l-a smuls de pe baricade în iunie, acum doi ani. Fusese chiar rănit, imbecilul! Chiar dacă Enguerrand-Louis nu are vești despre fiul său, Agnès îl va descoperi. Mai ales acum când va avea un ginere prefect de poliție!

Trăsura traversează piața Concordiei. Iată palatele lui Gabriel[17], dintre care unul, pe partea dinspre Champs-Elysées, a devenit hotel. Un portar, în mare ținută, schițează o ușoară strâmbătură la vederea acestei bătrâne demodate, care poartă o geantă preistorică. Această mimică, repede ascunsă, nu-i scapă mândrei Agnès. Plătește cupeul, așteaptă dispreţuitoare ca portarul să-și numere bacșișul pentru a-l vedea plecându-se până la pământ.

La această oră, *Berăria Martirilor* e ticsită. Clienții își vorbesc de la o masă la alta. Purtând tăvi cu țapi de bere, chelnerii în șorțuri albe par să iasă din nori de fum. Se formează grupuri după afinități. Baudelaire arborează o jiletcă presărată cu flori multicolore. Cu buzunarele pline de articole pentru diverse jurnale, Théophile Gautier trece strângând mâinile la dreapta și la stânga.

În colțul poeților, se bea puțin. Se vorbește de candidatura lui Alfred de Musset la Academie. Se pariază că nu va fi ales, că Hugo va vota împotrivă.

Giraud, caricaturistul, schițează pe un carnet mutrișoara unei fete care stă în fața lui. E blond, cu nasul lung, iar mustățile roșcate îi maschează lipsa dinților. La masa pictorilor, Gustave Courbet gesticulează cu degetul mare înainte. Lângă el, Atala îi soarbe cuvintele. Théophile Gautier se apropie:

— Știți, spune, că Faucher a interzis reprezentarea piesei, dramatizare de Alexandre Dumas după romanul lui, *Dama cu camelii?*

— Și ne mai pretindem în Republică! se indignează Alphonse Karr.

Subțire, palidă, cu ochii negri devorându-i fața și cu părul ciufulit, micuța Cigalon apare cu cutia de vioară sub braț. Cum nu mai găsește niciun scaun liber, se așază pe genunchii lui Atala. Între două sărutări, trag amândoi mâța de coadă. În fiecare seară, la *Café Anglais*, Atala desenează pentru o patacă portretele

---

[16] Brumar – cea de-a doua lună din calendarul republican (23 octombrie-21 noiembrie). La 18 brumar, Bonaparte, întors din Egipt a obținut demisia directorilor și transferul Consiliilor la Saint-Cloud (9 noiembrie 1798, anul VIII al Republicii). Astfel începe consulatul.

[17] Arhitect renumit, căruia i se datorează, între altele, piața Concordiei.

elegantelor și filfizonilor, pe când Cigalon își scârțâie scripca pe terasele cafeurilor și pe bulevarde, strecurându-se cu îndemânare printre mâinile avide ale clienților. Plictisite să tot facă trotuarul în foburgul Montmartre, câteva prostituate vin să se reconforteze în atmosfera pură a braseriei și plătesc băutura „artiștilor”.

O voce tună pe deasupra zgomotului din sală:

— Ați citit articolul lui Hugo din *Evenimentul?* Îl părăsește pe Badinguet[18].

— Veți vedea că Bonaparte *bis* îl va înfrânge, fu de părere Maxime du Camp. Se sprijină pe popor, iar poporul e mărginit.

— Marea forță a lui Bonaparte, observă cineva, constă în aceea că s-a lăsat să fie luat drept idiot. Asta place imbecililor. Și-a fumat țigările și a așteptat. Credeți-mă! Nu va pleca peste șase luni.

Atala urlă ridicându-se brusc, ceea ce face ca Cigalon să se prindă de masă ca să nu cadă.

— Ne vom bate pentru Republică! Să sperăm că, de astă dată, armata Republicii va fi cu noi!

Maxime du Camp sare și-i pune mâna pe umeri:

— Puștiule, îi strecoară el la ureche, uiți că bistroul e înțesat de agenți? Scumpul nostru președinte n-are de învățat nimic de la unchiul său, în această materie.

— Stai jos, îl sfătuiește calm Courbet, și bea un țap; e rândul meu de plată. Fă tablouri, bune sau proaste, iubește, dar nu te amesteca în politică. Ești prea tânăr și e prea devreme…

De vreun minut, un bărbat voluminos s-a așezat la o măsuță cu picior, pe colț. Maxime du Camp îl urmărește atent. Atala îl examinează la fel.

Se face tăcere.

Atunci, omul își saltă pălăria cu un bobârnac.

— Domnul vorbea de polițiști și dumneavoastră vă uitați la mine? întreabă el cu un puternic accent italian. Asta mă întristează. Mă numesc Alessandro Mateotti, condamnat la moarte de sfântul părinte papa, fără maslu. Actualmente n-am nicio ocupație. Am venit la Paris pentru a-l întreba pe președintele Republicii de ce l-a restabilit pe papă în scaun, călcându-și jurământul făcut acum douăzeci de ani carbonarilor în prezența mea. Dar mă tem că nu mă va primi.

Se aplaudă, ici-colo.

— Îmi placi, spune Courbet. Mi-am încasat tocmai pensia. Te invit la cină.

---

[18] Poreclă dată lui Ludovic-Napoleon; s-a pretins că e numele unul zidar, care i-ar fi împrumutat hainele pentru a evada din fortul Ham.

Și arătând cu degetul spre Atala:

— Împreună cu acest aristocrat decăzut, încheie el, și această ștrengăriță care nu s-a prostituat încă.

*

La Buckingham Palace, serata a fost un triumf pentru noua ambasadoare a Franței. Regina Victoria l-a felicitat pe contele Walewski pentru că s-a căsătorit cu grația personificată.

— Va trebui, a adăugat ea, să fie atentă la reacțiile ministrului meu de externe, care ar putea fi dispus să vă cedeze orice.

Un râs scurt, ascuțit, însoțit de atingerea mâinii stângi cu evantaiul închis, sublinie fraza.

Walewski radia. Toate ambasadoarele se întunecaseră. „O italiancă ambasadoare a Franței, ce idee! Se află aici spre a susține interesele patriei sau pe ale soțului?”

Indiferentă la flecărelile acestea, Anna-Maria surâdea tuturor bărbaților și femeilor.

— Ah, Italia, suspină prințul-consort când viorile atacară primul vals.

Regina își încruntă sprâncenele.

— Poți dansa cu toți în afară de prințul consort, îi șopti Walewski soției sale.

După câteva zile, o adevărată curte de gentlemeni pândea în Hyde Park apariția contesei Walewski pe roibul ei. Toți se îmbulzeau să-și facă promenada zilnică lângă distinsa ambasadoare. Această competiție o flatase, la început, apoi o plictisise. Iată de ce, în dimineața aceasta, se hotărâse să intre în parc pe altă poartă și să galopeze singură. Pe un drum nisipos, sub un frunziș des, lăsă frâu liber calului și se îmbătă de plăcerea vitezei, când observă, pe mijlocul potecii un om care-i tăia calea. Strigă, trage de frâu din răsputeri și oprește calul la un metru de apariția inoportună. Ridică, hotărâtă să se apare, cravașa și scoase un al doilea țipăt:

— Felice!

Prima reacție din parte-i este violentă. Sângele i se urcă în obraji:

— Dă-te la o parte! Lasă-mă să trec! Dacă nu, te cravașez, chem ajutor.

Orsini nu cedează. Atunci ea schimbă tonul.

— Pleacă, Felice, îi șoptește. Nu mai avem să ne spunem nimic, știi bine. Poarta grădinii s-a închis și tu ești acela care ai vrut-o.

Nemișcat, el nu spune niciun cuvânt. Calul suflă puternic.

— Ce mai vrei de la mine? Nu mi-ai făcut destul rău?

El surâde, cu picioarele depărtate și mâinile în buzunar.

— Nu pot să-ți vorbesc, insistă Anna-Maria. Trebuie să înțelegi. Sunt soția ambasadorului Franței.

— De o lună, răspunde el în sfârșit, aștept prilejul să te întâlnesc. În fiecare duminică, în timpul liturghiei, am stat în spatele tău. Nu te-ai întors niciodată.

— Înțelege-mă, Felice. Nu pot face nimic pentru tine.

Se apleacă, îngrijorată:

— Ești în pericol?

El face un pas, mângâie gâtul calului și-i ia mâna Annei-Maria într-ale sale, aspre și fierbinți ca altădată.

— Ce frumoasă ești, Anna-Maria, mai frumoasă decât în visele mele… Liniștește-te, sunt la Londra pentru afaceri. Mă refugiasem la Nisa, unde am scris o istorie a Romei, care sfârșește cu povestirea Republicii noastre iluzorii. Mazzini mi-a cerut să vin la Londra pentru a trata cu un editor englez… și, poate, pentru altceva.

Anna-Maria încearcă să se desprindă, dar el o reține.

— Altceva? se neliniștește ea. Iar comploturi? Te vor duce la moarte.

El ridică din umeri.

— Ce importanță mai are? Am sacrificat totul, știi mai bine ca oricine.

— Mai rămâi la Londra câteva zile? întreabă ea mașinal.

— Atâta timp cât vei voi să mă faci să te-aștept.

Cu o voce abia perceptibilă, ea hotărî:

— Voi aranja pentru mâine. În fața Turnului Londrei, la ora trei după-amiază. Voi fi într-un cupeu.

Din depărtare, se aude un galop de cai.

— Pleacă, Felice, pentru numele lui Dumnezeu!

El dispare în tufiș. Își strunește calul, când e ajunsă de un grup de tineri eleganți.

— Nu v-ați ținut de cuvânt! strigă unul dintre ei. Dar, poate, ați avut remușcări, fiindcă ne-ați așteptat!

Ea râse și dădu pinteni calului.

O cameră mansardată, într-o stradă îngustă de pe malul drept al Tamisei. Mazzini i-a găsit lui Felice această locuință în seara sosirii. Nu pentru că ar fi în pericol. Guvernul englez, liberal, îi adăpostește prietenos la Londra pe republicanii francezi și italieni.

O zi mohorâtă se filtrează prin jaluzelele închise. Anna-Maria, cu părul risipit pe pernă, suspină:

— Cât de plăcută e dragostea cu tine, Felice. Dacă ai ști! Soțul meu aleargă după toate femeile ușoare, publice și particulare. Toate-l atrag. După care, ar vrea să mă oblige și pe mine, ca pe ele… Ce dezgustător!

Are un trup de fată, pe care Felice îl acoperă cu sărutări. Ea șoptește:

— Am fi putut fi atât de fericiți, Felice! Eram făcuți unul pentru altul, *mio caro!*

Deschide ochii: el e aici, foarte aproape, atent, cu fața lui frumoasă, slabă și gravă.

— Îți dădusem tot, murmură ea; ce ți-a dat Italia?

— Știu că mi-am stricat viața pentru Cauză, răspunde el. Oare îți strici viața servind o cauză?

Se înfierbântă:

— Ai uitat că ești italiancă?

— Se pare că nu, de vreme ce n-am uitat că tu îmi ești iubit.

Râd; buzele li se întâlnesc din nou.

Se apropie noaptea; trebuie să se despartă. Ea va pleca prima în căutarea unui cupeu. Îi interzice s-o însoțească. O întâlnire nedorită e puțin probabilă în acest cartier al docurilor, dar poți să știi?!

— Desigur, desigur, spune el cu amărăciune. Ești ambasadoarea Franței, știu.

Se strânge lângă el.

— Mai rămâi două zile, îi șoptește la ureche. Voi reveni poimâine. Voi încerca să aflu de la soțul meu ce se petrece la Paris.

Apoi, cu un ușor suspin:

— Italia trebuie să-i fie ultima dintre griji.

— Va trebui să-i împrospătezi memoria.

Capitolul III
JOCURILE SUNT FĂCUTE

Încăperea, cu plafonul scund, lasă să pătrundă lumina zilei printr-o fereastră strâmtă, ale cărei jaluzele sunt pe jumătate închise. Într-un ungher, un imens glob terestru. Pereții sunt acoperiți cu hărți ale Zodiacului. O lampă, cu un abajur opac aruncând lumina pe masă, e așezată între prezicător și vizitator. Lumina difuză creează în jurul lui Cabarrus un fel de aură.

— V-am stabilit horoscopul, spune magul, netezindu-și lunga barbă abia încărunțită și fixând-o pe Jeannette cu ochii lui negri. Mă interesați mult. Dați-mi mâna stângă.

Își potrivește în ochiul drept o lupă mică – de care se folosesc ceasornicarii și bijutierii – și examinează palma Jeannettei.

— Ceea ce contează, reia el, nu sunt liniile principale. Toată lumea le poate vedea. O mână este un univers. O privesc așa cum cercetează un astronom luna. Odată stabilit horoscopul, ceea ce interesează este corelația.

E chel; în jurul capului poartă o aureolă de păr ușor cârlionțat. Mustățile stufoase sunt îngălbenite de fumul de țigară.

— Mă interesați enorm, repetă el cu frumoasa-i voce gravă.

Jeannettei i se taie respirația.

— Ce e atât de extraordinar în palma mea? murmură ea îngrijorată.

— Vă pot compara, răspunde el, cu un alpinist. Când escaladează un munte, cu riscul vieții, n-o face pentru a contempla peisajul. Nu are pofta și, probabil, nici timpul s-o facă, pentru că trebuie să coboare înaintea nopții. Dumneavoastră, micuță doamnă, sunteți o alpinistă. Nu puteți suferi ca cineva să ocupe un loc mai înalt ca al dumneavoastră. Nu vă interesează defel ce se întâmplă la etape.

Fixează aparatul în orbită și cască ochiul.

— Ce de munți escaladați! strigă el, dar și câte hapuri înghițite! Decepțiile sunt faliile vieții… în care cădeți adesea… Dar vă ridicați cu o energie înzecită.

Ea încearcă să-și retragă mâna; prezicătorul i-o ține pe masă.

— Toate ambițiile vă vor reuși în cursul carierei dumneavoastră de alpinistă. Aveți ambiția puterii. Dacă eșuați, să nu vă descurajați; veți strânge bani, mulți bani. Or, banii nu vă interesează câtuși de puțin. Nu vă place nici să cheltuiți, nici să păstrați! Totuși, veți avea o mare avere, care nu vă va face nicio plăcere.

Îi dă drumul.

— Nimic, de altfel, nu vă va face vreodată plăcere.

Jeannette se ridică brusc.

— Lăsați-mă să plec, îngaimă ea.

Cabarrus o privește atent:

— Se poate aștepta mult de la o femeie ca dumneavoastră, în clipa în care lumea se pregătește să intre într-o eră nouă, încheie el. Jumătatea de veac în care am pășit va vedea sfârșitul unei lumi și nașterea alteia. Este un noroc neașteptat că suntem martorii prefacerii și, dacă vrem, chiar actorii.

Râde netezindu-și mustața ruginie și descoperindu-și dinții galbeni.

— Cosmosul nu mai are secrete pentru mine, fata mea. Sunt foarte bătrân. Vin din altă epocă, chemat să vestesc timpurile noi, nașterea secolului XX, care va fi secolul lui *Homo sapiens*. Știința bâjbâie încă. Ea va deschide oamenilor orizonturi nebănuite. Dar acești nenorociți, pe măsură ce pătrund în inima materiei, se îndepărtează de spirit. Curând vor fi prizonierii forțelor pe care le eliberează. Se va naște o nouă rasă, tot atât de diferită de bieții oameni, limitați în cuvinte și putere, pe cât aceștia sunt față de vărul lor gorila. Această mare schimbare, am venit s-o pregătesc. Sunt un Mesia al acesteia. Destinul v-a trimis spre a mă ajuta în misiunea mea. Trebuie să reușim acolo unde Prometeu a fost înfrânt.

Se ridică, se apleacă spre ea, înalță brațele spre cer, le îndepărtează ca și când s-ar crucifica, apoi își apropie mâinile făcându-le căuș.

— Văd, spune, semnul, steaua deasupra capului dumitale.

Jeannette se simte înfiorată ca și când sloiuri de gheață i-ar curge prin vine. Totuși, valuri de căldură i se ridică în obraji. Picioarele-i sunt de plumb.

— Destul pentru astăzi, spuse magul. Veți reveni când îmi veți auzi chemarea. Nu încercați să vă opuneți chemării.

Cu palma întoarsă spre fața Jeannettei, agilă mâna dreaptă apoi suflă în lampă, se ridică, face înconjurul mesei grele, tăiată în lemn negeluit și se înclină.

— Consultația e terminată, scumpă doamnă.

Ea clipește des, privește rătăcită în jur, încercând să înțeleagă ce i se întâmplă, renunță, se ridică, se împleticește. Magul îi arată ușa, ascunsă după o draperie groasă.

— Sunt încântat de vizită, doamnă, spuse el cu vocea gravă.

— Cât vă datorez? îngaimă Jeannette.

Magul ridică degetul arătător și mijlociul mâinii drepte.

— Vă rog, să nu mai vorbim de asta.

Ținându-se de balustradă, Jeannette coboară scara obscură a îngustei clădiri din strada *La Urși*.

*

Președintele îi adună la Elisabeth Howard, în strada Circului. Au venit pe jos, pe rând, introduși imediat după ce-au sunat scurt. Cei mai apropiați au intrat prin grădină, în fundul căreia o portiță dă în avenue Marigny.

Ludovic-Napoleon, cu privirea pierdută, stă într-un fotoliu mare. Morny, nervos, stă în picioare. lângă fereastră. Generalul de Saint-Arnaud, ministrul de război, își sucește mustățile, le răsucește, le torturează. Maupas își roade unghiile până la sânge. Persigny, așezat în spatele unui mic birou feminin, ia note cu o pană furioasă.

Morny își mângâie chelia. Ochii lui inchizitori trec de la un conjurat la altul, îi cântărește: Saint-Arnaud este un bărbat frumos, drept, tăios, cu fața uscățivă, părul negru, nasul de vultur, barbișonul provocator. Cordial, grăsun, blajin, om de mare încredere, Fleury se ține în umbră sub portretul Elisabethei. Maupas, rozându-și mereu unghiile, se apropie de Morny și îi șoptește la ureche:

— Va trece oare Rubiconul?

Morny își privește fratele vitreg afundat în fotoliu.

— Generalul Changarnier a afirmat ieri, continuă Maupas, că pentru o lovitură de stat, președintele n-ar dispune decât de un număr de agenți mărunți și obscuri.

Persigny înalță capul și-i spune lui Ludovic-Napoleon:

— Am înaintea ochilor un raport prezentat de domnul de Maupas. Cuvântul lui Berryer: „Prințul nu va îndrăzni nimic contra Camerei. Șefii armatei nu sunt cu el. Dacă ar încerca să ridice trupele împotriva Adunării, n-ar avea de partea lui patru oameni și-un caporal”.

Privirea grea a lui Ludovic-Napoleon trece de la Persigny la Maupas, apoi la Morny, care își mângâie tonsura.

— La Londra, Ledru-Rollin se agită mult, spuse acesta. Simte că timpul presează.

Ludovic-Napoleon se întunecă la față.

— Exilații așteaptă alegerile ca pe Messia. Se agață ca naufragiații de speranța lui 8 mai 1852!

— Din fericire, fac destul pentru a-i înfricoșa pe burghezii noștri! observă Morny.

— Magnan e sigur, nu-i așa? întreabă Ludovic-Napoleon după o lungă tăcere.

— Răspund de el ca de mine însumi, afirmă Saint-Arnaud.

— E un om care nu știe să vorbească decât cinstit, observă președintele cu un surâs ușor.

Apoi, către Saint-Arnaud:

— Trupele garnizoanelor?

— Vor fi toate consemnate, mâine și poimâine, răspunde ministrul de război. Sunt sigur de cei douăzeci de generali ai armatei Parisului, așa cum dumneavoastră sunteți sigur de Magnan și de mine. Dar nu vom avea destule cazărmi. Trupele vor fi, de bine de rău, instalate în forturi.

Încă o tăcere apăsătoare, în care timp Maupas își roade unghiile, Morny își mângâie chelia, Persigny scrie în grabă.

— Miss Howard se întoarce mâine de la Londra, observă Persigny. Veștile ce ni le va aduce au o mare importanță. Walewski l-a văzut pe lordul Palmerston. Aștept rezultatul acestei întrevederi.

— Orice s-ar întâmpla, spuse brusc Maupas, nu mai putem amâna. Changarnier e gata să acționeze împotriva noastră, republicanii din Londra nu așteaptă decât un semn pentru a se îmbarca.

— Credeți, monseniore, că e prudent să-l lăsați pe Thorigny la interne? întreabă Saint-Arnaud.

— A-l schimba prea devreme pe Thorigny ar fi o greșeală, intervine Fleury. Ar însemna să se dea publicității intențiile președintelui.

Morny, surâzând, se întoarce:

— Sunt în stare să mă scol dis-de-dimineață când e absolut nevoie.

— Secretul, încheie Ludovic-Napoleon, e cea dintâi condiție a succesului. Niciun cuvânt nimănui, domnilor.

Se ridică.

— La 2 decembrie! murmură el. Aniversarea încoronării și a bătăliei de la Austerlitz… Ei bine, domnilor, sper că veți asista luni, pe întâi, la serata mea săptămânală?

— M-am scuzat pentru cină, răspunde Morny. Se reprezintă la Opera Comică *Cele șapte castele ale lui Barbă Albastră*. E o premieră la care țin să fiu văzut.

— Vei veni la Elysée după teatru, nu-i așa? întreabă președintele întinzându-i mâna. Dar mai sunt unele amănunte da pus la punct înainte. Aș vrea să te văd, împreună cu Saint-Arnaud, mâine după prânz.

O bătaie în ușă… Fără să aștepte răspuns, Elisabeth Howard apare radioasă.

— Bonjour, domnilor, strigă ea veselă. Bag de seamă însă că în lipsa stăpânei casei nu vi s-a oferit nimic de băut!

Ludovic-Napoleon o întâmpină, îi sărută mâna. Ea îi sare de gât.

— Sunteți toți prieteni intimi, se scuză ea, și-apoi, a trecut o săptămână de când nu ne-am văzut… Să mă achit de misiunea primită. Contele Walewski m-a autorizat să-i spun președintelui că francul a atins cursul de maximă încredere la bursa din Londra.

Apoi, la urechea lui Ludovic-Napoleon:

— Ți-am adus cele cincizeci de mii de livre în aur pe care ți le promisesem.

Cu o privire rapidă, el se asigură că nu i-a auzit nimeni.

— Noi plecăm, spuse Morny, sărutând mâna Elisabethei.

— Cum-, așa de repede? se fandosește ea. Am reușit să vă gonesc?

Odată plecați conspiratorii, unul după altul, fie prin strada Circului, fie prin avenue Marigny, Elisabeth se ghemuiește pe divanul din salon, cu capul sprijinit pe umărul iubitului.

— *Darling!* Prietenii lui Louis Blanc sunt convinși că alegerile din primăvară îi vor readuce în Franța și că tu le vei lua locul la Londra! Contesa Walewski, care este italiancă, după cum știi, și pe care am văzut-o ieri, m-a însărcinat să-ți atrag atenția că italienii din exil sunt porniți contra ta din cauza expediției Oudinot la Roma. A adăugat că ar trebui să-l asiguri pe regele Piemontului de intențiile tale viitoare.

— Ca și când s-ar putea face totul dintr-odată! suspină Ludovic-Napoleon sărutându-și iubita pe gât.

— Mă gâdili, ciripește Elisabeth. Dacă ai ști cât te-am dorit săptămâna asta, singură la Londra! A fost *fog*[19]. În sfârșit, am vândut tot, casa, mobile, cai. Totul e aici, în ludovici de aur.

— Ești providența mea, murmură viitorul împărat.

*

— Uf, ce călătorie! suspină Alain cufundându-se într-un fotoliu. Și în privința căilor ferate, suntem ultima țară din Europa.

— Vaită-te! răspunde Jeannette. De când ești deputat de Bordeaux, trenul merge până la Poitiers.

— Le-a trebuit cinci ani, mă înțelegi, cinci ani, pentru a termina linia Tours-Poitiers! Dar pentru a veni aici de la Bordeaux, a trebuit să călătoresc cu bătrâna diligență a strămoșilor.

— Mi s-a spus că au început lucrările dintre Bordeaux și Angoulême…

— Da, însă între Poitiers și Angoulême, nimic! Nici măcar o expropriere! Îți vine să crezi că Republica nu înțelege mai bine decât Ludovic-Philippe necesitatea căilor ferate! În Statele Unite, au și ajuns la circa cincizeci de mii de kilometri.

Jeannette îi aduce fratelui un pahar cu apă proaspătă, pe care-l bea pe nerăsuflate.

— Am venit direct de la gară, spune el, din cauza telegramei tale.

Privește în jur.

---

[19] Ceață deasă, caracteristic londoneză (engl.).

— Îți place la prefectura de poliție? Lipsește intimitatea, nu? Nu regreți Toulouse-ul?

— Nu regret nimic, niciodată, răspunde ea scurt. Schimbă-te și du-te grabnic la Morny. Vei avea prilejul să-i faci unul din acele servicii care nu se uită.

Alain se ridică, fricționându-și șalele și mormăie:

— Locomotivele astea scuipă un fum de iad, banchetele sunt tari ca piatra. Și Morny, tocmai acum!

Jeannette îi face loc să treacă.

— Nu te îmbrățișez ca să nu te murdăresc, spune el în drum spre ușa unde se oprește.

— Poți să-mi spui cum a ajuns soțul tău prefect de poliție fără aprobarea lui Thorigny, acest pântec pe cât de republican pe atât de voluminos?

— Emile a știut să se orienteze, răspunde Jeannette deschizând ușa.

Pe culoar, un gardian își aranjează mașinal ținuta.

— S-o crezi tu! Sigur că ești amestecată în treaba asta.

Ea izbucnește în râs:

— Trebuie reformat codul căsătoriei, răspunde. „Femeia să meargă înaintea soțului.”

*

Câteva sute de invitați se grăbesc astă-seară spre Elysée. Lacheii poartă haine albastre, pantaloni roșii, ciorapi albi și peruci pudrate, ca sub vechiul regim. Femeile arborează enorme crinoline de culoare deschisă. Bărbații poartă haine negre la patru nasturi, foarte strânse în talie. Pe vestele lor albe, se răsfață cravate negre. Generalii și coloneii aștern, ici-colo, pete roșii și albastre cu galoane aurite cu ciucuri. Președintele trece de la un grup la altul, afabil și indiferent, cu privirea stinsă, fața moale, mustățile mari, cu vârfurile lustruite și barbișonul perpendicular.

Se apropie de verișoara sa, Mathilde, care flecărește în picioare, în fața unui șemineu.

— Ați auzit, prințesă, că generalul Changarnier pregătește o lovitură de stat? Aș risca oare să fiu arestat?

Această idee îi amuză pe Turgot, ministrul afacerilor străine și pe Maxime du Camp.

Când Ludovic-Napoleon se apropie de ea, Jeannette se-nclină într-o adâncă reverență. El o ia de mână.

— Sunteți mulțumit de soțul meu, monseniore? întreabă ea.

— E perfect, răspunde prințul-președinte. Din toate punctele de vedere. Vă sunt recunoscător de recomandarea făcută. Dar iată-i pe frații noștri.

Ea se întoarce. Sosește Morny, urmat de Alain.

— Venim de la Opera Comică, spune Morny, sărutând mâna Jeannettei. *Cele șapte castele ale lui Barbă Albastră* nu vor fi un succes. Am trimis mai multe invitații pentru ședința de mâine a Camerei. Saint-Arnaud va fi interpelat.

— E omul care știe să se apere, răspunde Ludovic-Napoleon surâzând.

Luându-l familiar de braț pe fratele său vitreg, președintele republicii vrea să se îndepărteze.

— Scuză-mă o clipă, președinte, spune Morny.

Se întoarce înapoi către Alain

— Așteaptă-mă la Jockey, Florensac! Am chef să-mi încerc norocul astă-seară.

Maupas se apropie de Jeannette.

— Să nu m-aștepți, mergi singură acasă. Trebuie să-i vorbesc președintelui.

Ora zece jumătate. Invitații părăsesc Elysée-ul. Majordomul cheamă trăsurile: „Excelența sa, ambasadorul Marii Britanii, domnul ministru al afacerilor străine, doamna contesă Demidoff", pe umerii căreia uriașul Nieuwerkerke așază delicat un mantou. Noaptea de întâi spre două decembrie e rece. Cerul e senin, cu lună plină. Rând pe rând, trăsurile părăsesc foburgul Saint-Honoré.

Saint-Arnaud, Maupas, Persigny și Mocquart sunt adunați în cabinetul unde, a doua zi după Waterloo, Napoleon a semnat abdicarea.

Ludovic-Napoleon deschide un dosar, pe care a scris cu creionul albastru: Rubicon… Conține un apel către popor, o proclamație către armată, o comunicare a prefectului Maupas către locuitorii Parisului, un decret care-l numește pe Morny ministru de interne, un alt decret care pune orașul sub stare de asediu.

Președintele îi întinde lui Saint-Arnaud zece fișicuri de aur, scoase dintr-o cutie de țigări de foi, apoi alte două fișicuri și câteva bilete lui Fleury: „pentru a cumpăra hrană trupei în caz de nevoie".

Morny spune:

— Fiecare dintre noi, domnilor, își joacă pielea. Sunt așteptat la Jockey, de cealaltă parte a bulevardului Marigny. Sper să am noroc.

Pleacă, urmat imediat de Saint-Arnaud, de Maupas, apoi de Fleury.

Intrând în biroul prefecturii de poliție, Maupas o găsește pe Jeannette, care-l așteaptă.

— Totul e în ordine, spuse ea. Am verificat lista.

— Béville nu s-a întors de la imprimeria națională cu afișele?

— E nevoie de timp pentru a le trage, obiectează Jeannette.

Maupas își roade unghiile.

— Nu te mai lași de obiceiul ăsta nenorocit?

— Admir, continuă el, felul cum ai organizat primirea comisarilor de la poliție pe care îi așteptăm în noaptea asta! Ai reușit perfect.

— Atenție! răspunde Jeannette surâzând. Vor trebui să fie înșfăcați pe măsură ce sosesc. Ar fi neplăcut să se întâlnească, periculos să se sfătuiască.

— Mă tem, mărturisește Maupas, de unele reacții.

— Dacă vreun comisar șovăie, îl sfătuiește Jeannette, imediat cu el la zdup. Am observat, la sosire, mici grupuri de gardieni masați pe chei. Cam bătători la ochi, nu?

— Indispensabili! Fiecare va fi însoțit de un lăcătuș, pentru a deschide ușile la nevoie. Ideea ta de a răspândi falsa veste a întoarcerii republicanilor de la Londra e excelentă. Justifică mobilizarea comisarilor în miez de noapte.

— Ce le vei spune comisarilor?

— Le voi spune că s-a descoperit un complot contra președintelui Republicii, că-i cunoaștem pe conjurați și că trebuie să-i neutralizăm.

Deschide un sertar și scoate un teanc de hârtii:

— Mandatele vorbesc de „complot contra siguranței statului”.

— Excelentă treabă inutilă, recunoaște Jeannette.

Maupas își scoate ceasornicul din vestă și-l consultă nervos:

— Sunt nerăbdător să-l văd sosind pe Béville cu afișele.

Se pleacă spre Jeannette și o îmbrățișează.

— Ah, ce m-aș face fără tine? suspină el.

— Mă gândesc la mutra domnului Thiers, când va fi făcut prizonier în cămașă de noapte.

Maupas își consultă din nou ceasul.

— Ora două! Primii comisari vor începe să sosească!

Se bate la ușă.

— Intră! spune Maupas.

Apare gâfâind Béville, un bărbat îndesat, cu fața împurpurată.

— Toate sunt în curte. Am avut de lucru cu trei trăsuri.

— Te însoțesc, hotărăște Jeannette. Lipitorii așteaptă la parter.

Se îndreaptă spre ușă, se întoarce și trimite un sărut din vârful degetelor către soț.

Lavoine, secretarul de încredere, intră:

— Primul comisar, arondismentul 8, cartierul Madeleine.

Maupas consultă lista.

— Generalul de la Moricière, constată el, strada Miromesnil! Să intre comisarul.

Crinolina o împiedică pe Jeannette să coboare câte patru trepte cum ar fi dorit; Béville o urmează.

— Totul s-a petrecut foarte bine, explică el. Saint-Georges, directorul imprimeriei naționale, a fost perfect. Fleury n-a mai avut nevoie să facă apel la jandarmii ce-l însoțeau. Lucrătorii n-au protestat decât o clipă. Până la sfârșit, n-au fost arestați decât doi. Trăsurile poliției sunt conduse de agenți spre locurile unde trebuie repartizate afișele.

Pentru mai multă siguranță, Jeannette decide ca cele trei trăsuri și vizitiii lor să-și petreacă restul nopții la prefectură. Li se va aduce vin într-o cameră de gardă.

Jeannette urcă spre cabinetul soțului. Când ajunge în anticameră, ușa capitonată se întredeschide. Un comisar de poliție iese cu jobenul în mână. Maupas, care-l însoțește în prag, face un semn cu ochiul către soție, care intră în cabinetul secretarului.

— Totul merge bine, spuse acesta. Până acum, din doisprezece comisari, numai unul a refuzat, deci o singură trimitere la gherlă.

Către orele patru dimineața, la Adunare, Persigny controlează arestarea chestorilor Baze și Leflo. Ultimul s-a împotrivit. A trebuit să fie legat și aruncat într-o trăsură pentru a fi transportat la închisoarea Mazas.

Comisarul Lerat e însărcinat cu arestarea generalului Changarnier, în strada Faubourg Sant-Honoré, la doi pași de Elysée.

După ce s-a îmbrăcat, generalul spune simplu:

— Eh, când străinii ne vor ataca, voi fi mulțumit să mă pună în fruntea unei armate.

Generalul Cavaignac a fost arestat în strada Helder. Comisarul Hudault s-a ocupat de „domnul Thiers”. În reședința sa din piața Saint-Georges, acesta dormea, având pe cap o tichie de bumbac și îmbrăcat într-o cămașă lungă, albă. A fost foarte înfricoșat.

În zori, o ploaie măruntă se cerne deasupra orașului. Proclamațiile președintelui, ale prefectului, sunt gata afișate pe ziduri când parizienii ies pe stradă. În fața lor se formează imediat grupuri: Adunarea națională este dizolvată, sufragiul universal este restabilit. Poporul francez este convocat să voteze de la 14 la 21 decembrie. La Paris este decretată starea de asediu. Consiliul de stat este dizolvat.

Președintele va spune referendumului următoarele principii: un șef de stat numit pe zece ani, miniștri depinzând exclusiv de puterea executivă, un Consiliu de stat pentru pregătirea legilor, un corp legislativ numit prin sufragiu universal

discutând și votând aceste legi; o a doua adunare, pentru paza pactului fundamental și a libertăților politice. Trupele staționează la Invalizi, pe Quai d'Orsay, pe Champs-Elysées, la Tuileries, pe Bulevarde, la fort Saint-Martin, în fața Palatului Bourbon.

Străzile sunt calme, magazinele își ridică obloanele, omnibuzele circulă. La prânz, Bursa e în creștere.

Câțiva deputați s-au întâlnit la Daru, în strada Lille. Trupele i-au împresurat și condus la Mazas.

Alții s-au strâns la primăria arondismentului zece, în strada Grenelle. Au votat imediat demiterea președintelui Republicii. Doi comisari de poliție sosiți la timp i-au dus pe jos la cazarma din Quai d'Orsay.

La Mazas, grefa este ticsită. Prin fața biroului fiecărui funcționar, trec, pe rând, un general, un deputat; fiecare își spune numele, vârsta, titlul, apoi este întemnițat.

La Elysée, au început să se îmbulzească generali, parlamentari, funcționari, jurnaliști. Când apare Ludovic-Napoleon, în landoul său, cuirasierii ridică săbiile strigând: „Trăiască împăratul!" Cortegiul se îndreaptă spre piața Concordiei. O parte din mulțime strigă de asemenea: „Trăiască împăratul!" La care răspund strigăte de „Trăiască Republica!" Toată lumea crede că Ludovic-Napoleon se va instala în castelul Tuileries. Dar el ocolește grădina, traversează Carrousel-ul, podul Regal, revine spre Palais-Bourbon. Jandarmeria mobilă strigă cât o ține gura: „Trăiască împăratul!"

Un ordin se transmite repede. Aceiași jandarmi încep să urle: „Trăiască Republica!" în timp ce Ludovic-Napoleon revine la Elysée.

Seara, teatrele se deschid, cafenelele și restaurantele își primesc clientela obișnuită. Pe străzi doar ici-colo câte o patrulă. Ploaia s-a oprit, dar e frig.

De câteva ori, Morny a traversat foburgul Saint-Honoré pentru a se duce la președinte. L-a informat că puține departamente se mișcă: Allier, Jura, Hérault, Drôme, Lot-et-Garonne, Var…

Când revine în cabinetul său din piața Beauvau, Morny îl găsește pe Maupas, care-l aștepta împreună cu cumnatul său, Alain. Cei trei bărbați se întrunesc în cabinetul ministrului.

— În ceea ce mă privește, spune Morny, cel care m-a surprins mai mult este Dupin.

— Pe mine nu, răspunde Alain. De treizeci de ani, servește toate regimurile. E totdeauna gata să treacă la următorul.

— Ceea ce mă surprinde, de asemenea, continuă Morny, e lipsa de entuziasm sau de furie a mulțimii. Când președintele a ieșit, oamenii l-au privit, ca de obicei, trecând. Puțini l-au aclamat sau fluierat.

— O întrebare, domnule ministru, spune Maupas: ce facem cu Emile Girardin și Victor Hugo?

Morny își netezește barbișonul, apoi răspunde:

— Nu vă atingeți de Girardin, încerc să-l neutralizez.

— Și Victor Hugo? A provocat adunări în mahalaua Saint-Antoine. Trăncănește. Am confiscat chiar un afișel.

Îl scoate din buzunar și-l așterne pe biroul ministrului:

„Către popor!

Starea de asediu este anulată. Trăiască Republica! Ludovic-Napoleon e pus în afara legii. Constituția e încredințată pazei și patriotismului cetățenilor francezi și gărzii naționale.

Populația din departamente mărșăluiește spre Paris pentru a vă ajuta să-l arestați pe trădătorul Ludovic-Napoleon Bonaparte.

În numele reprezentanților poporului:

Victor Hugo, președinte; Schoelcher, secretar”.

Morny dă din cap:

— E un mare naiv, remarcă el.

*

Ras, cu părul lung despărțit printr-o cărare pe partea dreaptă, cu cravata slab înnodată în jurul gulerului tare, cu mâna dreaptă în vestă la înălțimea inimii, Victor Hugo strigă cu o voce înflăcărată:

— Baudin! L-au asasinat pe baricadă, în mahalaua Saint-Antoine, ca în 1789!

— Da, zise Schoelcher, dar parizienii n-au mai scos pavajul ca să-l răzbune.

În fundul tipografiei întunecoase, zece oameni s-au întâlnit. Textul proclamației a fost dictat unui tipograf de Victor Hugo. Acum Atala mânuie presa manuală, iar Jules Favre stivuiește manifestele pe măsură ce ies de sub tiparniță.

„Suveranitatea națională este sfărâmată, reprezentanța sa ultragiată, violată. Ludovic-Napoleon semnează cu marele său nume cea mai odioasă dintre crime. Saint-Arnaud escroc, falsificator, de șase ori scos din armată din cauza pungășiilor și viciilor lui. Nu vrem uzurpatori! Noi, magistrații, noi reprezentăm pe concetățenii voștri, pe frații, mamele și surorile voastre, noi vom cere socoteală de sângele vărsat.”

— În sfârșit, Parisul se mișcă! exclamă Victor Hugo.

— Da, răspunde Atala, continuând să strecoare sub presă foile albe, sunt baricade aproape peste tot, dar, vai! nu destui oameni pe ele.

— Aceste manifeste, spune Victor Hugo, nu trebuie lipite pe ziduri, ci aruncate mulțimii ca niște prospecte.

— În același timp, propune Emile de Girardin, ar trebui organizată greva generală. O luptă de stradă ar fi pierdută dinainte. Dar dacă întreg poporul francez își încrucișează brațele, soldații vor fi iute dezarmați.

— Trebuie dat exemplu, spune Victor Hugo.

Pe bulevarde lumea se înfierbântă. Unii citesc grupurilor apelurile republicane. În alte părți, sunt trecute din mână în mână. Zvonurile circulă: „La Moricière a evadat din închisoare. O coloană înaintează dinspre Rouen. Ledru-Rollin a debarcat la Dieppe cu republicanii exilați”.

Atala, cu un pachet de manifeste sub braț, parcurge bulevardul. În colțul străzii Saint-Dénis, se ridică o imensă baricadă. Pe mormanele de pavaj sunt îngrămădite două omnibuze, un car de mutat mobilierul, vespasiene, bănci, pietrele scării care duce în strada Lunii, materialele unui șantier din colțul străzii Mazagran…

Vreo sută de oameni înarmați cu puști fac de gardă. Pentru a pătrunde în fortăreața improvizată, Atala trebuie să facă un ocol prin strada Lunii. Pretutindeni, oamenii se apucă voinicește de treabă. Mahalaua Saint-Martin,

mahalaua Saint-Dénis și strada Saint-Dénis sunt barate de omnibuze răsturnate, trăsuri și pavaje. Ferestrele sunt pline de gură-cască. Pe măsură ce se face dimineață, se ridică alte baricade la intrarea străzii Greneta, la răscrucea străzilor Rambuteau și Saint-Dénis.

*

Abia coborâtă din tren, Agnès s-a grăbit să se ducă la fiul ei, Alain. A găsit ușa încuiată. Nici vorbă să cheme o trăsură. Cât despre omnibuzele care n-au fost transformate în baricade, s-au retras în depouri. Pentru a circula în Paris, trebuie să faci ocoluri imense.

Agnès ajunge în cartierul, apoi în strada Saint-Honoré, ciocănind ritmic în pavaj cu bastonul. Agenții privesc cum trece această femeie zbârcită, care merge cu privirile fixate înainte. N-a mai revăzut de multă vreme prăvălia cu nimicuri, unde-l întâlnise ultima dată pe Atala. Era în 1796, sub Directorat, și tocmai împlinea șaptesprezece ani. Sunt cincizeci și patru de ani și prăvălia a rămas tot acolo. Ca și ea. Își strânge buzele.

Garda face de pază la prefectură și nu-i permite să treacă bătrânei doamne. Ea protestează.

— Sunt mama doamnei de Maupas. Dacă nu mă lăsați să intru, veți avea de-a face cu prefectul de poliție și cu fiica mea!

În sfârșit, un curier pleacă după informații și Agnès, lovind cu bastonul treptele, ajunge până la cabinetul ginerelui său, care o primește febril, aproape buimac:

— Ce faci aici, mamă? Prefectura este un punct expus. S-ar putea să ne atace.

— Unde-i Jeannette? întreabă Agnès.

— I-am dat o misiune pe lângă fratele ei, fiul dumitale, care conduce cabinetul lui Morny. Se pare că în foburgul Saint-Honoré nu se cunosc proporțiile pericolului. Președintele nu se mișcă de la Elysée. Cât despre Morny, a adoptat o tactică: lasă insurecția să se desfășoare ca s-o strivească mai ușor. Morny l-a sfătuit pe președinte că această tactică e cea mai bună. Desigur, noi nu suntem decât executanți.

Își roade unghiile.

— Ledru-Rollin va fi la Paris mâine dimineață. Sunt informat că, la rândul lui, prințul de Joinville debarcă la Cherbourg. Nu cred că simpatiile populare sunt cu noi. Cei care ne aprobă sunt fără elan. Și mi se reproșează că arestez „cu ușurință!” E culmea! De aceea am trimis-o pe Jeannette să-i vorbească fiului dumitale.

Un guard intră purtând un plic, salută, îi înmânează hârtia lui Maupas, care o deschide înfrigurat.

— Vai, mamă, spune, pusesem totul la cale în amănunt, împreună cu Jeannette. În prima zi, am reușit. Dar președintele pare din nou șovăielnic. Aveam destul timp ca să ocupăm Parisul! Ne-am fi arătat forța dacă i-am fi împiedicat pe răsculați să răscolească pavajul și să răstoarne trăsurile, în loc să ne folosim de ea mâine.

Agnès își privește surprinsă ginerele, fără îndoială înspăimântat. Schițează un gest de dispreț și se așază, în timp ce el citește.

— Și Atala? întreabă ea.

Ca și când întrebarea l-ar fi iritat, Maupas ridică sprâncenele.

— Nu mi l-ați dat în pază, răspunde acru. Nu cred că l-am arestat până acum. Trebuie să fie pe vreo baricadă oarecare.

Lasă hârtia pe birou.

— În sfârșit, iată un decret cu privire la starea de asediu: „Oricine va fi prins construind sau apărând o baricadă, ori cu arma în mână, va fi împușcat”.

— Nu l-ai putut împiedica pe Atala…

— Nu e fiul meu și nici al dumitale, mamă, răspunde tăios Maupas. Știi tot atât de bine ca și mine că Enguerrand-Louis și, mai mult chiar, Geneviève, îl reneagă și-l dezavuează pe acest nefericit. Mai rău, nici nu vor să-l mai cunoască.

Suspină:

— O să ne facă multe necazuri! Dacă ar fi fugit în Anglia cu Ledru-Rollin, ce ușurare!

Se apropie de Agnès, îi ia mâna:

— Iartă-mă, mamă, sunt tulburat de ceea ce se petrece. Ministrul și cu mine nu suntem de acord asupra tacticii.

Cineva bate la ușă. Un alt guard apare aducând un alt plic. Maupas îl citește, își trece mâna peste frunte:

— Înlesnesc răscoala, strigă el. Insurgenții cred că Elysée-ul se teme. Și iată ce-mi scrie Magnan: „Părăsesc toate posturile mici. Trupele revin în cvartirurile lor. Părăsesc Parisul în mâna insurgenților. Îi las să-și construiască liniștiți baricadele. Mâine aglomerările vor fi risipite prin șarje de cavalerie și baricadele sfărâmate de ghiulele. Voi pune capăt acestei mișcări insurecționale și reda Parisului conștiința de sine”.

— Înțelegi, mamă? Mâine orașul va trece prin foc și sânge. Va bubui tunul. Magnan vrea să le dea o lecție parizienilor. Vor fi mii de morți…

Agnès se prăbușește într-un fotoliu.

— Și micuțul meu Atala? geme ea. Copilul meu drag! Cel mai bun dintre toți copiii mei, cu toate că nu e din sângele meu, cel mai demn să poarte numele de Florensac!

Maupas rânjește:

— Fii liniștită, mamă, dacă-l găsim, ți-l vom pune de-o parte. În așteptare, ai la dispoziție un cupeu care te va duce la ministerul de interne. Îți vei întâlni acolo feciorul. E mai aproape de soare decât mine.

Agită un clopoțel și adaugă:

— Fiica dumitale e, poate, și mai aproape.

*

La aceeași oră, Jeannette nu e „lângă soare” ci la mag. Un cupeu cu cocardă o așteaptă în fața ușii. Vizitiul se neliniștește. Baricade se înalță în toate părțile în cartierul Halelor. Dacă soția prefectului întârzie, nu vor mai putea ieși de aici.

Jeannette stă în fața lui Cabarrus.

— Îl puteți liniști pe soțul dumneavoastră, spune acesta. Din toate elementele reiese că prințul Ludovic-Napoleon trăiește o perioadă fastă. E în plină ascensiune. Va câștiga partida.

— Soțul meu mă decepționează, murmură Jeannette. De ieri, a intrat în panică. Un adevărat iepure.

— Soțul dumneavoastră își roade unghiile? întreabă magul.

— Da, recunoaște ea surprinsă.

Magul dă din cap:

— N-ați făcut bine luându-l de bărbat. E un semn de nehotărâre.

Îi bate ușor mâna.

— El nu-i decât o etapă pentru dumneavoastră. Aveți încredere în mine, copilă dragă. Vom ajunge departe. Intrăm într-o epocă în care supranaturalul va fi necesar oamenilor pentru a rezista materialismului, care năpădește totul.

— Doctore Cabarrus, spune cu jumătate de glas Jeannette, de azi-dimineață e mult mai puțină lume la Elysée. Oamenii politici au și început să bată în retragere.

— Îl cunoașteți bine, nu-i așa? o întreabă.

Jeannette roșește:

— Da, destul de bine.

— Convingeți-l că a și câștigat partida. Mâine va curge mult sânge pe străzile Parisului. Deși nu el va da ordinul, va purta însă răspunderea. Pata se va șterge greu. Dar nu mai poate să dea înapoi.

Vizitiul, scoțând, din spirit de prudență, cocarda, trebuie să se strecoare prin multe stradele din Marais înainte de-a ajunge pe chei. La prefectură, Maupas și-a pierdut complet stăpânirea de sine.

— Suntem la discreția mulțimii, strigă el, când intră în cabinet Jeannette. Au atacat închisoarea Mazas. Din fericire, azi-dimineață i-am transferat la Ham pe cei mai importanți ostatici. În furia lor, se vor îndrepta încoace. Și nu dispun decât de o slabă apărare. Iar toate astea, pentru că domnul de Morny vrea să treacă Parisul prin foc și sabie pentru a-l compromite pe președinte. Saint-Arnaud va trage cu tunul în lucrătorii parizieni ca în iezi, pe vremea războiului din Algeria.

Tremură cu lacrimile în ochi:

— Nu vreau să fiu răspunzător de acest masacru.

Îi prinde mâinile Jeannettei:

— Du-te la Elysée, strigă el. Spune-i președintelui să nu-și înceapă domnia prin vărsări de sânge.

Saloanele Elysée-ului sunt însuflețite. Membrii consiliului constituțional s-au întrunit pentru a nu decide nimic. Generali, deputați, înalți funcționari trec de la un grup la altul. Stupul zumzăie.

— Președintele nu primește absolut pe nimeni, îi spune ușierul Jeannettei.

Cum în acest moment Mocquard traversează anticamera cu niște dosare sub braț, Jeannette se repede la el.

— Vreți să-i spuneți președintelui că sunt în salon?

Mocquard surâde:

— E mai posomorât și mai tăcut ca niciodată. O vizită feminină îi va descreți fruntea, poate.

Câteva clipe mai târziu, Jeannette e introdusă în biroul prezidențial.

Ludovic-Napoleon e foarte palid și cu ochii încercănați. O întâmpină:

— Îți mulțumesc că te-ai gândit la mine, îi spune el cu un ușor surâs.

— Nu sunt singura! răspunde Jeannette. Anticamera e plină de oameni politici, ofițeri, jurnaliști și de înalți funcționari.

— Sunt îngrijorați, nu-i așa? S-au compromis. Se și uită spre ieșire.

Nu se poate reține să-l compare cu soțul ei. Nici unul, nici celălalt nu par făcuți să lupte contra furtunii.

El suspină. Focul arde cu mari vâlvătăi în șemineu. Ludovic-Napoleon se apropie, întinde mâinile. Jeannette îl urmează.

— Aș vrea să știu ce gândește soțul dumitale. Morny îmi cerne știrile. El ține frânele. Eu nu pot face altceva decât să aștept mai binele sau mai răul.

— Sunteți stăpânul, se-nfurie Jeannette. Soțul meu crede că ar fi fost mai bine ca orașul să fie ocupat de armată; să se evite ciocnirile și în loc să se dărâme baricadele, să se împiedice ridicarea lor.

Ludovic-Napoleon schițează un gest fatalist.

— Poate că are dreptate. Dar acum e prea târziu.

Ia mâna Jeannettei, o strânge într-ale sale, o duce la buze. Ea are impresia că magul se înșală, că foarte repede, Revoluția va câștiga și că președintele va fi măturat ca un fir de pai.

Privirea visătoare a lui Ludovic-Napoleon rătăcește prin cameră, se oprește asupra Jeannettei, pe care apoi o cuprinde în brațe.

— Sărută-mă, îi cere el. Am mare nevoie.

Buzele lor se întâlnesc o clipă, dar Jeannette se desprinde repede.

— Nu e ora întâlnirilor galante, monseniore. Aveți încredere în dumneavoastră. Am consultat un magician, prieten de-al meu, care nu se înșală niciodată.

O licărire de interes trece prin ochii lui Ludovic-Napoleon.

— Adevărat? întreabă el.

— Casa dumneavoastră e la zenit. Niciodată n-ați fi avut o ocazie mai bună, chiar dacă ați fi ales-o prin astrologie. Veți triumfa, monseniore.

Și cu o voce scăzută:

— Veți domni.

El se duce la birou.

— Voi publica lista miniștrilor mei. Va apărea în Monitorul de mâine dimineață: Morny la interne, Saint-Arnaud, la război; Turgot la externe; Achille Fould, la finanțe, cam fără voia lui.

Pune ușor mâna pe umărul tinerei femei:

— Când vom câștiga partida – dacă o câștigăm –, nu voi uita lecția unchiului meu. Voi face un minister al poliției pentru bărbatul dumitale. Va trebui oarecare timp și multă discreție pentru a-l face pe Morny să fie de acord.

Se bate la ușă, care se deschide, și intră Morny. Tresare văzând-o pe Jeannette în fața șemineului lângă Ludovic-Napoleon.

— Bună seara, baroană, spune el rece. Dacă vă întoarceți la prefectură, comunicați-i soțului dumneavoastră să se calmeze.

Apoi, către președinte:

— Vă aduc știri noi din provincie. În general, prefecții sunt liniștiți. Singure departamentele Nièvre și Allier trebuie chemate la ordine.

— Să nădăjduim, oftează Ludovic-Napoleon, că prefecții nu vor avea mâna prea grea.

— Fiți fără teamă, monseniore, răspunde Morny, mișcările din provincie nu pot fi decât accidente locale, sporadice. Parisul va fi repede alineat. Liniștea străzilor o impune pe aceea a drumurilor.

*

Răsculații, adunați la Quai-aux-Fleurs, s-au năpustit asupra intrării principale a prefecturii. O lovitură de tun i-a risipit. Cei câțiva prizonieri au fost trecuți prin sabie și cadavrele lor aruncate în Sena.

Chiar Morny găsește că timpul trece cam greu. Îl roagă pe Saint-Arnaud să treacă la acțiune. Dar generalul Magnan nici nu vrea să audă: va ataca la ora două după-amiază, nu mai devreme.

O divizie e repartizată între Panteon, Luxembourg, piața Saint-Sulpice și (în sfârșit!) prefectura de poliție, unde Maupas se calmează.

În două coloane, generalii Levasseur și Herbillon, plecați de la primărie, se îndreaptă spre bulevarde, prin străzile Temple și Saint-Martin. O altă coloană, venind de la Madeleine, va curăța bulevardele, iar cavaleria va avansa pe șosea, încadrată, pe trotuare, de infanterie. Fiecare coloană dispune de cinci sau șase tunuri.

Din *Constituționalul* de la 6 decembrie:

„În piața Republicii, vreo douăzeci de tineri, înarmați cu puști de-ale gărzii naționale, au oprit, timp de o jumătate de oră, un regiment de infanterie care, sprijinit de o baterie, venea dinspre strada Temple. Au căzut până la ultimul. În strada Rambuteau, o baricadă făcută dintr-un omnibuz și mai multe trăsuri, a rezistat peste o oră. Regimentul 72 infanterie a înlăturat baricada de la Porte Saint-Dénis, al 15-lea regiment de cavalerie ușoară pe cele din strada Petits-Carreaux și străzile din vecinătate. Strada des Jeuneurs n-a fost curățată decât după o luptă înverșunată. În strada Montorgueil au fost făcuți prizonieri optzeci de răsculați, unii trecuți prin sabie, alții aduși la prefectura de poliție”.

Odată cu căderea nopții, răzvrătiții sunt la capătul puterilor. Poliția percheziționează casele. Oamenii găsiți cu pușca în mână sau cu mâinile înnegrite de pulbere sunt împușcați pe loc.

Către orele zece seara, bulevardele sunt negre de gură-cască, iar cafenelele se redeschid. Soldații dirijează circulația mulțimii. Deodată, în bulevardul Bonne-Nouvelle, se trage un foc de pușcă. Trecătorii se refugiază la întâmplare, sub porți și în case. Trupa deschide imediat focul, pretutindeni, pe bulevardul Bonne-Nouvelle, bulevardul Poissonière și bulevardul Montmartre. Canrobert

bombardează casele unde crede că s-au refugiat rebelii. Se grămădesc cadavre pe Chaussée d'Antin, Cité-Bergère, pe bulevarde. Sângele curge prin crăpăturile copacilor. Oamenii scormonesc prin grămezile de cadavre în speranța de a-i găsi pe ai lor, nu pentru a jefui morții. Curând, prin orașul pustiu nu mai sunt decât patrule, care bâjbâie prin noapte, căci felinarele au fost dărâmate.

*

— Ei bine, draga mea, îi spune Maupas Jeannettei, care intră, a avut norocul că n-a fost în zona unde se împușca orice suspect. De acum înainte, nu se mai ucide, se arestează.

Cu brațul în eșarfă și capul bandajat, Atala stă pe un scaun în cabinetul prefectului de poliție. În spatele lui, un milițian în picioare. Maupas îi spune: „Poți pleca". Odată miliția nul ieșit, Maupas dă din cap.

— Am primele statistici. Mult zgomot pentru nimic. Abia câteva sute de morți!

Atala ridică fruntea și întreabă:

— Bursa e bună în dimineața asta?

— Excelentă, răspunde Maupas. Renta, care, la 1 decembrie era de 91,60, mâine va atinge 100.

Jeannette se apropie de Atala:

— Cum te simți?

— Puțin obosit, răspunde Atala. M-au bătut și după aia m-au pansat ca să par rănit.

— Ai mâncat ceva?

— Nu prea mi-e foame.

Îl ia de mână.

— Arde. Are febră.

Maupas ridică din umeri.

— Primesc, chiar acum, o circulară. Ministrul de interne înțelege „să suprime toate cauzele de agitație, aplicând, pe scară largă, un sistem de percheziții și arestări". Le dă prefecților puterea de a-i transporta pe vinovați în Algeria sau la Cayenne. Toată această faimoasă lume trebuie izgonită din Paris și, dacă-i necesar, din Franța, ca „elemente impure și periculoase". Asta înseamnă, nepoate, că se vor face arestări în masă și, dacă am înțeles bine, intențiile ministrului și ale cumnatului meu, se vor evita procesele.

Jeannette se întreabă unde vrea s-ajungă soțul ei. Pentru ce-i vorbește lui Atala despre circularele confidențiale ale lui Morny?

— Toate astea vor fi acoperite printr-un plebiscit cald, continuă Maupas, și afacerea va fi aranjată. Îi cunoști cuprinsul? Președintele ales pe zece ani, miniștrii

nu depind decât de șeful statului, care are dreptul de a dizolva Parlamentul după bunul său plac și de a numi funcționarii. Președintele Republicii este singur răspunzător în fața poporului, la care are dreptul să facă apel. Aproape Constituția Consulatului.

Jeannette e surprinsă de amărăciunea soțului.

— Va obține șapte milioane de voturi, urmează el. Francezii sunt de partea învingătorului. Șaptezeci de deputați își vor pierde domiciliul în Franța, de asemenea membrii comitetului de rezistență, bineînțeles. Între ei, Victor Hugo. Alții vor fi „îndepărtați momentan de pe teritoriu", printre care Thiers, Changarnier, La Moricière, Girardin, Edgar Quinet. Suntem în 6 decembrie. Guvernul nostru nu și-a pierdut vremea.

Jeannette vrea să intervină, dar Maupas o oprește printr-un gest:

— Mama Jeannettei va sosi dintr-o clipă în alta, cel puțin sper că a putut fi găsită, fie la hotelul unde a descins, fie la ministerul de interne, în cabinetul unchiului dumitale, Alain.

Pe Atala îl doare capul. Are amețeli. A fost lovit cu o bară de plumb, de către un sergent de stradă în culoarul imobilului unde se refugiase după distrugerea baricadei. După o oră, s-au încărcat cadavrele, iar supraviețuitorii au fost aduși la prefectura de poliție unde el a stat treizeci și șase de ore într-o celulă.

Adineaori, înainte de a-i transporta pe arestați la fortul din Vanves, li s-a cerut să-și spună numele. Când a răspuns „Atala de Florensac", ofițerul de poliție a tresărit:

— Sunteți căutat peste tot, chiar de domnul prefect în persoană, strigă el.

L-a scos dintre ceilalți și l-a adus aici, direct.

— Cred, urmează Maupas cu vocea glacială, că rănile nu te împiedică să gândești? Se pare că unul dintre oamenii mei ți-a pus puțin plumb în cap. Comisiile militare, instituite de azi-dimineață, vor acționa repede. În cazul dumitale, cea mai bună soluție va fi Algeria; cea mai rea, moartea. Între astea două, Cayenne, de unde se revine rar.

Jeannette începe să înțeleagă.

— Ai douăzeci de ani, nepoate, continuă Maupas. Partidul dumitale e învins. Enorma majoritate a francezilor vă va condamna săptămâna viitoare. Crede-mă, republica voastră nu are viitor!

Atala urmărește cât poate mai atent cuvintele lui Maupas. Din timp în timp, se pierde, are scurte leșinuri, apoi își revine. Se concentrează și reușește să spună:

— Un proces care ar trimite în Algeria, la Cayenne sau la ghilotină pe nepotul prefectului de poliție și al șefului de cabinet al ministrului de interne, deputat de

Gironda, fiul foarte onorabilului conte Enguerrand-Louis de Florensac, cu toată botnița pusă opiniei și presei, va produce un efect neplăcut.

Se sufocă.

— Ești destul de lucid, recunoaște Maupas.

Atala închide ochii, se clatină pe scaun, Jeannette se repede să-l susțină.

— Vezi prea bine că bietul copil nu mai poate! geme ea.

— Și trebuie totuși, insistă Maupas, lovind în birou cu un coupe-papier, ca acest „biet copil" să-mi dea un răspuns. I-am promis mamei tale să-l găsesc. E aici! Rămâne să știm ce vom face cu el. Mă tem că, întrebându-l pe fratele tău, să nu fie pentru măsura radicală, spre a evita scandalul cu care acest „fermecător băiat" ne amenință în starea lui de leșin. Prefecții au competența să-i transporte pe vinovați în Algeria sau la Cayenne, fără judecată. Ar fi ușor să expediem nepotul, mare artist, cu cel mai apropiat convoi. În conferința de azi-dimineață, Morny a prevăzut cinci sute de deportări la Cayenne și zece mii în Algeria, dintr-un număr de treizeci de mii de arestări.

Jeannette iese în fugă, se duce în cabinetul de toaletă învecinat și revine cu un pahar cu apă și un prosop. Umezește tâmplele lui Atala și-i oferă paharul pe care acesta îl golește dintr-odată.

Maupas își continuă monologul:

— Acum trei ani, unchiul și mătușa dumitale te-au scos dintr-o încurcătură. Când „evenimentele" au început pe străzile Parisului, m-am temut că ți se va întâmpla o nenorocire.

— Și pentru dumneata la fel, nu-i așa? întreabă Atala maliții os.

— Și pentru mine, răspunde Maupas. Dacă dumneata și ai dumitale ați fi câștigat, sunt convins că ați fi fost fără cruțare.

Cu multă greutate, Atala s-a ridicat.

— O să-mi spui că nu iese fum fără foc, că ceea ce ni se întâmplă am făcut-o singuri. O să-mi spui, de asemenea, că această revoluție burgheză nu e a poporului, pe care l-ați înșelat restabilind sufragiul universal. N-am avut timp să-l convingem de impostura voastră.

Ușa se deschide brusc. Un ușier o introduce pe Agnès, care se repede spre Atala, îl ia în brațe și-l strânge la piept.

— Micuțul meu, micuțul meu! Ce ți-au făcut?

Îl îndeamnă să stea și îngenunche lângă el.

— Trăiește, mamă, spune Jeannette. Asta-i principalul, nu-i așa?

— Ești rănit? se neliniștește Agnès. Te-a văzut vreun doctor? Ai febră mare!

— Sunt gata, o întrerupse Maupas, să fac maximum pentru a-l scoate pe scumpul nostru nepot din impas. Trebuie însă să-mi jure că n-o să mai facă nicio nebunie.

Încruntată, Agnès își privește iscoditor ginerele.

— Trebuie să-l scoatem din încurcătură cu orice preț, asta-i tot! spune ea tăios.

Maupas ridică din umeri:

— Sunt prefectul de poliție, mamă, nu uita. Acum trei ani, Atala a scăpat într-un costum de-al lui Alain. De astă dată, propun să iasă într-unul de-al meu. Dar am instalat posturi la ieșirile din Paris pentru a-i împiedica pe răsculați s-o șteargă. Te voi ține deci aici câtva timp, dragă nepoate. Vom aduce un medic de încredere. Se găsesc la prefectură medici care nu ne refuză nimic. Când vei putea suporta oboseala călătoriei, mama te va duce, încă o dată, la Florensac. Până la următoarea revoluție. Adaug că, nefiind nici prins, nici compromis, nimic nu te va putea împiedica să revii la Paris și să-ți reiei studiile de pictură.

— Micuțul meu! Dragul meu copil… bâlbâie Agnès. Dacă te-ar aresta, dacă te-ar deporta, cred că aș muri.

— Da, bunico, bâiguie Atala.

— Îmi dai cuvântul dumitale de onoare? întreabă aspru Maupas.

— Îl ai, răspunde Agnès, ajutându-l pe Atala să se ridice.

Apoi întreabă:

— Dar cu părinții lui, ce s-a întâmplat?

— Mi s-a spus, răspunde Jeannette, că scumpul nostru frate Enguerrand-Louis va intra în Consiliul de stat.

După ce Atala a fost instalat într-o cameră de oaspeți, având-o pe Agnès la căpătâi și după ce un medic i-a asigurat că nu există nicio fractură de craniu și că un lung repaus va restabili totul, Jeannette revine în cabinetul soțului. Acesta o roagă să se așeze într-un fotoliu.

— Morny e vinovat de tot sângele vărsat, bombăne el. S-ar fi putut evita masacrele. Parisul nu va ierta niciodată bombardarea mulțimii.

— Cred că președintele, răspunde ea, va fi primul care nu i-o va ierta.

— Socotești, ca și mine, că nu-l iubește deloc?

Jeannette surâde:

— I-a fost de folos!

— Crezi că, la momentul potrivit, se va debarasa de el? Ei bine, îl am la mână. De alaltăieri, scumpul nostru ministru de interne s-a lansat într-un joc fantastic.

— Alcătuiește un dosar complet, îl sfătuie Jeannette, voluminos și hotărâtor. La momentul oportun, după referendum, când totul va fi în ordine…

— …Te angajezi, întreabă el ironic, să-l informezi pe președinte?

— Mi-a promis, spuse Jeannette, că vei fi ministru al poliției.

Privirile li se încrucișară.

— Perfect, conchide el, întorcând capul, prilejul va fi bun.

*

Pentru a-și dovedi liberalismul, ministrul de interne a autorizat reprezentarea *Damei cu camelii* a lui Alexandru Dumas-fiul. Această piesă fusese interzisă, ca „atentând la bunele moravuri", de predecesorul său, Thorigny.

Repetițiile s-au făcut repede și, astă-seară, e premiera. Toată lumea bună și-a dat întâlnire la teatrul Gymnase, nu numai pentru că fiul Dumas are mult talent și romanul lui a obținut un mare succes, dar și pentru că e primul mare spectacol de la „evenimente".

Morny ocupă o avanscenă la balcon. În fața lui, se instalează prințesa Mathilde și Nieuwerkerke. Prefectul de poliție și baroana de Maupas sunt într-o lojă, nu departe de aceea pe care o ocupă Elisabeth Howard și invitații ei.

În stal, se îmbulzește întreg Parisul literar și teatral. Alexandre Dumas-tatăl îl interpelează vesel pe Théophile Gautier:

— Sper că vei scrie un „articol" bun pentru băiatul meu?

Doamna Le Hon, ambasadoarea Belgiei, vine la contele de Morny, în avanscenă. Câțiva observatori remarcă figura întunecată a ministrului de interne. Doamna Le Hon îi vorbește însuflețită. El nu-i răspunde.

Prin binoclu, Jeannette parcurge rândurile fotoliilor de orchestră, descoperind, unul după altul, invitații. Apoi fixează avanscena, unde doamna Le Hon continuă să vorbească la urechea lui Morny, care rămâne glacial.

— Ministrul tău nu pare mulțumit, remarcă ea. Îi face oare o scenă de gelozie?

Maupas ridică din umeri.

— Astă-seară se joacă o piesă, observă el ironic, însă nu aceea a lui Dumas Alexandre, montată în grabă, grație spiritului deschis al ministrului de interne, ci o piesă politică. Bilanțul s-a încheiat: două mii cinci sute deportați în Algeria, două sute treizeci și nouă la Cayenne, două mii opt sute patru cu domiciliu obligatoriu în provincie, o mie cinci sute (printre care Hugo) exilați, cincizeci condamnări la moarte, dar numai cinci executați.

— Morny a avut mâna grea, observă Jeannette. L-ai văzut pe președinte în după-amiaza asta. Cum ți s-a părut?

— Destul de mulțumit, răspunde Maupas privind programul. Abil, nu i-a lovit decât pe roșii. Pe burghezii nemulțumiți i-a lăsat să se întoarcă acasă. Rezultatul: șapte milioane „da", contra șase sute patruzeci și șase de mii „nu".

— Nu ți-a vorbit de ministerul tău?

— Dimpotrivă! Mi l-a promis pe curând.

Jeannette surâde; Ludovic-Napoleon nu este un nerecunoscător.

— Confiscarea bunurilor familiei Orléans, întreabă Jeannette, e oare o lovitură a lui Persigny, care vrea să se răzbune pentru anii lui de închisoare? Sau a președintelui personal?

— Afacerea e mult mai subtilă, răspunde Maupas. Trebuia să i se ofere lui Morny un pretext.

— Ceea ce înseamnă?…

— …Că președintele vrea să se debaraseze de el. În ochii opiniei publice, Morny e răspunzător de morți, deportați, arestați. E firesc ca președintele să se separe de el, nu? Pretextul: Morny va demisiona pentru că nu-i de acord cu confiscarea bunurilor familiei Orléans. Astăzi după-amiază a avut loc o mare scenă la Elysée. Ecourile ei au străbătut pereții cabinetului prezidențial. După toate aparențele, dosarul meu despre speculațiile lui Morny a format obiectul acestei conversații.

— Și Alain? întreabă Jeannette îngrijorată.

— Fii liniștită, draga mea, o persiflează Maupas, el nu-i ministru. Nu i se poate face nimic.

Jeannette își fixează, din nou, binoclul pe avanscena ministrului de interne.

— Crezi că știe?

— Bineînțeles. Face pe fanfaronul.

Se aud cele trei lovituri. Cortina se ridică asupra seratei din casa Margueritei Gautier.

În primul antract, *Dama cu camelii* e un succes; la al doilea, culoarele sunt entuziasmate.

— S-a născut comedia de moravuri, strigă Théophile Gautier, liric. Ce dialoguri punctate de observații ascuțite! Ce suflu de dragoste și câtă tinerețe! Și Doamna Doche, admirabilă! Iar Fechter, delicios! O nouă lovitură de stat, literară de astă-dată!

Cortina cade peste scena în care Duval-tatăl îi reproșează Margueritei că i-a înstrăinat fiul, când ușa lojii familiei de Maupas se deschide și Alain se strecoară înăuntru.

— Cumnate, îi spune așezându-se, ai câștigat partida.

Maupas se întoarce:

— Eu? se miră el.

Aplauze frenetice răpăie de pretutindeni.

— Morny a demisionat, șoptește Alain. Să nu spui că n-ai contribuit mult la acest deznodământ, de vreme ce mâine, se pare, vei fi numit ministru. Internele se vor separa de poliție, care-ți va fi încredințată.

— Iată-vă, așadar, pe Morny și pe tine, redeveniți simpli deputați? întreabă Jeannette. Ai majorității, sper?

Alain ridică din umeri.

— Noua Constituție și referendumul vor antrena, cred că știi, surioară, dizolvarea Adunării și noi alegeri. Vom mai fi oare realeși noi, bonapartiștii?

— După plebiscit, ar trebui.

— Ei aș! observă Alain, Franța e nestatornică. Azi *da*, mâine *ba!* Morny spune că Parisul e capul, iar provincia – inima – și că de aceea Franța are cap rău și inimă bună.

— Vei fi reales, frățioare!

Jeannette îl caută din nou cu binoclul pe Morny, rămas tot timpul în avanscenă alături de doamna Le Hon.

— Se ține tare, observă Jeannette.

— Președintele i-a lăsat un rol frumos, remarcă Maupas. Demisionează din prietenie pentru familia de Orléans. Ce vrei mai bine?

Reprezentația *Damei cu camelii* se termină printr-un triumf pentru Dumas și pentru cei doi interpreți principali: doamna Doche și domnul Fechter.

În culise, autorul, în frac, impecabil și impasibil, primește, fără emoție aparentă, felicitările. Totuși, când își vede tatăl apropiindu-se, se tulbură:

— Tată, strigă el. De acum înainte se va spune cei doi Dumas, așa cum se spunea cei doi Corneille.

— Bravo, Thomas![20] ripostează Alexandre-tatăl, cu un surâs larg.

Și iată-l pe Morny în persoană. I se face loc pentru a-l lăsa să treacă.

— Vă mulțumesc încă o dată, domnule ministru! strigă Dumas-fiul. Fără dumneavoastră, această piesă n-ar fi fost reprezentată.

— Nu mai sunt ministru, răspunde Morny surâzând. Cel puțin, aceste câteva săptămâni de putere îmi vor fi permis să împiedic prelungirea unei nedreptăți fără noimă.

Această declarație oficială cufundă culisele teatrului Gymnase în tăcere. Morny se apropie de doamna Doche și o sărută pe amândoi obrajii.

— Sunteți o mare actriță, spune el, mai bună decât toți oamenii politici la un loc.

Se întoarce și se duce să supeze, ca în fiecare seară, la *Café Anglais*.

---

[20] Referire la Thomas Corneille.

Imediat după plecarea lui, conversațiile continuă. Se vorbește însă mai puțin de *Dama cu camelii*, această revoluție în arta dramatică.

— Cupeul domnului prefect de poliție!

Un portar, înzorzonat cu fireturi, cheamă, unul după altul, echipajele oficialităților, ale personalităților.

— Vezi dar că piesa s-a jucat, murmură Maupas la urechea soției sale, deschizându-i portiera cupeului.

Partea a doua
CASTANELE DIN FOC (1855–1858)

Capitolul I
AFACERI DE STAT

— Poți fi milionar și republican?

— De ce nu, dacă nu-l iubești pe Ludovic-Napoleon.

Grammont-Caderousse izbucnește în râs. E un bărbat frumos, de vreo patruzeci de ani. Călăreț desăvârșit, își strunește calul lângă portiera landoului.

— Poți fi republican, când ești soția unui fost ministru al lui Bonaparte? întreabă el maliții os.

De astă dată Jeannette râde.

— Da, când acest ministru e un prost și un soț și pe deasupra consulul Franței la Neapole!

— Ce-ați spune de un pahar de porto la Armenonville? întreabă el bine dispus, cu gura pofticioasă.

Jeannette e încântătoare în floarea celor treizeci de ani ai ei.

— La drept vorbind, răspunde ea, e mult de când nu-mi mai pasă de bârfeli.

Ieri seară, l-a consultat pe magul Cabarrus, care a fost categoric: ascendentul ei în Mercur îi anunță bune perspective financiare. Și tocmai le simte nevoia. Într-adevăr, Agnès are necazuri la Florensac. Cât despre Alain, și-a investit întreg capitalul într-o vastă speculație asupra locuințelor și grădinilor, care vor fi expropriate curând pentru a se trasa bulevarde largi, după planurile secrete ale baronului Haussmann. Numai câțiva invitați, între care Morny și el, cunosc (aproximativ) viitoarele trasee:

În afară de avenue de l'Impératrice, de la Etoile spre Bois, un bulevard pe malul stâng, în fața pieței Concordiei, spre Halele de vin; un altul, legând noua gară de est, prin vechile cartiere ale Halelor, cu bătrânul Châtelet. În sfârșit, pornind de la biserica Saint-Augustin în construcție, un alt bulevard pentru degajarea Câmpiei Monceau.

E, de asemenea, vorba să se anexeze câteva comune apropiate de Paris, ceea ce va face să se ridice imediat prețul terenurilor: se vorbește de Auteuil, Passy, Batignolles, Montmartre, Chapelle, Vilette, Belleville, Charonne, Bercy, Vaugirard și Grenelle. Alain va fi în curând unul dintre cei mai bogați oameni din Franța. Ceea ce nu-l face însă mai generos cu sora lui. Totuși, azi-dimineață i-a împrumutat landoul pentru a face un tur la *Acacias*.

Grammont-Caderousse, despărțit de soție, e un om foarte bogat. Să se fi oprit oare sub semnul lui Mercur anunțat de mag?

Acum, stau față în față, în grădina Armenonville, cu două pahare de porto. Grammont-Caderousse și-a pus pălăria melon pe jos. Jeannette s-a așezat pe marginea scaunului, nu fără a-și fi turtit crinolina.

— Dacă ați concedia landoul și am dejuna aici? propuse el.

O ușoară grimasă studiată. Imediat după asta, o va invita să-i admire colecția de stampe. Îl va refuza. Atunci, el îi va propune să iasă împreună. După spectacol, va supa, nu la *Café Anglais*, unde pot avea întâlniri nedorite, ci la *Divan Bleu*; în cazul când n-ar prefera să facă un vals la *Closerie des Lilas?* Jeannette va evita să se compromită și-i va cere s-o conducă acasă.

Jeannette desface delicat primul rac, în timp ce un chelner expert umple paharele cu vin de Bordeaux alb. Când acesta se îndepărtează (personalul de serviciu – chelner, chelar etc. – este tot în serviciul poliției), se pleacă spre Grammont-Caderousse, care-i privește insistent sânii.

— Și unde pot fi găsiți teribilii republicani? întreabă ea, privindu-l în ochi.

— Pe malul stâng, îi răspunde. Dacă sunteți liberă astă-seară, vă pot conduce să supăm la *Procope*.

— Astă-seară, vai! nu. Nu sunt liberă. Poimâine, vreți?

După o ocheadă languroasă către interlocutor, Jeannette atacă al doilea rac.

*

Rezultatul impopularului război cu Rusia rămâne îndoielnic. După victoria zuavilor la podul Alma, armata expediționară s-a împotmolit în fața Sevastopolului, într-un asediu interminabil, unde tifosul și holera ucid mai mulți soldați francezi și englezi decât tunurile țarului. Iată pentru ce Expoziția Universală de la Paris este socotită foarte oportună, spre a distrage opinia publică. Se anunță cu mare zarvă, pentru începutul verii, vizita reginei Victoria.

Palatul Industriei, Galeria mașinilor, Panorama Rond-Point din Champs-Elysées, statuile, chioșcurile și numeroasele pavilioane răspândite prin grădini atrag, de la 15 mai, un public uluit.

În după-amiază aceasta, împărăteasa, acompaniată de prințesa Walewska, soția noului ministru al afacerilor străine, și de doamnele sale de onoare, a vizitat Palatul Belle-artelor, unde se întâlnesc Delacroix, Ingres, Horace Vernet și Jadin.

Astă-seară, va avea loc la Tuileries unul din acele baluri costumate lansate de familia Tascher de la Pagerie[21]. Împăratul și-a comandat un costum Henric al III-lea, de catifea neagră, iar împărăteasa va fi Diana – zeița vânătorii, acoperită cu

[21] Numele de familie al Josephinei de Beauharnais, devenită soție a lui Napoleon I și împărătească (1753–1814).

diamante; prințesa Mathilde, împodobită cu faimoasele ei smaragde, va purta costumul Annei de Clèves din tabloul lui Holbein.

Șirul cupeelor se întinde de-a lungul cheiului și-al străzii Rivoli. De la piața Concordiei, se înaintează la pas.

Invitații descind sub marchiza pavilionului Orologiului. Problema a fost cum să faci să intre într-o trăsură, oricât de largă ar fi ea, o rochie cu crinolină, acoperită de tul și dantelă. Drama e și mai mare la coborâre.

Invitații pătrund în Tuileries pe scările înflorite ale împărătesei. Pe palier, doi ușieri, în costum albastru, cu lanț la gât, cu sabia în teacă și tricornul sub braț, strâng invitațiile.

Șambelanii nu sunt costumați. Poartă haină stacojie brodată cu aur, vestă albă, pantaloni scurți, sau pantaloni bleu cu benzi de aur, sabie și pene albe la pălărie.

La intrarea în imensul salon al mareșalilor, ducele de Cambacérès, mare-maestru de ceremonii, mareșalul de Saint-Arnaud, marele scutier, contele Baciocchi, primul șambelan, și mareșalul Magnan supraveghează sosirile.

Jeannette e singură. Travestită în paj din Renaștere, tresare auzind glasul femeii care o precede la intrarea în salonul mareșalilor: Eros purtând o tolbă cu săgeți în bandulieră. Jeannette admiră linia superbă, sânii tari, picioarele lungi, impecabile ale lady-ei Trelawny. Fără îndoială că acest nume nu i-a spus nimic șambelanului. Dar Jeannette știe că e Elisabeth Howard care, obținând de la împărat cinci milioane „despăgubiri", și-a cumpărat un soț de lux. Spre surpriza Jeannettei, Lord Normanby, fost ambasador al Angliei la Paris, o acompaniază pe neașteptata invitată.

Dar iată că Waldteufel atacă primul vals și împăratul deschide balul cu ambasadoarea Belgiei.

Normanby pune mâna înmănușată pe brațul gol al Elisabethei.

— Mi-ați promis… murmură el.

— Fiți liniștit, voiam numai să-l revăd, răspunde ea cu voce șoptită. S-a îngrășat.

Când împăratul se desparte de contesa Le Hon, Elisabeth nu mai rezistă. Se apropie și schițează o singură reverență.

— Nu voiam să părăsesc Franța, *darling*, șopti ea, înainte de a te admira în toată strălucirea puterii. Să nu-l cerți pe ducele de Montebello. Mi-am procurat o invitație fără știrea lui. Acest bal mascat era pentru mine ultima ocazie de a te admira în toată splendoarea.

Napoleon al III-lea pălește. Broboane de sudoare îi acoperă fruntea.

— Ce vrei? bâiguie el. N-am încheiat socotelile odată pentru totdeauna?

— Desigur, persiflează Elisabeth. Dar doream să te văd pe acest tron, pe care mi-l datorezi puțin și mie.

Nesigur, împăratul o întreabă:

— Pot să te conduc la bufet?

— Nu, *darling*, nu voi mai ciocni niciodată un pahar cu tine, răspunde ea.

Se întoarce, se apropie de Normanby:

— Să plecăm!

Scena nu i-a scăpat Jeannettei. Constată că împăratul suflă ca o focă. În același timp, observă lângă ea prezența unui elegant mușchetar, care suspină:

— Ce păcat că aceste frumuseți sunt mascate, că nu vedem mutrișoara spirituală a contesei Montebello, aceea a micuței prințese Murat, nici pe a dumneavoastră, baroană, încântătoare între cele mai încântătoare și, din fericire, scăpată de un bărbat nedemn de dumneavoastră.

Mușchetarul și-a prefăcut vocea, așa cum fac toți.

— M-ați recunoscut, d'Artagnan?

— Grație faptului că oribila crinolină nu ascunde cele mai frumoase picioare din Paris.

— Totuși nu după picioare m-ați recunoscut, frumosule căpitan.

— Vai, nu! Dar e aici cineva care nu s-ar înșela.

Jeannette izbucnește în râs. E Alain, fratele ei.

— Surioară! strigă el. Tu, aici? În timp ce bietul tău soț se plictisește la Neapole? Ce rușine!

Ea ridică din umeri.

— Apropo, știi că se prezintă pentru Senat? continuă el. Mai știi că un tablou al scumpului nostru nepot Atala se bucură de mare succes la Expoziție? Iată-l lansat pe anarhistul nostru!

Jeannette, părăsindu-l pe Alain, se apropie de împărat.

— Sire, întreabă ea cu o reverență, n-ați recunoscut picioarele micuțului dumneavoastră paj?

— Ba da, răspunde împăratul sărutându-i mâna. Dar le credeam la Neapole.

— Să văd Neapole și să mor de plictiseală cu soțul meu? Mulțumesc. Dumneavoastră, care sunteți un suveran atotputernic…

El îi pune un deget pe gură:

— Sst! îi spuse. Nu după picioare m-ai recunoscut…

Ea râde.

— Nu, după Elisabeth Howard.

Împăratul ridică brațele spre cer.

— Nefericito! Dansăm?

În clipa următoare, s-au lansat într-un vals.

— E seara amintirilor, remarcă Jeannette, durabile sau efemere.

— Nu ești fericită? întreabă împăratul.

— Am ales un cal prost. Cu atât mai rău pentru mine, răspunde ea. Ați făcut bine înlăturându-l de la minister.

Napoleon al III-lea este vizibil stânjenit.

— Îi sunt foarte recunoscător, murmură el, accelerând cadența.

— Pentru 2 decembrie, sau pentru mai înainte? întreabă Jeannette amuzată.

Se-nvârtesc în tăcere, apoi dintr-odată:

— Pentru că nu admiteți divorțul, declară ea, o previn pe majestatea voastră că va izbucni curând un scandal tipic parizian. Soțul meu nu va fi niciodată ministru, nici duce și pair, nici mare cancelar, dar eu, eu nu voi fi niciodată modesta soție a unui obscur senator.

— Jeannette! Mă îngrijorezi!

— Am trecut de treizeci de ani, spune ea, și vreau să trăiesc.

— Vorbește mai încet, îi suflă el la ureche.

— Tot Parisul va ști curând că sunt o neînsemnată baroană pierdută. Nu voi mai fi invitată la Tuileries, nici chiar în zilele de bal mascat.

Orchestra se oprește. Jeannette se pleacă într-o reverență, uitând pentru moment de costumul ei de paj, apoi se îndepărtează râzând.

Împărăteasa se apropie cu sprâncenele încruntate.

— Cine e? întreabă ea.

— O nebună, răspunde Napoleon al III-lea.

— Periculoasă?

— Poate, pentru amanții el, sigur pentru ea însăși, răspunde împăratul, antrenând-o pe Eugènie într-o polcă.

Apoi, o conduce la bufet și ridică râzând o cupă de șampanie în sănătatea ei:

— Te iubesc, cu fiece zi tot mai mult.

Se apropie ora când vor rămâne la supeu cei intimi, două sute de persoane din cei șase sute de invitați. Se vor ridica măștile.

Ducele de Bassano scoate un oftat de ușurare. Mocquard, care nu l-a pierdut din ochi pe împărat, surâde pentru prima dată la această serată.

La ușa apartamentelor particulare, ușierii primesc pricomigdalele privilegiaților admiși în sfânta sfintelor.

La Paris, ca și la Londra, contesa Walewska recoltează omagiile masculine. Tot timpul a fost invitată, anturată, curtată.

Dar iată că un diavol se apropie de ea, un adevărat diavol, complet roșu, puțin pântecos. O s-o invite la dans? Nu, îi vorbește în italiană.

— Am nevoie de dumneavoastră, signora. Mă prezint, sunt Mateotti, fost ministru în guvernul provizoriu al Republicii romane.

Anna-Maria roșește. Inima-i bate violent. Face mari eforturi pentru a-și ascunde tulburarea.

— Mă adresez dumneavoastră în ultimă instanță, doamnă. Sunteți soția ministrului afacerilor străine, dar sunteți, în același timp, o Ricci. Știu că ați avut multă prietenie pentru Felice Orsini.

— Ce i s-a întâmplat? întreabă ea cu o voce pe care nu și-o recunoaște.

— Poate îl veți ajuta. Dar nu aici e locul potrivit pentru a discuta. Am întâmpinat greutăți până să capăt o invitație la acest bal și să mă conving că dumneavoastră sunteți contesa Walewska.

— Felice e în pericol?

— În foarte mare pericol, răspunde el. Numai dumneavoastră mă puteți ajuta să-l salvez, poate. Mâine dimineață, voi fi în fața locuinței dumneavoastră. Vă voi aștepta de la ora zece. Mergeți pe jos. Vă voi întâlni în primul magazin unde veți intra.

Ea închide ochii. Când se întoarce, necunoscutul s-a îndepărtat; îl zărește vorbindu-i împăratului.

— Sire, spune el, sunt Mateotti care v-a cunoscut în tinerețea lui Rimini și Forli; același Mateotti care v-a vizitat, acum câțiva ani, la Londra. Campania din Rusia ne îngrijorează. Aveați de făcut lucruri mai bune în Italia.

Înțelegând tulburarea împăratului, doi zbiri, unul deghizat în Pierrot, altul în hamal din Hale, s-au apropiat încet. Napoleon îi vede.

— Lăsați-ne, strigă el mâniat.

Cei doi polițiști se depărtează.

— Nu-i locul potrivit de discutat asemenea probleme, protestează Napoleon al III-lea.

— Ce altceva să fac? întreabă Mateotti. Credeți că serviciile dumneavoastră îmi vor acorda o audiență?

— Așteptați să se termine campania din Rusia, care va avea un final mai bun decât începutul, zice anevoie împăratul. Apoi va avea loc la Paris o conferință de pace. Voi invita acolo și pe reprezentanții Piemontului. Nu pot face mai mult pentru moment.

Își trece mâna peste ochi și se îndreaptă spre salonul unde se va servi supeul.

*

La Londra, se jura, de fiecare dată, să nu-l mai revadă pe Felice. Se obișnuia cu absența lui. Apoi, Felice reapărea. Urmau atunci scurte și fierbinți întâlniri în vreo

mizerabilă cocioabă care devenea, timp de câteva ore, un palat de zână. Între două îmbrățișări, Felice îi povestea extraordinarele lui aventuri. Afacerea din Milano: fusese arestat la Modena și pus în libertate fiindcă nu se știuse că este el. Atunci a venit la Londra unde a rămas mai mult timp. Ziarele vorbiseră de el. Fusese prezentat mai multora. Dar Mazzini nu-și lăsa niciodată militanții în repaos. Felice a plecat din nou. Răspunsese la rugămințile Annei-Maria:

— Trebuie să ne batem, asta-i tot.

Mazzini îl trimisese la Genua, unde fusese arestat și de unde – o dată mai mult – reușise să scape.

În ultimul an, câteva săptămâni înaintea plecării lor din Londra (Walewski devenea ministru al afacerilor străine), Felice apăruse din nou. Fusese arestat, de astă dată de elvețieni, la Saint-Moritz. Se pregătea să-i pună în mișcare pe carbonari în Lombardia și Valteline. Insurecția trebuia să pornească de la Como. Transferat la Zürich, Orsini evadase, bineînțeles. Dar fusese rănit. Anna-Maria îl găsise și de data asta „mai nebun ca niciodată". Se certase cu Mazzini, căruia îi reproșase că e „mai mult republican decât italian". Ceea ce îl interesa pe el, Felice Orsini, era libertatea patriei, sub orice regim. Republica va veni mai târziu. Când Anna-Maria i-a anunțat plecarea spre Paris, Felice i-a spus că se sinucide:

— Dacă mă întorc la Londra și tu nu ești aici, nu-mi rămâne decât să mor.

Se scursese aproape un an de la această ultimă întâlnire. Anna-Maria se obișnuia cu plăcerile vieții pariziene, cu succesele obținute la curte și prin saloane. Felice rămânea în umbră. Se întâmpla să treacă zile întregi fără să se gândească la el. Și iată că acest bărbat voluminos, transfigurat în diavol, i-a vorbit. Acum iese pe jos din imobilul ministerului. Se simte aproape ușurată constatând că omul acela voluminos nu e pe trotuar. Clipește des ca o pasăre de noapte speriată de soare. Niciodată nu și-a găsit crinolina mai incomodă. Trecătorii întâlniți în cale trebuie să coboare de pe trotuar, atunci când nu e obligată ea însăși să facă loc, plecându-se înainte și ridicând din spate carcasa crinolinei.

Se îndreaptă spre strada *du Bac* și, deodată, îl vede. E acolo, masiv, cu nasul lui mare și moale și cu bărbia dublă, examinând atent vitrina unei librării. Se oprește lângă el: Théophile Gautier, Octave Feuillet; câteva noi ediții ale romanelor lui Balzac (despre care se vorbește mult de la moartea lui), ultima carte a doamnei George Sand…

— Felice a fost prins în Lombardia, murmură omul printre dinți. Se pare că-i deținut în fortăreața din Mantua. A publicat în *Popolo d'Italia* un articol care a produs multă vâlvă. Susține că numai guvernul Piemontului și regele său pot conduce lupta pentru liberarea Italiei. Nu știu ce gândește Cavour de această ieșire, dar republicanii din Londra sunt indispuși. Eu, personal, cred că Felice are

dreptate. Plec la Torino, dar, vai! accesul în Lombardia îmi este interzis. Acolo sunt condamnat la moarte. Vă implor, doamnă, să mergeți la Milano, unde știu că aveți prieteni. Viața lui Felice este în joc.

— Spuneți că-i în închisoare la Mantua? șoptește ea.

Revede vechea fortăreață San Giorgio, înconjurată de un zid în formă pătrată și de turnuri, ale cărei enorme porți se deschid spre cele patru puncte cardinale. Cum să evadezi dintre aceste ziduri monstruoase, din aceste turnuri roșcate și amenințătoare, înălțându-se deasupra mlaștinilor?

— A fost condamnat? întreabă ea.

Mateotti dă din cap.

— S-ar putea să nu-l judece, să-l lase să putrezească acolo. Vă implor, contesă! Nu vă are decât pe dumneavoastră pe lume.

Strecoară un petec de hârtie în mâna Annei-Maria.

— Îmi puteți scrie la această adresă la Torino, spune el. La rândul meu, voi încerca să fac ce se poate. Dar Cavour e prudent. Se teme de austrieci. Îl înțelegem.

Apoi, asemeni unui gură-cască ce și-a satisfăcut curiozitatea, se depărtează cu pașii mici și pântecul înainte.

Ce minciună să născocească? O scrisoare din partea mamei bolnavă care o cheamă la Florența? Alexandre nu va cere, cu siguranță, s-o citească. Nu mai are niciun fel de curiozitate în ceea ce-o privește pe Anna-Maria. Dar pe cine să vadă la Milano? Cum să-și justifice vizita față de prietenii de-acolo?

*

Prin ușa întredeschisă, o dâră de lumină îl trezește pe Felice. Oftează și se întoarce. Anna-Maria îi șoptește la ureche:

— Am văzut-o pe Nicchia, care i-a vorbit lui Cavour. Mâine vei avea pașaportul.

El sare-n sus:

— Pentru Paris?

— Da, scumpul meu, răspunde Anna-Maria. De cum vei fi în stare să călătorești, vei veni să mă vezi.

Pune mâna pe fruntea lui Felice și adaugă:

— Ai încă febră. Dar nu poți să întârzii la Torino. Nigra mi-a explicat. Ți-am repetat ce mi-a spus: guvernul Piemontului nu trebuie bănuit de austrieci că are contacte cu revoluționarii italieni.

O urmărește cu privirea, în timp ce ea trage perdelele. Întreabă:

— Nigra i-a dat contelui Cavour scrisoarea mea? Ești sigură?

— Da, dragul meu, răspunde ea întorcându-se.

— Eu îmi pun în serviciul lui puterea ce mi-a hărăzit-o Dumnezeu și el nu-mi răspunde! se indignează Felice. Regele Victor-Emmanuel nu e decât piemontonez? Soarta Italiei îl lasă indiferent? Totuși Italia e gata să se răscoale. Concetățenii noștri vor fi cu acela care va asigura unitatea și independența Italiei. Dar fără ajutorul Piemontului, nu putem izgoni de pe pământul patriei un ocupant temeinic organizat. E timpul să fie instigate la răscoală ducatele și Romagna.

Ochii îi ard.

— Calmează-te, dragostea mea, spune încet Anna-Maria. Îți faci rău. Trebuie să înțelegi că nici regele, nici Cavour nu-ți pot răspunde „oficial".

Îl ajută să-și îmbrace halatul de casă. E îngrijorată.

Acum câteva luni, a făcut o primă călătorie la Milano. Aici s-a întâlnit – datorită verilor ei, Del Dongo, ostili austriecilor – cu ruda unui temnicer al castelului San Giorgio din Mantua. Acesta promisese că Orsini va primi la el în celulă fierăstraie pentru zăbrelele de fier de la fereastră și ceară neagră pentru a masca tăieturile. Același temnicer se însărcinase să-i aducă lui Orsini biletele și să-i expedieze răspunsurile.

Anna-Maria a trebuit să revină urgent la Paris. Scrisese imediat lui Mateotti, la Torino, ca să se pună în legătură cu prietenii săi din Milano. Se scurseseră mai multe luni. Săptămâna trecută fusese acostată pe stradă de un băiețandru bronzat, cu părul buclat, care i-a strecurat un bilet și-a luat-o la fugă. Mateotti o anunța că Felice evadase și că o așteaptă la Torino.

Războiul Crimeii fiind, în sfârșit, câștigat, Parisul urma să-i primească pe reprezentanții puterilor victorioase și pe cei ai țarului înfrânt. Cum și Piemontul participase la război cu o divizie, Napoleon al III-lea îl invitase pe regele Victor-Emmanuel să ia parte la discuții.

Walewski, copleșit atât de preparativele Congresului cât și de intriga amoroasă cu o dansatoare de la Operă, se mărginise să-i spună soției, la vestea plecării în Italia:

— Să fii înapoi la timp pentru primirea invitaților.

După ce pilise zăbrelele, Felice reușise să coboare din fortăreață cu ajutorul cearșafurilor legate unul de altul. Dar funia improvizată era prea scurtă. Căzuse în șanțul plin cu apă. Niște trecători îl scăpaseră, apoi un fermier îl luase la el și-l ajutase să treacă frontiera în Piemont. Făcuse o congestie pulmonară și, câteva zile s-a aflat între viață și moarte. Când Anna-Maria sosise la Torino, era în afară de orice pericol. Dar lunile lungi petrecute în celulă îl șubreziseră mult. Când vorbea cu înflăcărare, când cădea într-un fel de reverie cu ochii deschiși.

La Torino, Anna-Maria găsise o prietenă din copilărie, căsătorită de curând cu contele Castiglione: Nicchia, verișoara lui Cavour.

Pe când Castiglione era atașat la ambasada Piemontului din Londra, îi făcuse curte Annei-Maria. Râzând, ea îl sfătuise s-o cunoască pe marchiza Oldoino, care tăinuia cea mai frumoasă fată din toată Italia, o frumusețe numită Virginia. Iar Castiglione îi urmase sfatul și se căsătorise cu Virginia, zisă Nicchia. De doi ani, tânărul menaj se stabilise la curtea din Torino, unde contesa de Castiglione își făcuse un debut „mirobolant". Un ziarist scria:

„Toți se extaziază în fața taliei zvelte și înalte, a purității și armoniei liniilor corpului și chipului, a minunatei transparențe a tenului luminos, a desenului alungit al ochilor adânci, încărcați de scânteieri reținute, a ondulațiilor unui splendid păr castaniu-deschis, a farmecului unui surâs îmbătător descoperind un șirag de perle de email strălucitor".

Grație Nicchiei, Anna-Maria reușise să-i înmâneze primului ministru un mesaj din partea lui Felice, apoi încercase să obțină pentru el un pașaport.

Trebuia să plece fără a mai aștepta însănătoșirea lui Felice. Înainte de a părăsi Torino, îi face o ultimă vizită Nicchiei.

Când Anna-Maria pătrunde în budoar, Nicchia îi sare în întâmpinare.

— Pleci la Paris?

— Vai, da! Chiar acum.

— Te voi întâlni curând. Vărul Cavour l-a convins pe soțul meu: facem parte din delegația Piemontului la Congresul păcii.

Și cele două femei se aruncă una în brațele celeilalte (în ciuda crinolinelor), bucurându-se la gândul plăcerilor prilejuite de marele sezon al Parisului.

Nicchia nu i-a spus prietenei sale întreg adevărul. Azi-dimineață, Cavour în persoană i-a făcut o vizită „din partea regelui", pentru a o invita să plece la Paris fără întârziere.

— Ce vom face la Paris? l-a întrebat ea uimită.

Chel, cu nasul lung și subțire, cu ochii adânciți sub arcada sprâncenelor, contele Camillo Cavour seamănă cu o vulpe. I-a răspuns:

— Dar François va fi de acord? insistase Nicchia. M-ar mira. Are dificultăți financiare. Un voiaj la Paris va costa foarte scump.

Cavour a ocolit întrebarea printr-un gest.

— Să lăsăm aceste preocupări meschine.

Nicchia nu și-a ascuns totuși nedumerirea.

— Va putea să închirieze un apartament, să angajeze personal și să-mi cumpere rochii?

— Am în vedere un apartament mobilat pe rue de Castiglione, numărul 10.

— Avem o stradă la Paris? s-a mirat Nicchia, spre hazul lui Cavour.

— Nu voi! Uzurpatorul numelui vostru: Augereau. Trebuie să-ți convingi bărbatul!

Ea a bătut din palme.

— Îl voi convinge! La nevoie îmi voi ipoteca proprietatea. E dota mea, la urma urmei.

Și-a mișcat încântătorul năsuc.

— În definitiv, domnule prim-ministru, de ce ții atât de mult ca soțul meu să meargă la Paris?

Cavour și-a mângâiat chelia și s-a așezat picior peste picior.

— La drept vorbind, dragă fată, nu e atât vorba de soțul tău cât de tine! Te pricepi la politică?

— Mă plictisește, i-a răspuns cu o ușoară strâmbătură.

— Când te lași prins în jocul ei, e foarte amuzant.

— Și cum mă voi lăsa prinsă?

— Prin frumusețea ta. Ai de împlinit un mare rol.

— Eu?

— Dragă copilă, a continuat Cavour, Congresul de la Paris e pentru noi un prilej neașteptat. Toate marile puteri vor fi de față, iar noi suntem invitați printr-un miracol. Voi depune un memorandum cu privire la necesitatea revizuirii statutului Italiei.

— Asta înseamnă mare tărăboi! a remarcat Nicchia, examinându-l atent pe ministrul tot mai încurcat. Și-atunci?

El a ridicat din umeri.

— Austriecii nu vor fi mulțumiți. Dar cel care ne interesează pe noi e împăratul francezilor.

L-a ascultat cu atenție, apoi i-a răspuns:

— Contesa Walewska va fi sigur câștigată. E florentină, ca și mama mea. Mi-e prietenă.

— Din nefericire, a răspuns Cavour, contesa Walewska n-are prea mare înrâurire asupra soțului ei, care ne este ostil, ca și împărăteasa, de altfel. Trebuie deci convins împăratul direct.

După o ezitare, a continuat:

— Pentru asta ne poți ajuta.

Nu-i venea să-și creadă urechilor:

— Eu?

— Împăratul francezilor e foarte sensibil la frumusețea feminină și tu ești cea mai frumoasă femeie din Europa. De aceea vei fi cea mai bună ambasadoare posibilă a Italiei.

Apoi, sculându-se brusc:

— La Paris, nu vom avea contacte personale. Nigra va fi însărcinat să ne țină reciproc la curent cu evenimentele.

A treia zi, o trupă de artiști francezi vine să joace *Ruy Blas* de Victor Hugo. Contele Cavour invită pe contele și contesa Castiglione la reprezentație, în loja regelui Victor-Emmanuel. Acesta are treizeci și șase de ani și e foarte urât, cu barba foarte neagră, mustața pomădată, agresivă și vocea puternică. La sfârșitul primului act, Victor-Emmanuel se întoarce către Nicchia (regina, mereu suferindă, n-a putut veni) și-i spune:

— Acest *Ruy Blas* își asculta cu convingere stăpânul, nu-i așa?

Ea surâde, se apleacă spre Cavour, așezat la spate, și-i strecoară la ureche:

— Ce-mi ordonați, monseniore, acum?

Acesta îi răspunde cu glas scăzut:

— Să placi împăratului și să fii purtătoarea noastră de cuvânt.

Capitolul II
AFACERI DE FAMILIE

Un înotător încearcă să ajungă la mal împotriva curentului. Simte că-l lasă puterile. Pentru el e o problemă de viață sau de moarte, în care timpul e esențial. Așa se întâmplă cu Agnès.

S-a întrebat mai întâi dacă n-a avut un lung coșmar, în care totul se încurca: idei, imagini, sentimente, percepții, apoi s-a conturat subit o scurtă frază: „Trebuie salvat Florensac…" Florensac e deci în pericol? Cu această întrebare, Agnès s-a trezit, a deschis ochii în camera cu jaluzele pe jumătate închise. A chemat-o pe Marie-Amélie și Marie-Amélie s-a grăbit să vină.

Biata Marie-Amélie face parte din acea categorie de femei pe care bărbații le suspectează chiar de la prima experiență. Pentru că o găsesc prea pasionată pentru a deveni o soție legitimă. Și poate că au dreptate, obiceiul fiind ca bărbații să-și plaseze onoarea într-un loc inavuabil!

Cu toți cel douăzeci și șapte de ani ai ei, Marie-Amélie are aerul unei fetițe, cu părul blond și ochii mari, mirați. I-ai da sfânta împărtășanie fără spovedanie, dar Dumnezeu știe totuși…

De câțiva ani, Enguerrand și Geneviève au surghiunit-o la Florensac, după ce le-au măritat pe surorile mai mari, Isabelle și Louise, iar pe fratele ei, Atala, l-au renegat.

Din fericire, convertită, Geneviève trăiește în umbra împărătesei Eugènie. Promovată doamnă de onoare la palat, a găsit prilejul demult sperat, de a se dezinteresa complet de familie. Când ajungi la asemenea onoruri, cum te-ai mai putea ocupa de o fiică mereu îndrăgostită de câte un băiat oarecare, fără speranța de a fi luată în căsătorie? Unul singur dintre cei cinci copii ai ei, întru târziu-venitul și puțin doritul Enguerrand (doisprezece ani, născut în 1843), locuiește la domiciliul familial, în grija exclusivă a guvernantelor.

— Mamă Agnès! striga Marie-Amélie, intrând în camera întunecată.

Agnès a văzut că fata are lacrimi în ochi. Ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, lucidă, a glumit:

— Ei, vezi, n-a fost să fie nici de data asta.

Apoi a întrebat:

— Cât a ținut povestea?

— Șase luni, cu zile bune și rele.

Agnès mișcă încet capul. Simte dureri la partea dreaptă ca și când ar jena-o un junghi insistent.

Nu mai vede cu ochiul drept. A constatat, studiindu-se în oglindă, că obrazul i se lasă ușor spre dreapta. Brațul drept i se pare așa de șubred, încât se teme să nu-l sfărâme. Încercând să se ridice într-un moment de singurătate, era cât pe-aci să cadă. Nu se mai putea ține pe piciorul drept. Se va servi deci de ceea ce-i rămâne zdravăn.

Îl cheamă la căpătâi pe șeful cramei. Amândoi constată catastrofa. Recolta nu se poate bea. Trebuie să renunțe la îmbutelierea ei, care ar fi un dezastru pentru prestigiul castelului. Agnès dispune să se distribuie imediat butoaiele cu această poșircă săracilor, spitalelor și lucrătorilor viei.

Cu ochelarii pe nas, se cufundă în registre și calculează pagubele. „Castelul" se ruinează din lipsă de crame, de teascuri, de tocitoare, de puieți, pe scurt, din lipsă de bani…

Înaintea crizei, îi scrisese lui Enguerrand-Louis, lui Alain și Jeannettei. Fiul vitreg îi răspunsese că „Mijloacele sale nu-i permit acum să facă investiții". Ca și când n-ar fi fost proprietar la Florensac împreună cu Alain și Jeannette!

Alain n-a răspuns deloc. Și totuși, se pare că are mulți bani. Dar ce-l interesează pe el modestele venituri ale unui domeniu cu vii vlăguite și ziduri ruinate?

Și Jeannette, fiica preferată de Agnès? Cu cât entuziasm încercase să-l „fabrice" pe Maupas! Tot ce-a fost i-o datorează ei. Agnès preferă să nu se mai gândească cu ce preț. Din nefericire, când un jocheu călărește un cal de curse, acesta trebuie să răspundă la cea mai ușoară atingere a zăbalei sau șalelor. Maupas n-a reacționat pentru a câștiga cursa. Acum e consul la Neapole.

Și iat-o pe Jeannette aproape săracă, fără îndoială, pentru că, de trei ani, Florensac nu mai produce decât datorii.

Agnès examinează problema. Cu două sute de mii de franci s-ar salva, cu trei sute de mii ar ieși chiar bine. Dacă Enguerrand-Louis, care se apropie de șaizeci de ani, ar renunța la viața de la Paris și ar veni să se ocupe, ca și strămoșii lui, de vie? La drept vorbind, Agnès nu e decât o girantă. Pe jumătate canadiană, pe jumătate vendeană, numai dragostea pentru Atala a făcut din ea o viticultoare.

De la fereastra camerei sale, la primul etaj al castelului din Florensac, Agnès privește viile, care coboară dulce până departe, spre valea Garonnei.

Altădată, în cele mai grele momente ale vieții ei agitate, își spunea: „Nimic nu-i pierdut, atâta timp cât trăiesc". Acum a făcut o promisiune pe care trebuie s-o țină: să salveze Florensac-ul.

Medicul i-a spus că, în curând, se va putea scula și că, ajutată de Marie-Amélie, va putea face câțiva pași prin cameră, apoi să iasă și pe terasă. Deci mâine, va pune să se înhame caii și se va duce, împreună cu Marie-Amélie, la Bordeaux. E un prilej de a inaugura calea ferată, care asigură acum, într-o singură etapă,

călătoria până la Paris, după ce s-a făcut legătura între Angoulême și Poitiers. Agnès o va lua pe Marie-Amélie. Enguerrand-Louis va fi pus în fața răspunderilor lui de șef al familiei.

Indiferența fiului vitreg și a Genevièvei față de copii o surprinde și mai mult decât o indignează pe Agnès. Nici ea, ce-i drept, nu s-a preocupat, în ultimii ani, de Alain și de Jeannette. Alain trăiește în umbra lui Morny, președintele Adunării, lansat în speculații. Va reuși Agnès să smulgă de la fiul ei câteva sute de mii de franci pentru redresarea domeniului?

Faptul că, aflând despre boala mamei sale, Jeannette nu s-a grăbit să vină la Florensac, o neliniștește mai mult decât o îndurerează pe Agnès. Ce se petrece în viața fiicei sale? În ce-și cheltuiește Jeannette energia ei neîmblânzită, acea nesecată nevoie de „a acționa pentru a acționa", moștenită de la ea?

Înainte de boală, prieteni bine intenționați i-au scris despre „îngrijorarea" lor cu privire la viața Jeannettei.

Apoi, când au crezut-o *in extremis*, nimeni n-a mai îndrăznit să tulbure ultimele clipe ale unei vieți pline.

După obiceiul ei, Agnès nu va cere găzduire nimănui. Nici nu l-a anunțat pe Enguerrand-Louis de sosire. Va locui la hotel.

În chiar seara venirii, Agnès o duce pe Marie-Amélie la Operă, unde triumfă compozitorul la modă, Meyerbeer. Nu mai e permis să nu fi văzut *Hughenoții*.

Agnès și Marie-Amélie ocupă două modeste fotolii în stal. Când cortina coboară, la sfârșitul primului act și sala se luminează pentru a lăsa să fie admirate crinolinele și diamantele doamnelor, hainele negre ale domnilor și uniformele împodobite, cu decorații ofițerilor, Agnès, întorcându-se, o ghicește, într-un benoar apropiat, pe Jeannette, acoperită de bijuterii, stând lângă o femeie prea machiată. La spatele lor, în penumbră, doi bărbați în costum de rigoare, unul voluminos, cu monoclu, celălalt un bătrân bine, cu părul aproape cărunt, separat printr-o cărare la mijloc.

Agnès se-ntoarce repede, dar Jeannette a văzut-o. Se ridică dintr-un salt, își face loc printre cei doi bărbați și iese repede în culoar, unde Agnès, urmată de Marie-Amélie, o întâlnește.

— Mamă! strigă Jeannette, aruncându-se în brațele ei, care o îndepărtează ușor spre a o privi.

Și lasă să-i scape un fluierat de admirație.

— La naiba! exclamă. Arăți așa de bine!

Spectatorii, venind prin toate ieșirile, se răspândesc prin culoare, domnii deschid ușile batante spre a lăsa să se strecoare crinolinele.

Jeannette își duce mama pe un balcon suspendat deasupra scării, spre strada Le Peletier.

— Ți-am scris, intervine Marie-Amélie, că mama ta a fost foarte bolnavă.

— N-am primit niciodată această scrisoare! protestează Jeannette.

— Fără îndoială, intervine Agnès, că te-ai mutat, draga mea.

— Sigur, îngăimează Jeannette. Ești demult la Paris? M-ai căutat la vechea adresă?

După o ezitare, cu o nuanță de neliniște în glas, adaugă:

— Ai văzut familia?

— Pe nimeni încă! o asigură Agnès. Marie-Amélie pretinde că am fost „foarte bolnavă", dar vezi că mă simt bine, mai ales pe partea stângă. În schimb, am mari griji pentru Florensac. Recolta a fost foarte proastă și nimeni nu mă ajută.

— Nu îndrăznesc să te invit la mine, bâlbâie Jeannette. Mâine voi veni să te văd unde dorești.

— Timpul splendorilor a trecut, răspunde Agnès surâzând. Am tras la un hotel pe care l-am cunoscut odinioară cu tatăl tău, pe strada Saint-Roch.

— Voi veni mâine dimineața, mamă, spune în grabă Jeannette, văzându-i pe cei doi domni și pe femeia machiată, care ieșeau din benoar. Nu m-așteptam să te văd astă-seară, înțelegi?

— Nici eu, răspunde Agnès privind-o cum se depărtează.

— Totuși, constată Marie-Amélie înțepată, are un fel de a se purta, mătușa Jeannette!

A doua zi dimineața, după îmbrățișări, Agnès, așezată într-o berjeră, o ascultă pe Jeannette. Și una și cealaltă sunt sigure că, în camera vecină, Marie-Amélie, cu urechea lipită de broasca ușii, nu pierde un cuvânt din „mărturisirile" mătușii sale. Fericita aventură cu viitorul împărat, câteva ușoare păcate, indiferența lui Ludovic-Napoleon după 2 decembrie, hotărârea de a se folosi de dragoste fără a-i încerca plăcerile, necazurile financiare datorate eșecului carierei lui Maupas, avariției lui, crizei prin care trecea Florensac, întâlnirea cu Grammont-Caderousse.

— La treizeci și patru de ani, dragă mea, e un succes, conchide Agnès. Într-un cuvânt, ai trecut ușor din lumea bună în „lumea demi-mondelor", pentru a întrebuința expresia lansată de Dumas-fiul.

Aici, Jeannette izbucnește în plâns. Agnès se ridică cu greutate, scoate din manșetă o batistă de dantelă și-i șterge ochii fiicei, spunându-i:

— Tu continui ceea ce am început eu. Am trecut prin situații grele, fetițo, înainte de-a face avere. Numai că pe mine, prințul meu rus m-a luat în căsătorie și apoi a murit la vreme pentru a-l putea găsi pe tatăl tău.

Suspină:

— Și dacă uriașa avere de la Epantchine mi-ar fi fost de folos! N-am primit niciun ban după retragere.

O ia de mâini pe Jeannette:

— Ți-am admirat, ieri-seară, bijuteriile magnifice. Grammont-Caderousse?

Jeannette lasă capul în jos:

— Contele de Donnersmarck, unul din cei mai bogați oameni din lume. Posedă mine de zinc.

Agnès suspină:

— Și tocmai la tine nu m-am gândit pentru a salva domeniul Florensac!

O ia pe fiică-sa în brațe și o sărută pe amândoi obrajii:

— Cum e?

— L-ai văzut ieri-seară, răspunde Jeannette.

— Monoclul sau cărarea la mijloc?

— Monoclul!

— E mai puțin bătrân.

Agnès izbucnește deodată în râs:

— Mă întreb cum au primit situația Enguerrand-Louis, Geneviève și chiar Alain. E adevărat că împăratul și Morny au fost destul de multă vreme întreținuți de metresele lor, așa încât nu pot arunca în tine cu pietre.

— Nu i-am mai văzut, răspunde Jeannette. Atala cinează deseori la mine. L-am întâlnit întâmplător; Grammont-Caderousse frecventa cercurile republicane. Era prieten cu un avocat, Jules Favre, și cu pictorul Courbet. Așa l-am regăsit pe Atala.

— Apropo! Și soțul tău? întreabă Agnès care, amuzată, s-a așezat în berjeră.

— Am prieteni parlamentari, răspunde pe ocolite Jeannette. Sper că legea asupra divorțului să fie votată și nefericitul Maupas să scape de rușinea care se răsfrânge asupra lui.

— Voi veni să dejunez la tine mâine, decide Agnès. Până atunci, voi încerca să-i văd pe Enguerrand-Louis și pe Alain.

Îi face cu ochiul cel bun și adaugă râzând:

— Îți voi povesti.

— Mi-e teamă să nu te obosești, spuse Jeannette ridicându-se. Parisul e mare și foarte aglomerat de trăsuri. Mamă! Mi-am lăsat cupeul în colțul foburgului Saint-Honoré. Vrei să-l folosești cât timp stai la Paris?

Ezită o clipă, apoi întreabă timidă:

— Combinația asta nu te jenează, mamă?

Șchiopătând, Agnès se apropie de fiica-sa și o îmbrățișează cu căldură, apoi se îndreaptă spre ușă, pe care o deschide.

— Cât îți trebuie pentru Florensac? întreabă Jeannette din prag.

— Să scoatem butucii îmbătrâniți, să replantăm, adică să pierdem, timp de doi ani, jumătate din producție, să cumpărăm tocitoare noi, teascuri moderne, să refacem cramele. Desigur, am întârziat prea mult. Speram într-un miracol.

— Cât, mamă? insistă Jeannette, sprijinindu-și capul pe umărul mamei, ca pe vremea când era fetiță.

— Cel puțin două sute de mii. Trei sute de mii ar fi o minune.

— Îi vei avea mâine, spune Jeannette. Dar nu-i fac cadou fraților mei.

— S-ar putea face o estimație, propune Agnès și să ți se atribuie ție partea corespunzătoare aportului. Afară de cazul când nu se decid și ei să facă un efort egal cu al tău: câte o sută de mii fiecare?

La care Jeannette protestează:

— Spune-le că-ți dau eu toți banii de care ai nevoie. Vor face o mutră, zgârciobii ăștia!

După plecarea Jeannettei, Agnès o cheamă pe Marie-Amélie. Vor merge la Alain. Are șansa să-l găsească la ora asta. Un „leu" își scoate nasul afară spre ora 11, pentru a merge la Bursă. După aceea, se va duce la Enguerrand-Louis unde se va pofti la dejun cu Marie-Amélie. Va fi bucuros să-și revadă fiica, pe care o credea înmormântată la Florensac, unde, de doi ani, nu mai vine să-și petreacă vacanțele.

Agnès admiră micul palat al fiului ei, de-a lungul noului parc Monceau.

Nu l-a văzut pe Alain de doi ani. La patruzeci de ani, a chelit puțin și s-a mai îngrășat.

— Cum ai venit, mamă? întreabă el. Ar fi trebuit să-mi trimiți un *groom*. Ți-aș fi pus cupeul meu la dispoziție.

— Îl am pe-al Jeannettei, răspunde ea.

Fața lui Alain se întunecă.

— Sora mea a fost la curent cu sosirea dumitale?

— Dumnezeu potrivește bine lucrurile. Ne-am întâlnit întâmplător.

— Ți-a împrumutat cupeul ei? se neliniștește Alain. Bănuiesc că știi că Jeannette…

— N-am venit la Paris să vă dau lecții de morală nici ei, nici ție. E prea târziu, se mânie Agnès. Mă aflu aici pentru că treburile la Florensac merg prost, pentru că lunile petrecute de mine în pat, fără ca voi să vă fi sinchisit, n-au adus nimic bun. Dacă nu vreți să pierdeți domeniul, trebuie bani, mulți bani. Trei sute de mii de franci!

A spus totul dintr-odată. Chipul lui Alain se crispează. Geme:

— Mamă, ce-ți închipui? Tot ce am e investit în terenurile vecine cu avenue de l'Impératrice, care va lega Place de l'Etoile cu Bois de Boulogne. A trebuit să mă împrumut enorm pentru a reuși să dau această lovitură a vieții mele. Casa asta e ipotecată până peste cap. N-am nicio lăscaie.

— N-am nevoie de nimic, replică Agnès, sec. Jeannette suportă toată cheltuiala.

Alain se sufocă:

— Jeannette?

Bătrâna lovește cu bastonul în covorul de lână d'Aubusson:

— Voi salva Florensac!

Se îndreaptă, șchiopătând ușor, spre ușă:

— Dacă vrei să participi cu o treime, care corespunde dreptului tău, n-ai decât să-mi trimiți mâine dimineață la hotelul Saint-Roch o sută de mii de franci.

Prin fereastra cu perdeaua ridicată, o vede urcând în cupeul tras de un cal vânăt-rotat.

S-a angajat, după Morny, în afacerea avenue de l'Impératrice și în cumpărarea de imobile vechi în foburgul Saint-Germain, care vor fi expropriate pentru a străpunge bulevardul. Dar, au survenit întârzieri. Haussmann a tergiversat trasarea definitivă a bulevardului. Morny s-a aranjat, dar lui, Florensac, Laffitte i-a refuzat girul pentru noi trate. Va trebui să reziste, să aștepte câteva luni. Terenurile viitoarei avenue de l'Impératrice se vor vinde ca pâinea caldă, de două ori cât au costat.

Alain dă drumul perdelei. Jeannette a promis trei sute de mii de franci! Se strâmbă. E o meserie rentabilă după toate aparențele. Donnersmarck, omul de zinc, unul din indivizii cei mai bogați din lume, și-ar putea ușor plăti niște mutrișoare proaspete. Dar nu! Jeannette e aceea care, la treizeci și cinci de ani, rontăie cu toți dinții minele de zinc.

Dacă i-ar cere Jeannettei (în definitiv, e sora lui) o mână de ajutor? Ea ar urma să-i vorbească lui Donnersmarck despre speculația începută cu 100%, cu 1000%. Bogăția e gata să-ți ardă dietele. „Juma-juma, bătrâno. Eu aduc informațiile."

Își freacă satisfăcut mâinile. Mama a sosit la timp azi-dimineață!

Nimic schimbat în apartamentul bogat, locuit de Enguerrand-Louis, pe rue de Bourgogne, în afară de zgomotul infernal al demolărilor de pe traseul viitorului bulevard Saint-Germain, unde sute de lucrători se foiesc, zi și noapte, noapte și zi, să dărâme vechile case, care stau gata să se prăbușească, să încarce dărâmăturile în căruțe zgomotoase, care transportă molozul spre mahalalele îndepărtate.

Urcând greu până la primul etaj, Agnès, ținând-o de mână pe Marie-Amélie, sună. Un valet scrobit deschide ușa; nu-și poate reține surprinderea.

— Doamna contesă! strigă el. Domnul conte n-a sosit încă pentru prânz. Nu cred că o aștepta pe doamna contră!

În timp ce vorbește, face loc de trecere pentru Agnès și Marie-Amélie.

— O voi anunța pe doamna contesă.

Fotoliile și scaunele din salon sunt acoperite în huse. Probabil nu sunt scoase decât la ocazii rare. Geneviève își face curând apariția, îmbrăcată cu o bluză țărănească, cu părul strâns într-un fileu. Exclamă cu voce ușor acrită:

— Ce surpriză fericită, mamă!

Agnès nu poate să sufere ca Enguerrand-Louis (care era măricel când ea s-a căsătorit cu tată-său) să-i spună mamă. Dar Geneviève? E prea de tot!

— Fiica ta îți ducea dorul, spune ironic. Ți-am adus-o. La Florensac, iernile sunt lungi. Ca și verile, de altfel, de când nici voi, nici copiii mei nu mai călcați pe-acolo.

Geneviève își sărută distrat fata pe frunte:

— Bine ați făcut.

— Are douăzeci și șapte de ani, continuă Agnès. E timpul să-i găsiți o partidă.

Cu un gest scurt, de avar, Geneviève le arată fotoliile:

— Desigur, veți locui la noi? întreabă ea.

— Nicidecum! răspunde amabil Agnès. Am tras la hotel. Ieri seară, ne-am dus chiar la Operă amândouă. Am întâlnit-o pe Jeannette.

Dacă i-ar fi turnat pe cap o găleată cu apă rece, Geneviève n-ar fi fost atât de surprinsă. Buzele i se subțiază, ochii i se descumpănesc, privirea i se umbrește. Tocmai atunci intră și Enguerrand-Louis. Puținul păr ce-l mai are i-a albit. A făcut burtă. Cu un gest mașinal, își fixează ochelarii ca pentru a se asigura că nu-i victima unui miraj.

— Mamă! strigă el. Ce surpriză plăcută!

Marie-Amélie se aruncă în brațele tatălui.

— Papa! E atât de mult de când…

— Ce surprize! răspunde el, de astă dată la plural.

La desert, Agnès expune situația. Enguerrand-Louis ridică pe rând spre cer când ochii, când brațele.

— Păcat! suspină ipocrit Agnès. N-am găsit înțelegere decât la Jeannette. Alain s-a lansat în speculații, care-l strâng de gât.

— Dificultățile francezilor, după războiul Crimeii, intervine veninos Geneviève, se pare că n-o afectează prea mult pe fiica dumitale?

— Aș fi preferat, continuă imperturbabilă Agnès, ca fiecare din voi trei să investească aceeași sumă, pentru echilibrul proprietății. În caz contrar, va trebui

să recunoașteți o datorie către Jeannette la partajul viitor. Nu uitați că eu nu sunt decât tutoare și garantă.

Cafeaua e servită în salon. E momentul ales de Agnès pentru a spune:

— Eu îmbătrânesc, Enguerrand-Louis; curând voi avea șaptezeci și cinci de ani. Lupt singură să păstrez domeniul strămoșilor voștri și am auzit clopotul de alarmă. Ar trebui să vă instalați la Florensac… Ești cel mai mare, domeniul îți revine de drept.

— Să părăsim Parisul? exclamă Geneviève indignată. Să ne închidem în gaura aceea?

— Geneviève e doamna de onoare a împărătesei, explică Enguerrand-Louis. Obligațiile serviciului o rețin.

— În acest caz, propune Agnès, cel mai bun lucru ar fi să vindeți. Poate că Jeannette va putea să răscumpere părțile voastre.

Geneviève e îngrozită.

— Jeannette, să răscumpere *oficial?…* Mamă, nu te gândești!

Agnès le aruncă privirea ei rece de zile rele.

— În caz contrar, se vor scoate în vânzare, reteză ea scurt. Nu vă îngrijiți de uzufructul meu, mă voi retrage la Jeannette, unde voi trăi ca-n sânul lui Avram.

E prea de tot pentru Geneviève de Florensac, născuta Montebello. Părăsește încăperea. Enguerrand-Louis o urmărește trist cu privirea. Agnès n-a avut niciodată prea multă stimă pentru fiul ei vitreg, atât de incoerent. Dar astăzi o înduioșează. Acesta se apropie de Marie-Amélie, îi pune mâna pe umăr și o privește în ochi:

— Dacă m-aș hotărî să trăiesc la Florensac, ai veni cu mine?

— Da, tată, răspunde fata, plecându-și capul.

Se cufundă într-un fotoliu.

— Nimic nu m-a amuzat mai mult în viață decât matematicile, suspină tatăl. De mulți ani n-am mai avut prilejul să mă ocup de ele. Viața mondenă mă silește să mă culc târziu. Am o sănătate șubredă. Arăt mai bătrân decât vârsta. Toți cei care au același număr de ani în urma lor n-au aceeași vârstă, nu, nu! Mamă, îmi aduci un colac de salvare. Numai că, vezi, mai e și Geneviève, și ea nu va accepta niciodată!

*

Așezată în fața toaletei, contesa de Castiglione își prerie încet și prelung, ca în fiecare dimineață, părul bogat. Îi face o mare plăcere să simtă înțepăturile periei, să audă fâsâitul firelor de păr electrizate. Se privește în oglindă și se admiră. De mult timp, se știe foarte frumoasă. Dar oare aceasta contează în orașul La Spezzia

și chiar la Torino? În câteva zile, Parisul a consacrat-o. Au fost de ajuns doua baluri și o serată la Operă… Și nu are decât nouăsprezece ani!

Se apleacă ușor spre oglindă și își surâde. Cât de amuzantă e viața: dacă Anna-Maria nu i-ar fi strecurat la ureche acestui imbecil de Castiglione că Nicchia e cea mai frumoasă fiică a Italiei, ea n-ar fi fost astăzi regina Congresului din Paris! Își încrețește ușor sprâncenele fine, face grimase, schițează un surâs seducător, cu privirea atentă, apoi îndrăgostită. Bărbații sunt proști. Toți ar vrea s-o aibă pe cea mai frumoasă. Dar nu-s destule pentru toată lumea.

Nicchia nu uită, desigur, importanta misiune pe care a primit-o de la rege și primul ministru. Chiar din seara primului bal, la prințesa Mathilde, a fost prezentată împăratului. E sigură că a fost impresionat de frumusețea ei. Dar de aici până la a-l face să declare război Austriei, e mult!

Intră o subretă cu șorț și bonetă. Nicchia se întoarce grațioasă. Își joacă fără eforturi rolul. S-a căsătorit cu un personaj șters și perfect ridicol prin scenele lui de gelozie. Ca și când a fi gelos te-ar împiedica să fii înșelat! Ca și când ai putea spera, însurându-te cu Nicchia, s-o păstrezi numai pentru tine pe cea mai frumoasă femeie din Italia și chiar din Europa!

— Contesa Walewska dorește să vorbească contesei, spune subreta.

— Condu-o în salonaș, răspunde Nicchia. Vin într-o clipă.

Câteva minute mai târziu, cele două prietene cad una în brațele celeilalte (în măsura în care nu le împiedică prea mult crinolinele).

— Nicchia!

— Anna-Maria!

— Ce frumoasă ai fost, deunăzi, la prințesa Mathilde!

— Voi fi și mai frumoasă mâine, la balul regelui Jérôme. Va veni și împăratul, nu-i așa?

Anna-Maria râde:

— Fără îndoială, draga mea.

Se așază pe un taburet, iar Nicchia pe un scaun. Amândouă râd.

— Să știi, spune aceasta, că-mi iau foarte în serios misiunea!

Anna-Maria exclamă:

— Dacă m-aș îndoi, n-ai fi prietena mea.

Apoi continuă:

— Nigra a sosit ieri. A venit la cină la Quai d'Orsay[22]. Regele Victor-Emmanuel și contele Cavour vor sosi săptămâna viitoare. Doamne, Congresul se deschide la 25 februarie. Trebuie să reușim repede!

[22] Ministerul afacerilor străine.

— Cavour mi-a precizat înainte de plecare, observă liniștit Nicchia: „Să reușești, verișoară! Treaba ta prin ce mijloace, numai să reușești!”

— I-ai și plăcut lui Morny. Toată lumea a remarcat, fii însă atentă. Dacă împăratul observă că Morny se înfierbântă, poate să se depărteze.

— Îl voi răci, răspunde Nicchia aranjându-și o buclă.

Se scoală, face o piruetă.

— E amuzant, scumpa mea, nu-ți închipui cât e de amuzant!

— Bravo! răspunde Anna-Maria ridicându-se. Dar e și foarte grav. Nu uita că e vorba de soarta Italiei. E în mâini bune, fie! Henri de Pène a și scris azi-dimineață că regina sezonului ne vine din Italia.

Nicchia bate din palme:

— A scris așa?

— Publicitatea ți-a fost bine făcută, spune Anna-Maria ambiguu. Trebuie să te grăbești, înainte de-a depune Cavour memorandumul asupra revizuirii statutului Italiei. Împărăteasa, care-i împotriva noastră, e însărcinată și nu mai apare în lume. Ludovic-Napoleon e disponibil. E rândul tău să intri în joc.

Se ridică și o sărută pe Nicchia ușor pe frunte.

— Să nu te îmbeți de succes, draga mea. Trebuie să-ți păstrezi capul întreg.

Nicchia ripostează:

— Toți bărbații ăștia mi se par ca niște câini în călduri, îi disprețuiesc.

— Bine faci, răspunde Anna-Maria convinsă.

*

JURNALUL JEANNETTEI

Marți

„Târfă ca mamă-ta.” Da, așa mi-a spus Geneviève. Nenorocita era hidoasă, complet desfigurată de teama scandalului.

— Suntem separați trupește, e cazul s-o spun, i-am răspuns eu fără să mă supăr. Nu pot face mai mult pentru onoarea lui, cum se zice. Se pare că n-a reușit nici la Neapole, de vreme ce vine în țară. Se prezintă la Senat, în provincia lui, Bar-sur-Aube. Sper că va fi ales, și cu asta, basta.

În timp ce vorbeam, Geneviève mă privea cu ochi mari, deschiși.

— Fii liniștită, scumpă cumnată, i-am murmurat, sunt cea mai discretă femeie din lume. E o condiție indispensabilă în situația mea. De altfel, legătura cu Donnersmarck nu e mai scandaloasă decât aceea a prințesei Mathilde cu Nieuwerkerke. Chiar dimpotrivă, dacă ținem seama de anumite uzanțe.

Am crezut că se înăbușă, că-și înghite dantura. Să îndrăznesc să pun în balanță situația mea de femeie întreținută cu concubinajul unei prințese imperiale!

Parțial, am liniștit-o: dacă răscumpăr totul sau o parte din Florensac, o voi face discret, sub semnătură privată.

În acest timp, scumpa mea cumnată evalua mobilierul budoarului meu. Cum întârzia înaintea unui tablou, i-am spus:

— E un Watteau autentic. În salon, am un Fragonard. Ador secolul al XVIII-lea. Ce vrei, ești sau nu ești o Florensac! Noi ăștia, vechi aristocrați, avem slăbiciunile noastre!

Nepoata rândașului de cai înghițea hapurile. Cu atât mai rău pentru ea; nu trebuia să ajungă aici.

La plecare, i-am spus:

— Nu-mi ceri vești despre fiul tău?

A pălit:

— De câțiva ani, nu ne mai dă niciun semn de viață, mărturisi ea.

Se stăpânea, vădit chinuită. Mi-a făcut, până la urmă, milă. Avară, inumană, înfumurată, doamnă de onoare, doamnă de opere caritabile, mi s-a părut că nu mai era decât o biată mamă descumpănită.

— E sănătos. Îl văd adesea, i-am spus. Fostul meu amant, Grammont-Caderousse, îi frecventa pe republicani, mai mult din snobism decât din convingere. Acolo l-am întâlnit pe Atala. Ai aflat, desigur, că tablourile trimise de el la Expoziție au repurtat un mare succes?

Geneviève mi-a mărturisit că se dusese să le vadă. Atunci i-am notat adresa lui Atala din Montmartre pe un petec de hârtie, pe care i l-am dat.

— Scrie-i să vină, într-o zi, la dejun sau cină. Sunt sigură că Enguerrand-Louis îți va fi recunoscător.

Biet frate vitreg îmbătrânit! Își poartă crucea burgheză, cu rozeta Legiunii de onoare. E de plâns. Bunicul Louis își punea mari nădejdi în acest nepot atât de dorit. Când venea în vacanțe la Florensac, îl priveam cu admirație, eu care eram mai mică decât el cu douăzeci de ani. Ca și Alain, de altfel, deoarece bunicul Louis spunea: „Va fi un savant de mare valoare”. A irosit tot, fără să se știe de ce. Sunt unele mecanisme care se dereglează. Parcă eu n-am vrut să fac din soțul meu un mare om politic! „Îi vei vedea pe toți la picioarele tale, vor veni să te lingușească”, mi-a spus Cabarrus la ultima ședință. Ridicasem din umeri. A avut dreptate.

A doua zi dimineață, Alain s-a prezentat la ora când mă găseam încă în pat. Alain și cu mine fuseserăm intimi, dar de câțiva ani, drumurile noastre se despărțiseră. Nevastă-sa e geloasă pe mine. O înțeleg pe această mică Lubersac, atât de urâtă! Dar ce vrei, nu întâlnești totdeauna, ca Morny, o doamnă Letton, căsătorită cu altul. Până acum un an și jumătate, înainte de „decăderea” mea,

Alain mă invita din când în când la cină. Eram plasată printre tacâmurile de rangul doi, nu cu Morny, nici cu Persigny.

M-am culcat târziu ieri. Donnersmarck a plecat să-și vizitele minele de zinc. Profit de prilej ca să ies. Ieri, cu Atala și unul dintre prietenii lui, un italian, am petrecut noaptea la *Closerie des Lilas*. Trebuie să-l vezi pe acest om voluminos, un oarecare Mateotti, dansând *rigodon*-ul cu o suplețe uimitoare, imitându-l pe Rigolboche! Îi adusesem cu noi pe Courbet și pe un tânăr avocat timid, sosit de curând la Paris, numit Gambetta. N-a scos niciun cuvânt toată seara.

Pentru a reveni la Alain, mă găsea cam obosită și regreta că mă trezise.

— Ce vrei, dragă? La treizeci și șapte de ani, o femeie trebuie să se îngrijească dacă vrea să dureze.

Avea aerul de-a nu ști cum să înceapă. L-am ajutat. L-am întrebat de ce era preocupat. Mi-a mărturisit că are mari necazuri financiare. Urmându-l pe Morny, se angajase în cumpărări de terenuri. Și-a îngropat în ele toți banii și cred că și averea soției. Principalul era să știi pe unde vor trece noile bulevarde prevăzute de Haussmann. Cu Morny și alți câțiva, era ușor, îți puteai umple buzunarele. Numai că a intervenit și neprevăzutul. Destul de plicticos!

Au fost anii când Morny fusese îndepărtat de la putere, și a fost acea catastrofă, războiul Crimeii. Pe scurt, lucrările lui Haussmann s-au întârziat mai mult sau mai puțin, pe când scadențele soseau la datele prevăzute, în așa chip încât Alain se găsea în cea mai mare încurcătură.

Cu atât mai mult cu cât Morny l-a antrenat într-o nouă aventură, de la care nu s-a putut sustrage: pe țărmurile mării Mânecii plaja de la Trouville a devenit populară. Oamenii șic nu se mai simt acolo în largul lor. Grație trenurilor de plăcere, femeile ușoare și ieftine fac furori. Pe malul celălalt al pârâului, Touque, Morny a luat opțiuni asupra unor imense terenuri, de-a lungul unei plaje cu nisip fin. Intenționează să construiască acolo hoteluri, un cazino, să parceleze, pentru ca fericiții acestei lumi să-și construiască vile cu vederea spre mare. Dar, de teama speculanților abili, trebuia cumpărat tot, pe o mare adâncime, până la capătul plajei. Morny nu va întârzia să lanseze această stațiune. Terenurile își vor înzeci, ba chiar însuti prețul, dacă vrea Dumnezeu! Trebuie să știi să aștepți.

Cât despre terenurile care înconjoară Place de l'Etoile și deschiderea viitorului bulevard Saint-Germain, acelea sunt o investiție sigură. Cu câteva sute de mii de franci, poți strânge milioane.

Îi răspund că i-am promis mamei trei sute de mii de franci pentru salvarea Florensac-ului.

Ridică din umeri. Fratele meu nu are simțul domeniului familial. Îi spun că Donnersmarck se va întoarce în cincisprezece zile. Acest termen i se pare îngrozitor. Atunci îi sugerez să amanetez la un bancher colierul meu de diamante.

Iată-mă proprietăreasă pe Avenue de l'Impératrice și pe noua plajă care se va numi, cred Deauville.

Și asta nu-i tot! Am mai primit și vizita fratelui meu cel mare, Enguerrand-Louis în persoană!

În budoarul meu rafinat, mobilat de Grammont-Caderousse, a început prin a-mi declara că nu împărtășește prejudecățile „demodate" ale soției, că îmi păstrează întreaga afecțiune, cu toate „zvonurile răutăcioase" care circulă pe seama mea. Fiind separată de soțul meu și Parlamentul îndărătnicindu-se să nu restabilească divorțul (de care s-a servit totuși Napoleon I), e firesc ca o femeie tânără și frumoasă să aibă unele „flirturi", cum se zice la Londra. Dacă flirturile mele se arată generoase cu mine, asta înseamnă că sunt frumoasă și atrăgătoare.

Cum eu nu-i răspundeam, a stăruit mai apăsat. Eram jenată. Până la urmă, mi-a mărturisit că o dansatoare de la Operă îl costa și ochii din cap, că nu mai avea mijloace să o întrețină, și nici curajul de a rupe cu singurul lucru care îi mai stimula gustul de a trăi. În sfârșit, mi-a cerut să-i avansez discret (ceea ce însemna, în secret) cei o sută de mii de franci ceruți de mama, pentru partea lui de investiții în Florensac. Vedeam apropiindu-se momentul când avea să mă tapeze de cincizeci de ludovici.

I-am promis că-i voi remite mamei o sută de mii de franci în numele lui. Cât despre dansatoare, l-am sfătuit insistent să rupă, onorariile unui consilier de stat nefiind îndestulătoare spre a satisface exigențele unei stele de balet.

— Dacă cel puțin ai fi ales o fată modestă! am adăugat.

Donnersmarck se întoarce în două zile. Sper să-l cointeresez în investițiile din Avenue de l'Impératrice din bulevardul Saint-Germain și de la Deauville. Fără a mai socoti o altă afacere, într-un cartier popular de astă dată. E vorba de un larg bulevard care ar lega noua gară de Est cu Châtelet și insulă Cité. Haussmann prevede chiar o prelungire a acestui bulevard pe malul stâng, până la grădina Luxembourg. Am de gând să-i propun afacerea lui Donnersmarck, cerându-i cinstit să împărțim beneficiile, ceea ce îmi va permite să-mi recapăt colierul de diamante, oferit de el, și colierul de smaralde, dat de Grammont-Caderousse. Aceste bijuterii mi-ar lipsi la serbările Congresului, unde voi fi invitată.

Sunt dimineți în care înțeleg furia republicană a micuțului Atala. De câte ori îl văd, am impresia că va recuceri Bastilia.

Vineri

A trecut multă vreme de când n-am mai notat nimic în acest jurnal și mă simt vinovată.

L-am dus pe Atala – care trage mâța de coadă – să cinăm la un restaurant familiar lui, în cartierul Școalelor. Are oroare de societatea, chiar de vecinătatea, „burghezilor".

L-am întâlnit pe voluminosul Mateotti, despre care Atala mi-a mărturisit că e un agent italian venit să unelteaască în Franța nu știu ce obscure acțiuni politice. Că acest *signor* este obez, înțeleg de ce: e de-ajuns să-l vezi cum înfulecă macaroanele.

Erau așezați la o masă vecină cu a noastră și conversația s-a angajat imediat. Am scris *erau*, pentru că Mateotti mai adusese un italian, pe care mi l-a prezentat drept *signor* Bellini. Rareori am văzut un chip atât de frumos. Când acest Don Juan intră într-un local public, toate femeile întorc capul după el. Așa s-a întâmplat și ieri-seară pe strada Ancienne-Comédie unde am supat. Avea ochii negri, rând pe rând pătrunzători și catifelați, un ten mat, un nas semeț, o gură bine desenată, un profil de împărat roman – pentru prima dată în viața mea mi-am dat seama că un bărbat poate fi frumos. Nu mă gândisem niciodată la asta.

Atenție, Jeannette! Se pare că pe femeile care-și fac din dragoste o meserie (cu sau fără voie, e cazul meu), le interesează bucuros – fără îndoială, din spirit de compensație – bărbații frumoși săraci. Nu intenționez să împing atât de departe convertirea noastră la galanterie.

Acest Bellini vorbea rar, cu o frumoasă voce gravă. A spus că Congresul din Paris este, pentru Italia ca și pentru contele Cavour (așteptat astăzi), prilejul excepțional de a reaminti lumii despre existența unei patrii unice, dezmembrate de secole, care nu cere decât să se reunească, întocmai ca în acel joc, plăcut, pare-se, reginei Victoria și numit *puzzle*.

Când a vrut să spună mai mult, mi s-a părut că Mateotti îi făcea semn cu ochiul. Imediat, Atala s-a înfierbântat pentru independența Italiei, supusă tiraniei papei, austriecilor și unei puzderii de mici tirani. A vorbit cu înfrigurare de revoluția din 1830 (în care împăratul nostru a fost amestecat, așa cum puțini o știu), de aceea din 1843, de aceea din 1848 etc. Nu se mai oprea. Mateotti și Bellini păreau surprinși de entuziasmul lui pentru republica italiană… „Veți vedea, a strigat el, că se va face înaintea republicii noastre."

Am aflat că italienii, cei din Piemont, cei din exil și cei care suferă sub diferite ocupații în nefericita lor țară, nu sunt de acord asupra drumului de urmat. Unii vor *înainte de orice* Republica, alții doresc *mai întâi* libertatea și înțeleg să se unească cu regele Piemontului, Victor-Emmanuel, care, bineînțeles, nu e republican!

Bellini a spus, cu frumoasa lui voce gravă:

— Fără ajutorul Piemontului, unificarea Italiei e o nălucă. Italienii sinceri, care doresc libertatea, trebuie să renunțe la iluziile republicane…

— Cel puțin la început, a intervenit Mateotti.

Bellini l-a privit curios.

— Dacă vrei, a încheiat el după o ezitare.

Mi s-a părut că, pentru scumpul meu nepot, independența Italiei avea mai puțină importanță decât revoluția. Bellini a părut contrariat de această atitudine.

— Cred, a spus el, că Orsini are dreptate contra lui Mazzini.

— Cine este Orsini? am întrebat eu.

— Unul dintre eroii din 1844 și 1848, a răspuns imediat Mateotti, unul din conducătorii republicii romane, din nefericire, efemeră. Un scriitor și un filosof de valoare, un istoric remarcabil. Anii petrecuți în închisoare l-au făcut să reflecteze, pe când Mazzini, refugiat la Londra, lansează, una după alta, expediții destinate eșecului, adică impopularității. Rămâne de văzut dacă împăratul francezilor, într-o zi sau alta, își va ține promisiunile de carbonar.

Această frază l-a făcut pe Bellini să tresară și să privească împrejur cu o vădită îngrijorare. Nu s-a liniștit decât când și-a dat seama că vecinii nu se interesau deloc de conversația noastră.

— Cum! strigă Atala indignat. Orsini, unul din șefii republicii romane, ar accepta o Italie condusă de Victor-Emmanuel?

— Dacă nu începem așa, nu vom avea niciodată o Italie, a răspuns Bellini, cerând nota de plată.

Sunt de părerea lui, nu numai pentru că are un cap frumos. După plecarea lor, i-am spus-o lui Atala, care s-a înfuriat.

— Vei vedea, mi-a răspuns el cu ochii scânteietori, vei vedea că Victor-Emmanuel și împăratul se vor înțelege și că italienii își vor schimba pur și simplu stăpânul!

Este curios cât sunt de încăpățânați acești tineri care fac politică fără a trăi din ea.

*

Raport confidențial al lui Pietro Nigra către Excelența sa contele Cavour, primul ministru al regatului Piemont.

În primul moment, am regretat că Excelența voastră ați părăsit Parisul imediat după depunerea memoriului dumneavoastră la Congres. Dar astăzi cred că Excelența voastră ați procedat bine. Astfel, nu veți putea nici să vă răzgândiți, nici să spuneți prea mult. În concluzie, cu toate protestele furtunoase ale lui Von

Duol, care nu reușesc să facă Austria simpatică nimănui – atât este de aspru, tăios și ursuz atmosfera Congresului mi se pare destul de bună.

Lordul Clarendon dă de înțeles că Marea Britanie ne-ar fi mai curând favorabilă. De asemenea, simpaticul ministru al Turciei, Ali Pașa. Din nefericire, contele Walewski, care ne este ostil, are o supărătoare influență asupra împăratului. M-am întrebat cum se explică simpatiile lui pentru Austria. Mă tem că explicația ar putea fi destul de lamentabilă: poate relele relații cu soția sa, născută Ricci, care, atât la Londra, pe vremea când era acolo ambasadoare, cât și la Paris, s-a dovedit o pasionată propagandistă a cauzei noastre, ca și prințesa Mathilde. Oare entuziasmul contesei pentru eliberarea Italiei să-l îndârjească pe soț împotriva aspirațiilor noastre? E un punct care trebuie elucidat. O avem împotriva noastră și pe împărăteasă, care este regalistă, oricât ar părea de nostim. Faptul mi-a fost confirmat și de contesa Belgiojoso, pe care a indignat-o. Mă tem că nici ea, nici contesa Walewska și prințesa Mathilde n-au prea multă trecere. Cât despre rusul Orloff, nu este, evident, favorabil nimănui care vorbește despre independență!

Împăratul este, poate, de partea noastră, dar mă tem că, dacă îi scrieți lui Walewski, în sensul propriei dorințe a lui Napoleon al III-lea privitoare la „ceea ce poate face pentru Piemont” – demersul n-ar avea nicio urmare. Ați avut dreptate, Excelență, când ați socotit că trebuie acționat direct asupra împăratului, și repede.

Alegerea Nicchiei ni s-a părut fericită și primirea pe care i-a făcut-o Parisul ne-a confirmat speranțele. A fost regina Congresului, a sezonului, atât prin frumusețea, cât și prin toaletele ei, mai ales în seara când a apărut ca vrăjitoare țigancă într-o fustă nemaipomenit de scurtă, arătând indiscret că picioarele sunt tot atât de perfecte ca și restul.

Dar mă întreb dacă inteligența ei e la înălțimea frumuseții. Începe să devină insuportabilă prin atitudinea ei disprețuitoare, când ar trebui să potolească gelozia firească a celorlalte femei. Mă tem că și-a pierdut capul în așa măsură, încât devine odioasă, ceea ce deservește misiunea primită. De aceea i-am făcut o vizită și am dăscălit-o din partea dumneavoastră. Am ținut să știți acest lucru pentru cazul când v-ar scrie.

Mie mi-a afirmat că, la fiecare din întâlnirile lor (și numai Dumnezeu știe câte ocazii au fost de la deschiderea Congresului), a vorbit cu împăratul care pare foarte impresionat de frumusețea, dar intimidat de succesul ambasadoarei noastre particulare.

Ieri, a avut loc un dineu și o reprezentație la Tuileries, Villamarina și Poniatowski flecăreau cu Nicchia, când s-a apropiat împăratul. Ea a râs mult, arătându-și dinții.

I-am spus Nicchiei să se grăbească și să izbândească, cu orice preț. Mi-a promis că-și va da toată silința.

*

Palatul Ministerului afacerilor străine, pe Quai d'Orsay, strălucește de mii de lumini. Se dă un bal în onoarea Congresului, care se termină.

Mâine, 30 martie, se va face schimbul de semnături. Rusia iese mai puțin umilită decât ne-am fi așteptat. Contele Walewski a putut să declare că această pace va fi „durabilă pentru că e onorabilă".

Niciodată Anna-Maria n-a fost mai blondă, nici n-a avut ochii mai albaștri și profilul mai delicat. Cu câtă neobosită grație a știut distinsa amfitrioană să primească pe fiecare invitat!

La intrarea saloanelor se înșiruiau delegații marilor puteri, ambasadorii, înaltele personalități ale imperiului. Sosirea prințesei Mathilde nu trece niciodată neobservată. Are fruntea bombată, părul blond-cenușiu, dat pe spate. Deși puțin greoaie, știe să dea mersului o alură maiestuoasă. Înfruntând eticheta, strigă:

— *Que bella!* în amintirea prieteniei lor florentine.

Nieuwerkerke nu e departe, precedat de barba lui blondă, cu haina încărcată de decorații, sigur de sine.

Un freamăt se produce în asistență când majordomul anunță pe contele și contesa de Castiglione.

Anna-Maria o îmbrățișează și o sărută pe amândoi obrajii.

— Dacă ai ști, dragă, cât sunt de fericită că te văd! Acum avem o împărăteasă a francezilor și o regină a parizienilor: una ne vine din Spania, cealaltă din Italia.

Nicchia surâde. Anna-Maria îi șoptește la ureche:

— Împăratul va veni.

În salonul cel mare, lumea se îmbulzește curând spre a o vedea de aproape pe contesa de Castiglione, de care vorbesc toate ziarele.

Rădvanul imperial intră în curte, aducându-i pe împărat, pe împărăteasă, pe regele Victor-Emmanuel. Toți observă că împărăteasa lansează o modă revoluționară: cu toată sarcina ei înaintată, și-a scurtat crinolina.

Anna-Maria se scufundă într-o reverență.

— Compatrioata dumneavoastră, spune împăratul, înainte de a deveni franțuzoaică prin căsătorie cu un polonez, era florentină.

— Florentină! suspină Victor-Emmanuel. Eu nu sunt decât piemontez.

— Dar sunteți italieni și unul și altul, continuă împăratul surâzând.

— N-ați uitat Italia? întreabă Anna-Maria.

Napoleon al III-lea tresare, ca înțepat de o viespe. Sprâncenele lui Walewski sunt din ce în ce mai zbârlite. Își privește soția cu o mânie pe care nu și-o poale masca.

— Minunată seară, scumpul meu Walewski, spune împăratul sărutând mâna Annei-Maria.

Îl ia familiar de braț pe regele Piemontului și-l duce mai departe.

— Sunt un suveran nefericit, zice surâzând. Împărăteasa este legitimistă, ministrul afacerilor străine este slav, Morny este orleanist, iar eu sunt socialist. Numai Persigny e bonapartist. Trebuie să fie puțin cam nebun.

Contesa de Castiglione apare în drumul lor.

— Și cea mai frumoasă femeie din lume e italiancă, încheie împăratul.

După ceremonialul primirii, începe balul: Waldteufel, ilustrul compozitor de valsuri la modă, își lansează viorile.

Anna-Maria se duce la Nicchia:

— A sosit clipa adevărului, îi șoptește la ureche.

— Crezi că mi-am uitat misiunea? întreabă Nicchia susceptibilă.

— Atenție, scumpa mea! continuă Anna-Maria. Toți bărbații te doresc, unul singur însă trebuie să te intereseze.

Pe Nicchia o supără acest avertisment, așa cum a indispus-o și vizita de ieri a lui Nigra. În definitiv, nu e vina ei că e cea mai frumoasă!

După terminarea valsului, va trebui să se afle în preajma lui Napoleon al III-lea, care a condus-o pe împărăteasă până la un fotoliu special pregătit pe o mică estradă. El face cale întoarsă, se apropie: punerea în scenă a reușit.

— Pot să vă conduc la bufet, îi propune. Și, după aceea, îmi veți acorda un dans?

Sprijinită de o coloană a salonului, Anna-Maria supraveghează cele puse la cale, în timp ce flecărește cu invitații.

Imensa siluetă, tot atât de lată pe cât de înaltă, a contelui Donnersmarck, domină asistența. Își privește febril, ceasul, se îndreaptă spre bufet și golește, una după alta, cinei cupe de șampanie.

E gelos ca un tigru. Nu voia să vină la acest bal. Am oroare de baluri. Jeannette a insistat, și el a cedat, cu toată oboseala. Dar abia sosit, a căzut peste Manteuffel, delegatul Prusiei, care n-are niciun motiv să participe la acest Congres. Donnersmarck se întreabă dacă nu va fi nevoit să-l strângă de gât pe acest omuleț ca să scape de el.

Jeannette sosește cu întârziere, spre a evita primirea oficială, zâmbetele răuvoitoare, chicotelile pe la spate.

În salonul de la intrare, gol, n-o întâlnește decât pe încântătoarea Marie de Larminat, de douăzeci de ani, cu ochii enormi, negri, pigmentați cu aur, domnișoară de onoare a împărătesei, pe care Majestatea sa o trimisese la Tuileries să caute o gentuță uitată. Prin mulțimea crinolinelor, a uniformelor, Jeannette se strecoară spre Donnersmarck, pe care l-a identificat de la intrare. L-a recunoscut imediat după enorma lui mustață lungă și subțire, după sprâncenele dese, monoclul și coama lui căruntă.

În drum, se întâlnește nas în nas cu stăpâna casei, în conversație cu frumosul Bellini, prietenul lui Mateotti. Scuzându-se de întârziere, Jeannette admiră, într-un costum impecabil, pe cel mai frumos om întâlnit vreodată.

— Vă prezint, zice Anna-Maria, pe Pietro Nigra, un prieten din tinerețe. Am dansat împreună la Florența.

Jeannette și Nigra schimbă un surâs complice.

— Îmi veți acorda un dans, doamnă baroană? întreabă el.

Dar Donnersmarck despică mulțimea ca un vas de război pe o mare dezlănțuită. Jeannette se repede în calea lui și îl ia de mână.

— Vino, îi spune.

Îl duce spre bufet.

— Să ți-l prezint pe fratele meu, Alain de Florensac.

Apoi, către Alain:

— I-am vorbit de proiectul tău. Deși nu e prea favorabil investițiilor în străinătate, a părut totuși interesat.

Orchestra atacă un cadril împăratul e față în față cu Nicchia. Anna-Maria surâde, dar, deodată, surâsul îi încremenește: intrase un bărbat. Are fața slabă, barbă neagră, părul bogat și ondulat. Bine strâns în costumul lui, îi privește cu un surâs ironic pe dansatori. Anna-Maria a pălit așa de tare încât până și Walewski, care se află în apropierea ei, observă.

— Ți-e rău? întreabă.

— Nu-i nimic, evită ea răspunsul. Căldura!

— Aceste ceremonii sunt obositoare. Un congres n-ar fi nimic fără banchete și baluri! Curaj, draga mea! Trebuie să reziști.

Împăratul o conduce pe contesa de Castiglione spre bufet, unde-l întâlnește pe Morny.

Nemișcat lângă ușă, ultimul sosit observă atent figurile, una după alta. Anna-Maria, țintuită locului, nu-i în stare să facă nicio mișcare. În sfârșit, o vede. Îi

surâde; înaintează încet, evitând perechile care se împrăștie, braț la braț, după cadril. Când sosește lângă Anna-Maria, aceasta e pe punctul de a leșina:

— Felice! murmură ea. Tu aici? Ce nebunie!

— Liniștește-te, scumpa mea, răspunde el. Mi-am procurat o invitație în regulă.

— Felice! bâiguie ea.

— Am venit să-ți spun că te aștept mâine după-masă, în strada Senei numărul 26, la etajul al II-lea, ușa din stânga. Te voi aștepta toată după-amiaza, Anna-Maria. Mâine va fi o zi mare. Sunt în măsură să cred că se va ține seama de aspirațiile noastre în comunicatul final al Congresului. Cavour a marcat un punct.

Orchestra reîncepe, se formează perechile.

— Te las, spune Orsini, să-ți faci datoria de stăpână a casei.

Se înclină, îi ia mâna. Cum tremură!

— Mâine, da? întreabă el.

Se depărtează pentru a face loc dansatorilor. Dar sosește Nigra. Anna-Maria ezită. Privirea ei trece de la unul la altul.

— Cu domnul aveam întâlnire, spune Orsini.

În fața bufetului, sorbind cupă după cupă de șampanie, Jeannette, Alain și Donnersmarck flecăresc bine dispuși. Din când în când, neamțul are câte o explozie care atrage atenția invitaților. Iată-l că tună:

— *Gott in Himmel!*[23]

Și lovește cu o palmă puternică umărul lui Alain.

— *Ach!* Din dragoste pentru dumneavoastră, Jeannette nu și-a pus astă-seară parura de diamante! Ceea ce n-o împiedică să fie cea mai frumoasă dintre toate femeile!

— O uiți pe Castiglione, protestează ea.

El răcnește:

— Castiglione? O pocitanie pe lângă dumneata. Succesul ei e o criză de snobism, cum se zice la Londra.

— Se pare, observă Alain, că împăratul e foarte snob astă scară.

Orsini și Nigra stau în fața bufetului.

— Vă mulțumesc pentru ceea ce îmi spuneți, șoptește Orsini printre dinți. Cred că am dreptate: Mazzini a înnebunit. Pentru eliberarea Italiei, e necesar Piemontul.

— Și Franța, adaugă Nigra, ridicând cupa de șampanie.

---

[23] Dumnezeule mare! (germ.).

Privește îngrijorat împrejur. O zărește ceva mai departe pe Jeannette, râzând între fratele și amantul ei. Privirile li se încrucișează. Jeannette râde mai tare. Donnersmarck se întoarce brusc, îl măsoară pe Nigra, și-apoi către Jeannette:

— Îl cunoști pe tânărul acesta? E amantul tău?

— Da de unde! E un tânăr diplomat care mi-a fost prezentat.

— Dacă-l mai privești așa, îl ucid. E prea frumos. Nu e drept.

— Eh! exclamă Jeannette, tu ești prea bogat. E drept?

Această replică îl calmează pe Donnersmarck. Râde greoi. Apoi, între două sughițuri:

— Ești prea isteață pentru mine.

Împărăteasa îl roagă pe Victor-Emmanuel s-o ducă lângă soțul ei, care conversează mai departe cu Morny și Nicchia. Cu toate eforturile, împărăteasa nu-și poate ascunde furia. Ochii ei aruncă fulgere. O măsoară sever pe Nicchia.

— Mă simt obosită, spune. Plecăm, sire?

Urmează câteva cuvinte în spaniolă…

— …Sau s-o rog pe Doamna d'Ersling să mă însoțească?

— Nu te simți bine? se neliniștește Napoleon al III-lea. Te însoțesc, scumpa mea. Te însoțesc. Numai să-mi prezint scuzele regelui Piemontului.

— Nu păreai să te plictisești, îl ironizează Eugènie, neputându-și lua ochii de la Nicchia.

Aceasta schițează o reverență, care dă crinolinei sale mișcarea largă a unui evantai; perfecția întruchipată.

Napoleon oferă brațul Eugèniei și perechea imperială se depărtează. Dansul s-a oprit. Toată lumea se dă deoparte spre a-i lăsa să treacă.

— O pornire bună, constată Nigra golindu-și cupa de șampanie, dar va trebui să se ferească de împărăteasă.

Din ușă privirea lui se încrucișează cu a Jeannettei, care-l evită repede.

Orsini își ia rămas bun de la Nigra. Când Anna-Maria, înconjurată de musafiri, care părăsesc balul, îl caută cu privirea, nu-l mai găsește.

*

Cupeul oprește la răscrucea Buci, în colțul străzii Ancienne Comédie. Reușind să-și scoată crinolina din trăsură, se îndreaptă, cu voaleta lăsată, spre numărul 26. O casă veche, cu cabina portarului în fundul culoarului. Anna-Maria îl evită, urcă iute scara, pe cât de strâmtă și abruptă, pe atât de întunecoasă. Pe palierul etajului al II-lea, dau trei uși, dintre care una stă întredeschisă.

E un apartament burghez, mobilat sub Ludovic-Philippe. Un foc de cărbuni arde în șemineu. Felice se repede spre Anna-Maria, care îl evită, închide ușa și se sprijină cu spatele de ea.

— Am venit să-ți spun adio, Felice, îi șoptește ea fără a-l privi.

El se retrage un pas spre spătarul unui scaun.

Anna-Maria continuă foarte repede, cu ochii plecați:

— Nu ți-am putut-o spune ieri-seară, Felice, dar, de la plecarea din Torino, m-am hotărât. Am fost prea nefericită din cauza ta. (Nu zic: din vina ta.) Am suferit din cauza lipsei tale și, de asemenea, uneori din cauza prezenței tale. Am tremurat în fiecare clipă pentru viața ta. Când veneai la Londra, știam că nu va fi decât pentru câteva zile și că, după plecarea ta, voi fi mai nefericită decât înainte de sosire. Timp de șapte ani, am avut parte numai de câteva îmbrățișări fără urmare, câteva întâlniri umilitoare. Două nopți, numai două nopți, am putut dormi lângă tine. Numai în două dimineți m-am trezit, simțindu-ți trupul alături: una la Florența, cealaltă la Torino, anul trecut. Iată că-mi oferi din nou o scurtă plăcere pe un pat închiriat. Pentru a ne răscoli amintirile? Ei bine! nu, Felice. Nu! Prea sufăr de fiecare dată când te pierd. Sufăr prea mult, poate, de câte ori te regăsesc, pentru că știu că e numai pentru o zi și că mâine vei pleca.

Anna-Maria vorbește cu o voce monotonă, în italiană. Felice e tulburat. Știe că nu se poate lipsi de Anna-Maria. Ea îi luminează viața, zilele bune ca și pe cele rele. Cum să-i explice că nicăieri, de șapte ani, n-a trăit fără ea?

— Nu te-am părăsit niciodată, Anna-Maria, spune el în sfârșit. Fiecare zi a vieții mele am petrecut-o lângă tine. Ție ți-am împărtășit toate planurile mele, toate speranțele, decepțiile, mâniile. Îți citeam cu glas tare ceea ce scriam. Dacă pentru tine n-a fost așa, Anna-Maria, înseamnă că nu m-ai iubit de ajuns.

O privește neliniștit. Constată că ochii îi sunt încercănați, că e trasă la față. Probabil că n-a dormit toată noaptea.

— Nu înțelegi ce-ți spun? răspunde ea cu o voce abătută. Sunt prea nefericită când te aștept. Când știu că nu poți veni, sunt mai puțin. Și apoi, când te-am regăsit și trebuie să pleci, sunt atât de nefericită, încât simt că nu mai pot suporta. Iată. Mi-ai mistuit viața la Florența, la Londra și, în sfârșit, la Torino. Acum, s-a terminat, Felice.

El se simte ca pe marginea unei prăpăstii. Amețește. Anna-Maria continuă:

— Nu sunt făcută pentru adulter, Felice. Tu m-ai sfătuit să mă mărit cu altul. De ce te-ai întors?

— Ca un peregrin în deșert, care caută disperat o oază, mărturisește el. Aveam nevoie de buzele, de brațele, de trupul tău. Numai speranța de a le regăsi mă făcea să trăiesc.

Anna-Maria își ridică voaleta. I se văd lacrimile mari care n-au pornit în jos pe obraji. Felice face o mișcare. Ea scoate un țipăt.

— Nu te mișca! Nu ne vom mai vedea niciodată. Mai avem dreptul la câteva minute.

Acum lacrimile îi lunecă pe obraji.

— Nu te pot pierde, șoptește Felice. Vrei să mergi cu mine?

Ea dă din cap.

— Trebuie să ne despărțim înainte ca iubirea noastră să devină propria ei caricatură. Am douăzeci și șapte de ani, iar tu treizeci și șase. Îți închipui tu ce-ar fi întâlnirile noastre peste câțiva ani? Am putea, de fiecare dată, să ne comparăm ridurile și părul încărunțit. E timpul cel mai potrivit să ne despărțim definitiv.

Dacă Anna-Maria s-ar fi clătinat, s-ar repezi s-o susțină și, poate, ar fi prilejul… Dar nu, ea se sprijină dreaptă, cu putere, de ușă.

El se prăbușește pe un scaun, cu privirea rătăcită. Se simte slab, nevolnic. Ar trebui să se ridice, s-o cuprindă, s-o sărute, s-o ducă spre divan. Toată rezistența ei s-ar prăbuși, fără îndoială. Și-ar regăsi îmbrățișările înfocate și dureroase, care, credea el, îi leagă definitiv. Dar e vlăguit.

— De ce ne facem atâta rău? șoptește el.

— Pentru că tu ai vrut-o. Pentru că n-ai crezut că aș putea merge lângă tine până la capătul drumului. Nu ți-am iertat niciodată că te-ai îndoit de mine.

El se ridica, dar, înainte de-a face un pas, Anna-Maria a deschis ușa și a plecat. Se repede după ea pe palier. Dar ea aleargă pe scări înnebunită. O strigă:

— Anna-Maria!

Știe că e prea târziu, că a pierdut-o.

Când Anna-Maria, părăsind cupeul în fața Palatului Bourbon, intră în palatul ministerului afacerilor străine, valetul de serviciu o anunță că excelența sa a întrebat dacă doamna contesă s-a întors.

Servitorii fac ordine în saloanele de la parter. Anna-Maria urcă scara de marmură care duce la apartamente. E înghețată, ca și când sângele i-ar curge rece prin vine. Se prăbușește pe un scaun în fața toaletei, nefiind în stare să-și scoată pălăria. Rămâne cu ochii rătăciți. Cum a putut urca strada Ancienne Comédie până în strada Buci, pentru a găsi o trăsură pripășită? Cum a putut să-l plătească pe vizitiu, să ajungă până aici fără să se prăbușească de douăzeci de ori pe drum?

Poarta se deschide și Walewski apare, impecabil, cum trebuie să fie un ministru al afacerilor străine.

— Scumpă prietenă, zise, așteptam să te întorci.

— Era – întreabă ea cu o voce pe care nu și-o recunoaște – atât de important și de urgent?

El o privește cu atenție.

— Ți-e rău? se interesează îngrijorat. Mi s-a părut, încă de ieri seară, că nu ești în apele tale. Ar trebui să consulți un medic.

— Ce voiai să-mi spui?

— Nimic prea grav, o calmează el. A ajuns la urechile împărătesei că un grup de doamne de la Curte fac o intensă propagandă italofilă.

— Și cine sunt acele doamne? întreabă ea cu vocea absentă.

— Prințesa Mathilde, prințesa Belgiojoso și chiar dumneata, scumpa mea, ceea ce mi se pare deosebit de inoportun din partea soției ministrului afacerilor străine, ale cărui legături de sânge cu împăratul sunt cunoscute.

— Poliția asistă în păr la recepțiile voastre? Raportează totul împărătesei sau ministrului de interne? murmură ea.

— Te rog, nu fi ironică, scumpa mea, te rog, insistă Walewski privind-o îngrijorat de glasul ei stins. Adineaori a avut loc la Tuileries un dejun, la care împăratul i-a invitat pe șefii delegațiilor înainte de proclamarea tratatului de pace. După dejun, împărăteasa a venit să-i salute pe delegați. M-a luat deoparte și mi-a exprimat adânca ei nemulțumire. Amintirile din tinerețe ale împăratului îl aventurează să susțină cauza italiană, pe când alianța austriacă ar fi pentru noi o garanție de pace îndelungată.

Și, ridicând mâna:

— Știu, scumpa mea, știu că ești născută Ricci și că inima ta bate la Florența.

Anna-Maria nu s-a mișcat; a rămas cu privirile rătăcite, umerii gârboviți, pălăria strâmbă.

— N-am iubit decât un om în viața mea, spune încet. A fost singurul meu amant. Din cea mai fragedă tinerețe, se luptă pentru independența patriei sale, care este și a mea. Tocmai am rupt-o cu el. Sunt foarte nefericită și nu vii în momentul cel mai potrivit.

Walewski îngălbenește.

— Cred că nu te simți bine, bâiguie el. Trimit după un medic de încredere.

Se întoarce brusc; Anna-Maria îl oprește printr-un strigăt:

— Alexandre! Ascultă-mă! I-am spus că nu-l voi mai revedea niciodată. Nu știu dacă-ți dai seama de ceea ce înseamnă a iubi, tu care preferi aventurile venale. Am fost victima unei mari pasiuni. M-a înălțat și m-a zdrobit. Lasă-mă să plâng singură, te rog. Dar, înainte de a părăsi încăperea aceasta, trebuie să-ți spun că până la ultima suflare și cu toate mijloacele voi lupta pentru eliberarea patriei mele.

Walewski își recapătă treptat sângele rece.

— Cel mai bine, spune, ar fi să te duci în camera dumitale și să te odihnești. Dacă mâine dimineață nu te simți mai bine, vom trimite după un medic.

Pleacă. Anna-Maria îl urmărește cu privirile pierdute. Se simte ușurată.

Capitolul III
DE LA CAUZE LA EFECTE

Jeannettei îi place să hoinărească pe străzile Parisului, să întârzie în fața vitrinelor. Sacagiii, vlăstare robuste din Auvergne, cu gălețile lor agățate pe cobilițe de lemn, cărbunarii, împingându-și cărucioarele, vânzătorii ambulanți de turtă dulce și acadele, hornarii negri, cu scara pe umăr, negustorii de haine vechi cu strigătul lor monoton, cârpacii de faianță și porțelan, vânzătorii de pește de mare și de legume proaspete, geamgiii cu samarul lor, totul și toți o amuză. Ia parte la viața zilnică a poporului de rând din Paris, oprindu-se chiar în colțul străzilor să asculte refrenele romantice ale flașnetarilor. Uneori se așază pe câte o bancă pentru a privi șirul de cupee, calești, landouri și omnibuze pe care sergenții de stradă cu bicorn, uniformă albastră și sabie le îndrumă sau le opresc spre a permite pietonilor să treacă strada.

Fiindcă are întâlnire cu Atala la Dinochau, pentru dejun, Jeannette a plecat mai devreme și merge pe jos spre piața Breda. Se poate mânca acolo cu treizeci și cinci de gologani o supă și un rasol. O scăriță în spirală urcă spre sala cu lambriuri de stejar lăcuit și cu tapet de hârtie roșie, în mijlocul căreia se află o masă vastă în formă de potcoavă. Poeții stau alături de femeile ușoare. Banville vine și el adeseori; îl invită la dejun pe famelicul Albert Glatigny.

Courbet desenează pe fața de masă portretele clienților, în timp ce mănâncă. Întâlnește aici republicani militanți care citesc în șoaptă, de teama urechilor polițiste omniprezente, ultima scrisoare a lui Hugo către Vacquerie.

Când ai bani să-i arunci pe fereastră, când trăiești printre milionarii risipitori și blazați, când mănânci de nevoie la Brebant, Lucas, Magny sau Foyot, să mergi pe jos până în piața Breda, la Dinochau, e o adevărată evadare!

În această dimineață, au loc, la biserica Saint-Roche, funeraliile lui Alfred de Musset. Atala a venit cu Villiers de l'Isle-Adam. Poetul a murit, bineînțeles, de o boală de inimă.

Puțină lume în biserică, în afară de câțiva scriitori: Lamartine, Gautier, Vigny, Augier, Sainte-Beuve.

Atala stă în picioare, lângă ușă. Printre rarele femei care ocupă partea stângă a naosului, o descoperă, surprins, pe sora sa, Marie-Amélie. Ea este! N-a mai văzut-o de câțiva ani. Știa că venise la Paris cu Agnès, dar o credea întoarsă de multă vreme la Florensac.

Se scoate catafalcul, pe care nu se află decât bicornul, sabia de academician și crucea Legiunii de onoare. Atala n-a scăpat-o din vedere pe Marie-Amélie. Așteaptă trecerea cortegiului, care se îndreaptă spre Père-Lachaise, urmat de

vreo patruzeci de prieteni credincioși. Se apropie de ea din spate și îi prinde ușor mâna.

— Surioară! Bună ziua! spune el.

Ea scoate un strigăt.

— Îl cunoșteai? întreabă el.

— Nu! Dar tu?

— Nici eu.

O duce spre o cafenea din Palais-Royal.

Luna mai e călduță și plăcută. Iau loc pe terasă.

Marie-Amélie își pune la curent fratele cu viața de familie a tatălui ei; Geneviève devine din ce în ce mai străină… Enguerrand-Louis a fost bolnav. Părea trist și abătut, fără vlagă. De câteva zile merge mai bine. Nu mai vorbește să se retragă la Florensac, cum îl îndemnase Agnès. Păcat. Geneviève e atât de odioasă! Rămâne, desigur, lângă împărătească.

Cât despre Marie-Amélie, de bine de rău „se ține”.

Ar fi vrut să-și găsească ceva de lucra, dar mama ei s-a opus cu atâta violență, încât n-a mai insistat. Și-apoi, ce muncă? Ea, Maria-Amélie, nu știe să facă nimic. Are douăzeci și șapte de ani; și-a ratat viața.

Atala e îndoios, deși se amuză. Sora lui vine dintr-un univers pe care el îl uitase.

— Ce știi de mătușa Jeannette? întreabă el.

Marie-Amélie îi povestește despre întâlnirea lor de la Operă, înainte de a se întoarce la Florensac, Agnès îi mărturisise că numai grație Jeannettei domeniul poate fi salvat.

Atala se luminează.

— Bănuiam! Dar nu mi-a spus-o niciodată! strigă el. Iat-o așadar, stăpână pe Florensac! Nici nu-ți închipui ce bine îmi pare!

— Tu ai văzut-o? întreabă Marie-Amélie.

— Dejunez chiar acum cu ea, răspunde Atala. De altfel, am să te duc într-o cârciumă amenințată cu dărâmarea de baronul Haussmann, care distruge Parisul pentru a deschide drum vehicolelor. Ce dracu! La douăzeci și șapte de ani, nu mai ești o păsărică pe marginea cuibului. Dacă nu vrei să-ți irosești rostul vieții, sări, fetițo! Părinții nici n-or să observe că ai plecat. N-au atâta sensibilitate. Acum câțiva ani, când îmi riscam eu însumi pielea, numai Jeannette și Alain s-au ocupat de mine. Părinții mei erau nerăbdători să mă vadă căzând fără zgomot, de teama scandalului.

Ea încearcă să protesteze. Atala o oprește.

— Trebuie să-i înțelegi! Noi ar fi trebuit să căutăm: tu, un soț, nu dragoste; eu, o situație și o soție cu dota „corespunzătoare”. I-am decepționat pe acești oameni cumsecade. Doamnă de onoare a împărătesei! Consilier de stat, director al Școalei Centrale, ofițer al Legiunii de onoare! Au avut nenorocirea să aducă pe lume o fiică prea pasionată, care s-a lăsat sărutată de toți filfizonii de pe malurile Garonnei și a cărei reputație nu se mai poate reface între Barsac și Langon…

Roșie foc, Marie-Amélie se ridică brusc.

— Nimeni nu te schimbă! Te detest.

O prinde de încheietura mâinii și o silește să se așeze.

— Numai adevărul supără. Nu știu dacă la Paris mai umbli după motani, deși aici se vede mai puțin și nici nu ieși cu guvernantă.

Ea își deschide gentuța, își șterge ochii și își suflă nasul.

— Prostituția nu era o carieră pentru tine, continuă prietenește Atala. Prea iubești dragostea. Te-ar fi epuizat repede.

Văzând-o că încearcă din nou să se ridice, cheamă chelnerul, plătește consumația, o ia de braț și pleacă.

— Și ce să mai spunem de fiul, care a vrut să facă pictura și care de trei ori a fost pe punctul de a face scandal: de două ori pe baricade și o dată la Expoziție? Fără a pune la socoteală și posibilele scandaluri viitoare.

— S-a vorbit mult de tablourile tale…

— Am împărțit epitetele cu maestrul meu Courbet: „bețiile morbide ale cărnii în combustie”, „un fond fezandat pe care colcăie fecalitățile feminine”. Fără îndoială că pictura noastră este republicană.

Marie-Amélie nu-l mai recunoaște. Pe vremuri era un băiețel interiorizat, taciturn. În timpul vacanțelor, la Florensac, își petrecea zile întregi desenând arbori, mai târziu pictând apusuri de soare pe Garonna. Deși nu era decât cu patru ani mai mare ca el, îl cunoștea prea puțin. La masă, nu spunea nimic. Era totdeauna pedepsit pentru notele proaste. Apoi, într-o zi, părinții au hotărât s-o lase pe adolescenta Marie-Amélie la Florensac, în speranța că va găsi acolo o partidă, ca și surorile ei. Când veneau vara la Florensac, în vacanță, nu vorbeau niciodată de Atala. Totuși îl revăzuse în 1852. Agnès îl adăpostise la castel, pentru că fusese „bolnav”. În vacanța următoare, Enguerrand-Louis și Geneviève îșI trataseră fiul ca pe un ciumat. În așa chip, încât, după câteva săptămâni, acesta trebui să plece.

Și iată-l acum batjocoritor, exuberant de viață.

— Sunt un om liber, izbucni el. Asta înseamnă că nu mănânc în fiecare zi, dar că pot să spun *merde* oricând vreau. Îți voi arăta atelierul meu, în sus pe Montmartre. Pictez pe viu colțuri de străzi, case vechi, piețe modeste, pe unde

nu se îmbulzește lumea, pe unde viața se scurge încet. Lui Millet, Corot, Rousseau și maestrului meu, Courbet, le trebuie natura, arborii, spațiile, câmpiile, vacile. Eu, deocamdată, pictez străzile.

La Dinochau, Jeannette îi face o primire entuziastă nepoatei, pe care o așază lângă ea.

— Să nu spui părinților că ai dejunat cu mine! Ar fi în stare să-ți vâre degetele pe gât, ca să vomiți ce-ai mâncat.

Atala devorează a doua porție de rasol. Între două înghițituri, vorbește de viitorul Mariei-Amélie, care se ofilește în rue de Bourgogne.

— Vino într-o dimineață la mine, spune Jeannette, mă voi ocupa de tine.

În timp ce Atala mănâncă lacom prăjitura de orez (Dinochau nu oferă clienților decât preparate substanțiale), își fac apariția doi bărbați.

Amândoi se reped spre Jeannette spre a-i săruta mâinile.

— Salutare, conspiratorilor! izbucnește Atala. Așadar, eliberarea Italiei se va produce curând?

Îi prezintă pe noii veniți Mariei-Amélie.

— Signor Mateotti, prietenul meu, cu care mă voi duce să mă bat în Italia când mi-o va cere. Maestrul Jules Favre, avocat la Curte.

E un bărbat de statură înaltă, spătos, cu figura îngustă și prelungă, cu bărbia ieșită în afară, încadrată de o barbă brună, fără mustață, în felul quakerilor. S-a impus în baroul Parisului și speră să fie ales deputat. Are o voce caldă, iar când vorbește își scutură părul bogat. Marie-Amélie îl găsește urât.

— Ce credeți, o întreabă el pe Jeannette, așezându-se lângă ea, de procesul *Doamnei Bovary?* Avocatul imperial Pinard intră în istorie cu o bună reputație de grotesc.

— Ați asistat la audiere? întreabă Atala. Ce palmă pentru regim, pentru societate, un asemenea proces!

— Bătrânul Sénard, fostul președinte al Adunării, mai curând a pledat contra lui Pinard decât pentru Flaubert, continuă Favre.

— Pronunțarea? întreabă Jeannette.

— Peste opt zile, răspunde Favre. Aș dori ca nefericitul Flaubert să fie condamnat, spre rușinea regimului.

Pe sub masă, Jeannette îi strecoară lui Atala un ludovic, ca să facă plata. Mateotti se ridică și vine să-i șoptească la ureche:

— Îmi pot permite să primesc la dumneavoastră un prieten, pe care împrejurările îl împiedică să mă întâlnească în public? Am comis unele imprudențe, pe care n-aș vrea să le repet. Îl cunoașteți, de altfel: este vorba de signor Bellini.

Jeannette surâde: Bellini e Nigra, omul de încredere al lui Cavour.

— Mâine dimineață, vă convine? Fiți liniștit, nu voi asculta la ușă.

*

Scrisoarea contesei de Castiglione către primul ministru al Piemontului, contele Cavour. (Prin bunăvoința domnului Nigra.)

„Scumpe văr,

Misiunea ce mi-ai încredințat-o este dificilă. Nu-i vorba de seducerea împăratului. Femei mai puțin frumoase decât mine au reușit până acum, provizoriu.

Oricine știe că atunci când o femeie se decide să se culce cu un bărbat, își atinge scopul, doar dacă nu-i o pocitanie. Eu cred că-l pot ușor face să vorbească. Dar să-i înrâuresc hotărârile e altceva.

Poate că am împins prea departe înscenarea. „Iată o bucățică pentru împărat" se spunea din toate părțile. Ceea ce era de-ajuns să-l facă neîncrezător. Pentru a-mi duce la bun sfârșit misiunea, ar trebui să-l prind fără ca împărăteasa să observe.

Șederea mea în castelul din Compiègne, înălțat, pare-se, încă de pe vremea lui Clovis și refăcut de Gabriel, a durat o săptămână.

Erau acolo prințesa de Metternich, contesa de Persigny, baroana de Rothschild și toate doamnele de onoare. Marchizul de Massa mi-a făcut o curte atât de insistentă, încât împăratul s-a încruntat. Romancierul Octave Feuillet și arhitectul Viollet-le-Duc au organizat șarade. Prosper Mérimée pare să se bucure de audiența împărătesei. Dacă am putea să ajungem la el? Ar fi, poate, folositor, cu condiția de a-l convinge, fiindcă nu cred că-i venal.

Evenimentul s-a petrecut a doua zi după sosirea mea, cum era de așteptat.

Din nefericire, într-o seară când Comedia Franceză a venit să dea un spectacol, împăratul a voit să-l întâlnesc în primul antract și nu am reapărut nici unul, nici altul, decât la sfârșitul celui de-al doilea. Mă tem că această absență a noastră a putut fi remarcată de împărăteasă. Marea ei prietenă, prințesa de Metternich, s-a arătat rece, ceea ce m-a neliniștit și n-am mai fost invitată pentru a doua săptămână.

În sfârșit, l-am decis pe soțul meu să plece în Italia spre a se ocupa de afacerile personale. Bietul om a cheltuit mult cu șederea noastră la Paris și subvenția pe care ai binevoit să mi-o acorzi nu poate nici pe departe face față cheltuielilor noastre. În lipsa lui François, mi-e mai ușor să-mi primesc augustul musafir în cochetul palat pe care l-ați închiriat în bulevardul Montaigne, prin grija devotatului Nigra. Acum situația e următoarea: împăratul rămâne prieten al

Italiei și al italienilor, dar anturajul lui (cu excepția prințesei Mathilde și a Annei-Maria Walewska, a căror influență este inexistentă) înclină spre cauza austriacă. E mai ales cazul împărătesei și al lui Walewski, care, după cum știi, poate, se află în foarte proaste relații cu soția sa.

Am primit azi-dimineață, prin Nigra, o copie după dosarul pe care l-ai trimis contelui Walewski și pe care acesta nu l-a remis împăratului, după cum bănuiai. Astă-seară are loc un bal mascat la prințesa Mathilde. Voi fi costumată în damă de cupă. Fusta, prinsă pe juponul de dedesubt, va fi, ca și corsajul, susținută prin lanțuri în formă de inimi mari. Voi fi foarte dezbrăcată, ceea ce-l va face pe împărat gelos.

Spune-i, te rog, majestății sale că voi face imposibilul pentru a-l convinge pe împărat că nu mă interesează bijuteriile și dantelele, ci numai viitorul patriei mele.

Cu devotament, scumpe vere.

Nicchia."

*

— Aveți o voce încântătoare, spune Mateotti. Noi, italienii, ne pricepem în materie.

Jeannette o acompaniază la pian pe Marie-Amélie care cântă.

Marie-Amélie surâde, fără să creadă ce-i spune vizitatorul. De mulți ani, la Florensac, făcea canto, acompaniată de Agnès. I se întâmpla chiar, când Agnès primea prieteni, să cânte o arie din *Bărbierul din Sevilla*.

— Aveți registrul pe care-l are Alboni, insistă Mateotti. Nu-i posibil ca o astfel de comoară să rămână ascunsă.

Marie-Amélie se fâstâcește. Cât despre Jeannette, izbucnește într-un râs zgomotos.

— Vreți să faceți din Marie-Amélie o cântăreață? Nu credeți că avem destule necazuri în familie? Fratele meu – financiar veros, nepotul meu – revoluționar anarhist, în sfârșit eu…

— O privighetoare, o privighetoare! exclamă Mateotti. Sunt bun prieten cu Rossini. Îmi permiteți să-i fac cunoscută această voce impecabilă? Rossini conduce Conservatorul. Oh, desigur, trebuie să mai învățați, dar, dacă îi veți cânta *Bărbierul din Sevilla*, îi veți face o imensă plăcere, sunt convins!

Nimeni nu-i spusese că are o voce „excepțională", pentru că nimeni nu se gândise vreodată că ea ar putea deveni o „cântăreață de operă". Dar, în această dimineață, în somptuosul salon al mătușii sale, ascultându-l pe acest voluminos italian entuziast, Marie-Amélie începe să creadă în viață.

— Rossini? îngăimă ea.

Audiția e întreruptă prin sosirea lui Nigra, mai frumos ca niciodată. Îi sărută mâna Jeannettei.

— Știu, baroană, că pecetluiți secretele, de vreme ce prietenul meu mi-a dat întâlnire aici și că îmi cunoașteți adevăratul nume! Mă aflu la Paris într-o misiune delicată, însărcinat să urmăresc (de aproape și discret) evenimentele, după Congresul de la Paris.

— Am bănuit de la ultima noastră întâlnire, răspunde Jeannette. Vă lăsăm să vorbiți de afacerile dumneavoastră.

— Voi aranja un rendez-vous cu Rossini pentru această domnișoară, insistă Mateotti. Sunt sigur că le voi face o mare plăcere la amândoi. Plec imediat la Londra, unde voi rămâne doar câteva zile. De cum mă întorc, treaba va fi făcută.

Marie-Amélie încearcă ușor să protesteze, dar Jeannette o scoate din salon, unde cei doi italieni rămân singuri.

— Mă tem, spune Nigra, că Nicchia de Castiglione ne-a costat prea mult pentru prea puțin!

— Mi s-a spus, glumește Mateotti, că împăratul o copleșește cu bijuterii și că o place foarte mult. E ceva, dar mi-e teamă că planul vostru nu-i cel mai bun! Pentru a-l angaja pe acest om în războiul italian, nu să-l seducem e nevoie, ci să-l speriem.

— Da de unde! protestează Nigra. La Londra, Mazzini și tovarășii lui complotează fără încetare cu Louis Blanc. Împăratul se indignează, dar nu se neliniștește! Nu! nu acesta este mijlocul de a-l câștiga pentru cauza noastră.

— Contesa de Castiglione era mai agreabilă, desigur, recunoaște Mateotti.

— Orsini, continuă Nigra, a publicat câteva reflecții potrivite asupra problemei. Spune-i că ne silim să-l convingem pe împărat. A negocia cu republicanii din exil ar fi absurd. În plus, ar însemna să-l speriem pe regele Piemontului, suveranul meu: a ajuta Emilia, Lombardia, Romagna, Toscana să se răscoale înseamnă, pentru el, o ucidere, dacă prima grijă a acestor state va fi să proclame Republica. Trebuie convins Mazzini ca nicio inițiativă să nu pornească de la Londra, mă înțelegi? Nimic, împotriva imperiului francez.

Mateotti ridică brațele spre cer.

— Mă tem că și-au cam pierdut capul cei de la Londra.

Mateotti pleacă, lăsându-l pe Nigra în salon.

După o clipă, Jeannette revine. Marie-Amélie a ieșit, cu capul zumzăind de speranță. Chiar de mâine, Jeannette i-a promis că-i va organiza niște lecții de canto, cu condiția, bineînțeles, de a nu sufla niciun cuvânt părinților.

— Nu puteam pleca fără să-mi iau rămas bun de la stăpâna casei, spune Nigra.

— Așa de repede? răspunde Jeannette. Doriți o ceașcă de ceai?

Trage cordonul soneriei, comandă subretei ceaiul și-i face semn lui Nigra să se așeze lângă ea, pe un divan.

Femeia de serviciu aduce ceaiul.

— Intendentul meu, zice Jeannette, care-i un tip comod, se plimbă după-amiază. Trebuie să știi pasul cu vremea.

De când a devenit bărbat, drumul lui Nigra e plin de femei care i se oferă. Cea de acum îl amuză. Nu mai e prea tânără, dar foarte atrăgătoare. Caută cuvântul francez: rafinată.

— Ați fost, întreabă el, după câte mi s-a spus, destul de strâns legată de împărat?

— Adică, răspunde Jeannette nu fără a provoca o oarecare surpriză… l-am cunoscut bine pe când era președintele Republicii, înainte de a se fi căsătorit.

— V-a vorbit de Italia?

Această întrebare o distrează pe Jeannette.

— Trebuie să mărturisesc că nu! Niciodată! răspunde ea. Dar am aflat, mai ales de la prințesa Mathilde, că a rămas credincios în adâncul inimii lui prietenilor din tinerețe.

— Nu o arată deloc, suspină Nigra; în schimb, prietenii Austriei sunt numeroși în jurul lui.

— Cauza italiană nu-i rău apărată, după câte mi s-a spus, răspunde ea surâzând.

— Și dumneavoastră, Doamnă? întreabă Nigra privind-o în ochi. Faptul că Mateotti mi-a dat întâlnire la dumneavoastră este un semn că aveți oarecare simpatie pentru cauza noastră, nu?

Cu un chip încântător, un trup bine împlinit, ochi admirabili, o gură cărnoasă, oricât ar fi asaltat de femei, sunt ocazii pe care nu trebuie să le pierzi.

„Se va decide? se întreabă Jeannette, și dacă da, cum va proceda? Va fi tot atât de stângaci, de prost, ca și ceilalți? Va începe prin madrigal sau printr-un atac brutal?”

Recapitulează că n-a avut decât patru bărbați în viața ei, ceea ce e puțin față de multe femei socotite „cinstite”: Maupas (pentru a nu deveni fată bătrână și pentru a ieși din provincie); Grammont-Caderousse (pentru a nu renunța); Donnersmarck, în sfârșit, (pentru că altfel ar fi fost o prostie), și, în trecere, împăratul. Acest Nigra este obișnuit să-i pice totul de-a gata, pentru că-i prea frumos. Până unde să meargă cu avansurile, ca să se decidă? Poate că nu-i destul de frumoasă și nici prea tânără pentru el? Nimic nu dovedește, pe de altă parte, că e un amant mai abil decât ceilalți. Să-l lase mai bine să plece?

— Încă un ceai?

— Nu, mulțumesc.

Dacă ar subjuga-o și ar deveni tot atât de proastă ca multe femei pe care le știe, ar fi grav! Nu, nu! Drum bun, signor Nigra!

— Sunteți o femeie foarte misterioasă, baroană. S-ar putea ști ce se petrece îndărătul acestor ochi frumoși? Sunteți cea mai adorabilă dintre franțuzoaicele pe care le cunosc! Totul e perfect la dumneavoastră: chipul, trupul, atitudinile, cuvintele. Ah, contele Donnersmarck e un muritor fericit.

Alunecă încet spre ea. Jeannette se retrage, cu un surâs ușor pe buzele întredeschise, decisă să reziste, în orice caz, destul de mult ca să merite osteneala, când ușa se deschide și Donnersmarck apare în prag.

— *Donnerwetter!*[24] urlă el.

Nigra tresare și se ridică. Jeannette rămâne pe divan, moleșită, dar atentă.

— Mă întorc din călătorie, continuă Donnersmarck, și ce găsesc!

— Liniștește-te, prietene, ți-l prezint pe domnul…

— Bellini, o întrerupe repede Nigra.

Chipul lui Donnersmarck e roșu-cărămiziu, iar vinele de pe frunte umflate.

— Te felicit, strigă el, ai gust. E un pui de potârniche pe cinste.

Se înăbușă.

— Fii atent, prietene, o să ai un atac, observă calmă Jeannette.

Donnersmarck face câțiva pași și lovește cu pumnul un porțelan de Sèvres, care sare în țăndări.

Jeannette se ridică.

— De data asta, ajunge, spune ea. Nu voi permite…

Donnersmarck se întoarce, își bagă mâinile în buzunare.

— Plătesc scump, *Teufel*[25], destul de scump pentru a avea dreptul la exclusivitate. N-am împărțit niciodată nimic cu cineva. Acest domn e amantul tău, bănuiesc?

— Doamne păzește! se indignează Jeannette.

— Încă nu? Dă târcoale? Vânează pe domeniile mele? O să-i dau o lecție.

Cu pumnul ridicat, se repede la Nigra, care, însă, imobilizează brațul neamțului deasupra capului său, apoi îl împinge înapoi, ceea ce îi smulge atacatorului un țipăt de durere și mânie amestecate. Atunci Nigra îl îmbrâncește atât de puternic, încât se clatină, gata să se prăbușească peste o consolă. Scoate un răcnet.

— Voi suna oamenii de serviciu, strigă Jeannette.

---

[24] La dracu! (germ.).

[25] Drace (germ.).

Nigra o oprește.

— Așteptați, doamnă baroană. Acest gentilom și-a ieșit din minți. Nu ne vom bate ca niște negustori de haine vechi, cu atât mai mult cu cât eu nu reprezint nimic pentru dumneavoastră, pe când el, până la noi ordine, reprezintă totul. Asta nu-l împiedică să rămână un bădăran.

Scoate un portvizit din redingotă, ia o carte de vizită și o întinde lui Donnersmarck.

— Sper, domnule conte, spune el cu o voce aspră, că veți păstra secretul adevăratei mele identități? Mă găsesc în Franța în misiune confidențială. N-aș dori ca, dacă v-aș ucide în duel, acest fapt să provoace complicații diplomatice. Vă rog să acceptați ca martorii mei, care se vor prezenta imediat, să o facă în numele domnului Bellini.

Dezmeticit brusc, Donnersmarck își trece mâna peste față.

*

JURNALUL JEANNETTEI

Vineri (5 aprilie 1857)

Ce zi! La ora 11 dimineața, amantul meu, întorcându-se dintr-un voiaj în Germania, mă găsește în budoar cu un frumos italian. Duelul s-a fixat pentru mâine. Trebuie să-l caut pe Donnersmarck ca să-l conving de fidelitatea mea. E un neîntrecut mânuitor al pistolului și ar fi păcat să-și doboare adversarul.

Mă pregăteam tocmai să plec spre hotelul Crillon, unde trage obișnuit, când am primit vizita neașteptată a unui înalt personaj, cu care am rămas în relații, noul prefect de poliție, prietenul meu, Piétri. Pe când soțul meu era ministru, i-am făcut acestui funcționar un serviciu de neuitat. Adineauri, mi-a spus că ar avea loc un atentat „trucat" împotriva împăratului. Ar fi vorba să se împuște doi iepuri dintr-o lovitură. Regimul nu-i în pericol. Deocamdată, cel puțin. „Francezii țin mai puțin la libertate decât la egalitate" a spus Napoleon I. Lipsa libertății publice este acceptată aproape de toți. Dacă, sub pretextul „descentralizării", puterile prefecților sunt sensibil sporite, dacă se înmulțesc urmăririle pentru injurii contra șefului statului (care are un cabinet secret mai perfecționat decât acela al primului împărat, pentru a citi corespondența suspecților și chiar a anturajului său), dacă presa este continuu condamnată la amenzi grele, astfel încât libertatea de exprimare, devenind ruinătoare, este redusă la tăcere, dacă, în fine, liceele, colegiile, universitățile, cursurile sunt spionate, aceste abuzuri par să lase poporul indiferent.

Totuși, alegerile recente au surprins. Trei milioane de abțineri din șase milioane și jumătate de votanți, ceea ce înseamnă aproape o treime din corpul

electoral care nu mai susține imperiul, și care ar putea fi gata să-l acuze. Cincisprezece deputați republicani sunt în Adunare. Desigur, nu vor putea face nimic, dar înseamnă ceva!

Scumpul Piétri mi-a explicat că atentatul este unul din cele mai bune mijloace de trezire a opiniei publice. De data aceasta, ar fi vorba de o operație așa-zis organizată la Londra și în care complicitatea lui Ledru-Rollin și a republicanilor ar fi „stabilită".

În sfârșit, atentatul în chestiune ar avea loc în fața hotelului particular al contesei de Castiglione, pe bulevardul Montaigne, unde împăratul vine adesea să-și petreacă o parte din noapte. Se spune chiar că împărăteasa ar fi la curent cu întreaga afacere și că s-ar bucura să-i joace o farsă rivalei detestate. Scăpând de asasini, Napoleon și-ar pierde entuziasmul și nu s-ar mai întoarce la Nicchia.

Voiam să-l întreb ce legătură putea avea toată această operație cu mine, când Piétri mi-a anunțat că printre conjurați figurează și nepotul meu, Atala, care s-a lăsat antrenat ca un copil.

Bineînțeles, toți acești „conspiratori" vor fi arestați înainte ca împăratul să urce în cupeu, după o jumătate de noapte de dragoste (de obicei, o părăsește pe Nicchia spre ora patru dimineața). E necesar ca cel puțin un republican să fie prins *asupra faptului*. Organizatorii farsei l-au ales pe idiotul meu de nepot. Iată-mă obligată să-l previn în grabă, spre a evita o și mai mare nenorocire.

Piétri m-a sfătuit chiar să-i ofer lui Atala un voiaj în străinătate spre a se face uitat. Vorbește prea tare și prea mult, în locuri unde fanaticii de speța lui sunt mai puțin numeroși decât agenții de poliție.

10 aprilie 1857.

Nefericitul Nigra a fost rănit de teribilul meu amant destul de serios, dacă e să-l cred pe Mateotti, încât va trebui să stea la pat câteva săptămâni.

Donnersmarck m-a vizitat azi-dimineață. Arăta prost, iar ochii îi erau injectați.

— Am băut îngrozitor demult în ultimele trei zile, mi-a mărturisit. Pentru mine, e un excelent remediu contra dragostei.

Venea să-și ia rămas bun.

— Trebuie să mă întorc în Silezia, spre a-mi vedea de afaceri. Cred că șederea mea acolo se va prelungi. Nu bănuiesc că ai fi fost dispusă să mă însoțești, mai ales că soția mea se află acolo. Pe de altă parte, a suferi, în timpul unei lungi absențe, torturile geloziei, care mă sfâșie ca un vultur cu ghearele, e peste puterile mele.

Am înțeles imediat că era vorba de o ruptură. Părea nenorocit.

— Sunt cumplit de îndrăgostit de tine, Jeannette, a continuat. Și chinuitor de gelos! Iată de ce trebuie să te părăsesc fără speranța unei întoarceri.

I-am înțeles perfect punctul de vedere.

— Din momentul în care nu-mi vei mai aparține, a precizat el, nu voi mai putea logic suferi la ideea că un altul te posedă. Voi suferi năprasnic că nu vei mai fi a mea. Dar, cântărind bine lucrurile, această durere mi se pare mai suportabilă decât cealaltă!

Uriașul acesta plin de viață era aproape înduioșător. Pentru prima oară am simțit nevoia să-l îmbrățișez.

— Nu i-aș dori nici celui mai aprig dușman, a continuat el, această formă de tortură, care este iubirea prin gelozie! E infernală. Și nici nu am curajul, într-adevăr, să-i dobor, ca într-un tir de porumbei, pe toți băieții care ar zburătăci în jurul tău. După cum nici pe tine nu pot să te închid într-un turn până mă întorc.

— Nu te-am înșelat niciodată, am protestat. Găsesc adulterul, chiar nelegitim, demn de dispreț.

M-a privit lung, apoi a surâs cu tristețe.

— Cred ceea ce-mi spui, dar reflexele geloziei n-au niciun raport cu rațiunea. E un rău misterios, care te roade ca un cancer. După trei zile de beție, m-am decis, de cum mi-am recăpătat luciditatea, să te părăsesc definitiv.

Pusese alături, pe canapea, o servietă, pe care o deschise.

— Iată, spuse, titlul de proprietate a acestui imobil și o sută de mii de franci pentru primele cheltuieli. Te știu prea mândră ca să încerc să te întrețin de acum înainte. Pe de altă parte, ar însemna o legătură care, deși neînsemnată, ar risca să-mi prelungească suferința, lăsându-mă să cred într-o împăcare posibilă.

Apoi, scoțând din servietă un teanc de hârtii, adăugă:

— Iată toate titlurile pe care scumpul tău frate mi le-a dat drept dovadă a sumelor ce i-am avansat, pentru diverse cumpărări de terenuri. Țin să-ți precizez că, dacă fratele tău nu-mi rambursează cele două milioane avansate, voi deveni proprietar definitiv, peste cincisprezece zile, al unora dintre aceste terenuri. Actualmente nu e în stare să-mi restituie nicio para. În două săptămâni, vei fi în posesia acestor terenuri. Te implor, scumpă baroană, nu te lăsa jefuită de canalia ta de frate. Sunt foarte nefericit, dar perfect lucid.

A reflectat un moment, și-a șters ochii înlăcrimați cu o batistă și a continuat:

— Afacerea era excelentă; îi trebuia capital și eu îl aveam. E probabil ca aceste terenuri să valoreze, dacă sunt bine situate, cum cred, de douăzeci de ori prețul cumpărării. Vei putea scoate ușor treizeci de milioane, cu ajutorul unui priceput om de afaceri.

A scos un sfâșietor oftat și a continuat:

— Cu toată dragostea ce-ți purtam (vezi, am și început să-ți vorbesc la trecut), n-aș fi făcut niciodată o afacere cu fratele tău, dacă n-ar fi fost rentabilă. Noi, financiarii, avem legile noastre.

Cu un gest neglijent, a aruncat pe masă hârtii și documente, unele peste altele. Apoi a spus:

— Nu te apropia, Jeannette, te implor! Parfumul tău ar fi de ajuns să-mi dovedească slăbiciunea. Plec.

Eram mișcată de suferința lui și uimită de acest somptuos cadou de despărțire. Mă gândeam la prezicerile magului Cabarrus, care se realizau cu o precizie halucinantă. N-aveam puterea să-i răspund lui Donnersmarck. Părea satisfăcut de buimăceala mea.

— Banii, spuse, n-au nicio importanță pentru cei care posedă prea mulți, ca mine. Dacă ar avea importanță, ar însemna că nu-i merită.

A mai scos un suspin, și-a lovit călcâiele unul de altul, s-a înclinat perpendicular în stil german, a făcut stânga-mprejur și a plecat fără ca eu să schițez un gest pentru a-l reține.

20 iunie

Atentatul a eșuat, cum se prevăzuse. Era ora trei dimineața când împăratul, părăsind numărul 28 din bulevardul Montaigne, a urcat în micul său cupeu. Trei oameni țâșniți din umbră s-au repezit spre el, dar vizitiul biciuia caii, care au sărit răsturnând pe unul dintre atacatori, pe când, din toate casele vecine, se iveau polițiști.

Operația pare să fi fost bine urzită, fiindcă Ledru-Rollin a fost condamnat în contumacie la muncă silnică pe viață, iar ruptura împăratului cu Nicchia este, dacă nu consumată, cel puțin inevitabilă.

A doua zi după atentat, Nicchia a fost rugată politicos să părăsească (provizoriu) Parisul. E probabil ca acest „provizorat” să dureze destul de mult. Politica intervine: împărăteasa și partida austriecilor au învins.

Mi-a ajuns la ureche că împăratul ar fi recunoscut că metresa lui vorbea prea mult, în stânga și-n dreapta, mai cu seamă despre măgulitoarea ei legătură. Pe de altă parte, era tot atât de proastă pe cât de frumoasă, ceea ce l-a putut plictisi. Or, știu, dintr-o oarecare experiență, că nu detesta nimic mai tare decât plictisul. Împăratul a trăit prea mult în închisoare pentru a-l putea suporta.

2 iulie

Desigur, nu i-am spus lui Alain că sunt fabuloasa moștenitoare a speculațiilor lui.

I-am notificat prin avocatul meu cesiunea unui număr din titlurile lui de proprietate, date chezășie contelui Donnersmarck.

Alain l-a căutat zadarnic pe creditor spre a-i cere noi termene. A venit la mine. I-am răspuns că trebuia să renunțe la ideea de a-l vedea curând pe amantul meu, care e reținut de afaceri câteva luni în Silezia. Bineînțeles, avocatul meu și notarul au transferat unele titluri pe numele meu, așa cum dispunea o scrisoare a lui Donnersmarck anexată la dosar.

Iată-mă proprietara unei importante părți din terenurile care se vor învecina cu viitoarea avenue de l'Impératrice, viitorul bulevard Saint-Germain, cu bulevardul care va coborî de la Gara de Est spre vechiul Châtelet – și cu aproape un sfert din viitoarea plajă de la Deauville. Dacă am înțeles ce mi-a spus Alain, acestea reprezintă mai puțin de jumătate din terenurile cumpărate de el. Nu e deci nici el de compătimit. E tot atât de bogat ca și mine. În concluzie, m-am decis să mă ocup de aici înainte personal de afacerile mele. Cariera mea galantă, deși efemeră, găsesc că a durat prea mult. Am închiriat un local în bulevardul Italienilor. Îmi voi instala acolo birourile. Vom cumpăra și vinde terenuri, vom construi, de asemenea, imobile spre a revinde.

Alegerea personalului meu va fi delicată. Îmi trebuie oameni destul de onești spre a nu fi trasă pe sfoară și destul de șarlatani spre a îmbrobodi clientela.

*

Scrisoarea lui Atala de Florensac către mătușa sa, Jeannette

„Mătușă,

Victor Hugo m-a primit azi-dimineață, la Hauteville-House, pe mine, un pictoraș neînsemnat, anonim. M-a întrebat despre bunicul – tatăl dumitale – despre retragerea din Rusia și despre Louis de Florensac, a cărui poveste pare s-o cunoască.

Hauteville-House e o casă cu trei etaje, situată pe o plajă, într-o mică stradă întortocheată. Interiorul a fost transformat de el. De pildă, pe dulapuri a desenat flori. A fabricat mobile, a sculptat panourile și ușile. Am prânzit într-o sufragerie surprinzătoare, ai cărei pereți sunt acoperiți cu faianță albă, picturi flamande și cu farfurii pictate. Maestrul m-a condus în foișorul lui, un fel de colivie de sticlă de unde se poate privi, în toate părțile, marea.

La dejun, au luat parte doamna Victor Hugo și doamna Juliette Drouet, care a fost, se spune, foarte frumoasă. Cele două femei par să se înțeleagă foarte bine. Victor Hugo mi-a vorbit îndelung de Paris. A desfundat una din cele mai bune

sticle de Bordeaux. Mi-a vorbit, de asemenea, de Shakespeare, de Molière, scriitorii pe care-i admiră cel mai mult, alături de Homer și Dante.

Voiam să fac această călătorie, dar iată-mă complet lefter. Hugo m-a invitat să rămân câtva timp la el, în «camera scriitorului», actualmente neocupată, unde își primește prietenii în timpul necesar scrierii unei cărți. N-am îndrăznit să primesc. Doamna Drouet a insistat totuși.

— Îi place să aibă un auditoriu, mi-a șoptit la ureche.

Și a adăugat:

— *Contemplațiile* i-au sporit și mai mult faima.

Mi-a propus apoi să ocup camera lui Garibaldi, la etajul al doilea. E o cameră mică, pe care Hugo i-a oferit-o eroului independenței italiene, dar pe care acesta n-a putut s-o ocupe niciodată, căci s-a refugiat în America de Sud.

În aceasta vastă locuință, există un număr surprinzător de animale, pisici, câini, prepelicari, copoi, câini de pază. Când pisica lui albă și neagră ocupă fotoliul maestrului, acesta n-o deranjează, se așază pe un scaun.

Iată-mă revenit la Londra, nedecis și melancolic. Nu crezi, dragă mătușă, că aș putea să mă întorc în Franța, de vreme ce, datorită tot dumitale, am fost scos din cauză în afacerea cu atentatul contra împăratului? M-aș putea oare stabili discret la Barbizon?

Am vândut ieri un tablou. Reprezenta malurile Tamisei cu un efect de soare prin ceață. Am întâlnit francezi în exil: Ledru-Rollin e foarte mândru de condamnarea lui în contumacie. Turbează că împăratul i-a suflat sufragiul universal, a cărui inițiativă o luase el în 1848, fără a reuși să-l impună. E furios, de asemenea, că împăratul e «social». Acest dictator intenționează să acorde muncitorilor dreptul (teoretic) de întrunire și de asociere, cu condiția de a nu face politică.

Ledru-Rollin a oftat adânc, după care a spus consternat:

— La drept vorbind, noi ar trebui să fim aproape bonapartiști.

— Nu! i-am răspuns indignat. Imperiul s-a angajat în speculații, combinații suspecte, în care se bălăcesc oamenii cei mai importanți ai regimului. Corupția bântuie până în anticamera împăratului. În sfârșit, nimic nu are preț în ochii mei decât libertatea, acest lux suprem.

Dragă mătușă Jeannette, am o mare poftă să mă întorc în Franța. Numai dumneata ești în măsură să-mi spui dacă e posibil.

Le-am spus lui Ledru-Rollin și Louis Blanc ceea ce Victor Hugo mi-a spus despre împărat.

— Ar fi putut juca un rol magnific și unic: dacă ar fi renunțat la vanitate, la lux, la inutilul titlu de prinț, dacă ar fi redat libertatea, dacă ar fi pus Franța în valoare,

făcându-se mic, dacă ar fi trăit demn și, la expirarea celor patru ani, s-ar fi retras și ar fi spus: «Reziliez puterea dată de popor și o las aceluia pe care poporul îl va socoti mai vrednic decât mine». Atunci, toți ar fi spus: «Rămâneți, vă păstrăm contra voinței voastre!»

Nu vom ierta niciodată lovitura din 2 decembrie și sângele vărsat pe străzile Parisului. Lupta pentru Republică va reîncepe și aș vrea să fiu la Paris lângă tine, lângă prietenii mei. Afecțiunea ta m-a pus din vreme la adăpost de un pericol care nu era, poate, atât de mare".

*

JURNALUL JEANNETTEI

Iulie 1857

După ce mi-a trimis prin comisionar un buchet de trandafiri, Nigra a venit să mă vadă. Are încă brațul bandajat. Mi-a jurat că nu-mi poartă nicio pică pentru glontele cu care s-a ales datorită mie. Mi-a părut preocupat.

— Contesa Castiglione a eșuat, a recunoscut el. Austriecii, ajutați de împărătească și Walewski, au biruit. Or, fără Franța, nu putem nimic.

N-a fost niciodată mai frumos ca acum. Paloarea de convalescent îl făcea și mai interesant.

I-am spus că Donnersmarck a dispărut din viața mea și din Franța. Am vorbit despre nepotul meu Atala, de la care tocmai am primit o scrisoare. Mă simt răspunzătoare de soarta acestui copil. Deși are peste douăzeci și șase de ani, e gata să facă toate prostiile. I-am trimis bani să nu se întoarcă, dar știu bine că va reveni tocmai grație acestor bani.

Nigra mi-a mărturisit că și el e republican, ca Mateotti, dar că, pentru moment, viitorul Italiei cere fidelitate față de Victor-Emmanuel și de Cavour, ba chiar față de Napoleon al III-lea, dacă se decide să ne ajute. Republica va veni mai târziu.

— Ce forță, a adăugat el, ar avea aceste două republici, cea franceză și cea italiană, dacă s-ar sprijini una pe alta!

Fața i se lumină. Cred că sunt îndrăgostită puțin de el. Dar, dacă mi-ar deveni amant, m-ar decepționa, ca și ceilalți. Sunt irecuperabilă. Să păstrăm distanțele.

Capitolul IV
ORA PRIMEI TRAGEDII

Anna-Maria este surprinsă când șeful personalului îi prezintă cartea de vizită a lui Nigra. Îl credea plecat din Paris după Congres.

Intră palid, cu brațul bandajat.

— Un accident stupid, spune el.

Apoi reia:

— Contesa de Castiglione a eșuat. Regele mă trimite să vă întreb ce e de făcut.

— Să fie scos soțul meu din minister; dar e bine înșurubat acolo.

— Unii prieteni au remarcat că, de câtva timp, mai ales de la plecarea contesei de Castiglione, majestatea sa pare că vă ascultă mai bucuros, decât pe soțul dumneavoastră.

— Dacă aș fi ministrul afacerilor străine, lucrurile ar merge altfel, recunoaște Anna-Maria.

— Dacă ați fi fost în locul contesei de Castiglione, de asemenea.

Ea întrerupe scurt:

— Ați vrea, fără îndoială, să mă culc cu Napoleon al III-lea? Cel puțin dumneavoastră sunteți sincer! Pentru a-mi face această ofertă mi-ați cerut întâlnirea?

— Desigur că nu! protestează Nigra. Dar, în măsura în care împăratul vă face curte și vă ascultă, dorim ca Italia să fie mereu prezentă în spiritul dumneavoastră, ca niciun prilej să nu fie pierdut. Ați putea să-i dați de înțeles că, odată reunite Lombardia și statele pontificale cu Piemontul, regele Victor-Emmanuel nu ar fi ingrat față de Franța? Există două state contestate și francofone: Savoia, pe care au guvernat-o multă vreme prinți francezi, și ducatul Nisei, care se află la frontiera naturală a Alpilor.

— Vreți să spuneți, întreabă Anna-Maria, că regele Piemontului ar fi gata să cedeze Franței Nisa și Savoia, ca plată a intervenției sale?

— În limbaj diplomatic, nu se întrebuințează expresii atât de crude, răspunde Nigra.

— Cred că împăratul nu se interesează de opiniile politice ale femeilor, adaugă ea.

— Să nu credeți așa ceva, protestează Nigra ridicându-se. Împărăteasa are chiar prea multă influență asupra lui.

Îl conduce până la ușa budoarului și întreabă:

— La un bal, aici, pe vremea Congresului, ați întâlnit un prieten din Italia. Vă aduceți aminte?

— Felice Orsini?

— Știți ceva despre el? întreabă cu o voce surdă.

— Nu! răspunde Nigra. Dar pot să-l întreb pe prietenul nostru comun, Mateotti. Când va trece prin Paris, va veni, sigur, să mă vadă, dacă nu cumva zace în vreo celulă austriacă, italiană sau elvețiană.

Nigra pleacă. Vizita frumosului italian i-a trezit o durere adormită. Geme ușor.

Apoi ridică din umeri: să-l convingă pe împărat?

Ce idee! De altfel, e evident că nu va interveni niciodată în Italia.

*

Alain n-a întârziat să afle că adevărata beneficiară a operației Donnersmarck e sora lui. A venit să-i ceară titlurile de proprietate în schimbul recunoașterii datoriilor. Jeannette s-a arătat neînduplecată!

— Donnersmarck mi-a acordat încredere, minți ea. Trebuie să-i apăr interesele în timpul absenței.

Alain a plecat furios.

Jeannette, femeie de afaceri, sosește la birou la ora 8 dimineața și nu pleacă decât la căderea nopții; terenurile noului bulevard Saint-Germain sunt primele cotate pe piață.

Enguerrand i-a cerut cu împrumut două sute de ludovici, pe care nu i-a mai restituit. Se hotărăște să-l viziteze la Consiliul de stat.

Intrarea acestei femei împodobite și agresive în austera clădire produce o adevărată revoluție. Un ușier se decide totuși să-l caute pe „Domnul consilier” și o introduce pe Jeannette într-un salon de așteptare.

Vederea surorii vitrege, confortabil instalată într-un fotoliu de cel mai pur stil „premier empire”, îl țintuiește pe Enguerrand-Louis pe prag.

— E posibil? bâiguie el.

La care Jeannette replică:

— Nu știam unde să te întâlnesc, frățioare. Nu mă văd dând ochi cu Geneviève în rue de Bourgogne. Așa că de ce să nu vin la Tuileries? Trebuie totuși să-ți vorbesc! Fii liniștit, cei două sute de ludovici ce-mi datorezi, i-am trecut la „profit și pierderi”. Alain neținându-se de cuvânt (ca și tine) în ceea ce privește Florensac-ul, i-am remis mamei toți banii de care avea nevoie spre a reda acestui castel strălucirea demnă de strămoșii noștri. Așa se face că sunt aproape proprietară exclusivă acolo. Îți stau deci la dispoziție pentru a-ți răscumpăra modesta parte, în ziua când vei avea nevoie de bani pentru ștrengăriile tale.

— E oare locul potrivit să discutăm asta? bâiguie Enguerrand-Louis. Nu crezi că am putea să ne întâlnim în altă parte?

— N-am timp! îl întrerupe Jeannette. Nici soția ta, de serviciu la Tuileries, nici tu, care nu părăsești Consiliul de stat decât ca să alergi după prostituate…

— Exagerezi! protestează Enguerrand-Louis. Am trecut de șaizeci de ani.

— Cazul tău e cu atât mai grav, ripostează Jeannette, cu o voce de trâmbiță.

— Vorbește mai încet! Casa asta nu-i obișnuită cu strigăte.

— Deci, continuă Jeannette cu voce scăzută, tu nu ți-ai dat seama (și cu atât mai puțin soția ta) că Marie-Amélie nu mai e fata prostuță și frivolă care o dispera pe Agnès? Să știi că mi-a încredințat educația ei.

— Ce spui? se sufocă Enguerrand-Louis ieșindu-și din fire.

— Fiica ta e o privighetoare, dragul meu, continuă Jeannette. Are o avere în gât. Rossini e convins. Din nenorocire a trecut de vârsta când putea să intre la Conservator. Cât timp pierdut prin lăstărișurile girondine ca să privească frunzele de jos în sus!…

— Nu-ți permit, se indignează Enguerrand-Louis complet dezorientat. Marie-Amélie…

— …spre deznădejdea mamei și bucuria golanilor. Din fericire, Agnès a adus-o la Paris. Din fericire, eu mi-am luat răspunderea ei! I-am angajat profesori de canto și de teatru. S-a pus la punct. Am posibilități mai bune decât oricine ca să-i asigur lansarea. Henri de Pène, Nestor Roqueplan sunt de acord cu mine: debutul Mariei-Amélie va fi strălucit.

Nenorocitul Consilier de stat își trece o mână tremurândă peste frunte.

— Ai făcut tu una ca asta? bâiguie el.

— Era și timpul, nu? spune triumfătoare Jeannette. Această fată iubește prea mult bărbații pentru a putea reuși, ca mine, în intrigi amoroase. E miraculos că e înzestrată pentru scenă! Va face o mare carieră. Fără a fi prea frumoasă, e plină de sensibilitate. Ceea ce prietenii noștri englezi numesc *sex-appeal*. Va fi celebră și va câștiga mulți bani. Trebuie să facem însă în așa fel ca să nu-și cheltuiască totul cu „peștii”, cum se zice.

Enguerrand-Louis înaintează clătinându-se. Jeannette se teme că lovitura a fost prea puternică. Îl ajută să se așeze pe un fotoliu, își apropie un altul de el și se așază, atentă, maternă.

Enguerrand-Louis își scoate batista din buzunar și-și șterge fruntea.

— Fii liniștit, dragă frate, conchide ea. O voi împiedica să facă prostii.

O privește rătăcit.

— Cred, mormăie el, că nu mai rămâne decât ca Geneviève să plece de la Curte, iar eu să-mi cer pensionarea. Despre Atala…

— Apropo! să vorbim de el, îl întrerupe Jeannette. Fără Alain și fără mine, ar fi fost la Cayenne. Dar te pot liniști. Dosarul lui e curat, în afară de câteva bârfeli din perioada lui 2 decembrie. Totul a fost distrus. Nu sunt locuri.

Enguerrand-Louis bâlbâie:

— Pentru că ești în relații bune cu poliția?

— Am fost prefect și ministru mai mult decât Emile, crede-mă. Mi-am păstrat prieteni siguri acolo. Ne facem servicii reciproce. Or, Atala se plictisește la Londra.

— E la Londra?

— Dacă nu i-aș fi trimis din când în când câte un ajutor, fiul tău ar fi dormit sub podurile Tamisei. Deci, se va întoarce. Îl aștept dintr-o zi într-alta. I-am închiriat un atelier la Barbizon, unde va fi departe de politică.

Suspină afectat.

— Dragă frățioare, geme ea, nici Geneviève, nici tu nu meritați niște copii ca aceștia!

— Unde va debuta Marie-Amélie? întreabă timid Enguerrand-Louis.

— La *Bouffes Parisiens!* L-a cucerit pe Offenbach într-o clipită.

— Offenbach? exclamă Enguerrand-Louis.

— Să nu te miri, fiica ta va cânta într-o seară la Tuileries, dacă nu chiar la Compiègne.

Se ridică zdrobit.

— Nu pot face nimic s-o împiedic. Va trebui să-mi dau demisia. Și, imediat, o voi anunța pe Geneviève pentru ca și ea…

Jeannette îl apucă de braț, îl întoarce spre ea, îl apostrofează:

— Imbecilule! Îți închipui că, voind să-i fac o carieră fiicei tale, m-am gândit să ți-o distrug pe a ta? I-am inventat o încântătoare identitate, întinerind-o, în același timp, cu șase ani. Nimeni n-o cunoștea la Paris înainte de a o fi prezentat lui Rossini. Voi o surghiuniserăți la Florensac și ați făcut bine, fără să vă dați seama. În câteva zile, va debuta o anume Lise Taupin în rolul Euridicei din noua operă bufă a lui Offenbach, *Orfeu în Infern*.

Jeannette îi cuprinde umerii, îl sărută pe frunte și adaugă:

— Poți fi mândru de cei doi copii ai tăi. Vor ajunge departe.

*

Pub-ul nu deschide decât la ora 5 seara și amatorii da bere așteaptă resemnați în fața ușii. E o stradă întortocheată din cartierul Soho, unde prostituatele își pândesc obișnuiții clienți prin gangurile hotelurilor; altele prin jur, apostrofându-i în stil londonez pe *policemen*-ii cu cască și bastoane albe.

Canalul de scurgere trece prin mijlocul străzii. Copiii se joacă lansând pe apa lui murdară bucăți de lemn în chip de bărcuțe.

La colțul străzii, o flașnetă execută interminabil aceleași vechi refrenuri. Încet, *fog*-ul se abate asupra Londrei, înecând treptat călători, cabriolete, omnibuze, care se transformă curând în fantome.

Mateotti poartă un macferlan, în care se ghemuie, și un melon. Bate pasul pe loc pe trotuar.

Când se deschide ușa, e primul care se năpustește înăuntru. Se instalează într-un colț și comandă un pahar de bere blondă englezească. Așteaptă, cu melonul dat pe ceafă, cu pântecele agresiv sprijinit de masă.

De câte ori se deschide ușa, pătrunde câte un val de ceață și o adiere rece, pe care o combate – nu departe de Mateotti – o sobă sforăitoare cu lemne.

Iată-l, în sfârșit, pre Felice. Mateotti îl găsește schimbat. Obrajii îi sunt adânciți, câteva fire de păr argintiu, pe la tâmple. Se așază în fața prietenului, îi întinde mâna.

— Ai călătorit bine? întrebă în italiană.

— Marea a fost rea, răspunde Mateotti. Vin din Torino și am trecut prin Paris.

Un chelner cu șorț lung de piele se apropie. Felice comandă bere brună englezească. Așezați față în față, cei doi bărbați se cercetează.

— I-am văzut, spune Mateotti printre dinți, pe Cavour la Torino și pe Nigra la Paris. Acesta s-a întâlnit cu Anna-Maria.

Felice simte ca o bilă de plumb lunecându-i pe gât, apăsându-i stomacul.

— O duce bine? întreabă cu o voce stinsă.

— Nu știu nimic, răspunde Mateotti. Nu cred că Nigra și ea au discutat despre sănătate, ci de situația din Franța. Afacerea Castiglione s-a soldat printr-un eșec!

Orsini își trece mâna pe frunte.

— Cavour nu mi-a răspuns la scrisoare, afară de câteva cuvinte transmise de Nigra la un bal. Trăsnăi!

— Cavour și Nigra speră încă, spune Mateotti. Dar se înșală. Împărăteasa, Walewski și o mare parte din anturaj sunt de partea austriecilor. Badinguet, cum i se spune, nu poate nimic.

Orsini își golește paharul și se strâmbă.

— Nu-mi place berea englezească. Așa cum nu-mi place nici Anglia, nici *fog*-ul, nici englezii, nici lipsa soarelui, nici munca obscură pe care-o fac într-o tipografie: corecturi de autori latini pentru a duce o viață disperată. Ce mă sfătuiești? Stricnină? Tamisa? Ori gazul de luminat?

Mateotti e dezolat. Figura lui rotundă de bonom reflectă confuzia. Lovește cu pumnul greu în masa de lemn și comandă chelnerului care vine în goană, două *gin*-uri.

— Ne îmbătăm, decide el. După aia, vom vedea.

Comenzile curg una după alta. *Pub*-ul nu mai e afumat de sobă, ci de pipele și țigările clienților.

Regulamentele polițienești ale reginei Victoria sunt categorice: închiderea *pub*-urilor la ora zece seara.

Felice și Mateotti ies clătinându-se și bâjbâie prin ceața groasă.

— De mult timp, spune greoi Mateotti, mă gândesc că ar trebui să-l înspăimântăm pe acest Napoleon. Mazzini îi trimite ucigași pe care poliția îi reperează de cum sosesc în Franța și face în așa fel încât atentatul să eșueze *in extremis*, spre a impresiona opinia publică: „Sărmanul împărat, așa de bun, atât de generos!" Nu asta trebuie să facem.

Amândoi pornesc în căutarea hotelului la care a tras Mateotti. Ceața le pătrunde în haine, se strecoară pe gât. Doi *policemen*-i aflați în patrulare le apar sub nas; întrebați, le indică vag drumul de urmat.

— Mai întâi ar trebui, continuă Mateotti, să i se trimită o scrisoare, în care să i se amintească anii tinereții, cu fapte și date; în ziua jurământului pe pumnale, eram la Rimini, lângă el.

— Și eu, spune Orsini, eram la Rimini.

— O a doua scrisoare, apoi a treia. Apoi, după câteva luni, dacă nu se întâmplă nimic, să organizăm un atentat ca acela care era să-l omoare pe Napoleon întâiul, în strada Saint-Nicaise, sau ca acela contra lui Ludovic-Philippe, în bulevardul Temple. Ceva care să facă multă vâlvă, cu răniți, poale chiar cu morți. Dar împăratul trebuie cruțat. Să nu fie nici chiar rănit! Trebuie numai făcut să înțeleagă că nu mai există altă soluție decât să se bată alături de noi.

— Mă vezi spunând prietenilor că ne vom expune viața pentru *a nu-l ucide* pe împărat? Nu aș găsi pe nimeni să fie de acord, protestează Orsini.

— Recrutează doi sau trei oameni fanatici sau interesați, nu importă. Nu trebuie să li se spună adevărul, bineînțeles! Iată hotelul. Vino să dormi cu mine. Vom continua discuția mâine dimineață.

— Când nu vom mai fi beți, răspunde Orsini vom vedea că, în toate astea, nu-i decât vânt.

— Prepararea unui atentat, spune calm Mateotti, trăgând soneria de noapte, ți-ar reda pofta de a acționa.

Ușa se deschide. Un om, cu o tichie de bumbac, halat gros de cameră și un sfeșnic în mână, apare.

— La ora asta se vine? mormăie. Dacă știam așa, nu-ți mai închiriam!

*

Locomotiva și tenderul sunt atașate furgonului, unde se îngrămădesc valizele invitaților Majestății sale, pentru noua „serie” a Compiègne-ului. Împrejurimile gării de Nord sunt supuse unei stricte supravegheri polițienești. Peronul, în fața căruia sunt alineate vagoanele trenului imperial, este sever păzit de un cordon de gărzi. Un șef de cabinet în redingotă așteaptă invitații. Le știe pe dinafară numele și figurile. La un semn de-al lui, ofițerul comandant al gărzii depărtează soldații spre a lăsa să treacă, unul câte unul, fericiții acestei lumi care, așteptând pe Majestățile lor, conversează în grupuri mici, sau se plimbă de la un cap la altul al peronului.

În sunetul tobelor, garda se aliniază și împăratul apare cu împărăteasa și doica, purtând în brațe pe prințul imperial călduros înfofolit.

Împărăteasa urcă într-un compartiment, urmată de Walewski. Se întoarce spre Napoleon al III-lea, rămas pe peron. Prințesa Mathilde se suie la rândul său și se așază lângă Eugènie, care schițează o grimasă. O detestă pe verișoara soțului ei, care-i plătește cu aceeași insultă.

Cum Anna-Maria se pregătea să le urmeze, împăratul o oprește și-i arată compartimentul vecin.

— Să-i lăsăm pe soția mea și pe Walewski să încerce s-o convingă pe biata Mathilde de măreția Austriei, de binefacerile alianței care ne-ar uni contra ambițiilor prusace! Mathilde, care sufletește e mai italiancă decât dumneavoastră, va face o călătorie îngrozitoare! Acceptați să călătorim împreună până la Compiègne?

O ajută să se urce, să se așeze. După închiderea portierelor, trenul pornește imediat.

— Aproape o oră în *tête-à-tête!* exclamă el bucuros. Nu-i mai puțin adevărat că soția mea și soțul dumneavoastră nu sunt departe.

Își răsucește mustățile și se preface că oftează.

— Walewski e un bărbat copleșit de fericire. Totuși, degetul cel mic îmi spune că e un ingrat.

Suspină și ea ușor.

— Care bărbați nu sunt ingrați de la natură? întreabă Anna-Maria râzând.

El o imită.

— Sunteți cea mai frumoasă femeie de la Curtea mea. Dar atât de simplă, încât nu-ți dai seama din primul moment. Sunt oameni destul de proști încât se

extaziază în fața contesei de Bédoyère sau a contesei de Castiglione, care au mai multă strălucire decât frumusețea reală.

— Nu trebuie bârfit trecutul, răspunde maliţios Anna-Maria.

Se apleacă spre ea, ca și când ar voi să privească prin portieră.

— E în tradiție, continuă el, ca un împărat Bonaparte să se îndrăgostească de o contesă Walewska.

Anna-Maria încearcă să se eschiveze.

— Credeți, sire? protestează ea pe jumătate.

Își pleacă pleoapele, apoi le ridică brusc și-l privește drept în ochi.

— Sire, întreabă ea, vă lăsați convins de împărătească și de soțul meu despre binefacerile alianței cu Austria?

Aiurit, împăratul se trage înapoi pe banchetă.

— Uitam, mormăie el, că sunteți florentină. Îmi veți împuia și dumneavoastră urechile cu independența italiană?

— Pentru ce *și eu?* întreabă Anna-Maria aparent naivă.

— Pentru nimic! pentru nimic! șoptește el.

Apoi ia mâna tinerei femei și-i acoperă încheietura cu sărutări dese.

— Dacă ați vrea, Anna-Maria, o imploră el, aș face din dumneavoastră…

— Desigur, nu o împărătească, răspunde ea; aveți una. De altfel, și eu sunt căsătorită.

El încruntă sprâncenele, își netezește barbișonul, în timp ce trenul își micșorează mersul și fluieră trecând printr-o stație.

— Sunteți hotărâtă să mă țineți mult timp la distanță? se mira el.

— Mă tem, sire, că ați luat relele obiceiuri ale lui Ludovic al XV-lea.

La o cotitură, se deschide ușa dintre cele două compartimente. Anna-Maria profită. Se ridică, apare în ușă:

— Majestatea sa dorește să stea de vorbă cu ministrul afacerilor străine.

Walewski se grăbește. Anna-Maria îi ia locul în fața împărătesei.

*

Pe pereții biroului Jeannettei, atârnă planuri enorme. Corect îmbrăcată, stă în spatele unui birou *empire*, dictând o scrisoare unei secretare și răspunzând, în același timp, întrebărilor unui arhitect.

Intenționează să-și construiască, în avenue de l'Impératrice, pe un teren îngust, un mic palat personal.

— Să ne grăbim, Meunier. Schițele îmi trebuie mâine, iar planul, în opt zile. Dacă nu, mă descurajez.

Arhitectul se ridică.

— Și nu uita să fie modern, dragul meu, modern! Ingenios. Nu ceva în genul lui Viollet-le-Duc!

Arhitectul dispare.

— Să continuăm, spune ea către secretară, dictându-i:

„Întâmplător, terenul pe care doriți să construiți cazinoul a fost, la origine, împărțit între dumneavoastră și fratele meu Alain. Fratele meu mi-a vândut unele din parcelele lui, între care și pe aceasta. Sunt gata să v-o cedez, dacă doriți; vechea noastră prietenie și buna vecinătate primează asupra oricărei considerații.

Totuși, ar mai fi posibilă o soluție: de ce nu am construi împreună, dumneavoastră și cu mine, cazinoul în chestiune?

În ceea ce privește hipodromul, cred că e o eroare. Nu m-am interesat niciodată de ameliorarea rasei cavaline. Toate terenurile din interior au rămas proprietatea fratelui meu Alain."

Un ușier în costum, cu lanț la gât, apare în prag, se apropie de birou și înmânează Jeannettei o carte de vizită. Aceasta citește:

— Kalihl bei. Nu cred că am avut stabilită vreo întâlnire.

Își lovește cu cartea de vizită unghiile mâinii stângi și spune:

— E totuși unul dintre cei mai bogați oameni din lume. Să intre.

Kalihl bei e un bărbat corpolent, cu tenul oacheș, barba neagră și stufoasă, sprâncenele dese. Poartă pe cap un turban alb, pe care e înfipt un diamant mare. Un altul se răsfață pe cravata lată.

— Cum! Dumneavoastră sunteți patroana biroului de vânzare de terenuri?

Pare uimit.

— Luați loc, excelență, spune Jeannette.

Kalihl bei privește planurile uriașe de pe pereți.

— Când am avut onoarea de a vă fi prezentat, deunăzi, la *Café Anglais*, cinați cu doctorul Cabarrus, fiul doamnei Tallien, despre care se spune că-i magician, cu contele de Narbonne, nepotul natural al regelui Ludovic al XV-lea, și cu o tânără actriță încântătoare, al cărei nume nu l-am reținut…

— Lise Taupin joacă pe Euridice în *Orfeu în Infern*. N-ați văzut încă opera-bufă a lui Offenbach?

— Sunt la Paris numai de câteva zile, se scuză beiul. Era cu mine și vărul meu, Ismail Pașa, care-i făcea o curte insistentă tinerei actrițe.

— Fiți liniștit, monseniore, e în stare să se apere și e complet dezinteresată.

— Ca să vă spun sincer, nu mi-ați părut o femeie de afaceri.

— Greșiți, replică ea surâzând; în seara aceea, i-am vândut un teren lui Narbonne.

— Nu doresc decât o locuință provizorie într-unul din imobilele ce se vor construi curând pe avenue de l'Impératrice, se scuză el. Din nefericire, nu pot întârzia prea mult la Paris și nu-mi place viața de hotel.

Jeannette se îndreaptă spre unul din panouri. Kalihl bei o urmează de aproape. Când îi arată cu degetul un detaliu, el pune mâna pe umărul Jeannettei, care se întoarce furioasă.

— Vă înșelați, cred!

— Pot, pentru a vă cere scuze, bâiguie el, să vă implor să prânziți cu mine?

— De ce nu? răspunde ea reluându-și locul pe fotoliu. Nu eu construiesc acest imobil, dar vă pot pune bucuroasă în legătură cu cine trebuie.

— La prânz, la *Maison d'Or?* Rețin un salon?

— Nu, excelență, pentru un dejun de afaceri, nu un salon.

La plecarea beiului, Jeannette își freacă mâinile satisfăcută și lasă să-i scape printre dinți: „Păcat că am vândut prea devreme. Din fericire, nu tot!"

Două ore mai târziu, prânzesc unul lângă altul pe o banchetă la *Maison d'Or*. Kalihl bei n-a întâlnit niciodată o femeie de acest gen: frumoasă, inteligentă… și inaccesibilă. Nu-i spusese ea: „Mi-am făcut viața printr-o lovitură de bursă, iar acum câștig destul pentru a nu mai avea nevoie de un bărbat în viața mea"?

Gurile rele spun că această persoană excepțională se apropie de patruzeci de ani. Kalihl nu poate crede. S-a și îndrăgostit de ea.

La desert, muindu-și degetele într-un bol, lasă să-i cadă un inel cu diamant roz de pe degetul cel mic.

Jeannette ia inelul și i-l întinde. El însă se grăbi să-i spună:

— Se află în mâini prea frumoase spre a mai fi reluat.

Și îl așază pe inelarul Jeannettei.

— Frumos comision, zice ea, pentru distinsul apartament pe care vă voi ajuta să-l închiriați cu preț convenabil.

JURNALUL JEANNETTEI

1 iulie 1857

Kalihl bei a ținut să mă acompanieze la balul Operei. Voia să vadă le grand ecart[26] și cadrilul Clodoche[27].

[26] O dificilă mișcare de dans.

[27] Pseudonimul lui Dutilleul, dansator celebru sub al II-lea imperiu. Corifeu al unui cadril grotesc.

Mulțimea se înghesuia pe trotuarele străzii Le Peletier pentru a vedea măștile și toată variația de costume: domino, pierot, docheri, scoțieni, turci, tricornuri, pălării și căciuli.

Aceste baluri dezmățate simbolizează epoca lui Badinguet. Totul e permis oricui cu condiția de a nu se amesteca în politică.

Aveam întâlnire, în „salonul divanului", cu Marie-Amélie, care nu era mai deghizată ca mine.

Ismail bei e la picioarele ei. Acest văr al lui Kalihl bei aparține familiei sultanului. Se pare că, în curând, va avea de jucat un rol politic important. A venit la Paris încă de anul trecut pentru Conferință și a revenit puțin după aceea. Marie-Amélie e incapabilă să se culce cu un bărbat pentru bani. Iubește prea mult dragostea în sine. Dar Ismail e un bărbat frumos și o avere uriașă nu împiedică sentimentele. Iat-o pe micuța mea nepoată lansată.

3 iulie

Ieri am prânzit la Lucas, noul restaurant la modă din piața Madeleine. Nu-i departe de biroul meu. Mă duc acolo pe jos. E foarte plăcut!

La desert i-am spus:

— Ești încântător, dar am reflectat: nu voi fi niciodată metresa dumitale.

Dacă am fi fost la Constantinopol, m-ar fi supus la torturi. Am adăugat:

— Sunt destule femei frumoase la Paris. Eu câștig bani mulți, mult peste ceea ce îmi trebuie.

Era mișcător. Simțeam nevoia să-i strâng mâna.

A bânguit:

— Ați fi putut să mă iubiți?

Mi-am reținut râsul.

— Am prea mult de lucru, i-am răspuns.

A părut uluit că nu mă interesează ceea ce, se pare, învârte lumea întreagă. Azi-dimineață, mi-a trimis o inimă de rubine, străpunsă de o săgeată de diamante. Dacă aș fi interesată, mi-ar mări averea, dar un amant e prea plicticos. L-am consultat totuși pe Cabarrus. Mi-a părut echivoc.

— Dacă vă decideți, mai cu seamă să nu primiți bani, puteți scoate mult mai mult altfel.

Banii nu mă interesează, după cum nici puterea, nici nimic din ceea ce se poate „poseda". Ceea ce mă interesează e cucerirea. Ar fi trebuit să fiu colonizator.

7 iulie

M-a căutat Alain. Afacerile noastre sunt prea mult legate pentru a continua să fie îmbufnat. Am luat trenul până la Lisieux, de unde am mers la Deauville cu birja. Am rămas în Deauville două zile; peste noapte am dormit la Trouville. Viitoarea noastră plajă e un șantier impresionant. I-am întâlnit pe colegii mei, care se ocupă cu parcelările lui Alain și Morny. Suntem încântați de mersul afacerilor. Franța e prosperă. Costul vieții a scăzut, producția și consumul cresc. Haussmann va face din Paris capitala lumii, unde își vor da întâlnire și-și vor risipi averile, fericiții tuturor țărilor.

Alain mi-a părut satisfăcut. A fost la un pas de crah și, cinstit vorbind, eu l-am salvat răscumpărându-i jumătate din terenuri. Pentru care, nu cred să aibă nici cea mai mică recunoștință.

La Trouvillle, am întâlnit-o pe prințesa Mathilde cu nelipsitul ei Nieuwerkerke. S-a prefăcut că nu cunoaște „evoluția" mea și m-a invitat la Saint-Gratien, împreună cu Alain. Ne-a spus că Anna-Maria Walewska a devenit metresa împăratului.

14 septembrie 1857

L-am întâlnit la prințesa Mathilde pe Viel-Castel, această limbă de viperă. E la curent cu tot ce se întâmplă la Curte, ca și în oraș. Nu-i bine văzut la Tuileries, dar e invitat de teamă. Această bună, voluminoasă Mathilde e providența artiștilor. Mi-am luat și sarcina carierei micuțului Atala. Și salonul prințesei e indispensabil pentru reușita unui artist.

S-a vorbit mult de Italia. Mathilde e foarte italofilă și regretă eșecul misiunii „diplomatice" al Nicchiei Castiglione.

Nigra a confirmat că Walewska e urmașa „favorită" a împăratului.

— Va reuși ea ceea ce n-a putut face contesa de Castiglione? a întrebat Viel-Castel.

A adăugat că Walewski e la curent cu intriga.

— L-am văzut în parcul Villeneuve, făcând cale întoarsă când i-a zărit pe o alee pe împărat și pe Anna-Maria.

Cineva a reamintit că ea este florentină și italofilă, cel puțin tot atât cât prințesa Mathilde, în timp ce soțul, ca și împărăteasa, joacă pe cartea austriacă. Bietul Napoleon e prins între două focuri.

— Vă jur, a izbucnit Mathilde cu entuziasm, că a făcut mult pentru cauza noastră. Mi s-a spus că a organizat venirea la Paris a contesei Castiglione. Zău așa! Dacă aceasta n-a reușit cu vărul meu, de ce n-ar încerca ea marea lovitură?

Toată lumea a râs. Ea a roșit și a adăugat:

— Înțelegeți perfect ce vreau să spun!

*

Curtea s-a instalat la Fontainebleau. Atmosfera e încordată, împărăteasa mohorâtă, Walewski neliniștit de indiscreția împăratului.

Serata a lâncezit. Împărăteasa nu se hotăra să dea semnalul stingerii. Plăcerile vacanței la Fontainebleau s-au epuizat: plimbări pe lacul crapilor, excursii călare prin pădure, vânătoare cu gonaci, serbări câmpenești. Astăzi, împărăteasa a organizat o expediție până la Barbizon. Curtea a prânzit la moș Ganne, care nu se mai dezmeticea de onoarea făcută. Frumoasele doamne au descoperit o lume nouă. Totul, la Ganne, e verdeață: ierburile înalte, iasomia, caprifoiul. Capetele coșurilor de la sobe fumegă printre tufele de trandafiri. Roata puțului se pierde în rămurișul unui cais. Găinile urcă o scară pentru a se duce să ouă în hambar. Pisoii se zbenguie. Niciodată o doamnă din buna societate n-a mâncat cu atâta poftă.

Suveranii au vizitat apoi atelierul lui Théodore Rousseau. Pictorul, prevenit de Nieuwerkerke, îi aștepta bătăios. Imediat s-a apucat să protesteze împotriva tăierii arborilor, care-i sângerează inima, cum a sângerat odinioară inima lui Ronsard.

Ceilalți pictori ai coloniei dispăruseră în pădure ori se ascundeau în ateliere.

Acest prânz pictural a făcut obiectul conversației, în timpul cinei, și după aceea, în salonul Ludovic al XIII-lea, unde musafirii s-au antrenat în jocurile obișnuite: șarade și loto.

S-a dansat după muzica pianului mecanic, până ce împărăteasa s-a decis să meargă la culcare.

De la întoarcerea din Barbizon, împăratul pare preocupat. În timpul întregii serate, s-a plimbat în lung și-n lat, așezându-se când ici, când dincolo, schimbând câte un cuvânt cu unul sau altul, apoi încetând să mai asculte ce i se spunea, ca și când ar fi fost pierdut într-un vis.

Despărțire: reverențe, sărutări de mâini. Împăratul și împărăteasa merg în apartamentele lor, el în camera unde a locuit papa Pius al VII-lea prizonier, ea în vechile apartamente ale Mariei-Antoinette, mobilate în stil Ludovic al XV-lea.

După ce ușile apartamentelor s-au închis, Napoleon al III-lea, cu un sfeșnic în mână, se duce la Anna-Maria.

De ce i-a devenit amantă? Pentru a pune capăt marii ei iubiri, fără speranță de întoarcere. Nu va mai îndrăzni să-l revadă pe Felice. Această legătură scandaloasă o apără contra ei însăși și contra lui. E amestecată aici și puțină vanitate. Satisfacția de a fi cea mai frumoasă și de a plăcea, bucuria amară, în sfârșit, de a-

și umili soțul, ministrul complezent, care nu-ndrăznește să spună nimic: fiul marelui Napoleon!

Pe prag, împăratul nu face mișcarea de a o cuprinde în brațe, ca în celelalte seri. De vreo lună, o întâlnește în fiecare noapte, îndrăgostit ca un colegian, decepționat de a o găsi tot atât de rece ca și pe împărătească: fermecătoare, indiferentă. El se îndârjește. E posibil ca această femeie făcută parcă anume pentru dragoste?… Furios, o părăsește la miezul nopții, jurându-și că s-a terminat. A doua zi seara se întoarce iar.

Anna-Maria e credincioasă lui Felice.

Împăratul scoate o hârtie din buzunar, o despăturește și o întinde Annei-Maria.

— Iată scrisoarea primită astă-seară, îi spune. Dacă prietenii dumitale italieni își închipuie că mă conving prin aceste procedee, se înșală.

Anna-Maria ia hârtia, o parcurge fugitiv și-și înăbușă o tresărire.

— Ți-e frig? întreabă împăratul.

— Nu! dar îmi vorbiți ca și când aș fi amestecată în nu știu ce complot! Mă priviți cu ochi răutăcioși.

Vorbind iute și apăsat, încearcă să-și ascundă tulburarea. Scrisoarea e de la Felice.

„Sire, a sosit momentul să ne fixăm poziția. Când v-am întâlnit prima dată, eram un copil, iar dumneavoastră un tânăr. Aceasta se petrecea la Rimini. Tatăl meu murise; unchiul meu avea să moară în acest război disperat pe care-l ducem de aproape douăzeci și opt de ani pentru renașterea patriei noastre. Această patrie, sire, a fost, la un moment dat, și a voastră. Când v-ați urcat pe tronul Franței, am sperat că nu v-ați uitat jurământul. Înainte de a fi proclamat împărat, ați declarat, de altfel, la Marmora: «Sunt hotărât să fac ceva pentru Italia, pe care o iubesc ca pe a doua patrie». De asemenea, i-ați răspuns prințesei Belgiojoso: «Lăsați-mă să aranjez întâi lucrurile în Franța».

Cred că ați «aranjat» lucrurile în Franța, sire. Ba chiar, v-ați depășit frontierele cu campania în Crimeea.

Când v-ați trimis trupele să se bată contra noastră (eram ministru în guvernul republicii romane), italienii v-au declarat o ură de moarte. Îl readuceți în scaun pe Pius al IX-lea! Dumneavoastră! Generalul Oudinot câștiga războiul dumneavoastră. Noi fugeam în exil, ori zăceam în închisorile pontificale.

Dorim să credem că nu ați urmat elanurile inimii dumneavoastră, ci obligațiile politice. Astăzi, când sunteți stăpânul Franței, trebuie să acționați. E ceea ce am sperat la Conferința de la Paris. Dar, de atunci, prietenii mei se întreabă dacă Italia n-a ieșit din inima dumneavoastră.

Dacă este așa, vă condamnați singur la moarte.

Felice Orsini.”

Anna-Maria lasă să-i scape foaia de hârtie, care plutește puțin prin cameră și se așază pe covorul de lână.

Ludovic-Napoleon al III-lea o urmărește cu privirea.

— E adevărat, recunoaște el, că am cunoscut un Orsini la Rimini, pe la vârsta de douăzeci de ani. Dumneata abia vedeai lumina zilei în dulcea Florență. Ne hrăneam cu idei nebunești. Închisoarea m-a făcut realist. M-am informat despre Orsini. Și el a stat mult timp arestat.

Se gândește puțin, apoi adaugă:

— Pentru a ne angaja în Italia, ar trebui să ne asigurăm neutralitatea țarului, să amenințăm flancurile Austriei prin manevre politice în Balcani, în sfârșit, să obținem pentru Franța compensații substanțiale.

— Îi veți răspunde?

Ideea îl amuză pe împărat. O cuprinde în fine pe Anna-Maria în brațe.

— Ești o liană, suplă și caldă.

Ea se desprinde.

— Pentru ce mi-ați arătat această scrisoare? îl întreabă.

— Pentru că ești italiancă. Pentru a-ți vedea reacțiile! Pentru că îmi vorbești tot timpul de Italia. E preferabil să ți-o arăt dumitale, nu soțului, nu-i așa?

Anna-Maria se așază.

— Ce ai? o întreabă împăratul.

— Puțin obosită. Ziua a fost lungă.

— Nu scrisoarea e cauza? Spune-mi.

Așezat pe un taburet în fața ei, îi ia mâinile.

— Se spune, continuă el, că amabilitățile contesei de Castiglione urmăreau să mă decidă la război. Are mari calități, dar nu intelectuale. Și dumneata, Anna-Maria, mi te-ai dat. Nu-i așa că nu din ordinul regelui Victor-Emmanuel?

Ea se ridică brusc. Rămas pe taburet, împăratul pare un băiețel nefericit.

— De ce ești metresa mea, Anna-Maria? Eu nu-ți fac nicio plăcere.

Astă-seară, Felice e aici, între ea și el. Ochii lui negri sunt plini de reproșuri: „M-ai izgonit, Anna-Maria. Ideea adulterului te făcea să suferi. Erai nobilă și demnă. Iată că acum te tăvălești în patul acestui bătrân libidinos, care nu poate să vadă o crinolină fără a simți nevoia s-o ridice. De ce, Anna-Maria? Îți închipui că, oferindu-i plăceri, va veni în ajutorul Italiei? Te prostituezi pentru nimic!”

— Sire, spune ea, sunt foarte obosită astă-seară. Vă pot cere permisiunea de a fi lăsată să dorm?

„Nu trebuie să mă atingă, să-și plimbe pe trupul meu mâinile, buzele. Dacă ar face-o, aș urla, căci mă privește Felice.”

Își fixează privirea pe hârtia căzută jos. Napoleon al III-lea se apropie de ea, încearcă să-i prindă talia, îi caută buzele. Anna-Maria se retrage, trece în spatele unui fotoliu.

— Nu astă-seară, bâiguie ea.

„Poftim că face pe fandosita! O proastă afacere de pat și pe deasupra se și mai refuză! Ei bine, frumoaso, iată un bun prilej de a sfârși.”

Face stânga-mprejur și pleacă. În urma lui, Anna-Maria trage zăvorul și se aruncă pe pat zguduită de suspine. Plânge mult, cufundată în durere. Când își revine, vede pe covor scrisoarea lui Felice.

JURNALUL JEANNETTEI

August 1857

Frumosul Nigra a venit să mă ia pentru a ne petrece ziua la Barbizon. Am luat trenul din gară Lyon. Am coborât la Melun, de unde o caleașcă ne-a condus până în patria pictorilor. Era o vreme splendidă. Pădurea apărea magnifică: cei mai frumoși arbori din lume, extraordinare blocuri de stânci printre care poteca dibuie căutându-și, parcă, drumul.

De două ori, Nigra m-a luat de mână. M-am desprins însă numaidecât. Pentru el, gestul e firesc când se află cu o femeie. Atala ne aștepta. Pictura lui a părut seducătoare tânărului italian prin verva, culoarea, forța sa. Am prânzit la Ganne, unde l-am întâlnit pe Millet. După prânz am vizitat atelierul acestui mare pictor, atât de trist și de sărac. Era încălțat cu niște saboți mari. O jiletcă de tricou prost prinsă de pantalon lăsa să i se vadă cămașa. Barba și părul cărunt erau neglijate. Ne-a spus că-și cultivă singur cartofii și legumele pentru a-și hrăni familia. Dimineața sădește, seamănă, recoltează; după-amiază pictează până noaptea, pe un șevalet din lemn alb ros de carii.

— Nu-i așa, ne-a spus, conducându-ne în cocioaba care-i servește ca atelier în fundul grădinii, că pădurea noastră e frumoasă, doamnă? E de un calm și de o măreție „înspăimântătoare”.

Ne-am întors apoi în coliba unde trăiește Atala. Conversația s-a învârtit în jurul Italiei și Annei-Maria Walewska.

— Am auzit una bună, a declarat Nigra râzând. Un proiect de fals atentat contra lui „Badinguet” – cum îi spuneți voi, republicanii – pentru a-l înfricoșa! Pentru a-l decide să facă război în Italia. Sunt curios să știu cum va reacționa.

— De ce să nu-l ucidă de-a binelea? a sugerat nepotul meu.

Când am plecat, prima stea puncta cerul întunecat. Vizitiul ne-a dat o cuvertură, sub care Nigra întreprinse manevre de apropiere. M-am apărat cât am putut până la Melun. Nu, mulțumesc! Nici Nigra pentru plăcere. Ce fel de plăcere? Nici Kalihl bei pentru bani! Ce fel de bani?

*

Văzându-l pe Orsini la intrarea în *pub*, Mateotti fu surprins: fața brăzdată, păr cărunt, mers obosit. În mai puțin de un an, Felice a îmbătrânit cu zece. Se trântește pe bancheta de lemn.

— De unde vii, vagabondule? îl întrebă în italienește pe Mateotti, în timp ce-i strânge mâna.

— Din Torino, via Paris. Prietenii mei din Torino mă preferă la Paris. Se tem de agenții austrieci care mișună în Piemont.

— Nu lipsesc nici la Paris, crede-mă, observă Orsini, punându-și melonul pe banchetă.

Comandă chelnerului un pahar de bere neagră.

„Arată din ce în ce mai mult, gândește Mateotti, ca un englez, cu gulerul lui tare și cotleți."

— Cum te descurci? întreabă el.

— Cu banii, nu prea rău! Cele două cărți despre închisorile austriece și aventurile mele politice s-au vândut bine. Apoi, am mulți elevi, cărora le predau limba italiană.

Își scotocește haina în căutarea unei țigări.

— Pari obosit? întreabă Mateotti.

— Crăp de plictiseală, asta-i tot.

Golește dintr-odată paharul.

— Nu-mi mai rămâne decât să mor!

Mateotti încearcă să râdă, dar nu reușește.

— Câțiva prieteni și cu mine am imaginat ideea de care ți-am vorbit, spune el, spre a forța mâna împăratului. Trebuie să-l facem să înțeleagă că a trecut vremea mărunților anarhiști delegați de Mazzini, că-l putem ucide în orice zi vrem dacă va continua să se sustragă jurământului.

— I-am scris în acest sens o scrisoare, care, precis, nu i-a fost dată.

— Ai semnat-o? întreabă îngrijorat Mateotti.

— Desigur! Dar cine se va găsi să execute acest proiect? Cine-și va risca viața spre „a-l speria" pe Napoleon al III-lea? Un terorist nu-i ucide pe nevinovați pentru a-l înspăimânta pe vinovat.

— E simplu, explică Mateotti. Șeful expediției s-ar înarma cu două explozive, care ar urma să fie aruncate când cortegiul s-ar opri. Două explozive ucigătoare. Îi va fi apoi de-ajuns să nu le arunce. Intrând în Tuileries, împăratul ar găsi o scrisoare, care l-ar avertiza că această somație e ultima.

Orsini își scoate ceasul din buzunarul vestei și-l consultă.

— Am o lecție în jumătate de oră. Trebuie să te părăsesc. Crezi că mai rămâi la Londra un timp?

— Până ce-mi voi pune la punct proiectul. Cel mai greu va fi, evident, de a-l găsi pe acela… care ai fi putut să fii tu.

— Nu, mulțumesc! răspunde Orsini.

Se ridică, își pune pe cap melonul și se îndreaptă spre ușă.

— Am încercat s-o antrenăm pe ultima favorită a Majestății sale, spune Mateotti, luându-și la rândul lui pălăria. Nigra s-a dus s-o vadă, dar n-a putut-o convinge.

Să-i spună oare că noua metresă imperială e Anna-Maria? Felice îi mărturisise, la ultima lor întâlnire, că totul s-a sfârșit între ei. Totuși șovăie.

— Ai vești, întreabă el, despre contesa Walewska?

— Cum să am? răspunde Felice, ieșind.

E ora la care toată Londra pare să se reverse pe stradă. Din fiecare ușă apare câte un om care, cu joben sau melon pe cap, se îndreaptă demn spre stația de cabriolete sau omnibuze.

Piccadilly Circus este îmbulzit de vehicule și pietoni, care se încurcă unii pe alții. Un frumos sfârșit de zi de vară. Soarele apune de cealaltă parte a Tamisei, spre care se îndreaptă cei doi oameni pierduți în mulțime.

— M-am temut multă vreme că o regreți, urmează Mateotti. N-ai fi făcut bine. Nu te merita.

Felice se oprește, îl privește.

— Ce vrei să spui?

— Noua favorită, de care îți vorbeam, este ea.

Felice amețește. Mateotti se repede să-l sprijine.

— O iubești încă? bâlbâie el. Te rog să mă ierți!

Felice e livid. Două cearcăne adânci îi înconjoară ochii, obrajii par mai scofâlciți ca înainte. Spune cu vocea strangulată:

— Mai bine c-am aflat-o de la tine decât de la altul. În definitiv, ar trebui să mă simt măgulit.

Începe din nou să meargă.

— Vii până la mine? Locuiesc în Grafton Street. Elevul meu așteaptă acasă.

Grăbește pasul. Voluminosul Mateotti se ține de el gâfâind. Ajunși în Grafton Street, în pragul unei case modeste, cei doi se opresc. În colțul străzii, purtând o prăjină cu un cârlig la capăt, un om aprinde *gaz light*-ul. Mateotti îl ia de mână pe Felice.

— Îți sunt ca și un părinte. Te rog să mă ierți pentru ce ți-am spus adineauri.

Felice închide ușa, apoi se întoarce deodată:

— Pentru planul tău ciudat voi avea, poate, omul care-ți trebuie. E un francez, fost doctor, fost ziarist, republican, emigrat singuratic, foarte tare în balistică.

Fără a-l lăsa pe Mateotti să-i răspundă, pătrunde în casă, închide ușa. A întârziat; elevul a plecat, fără îndoială. Cu atât mai bine.

Intră în apartament: o cameră, un birou mic, o bucătărie care-i servește și ca baie. Pretutindeni, cărți în teancuri, în coloane, pe parchetul prăfuit. Felice aprinde o lampă, coboară jaluzelele și se așază pe unicul fotoliu desfundat. E o încercare: să nu-l lase pe Mateotti să bănuiască ura care-l năpădește ca o maree. „Anna-Maria făcând dragoste cu Napoleon al III-lea.” E o imagine atroce care trebuie risipită. Prilejul oferit de Mateotti e prea bun spre a-l lăsa să treacă. Trebuie să-și joace strâns rolul. Pentru ca Anna-Maria să redevină pură, nu există alt mijloc decât a-l ucide pe Badinguet.

*

Café Suisse în Teachbourne Street are o clientelă aparte. Se găsesc acolo emigrați de toate proveniențele, care exercită vagi meserii de ocazie. Adevărata lor ocupație fiind aceea de a complota contra tuturor suveranilor din Europa, cu excepția reginei Victoria.

În jurul unei mese, în fundul sălii, sunt instalați trei bărbați: Bernard, un francez micuț, corect îmbrăcat, al cărui păr negru însă îi cade pe umeri.

— Vă mulțumesc, îi spune Orsini, că mi-ați acordat o parte din prețiosul dumneavoastră timp.

— Sunt destul de ocupat, într-adevăr, cu diverse treburi, răspunde Bernard. Predau franceza, ca și dumneavoastră italiana, scriu cronici la mai multe ziare engleze, îngrijesc gângavii dintr-un institut, fac cercetări importante asupra colodiului.

Vorbește mult, cu accent catalan, rostogolind r-urile așa cum smulg pietrele torentele Pirineilor. Lângă el, Orsini, mai palid ca niciodată, își mângâie nervos când barba neagră, când fruntea înaltă.

În fața lor, un omuleț taciturn vorbește rar, însoțindu-și cuvintele de gesturi precise. Se exprimă în franceză cu accent italian. Fața lui răvășită poartă urmele unei existențe chinuite. Se numește Pierri. Refugiat în Franța după evenimentele

din 1830, s-a căsătorit la Lyon. Stabilit la Paris, și-a părăsit soția pentru a se angaja în Legiunea străină, din care a dezertat pentru a se alătura mișcării revoluționare italiene din 1848. Maior în armata de eliberare, l-a cunoscut pe Orsini în timpul efemerei republici romane.

După înfrângere, a reușit să scape și s-a refugiat la Birmingham unde dă lecții de limba italiană.

— Avem omul care ne trebuie pentru fabricarea bombelor, spune el cu voce scăzută. Un inginer din Birmingham.

— Ar fi bine, explică Bernard, să i se dea un model de lemn și să i se scrie detaliile de fabricație.

Golește halba de bere și continuă:

— În ceea ce privește conținutul, asta-i treaba mea. Sunt pentru fulminatul de mercur, un compus din alcool, acid nitric și mercur. Este excelent! Nu cred că voi avea greutăți în obținerea elementelor de bază. Rămâne să se facă amestecurile. Cunosc un bătrân nebun care are o cabană la periferia Londrei. Poate mi-o va închiria. Dacă, din nenorocire, totul ar sări în aer, n-ar fi mare pagubă.

— Totu-i perfect, încheie Orsini, aruncând câțiva *shillings* pe masă. Doctore, veniți la mine pentru a construi modelul de lemn? Cunosc un tâmplar. Nu-i nevoie să-i spunem la ce servește obiectul.

— După cât timp socotiți că vom acționa? întreabă Pierri.

— La sfârșitul anului, răspunde Orsini.

— Asta înseamnă că vom avea timp să ne alegem partenerii, observă Pierri.

— Să fiți foarte prudenți, se aprinde Bernard. Totdeauna ultimii veniți într-o conjurație sunt imbecili sau informatori.

— În privința asta, urmă Pierri, am întâlnit la Birmingham un napolitan, pe care l-am cunoscut în Legiunea străină.

— Ați putea să mi-l prezentați într-o zi, bineînțeles, fără a-i spune despre ce e vorba? sugerează Orsini.

Pierri se ridică.

— E ora trenului, constată el ciocnindu-și călcâiele.

— Vă aștept prietenul, insistă Orsini.

— Oh, prietenul meu, protestează Pierri, e prea mult spus; nu am prea multă încredere în el, dar ne poate servi: crapă de foame.

Pierri pleacă.

— Ceea ce vă poate servi mai mult, îi spune Bernard lui Orsini, e un pașaport englez. Vorbiți destul de bine limba, pentru a nu atrage atenția unui francez. Cât despre Pierri, cred că-l vom boteza german. Veți reuși! Cu condiția de a nu neglija niciun amănunt. Pentru a trece „obiectele” în Franța, cred că e bine să le tranzitați

prin Belgia. De la Londra la Bruxelles, apoi de la Bruxelles la Paris, vă veți mărgini să supravegheați de la distanță pe purtătorul prețioaselor colete, declarate la vamă ca aparate pentru utilizarea gazului de iluminat. Instrumentul nostru va fi alcătuit din două părți egale, care se vor înșuruba după ce încărcătura va fi plasată în interior. Mă voi ocupa de pașapoartele dumneavoastră. Va fi nevoie de timp pentru a le procura. Mâine vă vizitez spre a construi macheta. Apoi mă voi ocupa de produs. Vom putea face o primă experiență peste opt sau zece zile.

Bernard pleacă. Rămas singur, Felice scoate din buzunar ultimul număr din *Times* și începe să citească. Dar nu-și poate fixa atenția. Cuvintele îi dansează în fața ochilor.

„Voi merge s-o văd pe Anna-Maria pentru ultima dată. Îi voi spune adevărul: a murit pentru că-i amantul tău, și toți amanții tăi vor muri. Nu se va întâmpla altfel atâta timp cât eu voi trăi. Atentatul trebuie să reușească și eu să supraviețuiesc pentru ca Anna-Maria să știe că nu l-am ucis pe împăratul francezilor, ci pe omul care mi-a urmat în patul ei."

*

— Fiul lui Lazare Carnot a fost exclus din Adunare pentru că a refuzat să presteze jurământ regimului, spune Atala. Parlamentul nu e decât o adunătură de figuranți. E de necrezut că unii candidați ai opoziției s-au putut strecura prin surprindere. Aleșii oficiali vor beneficia de atâtea beneficii guvernamentale: cale ferată, drumuri, școli. Ei nu reprezintă decât niște mașini de votat actele puterii executive. Nu mai asistă la ședințe. Simțul politic dispare în țară. Oamenii de valoare nu se mai prezintă la alegeri. Se merge până acolo, încât se recomandă ziarelor redactori oficiali, plătiți de ministerul internelor. Împăratul supraveghează de aproape această bucătărie. Se spune chiar că redactează personal anumite articole.

Jeannette, ghemuită în lizeuză, ascultă cuvintele înflăcărate ale nepotului.

— Și pe acest om, pe acest regim, continuă el, îl chemați în ajutor pentru salvarea Italiei! Nu! Republica franceză vă va reda patria.

Nigra și Mateotti stau unul lângă altul pe divan. Nigra își mișcă febril picioarele unul peste altul, Mateotti se scarpină în barbă.

O subretă anunță sosirea lui Kalihl bei.

— Niciun cuvânt în fața lui, recomandă grăbit Jeannette. Are ușile deschise la Quai d'Qrsay și adoră să se facă util.

Kalihl bei apare. Jeannette îi iese în întâmpinare.

— Nu sunt inoportun? întreabă el.

Sărută mâna Jeannettei.

— N-am secrete pentru prieteni, spune ea întinzându-i buzele. Ai călătorit bine? Nu te așteptam decât mâine.

Cu o mișcare a brațului, îi prezintă pe cei trei bărbați care s-au sculat în picioare.

— Nepotul meu, Atala de Florensac, domnul Mateotti, domnul…

— Bellini, spune repede Nigra.

Kalihl bei se înclină.

— Prietenii dumitale sunt și prietenii mei, dragă. Iar nepotul dumitale are mult talent. Am dus două pânze de-ale lui în Turcia. Figurează la loc de cinste în palatul meu. Sper că într-o zi vei veni să le vezi și să-mi spui dacă lumina le convine.

Scoate din buzunar o cutioară, o deschide și strecoară în palma Jeannettei un solitar, pe care i-l trece pe deget.

— Pentru a face șederea mea la Paris mai suportabilă, spune el.

Turcul acesta e delicatețea în persoană. I-a cumpărat Jeannettei un teren pe avenue de l'Impératrice unde a construit un palat pe care i l-a dăruit. Jeannette s-a instalat de curând în acest imobil. Casa e proaspăt zugrăvită și vopsită.

Cei trei vizitatori se scoală spre a-și lua rămas bun.

— Prezența mea vă gonește? întreabă Kalihl bei. Baroana îmi va purta pică.

— Ne-ar purta nouă pică dacă am rămâne, răspunde Nigra.

Jeannette va trebui să se resemneze: iată-l parizian timp de două luni. Din fericire, dacă e pretențios în timpul zilei, nu e într-atâta și noaptea. Îi place să se arate cu o metresă încărcată de bijuterii, să se mândrească cu o baroană autentică în dizgrația Curții, dar, în rest, nu are decât pretenții rare, iute satisfăcute. Jeannette nu regretă că i-a cedat, cu condiția de a nu se duce să le întâlnească în haremul din Bosfor pe celelalte femei.

Mâine seară vor merge să o aplaude pe Marie-Amélie la Operă. Succesul din *Orfeu în Infern* nu a împiedicat-o să lucreze în continuare, așa încât Crosnier (succesorul lui Roqueplan la direcția Operei) a angajat-o. A debutat într-un rol mic în *Robert le Diable* de Meyerbeer. Kalihl bei este mulțumit. Va fi un prilej pentru Jeannette de a-și pune fie colierul de diamante, fie pe cel de smaragde, de vreme ce la Paris nu se pot purta amândouă deodată. Va purta, de asemenea, solitarul și cerceii cu rubine (unici în lume).

*

Noul locatar al unui apartament mobilat la parterul din strada Mont-Thabor, numărul 10, Thomas Allsop, cu barba și părul negru, nu are deloc aerul unui englez. Totuși, e negustor de bere, cum s-a recomandat portarului. A sosit în ultimele zile ale anului cu servitorul lui, un anume Swincy.

Thomas Allsop posedă un frumos murg brun, cu care, în fiecare dimineață, face o plimbare în Bois de Boulogne. Primește puține vizite; un oarecare Andréas, un german micuț de vreo cincizeci de ani, și un tânăr de douăzeci și cinci de ani, comis-voiajor în serviciul unei mari berării. În realitate, Allsop este Felice Orsini, Swiney – Gomez, recrutat la Birmingham de Bernard – Andréas este Pierri. În sfârșit, Da Silva este ultima achiziție: tânăr aristocrat venețian, a cărui familie a fost ruinată de intrigile politice și care, în realitate se numește Rudio. Pierri și Rudio locuiesc la Hotel de France et de Champagne, pe strada Montmartre, iar Gomez la Hotel Saxe-Cabourg, pe strada Saint-Honoré.

Totul a mers foarte bine. Bernard a adus cele cinci bombe. L-a convins pe fratele patronului de la localul Café Suisse, care se ducea la Bruxelles să lucreze într-o cafenea din Place de la Monnail, să transporte cele cinci bombe, repartizate fiecare în câte două tronsoane. La vama din Ostende, chelnerul de la cafenea n-a avut nicio greutate să prezinte aceste obiecte bizare ca pe niște aparate de gaz.

În timpul ședерii la Bruxelles, Orsini a cumpărat un cal de la un ofițer. Un alt chelner de cafenea, recrutat de Bernard, a transportat bombele și calul de la Bruxelles la Paris.

Prevăzut cu un pașaport pe numele de Allsop, Orsini a călătorit în același tren cu chelnerul de cafenea. Alături, pe banchetă, pusese un sac de noapte cu dungi, cu un aspect comun, conținând două livre de pulbere de fulminat, care putea arunca în aer trenul întreg.

Din spirit de prevedere, Orsini umezea din timp în timp fulminatul, cu o sticlă cu apă, explicând celorlalți călători că stropește o plantă fragilă.

În fiecare dimineață, negustorul de bere își ia calul dintr-un grajd vecin și se duce în Bois de Boulogne.

În fiecare dimineață și împăratul merge pe Champs-Elysées, coboară pe aleea de călărie de pe avenue de l'Impératrice și se duce la Bois, încadrat de aghiotant și maestrul de echitație. În cursul unei plimbări, Felice s-a încrucișat cu ei. I-ar fi fost ușor să-l ucidă pe împărat cu un foc de revolver, sacrificându-și propria viață. Cum cunoștea orarul, destul de regulat, și itinerarul, totdeauna același, al celor trei, lui Felice îi făcea o plăcere amară să-i întâlnească pe avenue de l'Impératrice ori pe una din aleile din Bois.

Îi vede: sunt patru, opriți în mijlocul aleii Salcâmilor, blocând trecerea altor călăreți, care se întorc de cum îl recunosc pe Napoleon al III-lea. Sunt trei bărbați, generalul Ney, Valabrègue și împăratul, care vorbește cu o femeie blondă, călărind ca amazoanele.

Dimineața e rece.

Nările cailor fumegă. Fulgi rari de zăpadă plutesc ici și colo.

Femeia călărește pe un roib, pe care-l strunește cât poate spre a răspunde întrebărilor lui Napoleon al III-lea.

Felice se oprește, ca și ceilalți călăreți, și se pregătește să se întoarcă; în aceeași clipă calul tinerei femei se răsucește: e Anna-Maria.

Privește în direcția lui. L-a văzut. Dar l-a recunoscut oare? Orsini trage zăbrele, apoi cravașează calul și dispare. E cuprins de o imensă mânie. Dacă ar avea un pistol, s-ar întoarce și i-ar ucide așa cum merită. Dar iată c-a ajuns la Porte Maillot, pe bulevardul Marii Armate. Da, dacă i-ar fi ucis pe amândoi, ea n-ar fi știut! Or, Anna-Maria trebuie să știe, pentru a ispăși. N-a bătut încă ceasul.

Zărind de departe un bărbat cu barbă neagră, Anna-Maria a tresărit. Își reține un țipăt. Să fie el? Dar a și dispărut.

— Ce aveți? întreabă împăratul.

— Nimic, sire! Calul meu e capricios. Trebuie să-l strunesc cu zăbala în fiecare clipă, răspunde ea.

Îl urmărește cu privirea, câteva momente încă, pe călărețul care dispare la capătul aleii. El este! Nu se poate înșela. Mai degrabă decât a văzut, a simțit asupră-i privirea lui Felice. Își înăbușă un fior.

— Vă e frig? întreabă Napoleon al III-lea, atent.

— Nu, sire, răspunde ea stăpânindu-se. Mulțumesc.

— Deci, pe mâine, contesă, la Operă? Împărăteasa a promis să asiste la această reprezentație în beneficiul lui Massol. Vom merge deci. Ristori va cânta în *Muette de Portici*, al doilea act pe care-l ador, și un fragment din *Wilhelm Tell*. Va mai fi și un balet din *Gustave al III-lea* și un act din *Maria Stuart*.

— Patru episoade revoluționare? se miră Ney.

— Da, însă în muzică, glumește împăratul.

Anna-Maria și-a revenit. A fost victima unei iluzii. Călăreți cu barbă neagră sunt cu miile. Nu-i posibil ca Felice să-i fi apărut astfel dinainte, ca remușcarea. Totul e atât de simplu la Curte: regimul lui Napoleon al III-lea e domnia iubirilor ușoare, a risipei de surâsuri, a crinolinelor brodate cu dantele, a balurilor de lux, a prosperității. Nimic care să semene cu tragica siluetă a sărmanului Felice, marea ei dragoste pe care s-a decis s-o uite fără să reușească.

*

Orsini ar vrea să-i împiedice. Îi caută zadarnic prin mulțime să le demonstreze că momentul e rău ales și ca trebuie să amâne. Adineauri și-a dat seama că sacrifică viitorul Italiei din cauza geloziei lui furioase. De luni întregi, rumegă același gând: n-a rupt-o cu el decât spre a se arunca în brațele împăratului. Trebuia suprimat Badinguet pentru a o salva pe Anna-Maria. După luni de ură

sălbatecă, își recăpătase judecata limpede. Nu trebuie să-l ucidă pe Napoleon al III-lea. E prea târziu?

Pierri și Rudio au sosit primii în strada Le Peletier, în fața Operei, fiecare purtând câte o bombă învelită într-o batistă de mătase. Un paznic, care mătură zăpada, îi apostrofează în fața peristilului unde se vor opri trăsurile oficiale și îi alungă. Ei se pierd în mulțimea de gură-cască, destul de numeroasă, cu tot frigul.

Curând, primele echipaje sosesc: doamnele foarte decoltate, îmbrăcate în rochii deschise, contrastând cu uniformele împodobite cu fireturi și cu costumele negre, ies grăbite din trăsuri și intră în teatru. Iată-l pe prințul Murat, ambasadorii, miniștrii, prefecții, prințesa Mathilde singură într-un cupeu, toată Curtea. Orsini îmbrâncește mulțimea căutându-și zadarnic complicii.

În fața teatrului, Gomez pândește sub arcada unei case. Aude pe pavaj lovitura copitelor cailor din Gardă, apoi zărește trăsura ofițerilor Curții și, în sfârșit, aceea care-i aduce pe împărat, pe împărăteasă și pe generalul Roguet. Trăsura se oprește în fața peristilului.

Gomez își aruncă bomba la nivelul solului în direcția trăsurii și Rudio pe a lui, puțin mai departe. Pierri a dispărut.

Orsini face un pas spre trăsura imperială, când se trezește cu schije în față. Vede deschizându-se portiera și pe împărat coborând calm. E aici, la distanță de o mână. N-are decât să arunce bomba. Vor sări în aer împreună, cei doi amanți ai Annei-Maria. Ar fi un spectacol frumos, un foc de artificii.

Nu, nu-l va ucide. Îi va scrie imediat: „Sunteți amantul singurei femei pe care am iubit-o. Puteam să vă ucid. Eram în fața Voastră când ați descins din caleașcă. Am renunțat. Mi-am ținut promisiunea. Țineți-o pe a Voastră. Trebuie să ne ajutați să eliberăm Italia, altfel veți muri ca un câine".

Pretutindeni în jurul lui, răniții gem sau urlă. Oamenii aleargă în toate părțile cu torțe, căci felinarele cu gaz s-au spart. Caii se cabrează, alții se prăbușesc nechezând, unii sar, zvârlindu-și călăreții, călcând în picioare răniții, năpustindu-se, într-o panică oarbă, peste mulțime.

Trăsura imperială e pe jumătate răsturnată; dintre cei doi cai, unul a fost decapitat, celălalt s-a prăbușit în fața peristilului.

Napoleon al III-lea privește împrejur și-i întinde mâna Eugèniei spre a o ajuta să coboare. O ultimă trăsură sosește, aceea a lui Walewski; Anna-Maria e lividă. Fața lui Walewski e răvășită de ticuri.

Prefectul de poliție, Piétri, înaintează spre împărat.

— Sire, spune el, dacă publicul n-o vede pe Majestatea voastră intrând în Operă, va presupune că Majestatea voastră a fost rănită. Ar fi o greșeală cu consecințe grave.

Intrarea teatrului, cu geamurile sparte și pereții stropiți de sânge, pare un câmp de luptă. O tânără, care vindea buchete de flori, se zvârcolește la pământ, urlând.

Sosind sub peristil, unde se restabilește lumina, împărăteasa constată că rochia ei albă e stropită de sânge. Împăratul îi oferă brațul pentru a urca scara. Aclamații îi întâmpină în sală, unde va începe spectacolul. Anna-Maria se așază în spatele Eugèniei când dirijorul ridică bagheta. O cuprinde o amețeală, se agață de fotoliu ca să nu se prăbușească. Felice! El era, ieri, în Bois de Boulogne? Dacă da, de ce n-ar crede că a participat la acest oribil masacru, a cărui grea răspundere o poartă ea?

Orsini a lăsat bomba pe fereastra unui parter. Sângele care îi curge pe frunte îl orbește. Se împleticește. Câțiva trecători îl înconjoară și-l conduc în Chaussée d'Antin la un farmacist pe care-l trezesc.

— Sunt englez, spune Orsini, priveam sosirea împăratului…

Cere să i se aducă o trăsură și se întoarce în strada Mont-Thabor.

Într-o cafenea din strada Rossini, un tânăr intră rătăcit, aproape halucinat. Izbucnește în hohote de plâns. E întrebat. Răspunde că se numește Swiney, că e în serviciul unui englez. Un client bănuitor cheamă poliția. „Swiney" spune agenților că locuiește la hotelul Saxa-Cabourg, pe strada Saint-Honoré, Acolo se află prin portar că e servitorul unui chiriaș din strada Mont-Thabor numărul 10.

Cât despre Pierri, a fost arestat înaintea atentatului de un inspector de poliție care-l recunoscuse. S-a găsit asupra lui o bombă, un revolver încărcat, un pumnal și un bilet de douăzeci de livre. A spus că locuiește la Hotel de France et de Champagne, în strada Montmartre, unde l-au arestat pe Rudio care se și culcase.

În sfârșit, la numărul 10 în strada Mont-Thabor, poliția îl descoperă pe falsul Allsop, întins pe pat și rănit la cap.

Din gură în gură, pe șoptite, în timp ce spectacolul se desfășoară, vestea atentatului se răspândește în sala Operei. În antract, personalitățile oficiale fac coadă pentru a pătrunde în salonul de lângă loja imperială.

Ceilalți spectatori se îmbulzesc pe pragul teatrului. Caleașca imperială se află încă acolo, cu cei doi cai morți în hamuri. Pământul e acoperit cu tot soiul de resturi, geamuri, hamuri, becuri de gaz. Se presară nisip pe pavaj ca să se acopere sângele. Prin culoarele Operei, circulă zvonuri neliniștitoare: se vorbește mai ales de o debarcare republicană pe coastă. În loja imperială, Anna-Maria, prăvălită pe divan, respiră greu. Totul îi spune că Felice era călărețul de ieri. Ar fi putut oare evita răul dacă l-ar fi oprit pe aleea Călăreților? Împărăteasa i se adresează aspru:

— Păstrați-vă ținuta cel puțin, strigă ea. Vedeți doar că noi n-avem nimic!

Insistă asupra cuvântului *noi*, aruncând o privire către împărat, care discută cu Piétri, prefectul poliției, și cu Billault, Ministrul de interne.

— Soția dumneavoastră, i se adresează împărăteasa ironic lui Walewski, e deosebit de emotivă. Are pentru noi un real atașament.

— Primul arestat e un italian, raportează Piétri, când un agent de poliție îi aduce un bilet.

— Noroc că – ironizează împărăteasa – nu toți italienii și toate italiencele au intenții atât de tenebroase în privința soțului meu.

Anna-Maria se ridică și iese pe culoar. Intrările spre loja imperială sunt păzite de două rânduri de gărzi în alb, sub comanda unui ofițer asistat de un tânăr secretar. Pentru a trece peste aceste bariere umane, trebuie să te legitimezi prin insigne speciale. Iată că sosesc Morny, mareșalul Canrobert, baronul Haussmann, procurorul generai Chaix d'Est Ange. Toți se înclină când trec prin fața contesei Walewska, atât de palidă, sprijinită de perete. Fiecare, în sinea lui, crede că exagerează puțin.

Jeannette se află într-una dintre primele loji, cu Kalihl bei. Observând agitația neobișnuită a spectatorilor de la orchestră, acesta se duce să afle vești. Se întoarce foarte impresionat.

— Împăratul și împărăteasa au scăpat teferi dintr-un atentat la intrarea în teatru. Sunt morți și răniți. Se pare că rochia împărătesei e plină de sânge. Împăratul are câteva zgârieturi de la geamurile sparte. Vizitiul trăsurii imperiale și cei doi cai au fost uciși. Se vorbește de complotul unor italieni și anarhiști francezi. La noi în Turcia, poliția e mai bine organizată. Se arestează asasinii înainte de atentat, nu după.

Spectacolul va continua. Prin diverse intrări, mulțimea de costume negre, de crinoline, de uniforme se grăbește spre fotolii. Împăratul și împărăteasa iau loc în primul rând al lojii lor. Sala, în picioare, îi aclamă. Orchestra cântă *Partant pour la Syrie*, melodie scrisă cândva de regina Hortense. Peste câteva secunde, Marie-Amélie va apărea pe scenă, în rolul de confidentă a tragedianei Ristori în *Maria Stuart*. Se micșorează luminile cu gaz, se aud cele trei lovituri de gong. Jeannette se ridică.

— Sunt foarte obosită, spune. Vă cer permisiunea de a mă întoarce acasă.

— Cum așa? Fără a-ți auzi nepoata? se miră Kalihl bei, în timp ce dirijorul dezlănțuie valurile muzicii.

Părăsesc teatrul pe jos. Inutil să-și regăsească propriul cupeu. Poliția a evacuat străzile vecine care sunt cercetate metodic. Găsesc o trăsură. Jeannette își ascunde cu greu neliniștea. Nu-și descleștează dinții decât pentru a spune:

— Fii liniștit, nu va fi nimic, o indispoziție trecătoare.

Kalihl bei încearcă s-o însoțească în imobilul din avenue de l'Impératrice, dar Jeannette îl concediază.

— Se va ocupa Mireille de mine.

Bătrâna slujnică provensală se arată mirată de întoarcerea grăbită a Jeannettei. Stăpâna o pune la curent cu atentatul, în timp ce e ajutată să-și scoată crinolina.

— Du-te și caută-mi o trăsură pentru o cursă lungă.

— O trăsură? În cartierul ăsta? La ora asta? exclamă Mireille. Cum puteți gândi așa ceva, doamnă baroană?

— Ei bine, du-te până-n Champs-Elyssées! Aleargă, draga mea, te voi aștepta cât va fi nevoie.

Mireille dă din cap și se supune.

Jeannette abia se stăpânește. Un complot al italienilor și-al anarhiștilor! Atala și Mateotti sunt sigur amestecați în el. Și chiar dacă n-ar fi amestecați, Atala va avea neplăceri. Poliția se va dezlănțui. Vor fi pretutindeni percheziții și suspecții de republicanism vor fi arestați. Cum va putea să scape Atala, dacă ea nu intervine? În timp ce se îmbracă, Jeannette constată că-și iubește nepotul ca o mamă ce nu e și pe care el n-a avut-o.

În sfârșit, Mireille sosește cu o trăsură. Când Atala doarme la Paris, trage la unul dintre prietenii lui, sus în satul Montmartre, unde a locuit pe vremuri.

— Să urc până acolo? întreabă indignat vizitiul. O adevărată sinucidere! Locul de refugiu al tuturor suspecților! Mai rău decât Belleville[28].

Un ludovic îl face să clatine din cap, doi ludovici îi dau curaj.

— Să mergem, coniță, suspină vizitiul. Doamne! cât sunteți de îndrăgostită!

Pictorul, prieten al lui Atala, deschide anevoie ușa camerei, de boem. E în cămașă de noapte și ține în mână o lumânare, la lumina căreia Jeannette zărește o blondă durdulie așezată pe patul răvășit.

— Nu ne-ați trezit, mărturisește el. Eram numai ocupați.

Constatând lipsa lui Atala, Jeannette poruncește vizitiului să se îndrepte spre gara Lyon. Bufetul e închis, sala de așteptare rece ca gheața. În tot timpul nopții, patrulele circulă în sus și-n jos. Comandanții îi cer hârtiile, pe care a avut fericita idee să și le ia de acasă. Atala nu e în siguranță la Barbizon. Îl va duce la Meuny-sur-Loire, unde Kalihl bei tocmai i-a cumpărat un castel Renaissance. Va ști să-și apere „micuțul".

*

[28] Foburg al Parisului: comună suburbană, unită cu capitala în 1860.

Anna-Maria se răsucește în pat căutând zadarnic somnul. A trebuit să-i însoțească pe împărat și împărătească până la Tuileries în urma escadroanelor de cuirasieri conduși de însuși comandantul pieții Parisului. Plimbare triumfală. La ferestre, lampioane. Mulțimea adunată pe trotuare îi aclamă pe suverani. În curte, doamnele de onoare se îmbulzeau spre portiera împărătesei. În salonul de la primul etaj, se bea șampanie. Erau compătimiți morții nevinovați. Curând, împăratul s-a apropiat de Anna-Maria:

— Sunt foarte mișcat, spune el, de ceea ce s-a-ntâmplat adineauri. Erai atât de palidă! M-am temut să nu leșini. Chiar împărăteasa a observat. Voi fi victima unei scene de gelozie.

Ciocnește cupa de șampanie cu aceea a Annei-Maria.

— În sănătatea noastră, încheie împăratul.

Sosește prefectul de poliție.

— Ei? întreabă scurt Napoleon al III-lea. I-ați arestat pe caraghioși?

— Am arestat câțiva italieni, răspunse Piétri. Toți veniți din Anglia.

— Lordul Clarendon se va mira oare, intervine Walewski, că, în umbra spectacolului asasinilor care pleacă și vin după plac, al conspirațiilor care se urzesc nepedepsite, se găsesc legile și politica engleză atât de puțin amicale Franței?

Adunându-și toate puterile, Anna-Maria îl întreabă pe Piétri.

— Italieni?

— Primii sunt italieni; au pașapoarte false.

— Mă întreb, intervine Morny, ce-ar spune regina Victoria dacă niște conspiratori englezi și-ar pregăti lovitura la Paris, înainte de a încerca s-o ucidă la Londra?

Piétri scoate din buzunar o foaie de hârtie.

— Numele lor nu vă vor spune nimic. Swiney, în realitate Gomez, fost soldat al Legiunii; Pierrey sau Pierri, numit Andréas, fost ofițer al armatei republicane romane, și el din Legiune; un tânăr aristocrat venețian, numit Rudio. Toți trei îl aveau ca șef pe un oarecare Allsop.

— Un englez? se miră împăratul.

— Nu, nu! Italian ca și ceilalți, precizează prefectul de poliție. E vorba de o înaltă personalitate a republicii romane, autor de cărți de istorie, înrudit cu cele mai bune familii, fiu de carbonar.

— Numele lui? întrebă repede împăratul.

— Felice Orsini!

Anna-Maria leșină. Morny o prinde, împiedicând-o să se izbească cu capul de pământ. O doamnă de onoare aleargă după o compresă. I se descheie crinolina. Împărăteasa era roșie de mânie.

— Prea multe emoții pentru ea, Alexandre, spune împăratul. Duceți-o repede în pat.

Nu-și recăpătă cunoștința nici după ce e culcată pe covorul de Aubusson.

— Orsini? întreabă împăratul. Ați spus Orsini? Mi-a trimis o scrisoare de amenințare, care mi-a parvenit în chip miraculos, fără să se știe cum.

Anna-Maria întredeschide ochii.

— Un romagnol, murmură împăratul.

Fusese dusă la minister. Un medic chemat în grabă i-a dat să înghită o cașetă. Nu putu totuși să adoarmă. „Felice, Felice, de ce-ai făcut asta?” Geme, căci cunoaște răspunsul.

Capitolul V
SCADENȚA

— L-am cunoscut pe Orsini în tinerețe, în Italia, spune Anna-Maria.

Prefectul de poliție își mângâie mustața și așteaptă urmarea. Își îndreaptă privirea spre fereastră. Cabinetul unui prefect de poliție e un confesional. De când i-a succedat lui Maupas și de când ministerul a redevenit prefectură, a auzit aici vrute și nevrute.

— Nu vă ascund, doamnă contesă, simpatia mea pentru cauza italiană, mărturisește el. Dar acest atentat nu-i de natură să trezească aprobarea opiniei publice. Câțiva morți, numeroși răniți, împăratul și împărăteasa scăpați ca prin minune!

E un om mic, cu părul și fața foarte brune, ochii negri pătrunzători, bărbia energică. Corsican, prin urmare bonapartist, fiu al unui locuitor din Nisa, deci republican.

Jenat să vadă mâinile Annei-Maria tremurând, privește stăruitor spre fereastră.

— Sunt uluit, continuă el, de absurditatea acestei acțiuni! Împăratul e prieten al Italiei. Dacă ar fi fost ucis, republicanii n-ar fi câștigat nimic. Franța ar fi lunecat spre reacțiunea oarbă și brutală. Italia ar fi pierdut concursul singurei națiuni care-o poate efectiv ajuta.

— Aș vrea, murmură aproape imperceptibil Anna-Maria, să fie bine apărat. Sunt gata să plătesc oricât ar fi nevoie. Mi-este văr prin mamă. Desigur, n-o pot face oficial, dar trebuie să-l ajut!

— Nici dumneavoastră nu înțelegeți, desigur, pentru ce acest om atât de inteligent și de cultivat a făcut așa ceva? întreabă Piétri.

— Nu, bâiguie ea înnebunită.

Bănuie oare ceva? Anna-Maria își acoperă ochii. Lumina e insuportabilă.

— Să-i salvăm capul? se întreabă prefectul. Are puține șanse. Dar nu trebuie să pierdem niciodată speranța, nu-i așa? Să-i găsim un avocat bun? Dacă e bun, nu va costa nimic.

Un ușier intră și depune în fața prefectului o carte de vizită. Piétri ridică sprâncenele.

— Să aștepte un moment! ordonă el omului, care iese.

Cu capul răsturnat pe spătarul fotoliului, Anna-Maria închide strâns ochii.

— Cred, observă Piétri, că nu doriți să întâlniți această persoană, soția predecesorului meu, baroana de Maupas. Bănuiesc rostul vizitei sale. Nepotul ei, tânărul Florensac, frecventează cercurile republicane. Se teme ca nu cumva

raziile ordonate de Ministerul de interne să-l prindă în rețeaua lor pe acest simpatic tânăr.

— E o femeie inteligentă, spune stins Anna-Maria.

— O mare prietenă a prietenilor dumneavoastră italieni. În altă ordine de idei, remarcabilă femeie de afaceri. Și-a dobândit o avere uriașă. Nu numai alegându-și amanți foarte bogați, dar participând abil la operații asupra terenurilor expropriate sau parcelate, în vederea deschiderii de noi bulevarde. Tot atât de inatacabilă ca și Morny sau Laffitte.

Anna-Maria pare că nu-l mai ascultă. Evident, e descumpănită. Un prefect de poliție trebuie să se întrebe de ce soția ministrului de externe e atât de tulburată.

— Baroana de Maupas ne va găsi un excelent avocat, ales dintre cei mai buni prieteni republicani ai Italiei, spune Piétri surâzând. Îngăduiți-mi, doamnă contesă, să vă conduc printr-o ușă secretă pentru a evita o întâlnire care ar putea să vă fie dezagreabilă.

O conduce discret, o urmărește o clipă cu privirea. Odată închisă ușa, se duce s-o întâmpine pe Jeannette.

— Ce văd, exclamă ea impetuoasă, ați schimbat fotoliile și tapetul din biroul soțului meu! Din ex-biroul ex-soțului meu, ca să mă exprim corect. Ați procedat rezonabil, erau oribile, și fotoliile la fel. Oribile!

Îi sărută mâna. Jeannette deschide poșeta și scoase o hârtie pe care i-o întinde.

— Iată, spune ea, terenul pe care vi l-am rezervat de-a lungul bulevardului, care va coborî de la Gara de Est spre Cité. Foarte bine situat, către Hale.

El ia planul, surprins:

— Dar…

— Păstrați-vă titlul de proprietate, îl sfătui ea. La momentul potrivit, vom construi pe el un imobil frumos.

Trece spre fereastră, privește afară și lasă să-i scape un ușor strigăt:

— Nu-i contesa Walewska aceea care traversează strada?

— Fără îndoială, a avut probabil treabă la Prefectură, încearcă el să ocolească răspunsul.

Jeannette adulmecă aerul din cameră.

— Are tot același parfum care mie nu-mi place. Mosc, apoponax și portocală. Un parfum italian. Oribil!

Piétri izbucnește în râs; la fel și Jeannette.

— Am venit să vă spun că nepotul meu Atala n-are niciun amestec în atentat. Billault cred că face pe el, nu-i așa? Îți vine să crezi că regimul nu-i chiar atât de solid cât s-ar părea, nu? Bineînțeles, se vor aresta cu duiumul republicani. Dar

dumneavoastră știți că acești nefericiți nu sunt în stare să pregătească nimic în genul ăsta la Paris!

— Și nici în provincie, recunoaște Piétri. Totuși, sunt necesare unele sacrificii pentru satisfacerea opiniei publice. Nu trebuie pierdut prilejul. Va avea loc și un vals al prefecților. Eu voi fi primul, să nu vă îndoiți.

— Am să vă găsesc de lucru, îl liniști Jeannette râzând din nou.

— Accept oferta, răspunde Piétri imitând-o. Pot să vă asigur chiar de pe acum că niciun francez n-a participat la acest atentat. Ceea ce nu înseamnă că nu se vor face arestări. Astea fiind zise, nu înțeleg ce urmărea acest Orsini prin uciderea singurului om capabil, într-o zi sau alta, să ajute Italia.

— Deci, niciun pericol pentru nepotul meu?

— Cât timp voi fi eu aici, nu! Dar dacă Billault cade, cum e probabil, nici eu nu-i supraviețuiesc mult. Și-atunci…

Jeannette pleacă; prefectul o conduce.

— Apropo scumpă baroană, dumneavoastră care aveți relații remarcabile în cercul republicanilor, cunoașteți un avocat bun, dispus să-l apere pe Orsini? Îl voi vizita după-amiază la Mazas. Aș dori să-i dau un nume.

— Jules Favre, răspunde Jeannette. Mă ocup eu de afacerea asta.

Ochiul ei malițios lunecă spre fereastră, apoi se întoarce spre fotoliu. Își încrețește năsucul și adulmecă din nou aerul, cu voluptate, închizând ochii pe jumătate.

— Sunt sigură că vă întrebați de ce *atâta* interes pentru Orsini? Într-o zi se va scrie, poate, un roman, glumește ea întinzându-i mâna ca să i-o sărute.

Deschide ușa.

— Îl voi convinge pe Jules Favre.

*

Stă pe patul de pușcăriaș. Avocatul Jules Favre l-a văzut ieri pentru prima dată. Nu i-a dat nicio speranță: regicizii nu sunt grațiați.

„Ce mai contează, de altfel! Nu-i voi scrie Annei-Maria. Nu va ști niciodată adevărul. Când ajungi acolo unde mă găsesc eu, nu mai poți avea nicio ranchiună zadarnică. Piétri m-a dojenit îndelung. Mi-a părut sincer. M-a sfătuit să-i scriu împăratului, nu pentru a-i cere îndurare, ci pentru a nu se socoti de acum înainte liberat de jurământul față de Italia. Piétri nu mi-a ascuns că reacțiile oficiale sunt violente. Morny a pronunțat un discurs furtunos, atacând Marea Britanie, care acordă ospitalitate unor «fiare» feroce, unor – «laboratoare de asasinat», adică mie. La rândul lui, Jules Favre nu mi-a ascuns că republicanii francezi vor plăti polița.

Ceea ce mă chinuie mai mult e că Walewski profită de situație pentru a învenina relațiile cu Piemontul. La Tour d'Auvergne, ambasadorul la Torino, nu ne este prieten. Favre și Piétri sunt amândoi pesimiști.

Nu mi-o pot ierta: mi-am trădat misiunea și mi-am deservit patria."

Pe o masă șubredă, slab luminată printr-o fereastră zăbrelită, Felice Orsini scrie încet pe o hârtie lineată, strecurată de temnicer:

„Totul pentru că Anna-Maria a scuipat pe icoana pe-o păstram despre ea, în adâncul inimii mele.

Merită, oare, asta tot sângele pe care l-am văzut curând noaptea trecută, sângele unor bieți oameni, biete animale nevinovate pe care-i ucideam?"

Scârțâitul unei chei în broască îl face să tresară. Înalță capul. Temnicerul se dă la o parte pentru a lăsa să se strecoare, în clar-obscurul celulei, o siluetă feminină. Sufocat, Felice nu-și crede ochilor. Și, într-o răsuflare, izbucnește:

— Anna-Maria!

În zadar a încercat Piétri, cu prilejul celei de-a două vizite a ei, s-o convingă să nu vină la Mazas. I-a vorbit de polițiipa ralele: împăratul va fi curând pus la curent. Dar tocmai acest lucru a decis-o, ca împăratul și soțul ei să știe că a fost să-l vadă pe Orsini.

Temnicerul închide ușa.

— Nu te așteptai? întreabă ea.

— Nu te apropia, strigă Felice. Sunt murdar, miros urât. Nu vreau să mă atingi.

— A venit avocatul? îl întreabă.

— Da, ieri.

— Îl voi vedea mâine cu doi dintre prietenii tăi.

— Mateotti? bâiguie Felice. Era partizanul ideii de a-l înfricoșa pe împărat… Întreabă-l…

— Și pentru a-l înfricoșa ai organizat acest masacru?

— Nu mă crezi?

— Nu!

Se ghemuiește în umbră. N-ar voi ca ea să-l vadă murdar, nepieptănat, prăpădit.

— Nu trebuia să vii, mormăie el.

— Am venit să-ți cer iertare, șoptește Anna-Maria sprijinită de ușă.

— Iertare?

— Da, trebuia să rămân credincioasă dragostei noastre, și am călcat-o în picioare. Mă disprețuiești și ai dreptate. Ai fi putut să mă ucizi. Aveai dreptul s-o faci. Pe mine însă, nu pe el; căci nu m-a luat cu forța.

Felice nu răspunde.

Ea șovăie, apoi continuă:

— Te întrebi de ce m-am lăsat cucerită de un altul? Ca să nu mă mai gândesc la tine, pentru a te îndepărta definitiv de mine, pentru a pune între noi ireparabilul, pentru a nu mai fi demnă de tine, pentru a fi sigură că niciodată…

— Niciodată, Anna-Maria, spuse el ca un ecou. Am reflectat mult la ceea ce mi-ai spus în ultima zi. Fiecare cuvânt, fiecare gest mi-au rămas întipărite în minte! Mi le repet, le revăd: nu ți-am adus decât nenorociri. Blestemată să fie ziua în care ți-am ieșit în cale și noaptea în care mi-ai deschis fereastra; blestemat, primul nostru sărut; blestemată, prima noastră îmbrățișare; blestemate plăcerile, bucuriile, necazurile și regretele noastre!

— Taci! strigă Anna-Maria. Blestemi!

— În sfârșit! exclamă el triumfător. Îți dai seama că, în pofida greșelii tale și a crimei mele, am rămas mereu, tu, Anna-Maria, și eu, Felice.

Ea face un pas înainte. O oprește cu un strigăt:

— Nu! Nu te apropia. Îmi e de-ajuns să-ți ghicesc ochii în umbră. Îți e de-ajuns să-mi auzi vocea. E de-ajuns, pentru unul și celălalt, să știm că totul a redevenit ca mai înainte. Te voi aștepta în lumea de dincolo, voi avea multă răbdare, Anna-Maria. Tu vei jura pe Sfânta Cruce de la gâtul tău că niciun bărbat nu te va mai atinge pe acest pământ. Astfel, ne vom ierta unul pe altul. Astfel, suntem ca în prima zi, uniți în fața lui Dumnezeu, care ne judecă și care știe că regret sângele ce-am vărsat. Sunt vinovat. De la prima noastră întâlnire, ai fost soția mea, Anna-Maria, am știut-o și ar fi trebuit să te iau cu mine, orice s-ar fi întâmplat. În acea zi, eu am trădat iubirea noastră. De-atunci, și eu și tu am fost crud pedepsiți. Te rog să mă ierți, Anna-Maria!

Ea face încă o mișcare înainte, cu brațele întinse:

— Felice!

— În numele Domnului care ne vede, pleacă, te implor, Anna-Maria! Du-te! Dacă Dumnezeu îmi iartă crimele și greșelile, poate că într-o zi vom fi uniți.

Anna-Maria se retrage, bate în ușă. Temnicerul apare.

*

— Ce trebuie să înțeleg din toate astea? întreabă rece împăratul închizând dosarul. Că mi-ai cedat ca și Castiglione, ca să fac război Austriei? O nouă Iudit? Dacă e să cred rapoartele poliției, Nicchia nu s-a iubit decât pe ea, dar dumneata, Anna-Maria, dumneata?

Niciun mușchi de pe față nu i se clintește. Anna-Maria stă în fața lui, dreaptă, pe marginea fotoliului.

— Și una și alta ascundeați otravă sub crinolină. Dar se produce un eveniment care mă nedumirește. Nu dumneata mă otrăvești, ci amantul vrea să mă masacreze cu o bombă.

Anna-Maria se simte uimitor de stăpână pe sine, în fața acestui om neliniștit, nenorocit, ai cărui ochi scânteie în lacrimi. Îi e milă de el. Cât de slab e tiranul Franței!

— Mă întrebați, în concluzie, de ce v-am cedat? întreabă ea după o lungă tăcere în care el fumează nervos. Ei bine! n-a fost pentru Italia. A fost pentru a nu mai fi demnă de omul pe care-l iubesc încă.

— Îți mulțumesc pentru sinceritate, spune împăratul cu răceală.

— Dacă diferitele dumneavoastră poliții au funcționat bine, știți, de asemenea, că nu l-am mai văzut de un an. Ultima noastră întâlnire a avut loc în timpul Congresului de la Paris.

— Pe atunci evadase dintr-o închisoare austriacă, continuă împăratul frunzărind dosarul, evadare de care nu sunteți străină. Eu sunt, într-adevăr, imprudent, pentru că, înainte de-a face curte unei femei…

— Chiar dacă este ruda dumneavoastră și soția ministrului de externe… întrerupe ea.

Napoleon șovăie o clipă, apoi ia o foaie de hârtie de pe birou:

— Când ți-ai vizitat amantul la Mazas, întreabă el, ți-a vorbit de scrisoarea primită de mine azi-dimineața?

Dă din cap.

— E foarte frumoasă scrisoarea asta, continuă el, foarte mișcătoare. De fapt, era preferabil să mi se trimită un asasin decât pe contesa Castiglione.

Cum ea nu spune nimic, împăratul suspină, apoi adaugă:

— Anna-Maria, e foarte greu să guvernezi Franța… din cauza francezilor. În șase ani de putere, n-am avut timp să mă mai gândesc la altceva, recunosc.

Și citește:

„O implor pe Majestatea voastră să redea Italiei independența, pe care fiii ei au pierdut-o în 1849 din vina francezilor. Să-și amintească Majestatea voastră că italienii, printre care și tatăl meu, și-au vărsat bucuros sângele pentru Napoleon cel Mare, oriunde au fost conduși de el. Să-și amintească, de asemenea, că i-au rămas credincioși până după cădere, că pacea Europei va fi o himeră atâta timp cât Italia nu va fi independentă”.

— Ce zici? voia într-adevăr, să mă ucidă? Sau numai să-mi amintească jurământul, cum i-a spus lui Piétri?

Reflectează puțin, apoi precizează:

— Aș vrea ca sângele lui să nu fie vărsat zadarnic.

Ea strigă:

— Căci va muri, nu-i așa?

— Va fi greu să-l grațiez, răspunde împăratul.

Se apleacă spre ea pe deasupra biroului:

— Dragă Anna-Maria, ascultă-mă cu atenție. Ești franțuzoaică, dar în același timp și italiancă. Tot ceea ce am aflat despre dumneata, prea de curând, o dovedește. Mai știu că, în ultimele zile, ai avut o întrevedere la Jeannette Maupas – care numai de-astea face – cu doi italieni, dintre care unul nu mai este clandestin, pentru că-l acompaniază oficial pe generalul Della Rocca, pe care regele Victor-Emmanuel mi-l trimite pentru a încerca să-mi potolească mânia, cum se spunea pe vremea zeilor romani. Te autorizez să-l vezi și să-i comunici că, după o furie necesară, sunt gata să le dovedesc că am rămas credincios iubirilor din tinerețe, ca și dumneata, Anna-Maria. Am discutat mult asupra acestor lucruri cu prietenul meu, doctorul Conneau, cel mai sigur dintre prieteni și cel mai vechi, pentru că l-am cunoscut în 1830, în timpul primei insurecții din Romagna, unde a fost rănit când mi-am pierdut fratele. Încă ceva. Jeannette de Maupas l-a convins pe maestrul Favre să-l apere pe Orsini. Comunică-i acestui avocat să nu se vorbească, *în niciun caz*, în timpul procesului, de tinerețea mea din Italia. Înțelegi că acest lucru este imposibil? Sunt împăratul francezilor.

Șovăie o clipă, apoi dintr-odată continuă:

— Ar fi ca și cum s-ar da în vileag că Felice și cu mine am fost amanții dumitale, ca și cum am admite că nu e vorba de o crimă politică, ci de o răzbunare personală. Nicio amenințare împotriva presei n-ar spulbera o asemenea calomnie.

Se ridică, înconjoară biroul, se apropie de Anna-Maria, care se scoală după etichetă.

— Mulțumesc pentru vizită, contesă.

— Îl voi vedea chiar eu pe maestrul Jules Favre, ține ea să-l asigure.

— Spune-i acestui avocat, continuă împăratul Napoleon al III-lea, că îl autorizez să facă uz de această scrisoare, dacă socoate necesar, în timpul pledoariei sale.

O reverență. Îi ia mâna.

— Voi fi nefericit, trăind atât de aproape de dumneata, după ceea ce ai fost pentru mine, suspină el.

— Vom regreta și unul și altul, spune ea cu amabilitate.

O conduce până la ușa, pe care i-o deschide. Anna-Maria se oprește în prag.

— Voi reveni să vă cer grațierea, sire, încheie adânc mișcată.

— Nimic nu-i mai impresionant decât lacrimile în ochii dumitale albaștri, Anna-Maria. Vai! îmi va fi foarte greu să fac politica noastră, împotriva soțului dumitale și a soției mele.

*

Femeile îl admiră pe frumosul conspirator cu părul ușor încărunțit, cu barba de abanos, cu haina neagră mulată pe un corp rasat. E un contrast vizibil între el și ceilalți acuzați, micul Pierri, puțin ridicol; Rudio, îngrozit, mereu gata să leșine; Gomez, aspru, vulgar. Orsini e un domn.

— Francezii, spune el cu încântătoarea-i voce, au masacrat tineretul italian în 1849. Convins, după zece ani de așteptare, că Napoleon al III-lea nu va ajuta Italia să se elibereze, m-am decis să-l suprim, spre a provoca în Franța o revoluție, care-ar fi propagat și de cealaltă parte a Alpilor, și astfel ar fi reușit.

Sala murmură. Președintele lovește cu ciocanul în masă.

— Îmi iau singur răspunderea. Sunt gata să mor, încheie Orsini.

Vorbește fără grabă, ca un om care a trecut pragul din urmă.

Procurorul general Chaix d'Est Ange își pronunță fără dificultăți un rechizitoriu convențional.

După care urmează Jules Favre:

— Lupta dumneavoastră îndârjită contra dușmanilor patriei, spune el, sacrificiul repetat al vieții dumneavoastră îmi merg la inimă. Dacă aș fi fost italian, aș fi voit să sufăr la fel pentru țara mea, dar fără această crimă, reprobată de conștiința mea. Vă oferiți capul acestei legi pe care ați violat-o; sunteți gata să muriți. Vă voi asista în ora supremă.

După această scurtă introducere, citește scrisoarea lui Orsini către împărat.

Jurații și publicul ascultă acest apel cu o emoție vădită. Dur după două ore și treizeci și cinci de minute de deliberare, juriul își dă verdictul. Orsini, Pierri și Rudio sunt condamnați la pedeapsa capitală; Gomez, la muncă silnică pe viață.

*

— Lucram pentru dumneavoastră, spune Orsini când îl vede pe Piétri intrând în celulă.

A fost transferat la Roquette, în sectorul condamnaților la moarte. Pe o măsuță, sunt întinse niște hârtii.

— Am redactat un memoriu asupra situației politice din Italia. Am rezumat aici principalele noastre probleme. Faptul esențial este nevoia noastră disperată de independență. Dar partidul republican n-o poate realiza. Atunci? Piemontul și Franța…

Se ridică, face un pas spre Piétri, îi întinde mâna:

— Vă mulțumesc că ați venit pentru ultima dată.

— Pentru ultima dată? protestează Piétri.

— Nu s-a respins recursul în Casație?

— Dar împăratul are dreptul de grațiere, răspunde Piétri. A convocat Consiliul privat. Sunt invitat și eu. Vom avea de furcă cu Walewski. Vrea capul dumneavoastră cu orice preț.

Când Piétri pronunță numele lui Walewski, fața lui Felice e străbătută de o tresărire, ușoară, abia perceptibilă… Și o fugară scânteiere malițioasă în privire.

— I-am scris împăratului o scrisoarea postumă, reia el, pe care vă rog să i-o înmânați.

— Ce-i spuneți?

— Îi mulțumesc că a permis publicarea primei mele scrisori. Îi repet că sunt contra asasinatelor politice, deși, printr-o fatală rătăcire, am organizat atentatul din 14 ianuarie. În privința victimelor, îi rog pe italieni, deveniți independenți, să-i despăgubească pe toți cei care au suferit din cauza mea. În sfârșit, îi cer Majestății sale să nu ia viața celor condamnați la moarte din vina mea.

Îi întinde lui Piétri scrisoarea și dosarul.

— Voi fi, spune acesta, avocatul dumneavoastră în Consiliu. Italia va avea nevoie de oameni ca dumneavoastră.

Orsini clatină capul:

— Ar stărui totdeauna asupra mea această pată de sânge nevinovat.

Prefectul de poliție bagă în buzunar hârtiile și se ridică.

— Ce să-i spun, în caz de insucces, doamnei blonde pe care o voi vizita?

— Că, după ce voi ispăși, o voi aștepta cu răbdare.

După plecarea lui Piétri, Orsini se întoarce la masă și se așază. Cu ochii rătăciți, visează. Umbra Annei-Maria a intrat în celulă.

„— M-ai iertat, Anna-Maria? întreabă el încet. Am făcut tot ce mi-a fost posibil pentru a-l convinge pe împărat să nu uite Italia. Și tu, Anna-Maria?

— M-ai iertat, Felice? Îmi voi respecta jurământul de castitate. Voi încerca să servesc cauza pentru care mori. Căci *pentru cauză* mori, Felice! Pentru nimic altceva.”

*

Jeannette a primit ca o lovitură de pumnal în inimă vestea morții mamei sale. Agnès a fost secerată în timp ce dirija instalarea unui nou teasc în crama cea mare.

Așezată pe o banchetă în sala de așteptare a gării d'Orsay, cu o valiză alături, Jeannette trăiește intens amănuntele fiecărei zile din viața lor comună, mai importante astăzi decât marile evenimente istorice.

Când trenul intră în gară, Jeannette pornește de-a lungul peronului în căutarea unui compartiment. În drum, o întâlnește Alain, urmat de un vizitiu cu cocardă, purtând două valize.

— De mult timp, surioară, spune el, n-am mai petrecut o noapte întreagă sub același acoperiș, fie el chiar al unui vagon.

Peronul e aproape pustiu.

— Am venit mai devreme, explică Alain, pentru a-mi găsi un colțișor.

Pe când vizitiul descoperă două locuri și așază valizele în plase, pe peron, fratele și sora se privesc.

— Primind azi dimineață telegrama, spune el, m-am simțit rușinat. Merita niște copii mai buni!

— Nu sunt de părerea ta, protestează Jeannette, ne iubea sincer. O amuzam. Eram niște Florensac în felul nostru. În ultima scrisoare, spunea că a primit un mic tablou de la Atala și că a fost foarte mișcată. Nici cariera Mariei-Amélie n-o interesa mai puțin. Se gândea să meargă s-o aplaude. Era în stare să jure că Enguerrand-Louis s-a dus, într-o seară, incognito la Variétés spre a-și vedea fiica jucând în *Femmes de marbre* de Lambert-Thiboust, înaintea debutului ei la Operă.

— Tare te mai pricepi să tragi sfori, constată Alain; tu ai învârtit totul. Doi copii pierduți din cei cinci! Trist bilanț pentru Enguerrand-Louis!

— Eu n-am nicio răspundere pentru vocația lui Atala, protestează Jeannette. Și regret, pentru că e un mare pictor.

— Îți pierzi mult timp împiedicându-l să picteze peisajele din Cayenne, remarcă Alain în timp ce deschidea portiera. Și, fiindcă veni vorba, unde l-ascunzi?

— În castelul meu din Meung-sur-Loire, scump mormânt al secretelor.

— Prin urmare ai un castel pe malul Loarei?

— O afacere de prim ordin, dragul meu, minte ea. L-am convins pe Kalihl bei să-l cumpere; îmi făcea o curte stăruitoare. Mă întreb, de altfel, de ce?

— Pentru că ești frumoasă.

— Nu; fără îndoială, pentru că nu semăn cu niciuna dintre femeile cunoscute de el. Alăturându-se guvernării unchiului său, mi-a cedat castelul pe un preț mic.

— În concluzie, ești o specialistă în despărțiri fructuoase.

— Apropo, frățioare, cum stăm cu Deauville?

— În vara viitoare, va fi terminată lucrarea principală.

Călătorii încep să sosească însoțiți de hamali sau valeți.

Un slujbaș al căilor ferate, târând din ușă în ușă un cărucior, depune termofoare sub culoarele centrale ale compartimentelor.

Jeannette se înfioară. Vântul se năpustește în rafale prin gara subterană.

— Să urcăm, propune Alain. Vom asista la sosirea familiei.

— L-am anunțat telegrafic pe Atala. Mi-e teamă însă că se ferește să iasă în public.

— Aș! Nu mai are de ce se teme, protestează Alain. Împăratul și împărăteasa își adoră asasinii. Orsini achitat, îl vor invita la o „serie" la Compiègne, înainte de-a pleca să lupte împreună în război pentru Italia.

O privește, așteptând un răspuns, ceea ce o surprinde pe Jeannette. Oare să aibă fratele ei relații cu una dintre polițiile paralele?

Instalându-se în compartiment, constată cu amărăciune că, de câteva minute, nu s-a mai gândit la mama ei.

— Am o afacere pentru tine, spune Alain. În Nicaragua. Concesiuni formidabile! Mai sunt și împrumuturi de negociat cu Mexicul. Statele-Unite au probleme interne grave, între Nord și Sud. Războiul civil e gata să izbucnească. Financiarii internaționali veroși profită de situație pentru a le impune acestor nenorociți de mexicani dobânzi cămătărești.

— Și tu ești indignat? îl ironizează ea.

— Morny a trimis în Mexic pe un oarecare Savigny, în calitate de ministru plenipotențiar. De cum vom primi raportul lui, mă voi repezi până la Veracruz. Dacă afacerea te interesează, voi fi fericit să-ți ofer participarea.

— Nu mă îndoiesc.

Alain scoate un strigăt și se depărtează de portieră.

— Alarmă! Iată-i!

Enguerrand-Louis, adus de spate, cu mersul moale, o precede pe Geneviève, imperială, dominatoare și disprețuitoare. Sunt urmați de ultimul vlăstar, Enguerrand, un băiat de optsprezece ani, plin de coșuri pe față și deșălat, crescut din belșug.

— E micul Enguerrand? se minunează Jeannette. Dar este uriaș.

— Speranța familiei, adăugă Alain, serios, meticulos, terorizat ca și tată-său de Geneviève. Se pregătește pentru drept, economie politică. Va intra în Consiliul de stat sau îmi va urma la Cameră când voi intra în Senat, peste vreo zece ani.

— Ești bine! Zece ani? Îți închipui că imperiul va dura până în 1868?

— Cred! ripostează Alain. Ca și tine, de altfel. Va fi epoca în care vei scoate mari beneficii de pe terenurile de care m-ai jefuit și pe care le vei păstra.

— Uf! oftează Jeannette. Au trecut fără să ne vadă.

În urma lor, un lacheu împinge un cărucior pe care sunt îngrămădite valize, perne, un coș cu provizii.

— Probabil că s-a rezervat, spune Alain lipindu-și nasul de geam, un compartiment pentru doamna de onoare a Majestății sale.

Fluierături anunță plecarea apropiată. Întârziații, cuprinși de panică, aleargă de-a lungul șinelor. Jeannette se repede să deschidă portiera. Strigă:

— Marie-Amélie!

E într-adevăr ea, urmată de un tânăr, încărcat cu două valize. Trenul pornește încet; cele două valize sunt urcate. Marie-Amélie e trasă înăuntru. Tânărul, rămas pe peron, flutură batista.

— Ești drăguț, se înduioșează ea.

Se pleacă peste portieră, ținându-și pălăria pe cap.

— Unchiule, tanti, salutare! spune ea întorcându-se spre interior când peronul gării a dispărut.

Îl sărută pe Alain, apoi pe Jeannette; cade pe banchetă, privește spre domnul și doamna înțepată care s-au instalat în celălalt colț și care ascultă cu toate urechile, prefăcându-se totuși indiferenți.

— Se poate vorbi în prezența acestor indivizi, șoptește Alain Jeannettei. Sau polițiștii lui Badinguet sunt mai tari decât am crezut?

— Badinguet? se miră printre dinți Jeannette. Tu?

— Majestatea sa nu-mi mai place, recunoaște Alain. Nu sunt încă decât nuanțe. Dar există multe puncte asupra cărora sunt de acord cu domnul Thiers: cheltuieli enorme pentru prestigiu, urmate de dezechilibrul finanțelor, regim autoritar disprețuindu-i pe aleșii poporului. Acestea mergeau când imperiul era nesigur! Dar după șase ani de putere absolută…

Jeannette ar fi vrut să-i dea pace pentru a putea gândi la Agnès, care îi așteaptă acolo, acasă. Din fericire a murit brusc, așa că nu și-a putut da seama că niciun copil nu e lângă ea să-i închidă ochii.

Trenul gonește și fluieră în noapte. La pâlpâirea fitilului atârnat de plafon, Jeannette o privește pe Marie-Amélie, adormită cu capul pe umărul ei. În față, Alain sforăie, cu gura căscată. Jeannette veghează pentru Agnès, mama ei. Cât de aproape se simte de ea, pe când trenul străpunge noaptea deasă, oprindu-se din când în când într-o gară obscură, pe care câte un impiegat o anunță cu voce monotonă, în timp ce se schimbă locomotiva!

Se face ziuă spre Angoulême; la o cotitură a trenului, soarele intră în compartiment. Lângă cealaltă fereastră, perechea trezită cu ochii încercănați, fețele mototolite, rumegă conștiincios tartine cu unt, privind peisajul. Alain se

scutură și cască. Iată câmpia girondină, iată Pomerolul, iată podul peste Garonna, iată Bordeaux a cărui gară miroase a vin și-a usturoi.

Jeannette a telegrafiat șefului cramelor să-i întâmpine. Totuși, când ies din gara Saint-Jean, trăsura nu-i așteaptă. Nu-i nimeni. Ba da, e Atala, care iese dintr-un vagon de clasa III-a, cu ochii umflați de somn și tristețe. A urcat în tren la Blois. Plânge în brațele Jeannettei, în hohote, ca un copil.

Alain găsește că sunt ridicoli, mai ales că trecătorii îi salută: alegătorii. Unul dintre ei îi spune că fusese, până adineauri, o trăsură de la Florensac în fața gării, dar că plecase cu Enguerrand-Louis, soția și fiul lui. Trebuie luat trenul local de Langon.

Noii sosiți îi găsesc pe Enguerrand-Louis și Geneviève, cu buzele subțiate și surprinsă, pe ultima treaptă a scării de piatră din marea sală a armurilor. Geneviève își privește disprețuitoare fiica, fiul și cumnata: rușinea familiei.

Enguerrand-Louis, care coboară în urma soției, îi îmbrățișează pe rând pe Marie-Amélie, Atala și Jeannette. Fără a spune niciun cuvânt, Geneviève trece spre sufragerie, în timp ce Jeannette, urmată de Marie-Amélie, urcă spre camera unde odihnește Agnès. Alain le urmează.

Jeannette n-a văzut-o niciodată atât de frumoasă pe mama ei. Fără îndoială, așa trebuie să fi fost în ziua sosirii ei la Paris, când bătrânul Louis, apoi Atala, au întâlnit-o prima dată. Sub Directorat! Au trecut de atunci șaizeci de ani.

A doua zi, bisericuța din Barsac e plină. A venit lume din toate colțurile ținutului viticol pentru a o saluta pe legendara castelană de la Florensac.

Se șușotește de la unul la altul. E arătată, cu o mișcare a bărbiei: „Doamna de onoare a împărătesei, cântăreața de varieteuri, baroana care a apucat-o pe un drum greșit, dar e plină de milioane, pictorul care s-a bătut pe baricade în 1848. Cei doi gineri, negustorul din Chartrons și președintele de tribunal, nu meritau așa ceva. De altfel, între noi fie zis, și contesa… Se pare că în tinerețe i-a dat exemplu fiicei sale. Deputatul nostru, un băiat frumos. Se zice că ar face afaceri necurate la Paris. Ai văzut că nevastă-sa n-a venit cu el, ci cu taică-său de la Bordeaux? De altfel, stă mai mult la Bordeaux decât la Paris. O ține ascunsă. Ce vrei, dragă, e atât de urâtă!”

Apoi pleacă mai departe indiferenți, după ce au stropit sicriul cu apă sfințită. Cortegiul urcă greu spre cimitirul din Florensac, printre viile desfrunzite, sub un cer scund. Prin arbori, nicio pasăre în afară de corbi care croncăne la trecerea oamenilor.

E frig. Geneviève dă semnalul de plecare, urmată de soțul ei, totdeauna șovăielnic, de fiul său Enguerrand, de cele două fiice, Louise și Isabelle, de cei doi gineri. Pentru a evita promiscuitățile, a comandat un dejun la Olivier în Langon.

Nu i-a plăcut niciodată Florensac, dar acum banii Jeannettei au contaminat domeniul. Se vor vedea socotelile într-o zi!

Marie-Amélie și Atala, care tremură într-un palton subțire, se țin de mână puțin mai de-o parte. Alain se retrage în lături spre a o lăsa pe Jeannette să cadă în genunchi pe pământul moale, în fața mormântului deschis.

*

În uniformă, având pe piept marele cordon al Legiunii de onoare, împăratul stă jos, cu privirea pierdută. Cardinalul Morlot stă la dreapta, Morny la stânga. Apoi vin mareșalul Pélissier; Troplong, președintele senatului; Royer, ministrul justiția – de o parte a mesei; Laroche, Fould și Piétri – de cealaltă.

Împăratul citește ultima scrisoare a lui Orsini. Apoi cere avizul fiecăruia din membrii Consiliului privat.

— Clemența împăratului ar putea salva pe unul din complicii lui Orsini, sugerează cardinalul, care vorbește primul, dar acesta trebuie să sufere pedeapsa binemeritată.

Această opinie nu-l surprinde pe împărat. E punctul de vedere al Vaticanului; la Roma nu s-a uitat nici republica, nici fuga papei.

— Zece morți, o sută cincizeci de răniți! supralicitează mareșalul Pélissier. Opinia publică n-ar înțelege indulgența voastră pentru un om care a premeditat, organizat și executat cu grijă și sânge rece un atentat atât de abominabil!

— Împăratul, intervine Troplong, a făcut destul pentru regenerarea Italiei. Dacă gândește să facă mai mult, nu se va sprijini pe asasinii care-i cer astăzi grațierea!

— Singur împotriva tuturor, declară la sfârșit Piétri, socot indulgența recomandabilă pentru politica franceză în Italia și pentru siguranța viitoare a împăratului în Franța. Orsini are în spatele lui o mulțime considerabilă de oameni tineri și hotărâți. Moartea lui l-ar transforma într-un martir și ar provoca noi atentate contra Majestății sale. Clasa muncitoare franceză nu este, nici ea, pentru aplicarea pedepsei. Persoane de rang superior și devotate împăratului sunt, de asemenea, pentru clemență.

— Justiția trebuie să-și urmeze cursul liber și până la capăt, replică apăsat mareșalul Pélissier. Nu slăbiciunea va consolida dinastia!

Morny adaugă:

— Împăratul are dreptul legal de grațiere, dar și obligația de a face uz de el cu multă băgare de seamă. Dacă opinia publică ar pune acest act sub semnul slăbiciunii, autoritatea puterii ar fi surpată.

— Nu mă gândesc la securitatea mea personală, protestează Napoleon al III-lea, privindu-și sever fratele, ci mă tem de martiri. Gestul lui August, are măreție. Iar pe plan internațional, multă eficiență!

Privirea vagă a lui Napoleon al III-lea trece de la unii la alții. Apoi închide ochii. O vede pe Anna-Maria împreunându-și mâinile. Ce-i va spune când va veni să-l vadă? Te crezi stăpân absolut și n-ai nici dreptul de grațiere!

Se simte cuprins de afecțiune pentru Orsini.

Romagna – Rimini – are douăzeci de ani.

Într-o casă din Rimini, depune jurământ pe pumnale. Va elibera Italia. „Orsini, prietene, îți jur, pe sângele tău, care se va vărsa mâine fără voia mea."

Tăcerea apasă grea. Rămâne cu ochii închiși. Îi deschide, în sfârșit, și spune:

— Ei bine, domnilor, mă unesc părerii dumneavoastră. Sentința se va executa.

În timpul nopții, ghilotina a fost instalată în fața închisorii La Roquette. La ora cinci dimineața, husarii, jandarmii călare și infanteriștii degajează străzile înzăpezite. La ora șase, abatele Hugon celebrează slujba în capela închisorii pentru Orsini și Pierri. În capela Saint-Louis din domul Invalizilor, la aceeași oră, Anna-Maria asistă și ea la liturghie. La ora șapte, cei doi condamnați ies în piața închisorii la Roquette, înveșmântați în lungi cămăși albe, cu capetele acoperite de văluri negre. Pierri intonează puternic cântecul Girondinilor:

Pentru patrie să mori
E cel mai minunat destin
Și cea mai demnă din splendori.

Ajunși la picioarele eșafodului, cei doi călăi le ridică vălurile. Orsini și Pierri sărută fiecare un crucifix întins de preoți. Primul urcă pe eșafod Pierri; cuțitul îi curmă cântecul. Orsini îi urmează. Privește publicul, ținut la distanță de soldați. Chipul îi strălucește de o stranie frumusețe. În penumbra zorilor, Felice caută zadarnic o siluetă de femeie. Când călăul îi atinge umărul, se încordează, murmură:

— Adio, dragostea mea!

Apoi, întorcându-se spre mulțime, strigă:

— Trăiască Franța! Trăiască Italia! Adio, prieteni!

E ora șapte și cinci.

*

Cina va fi servită în salonul Louis XIV: șaisprezece tacâmuri. Se va lua loc la masă la ora opt. Invitații sunt toți prezenți. Domnul de Persigny, ambasador la

Londra, venit să raporteze despre incidentele care au precedat și urmat procesul Orsini, e foarte anturat.

Gâfâind, de teamă să nu calce eticheta, prefectul de poliție intră ultimul. O zărește pe Anna-Maria și se strecoară spre ea.

— N-am putut să vă revăd, doamnă, de la eveniment. Am făcut totul pentru a-l decide pe împărat să grațieze, dar n-am izbutit. Presiunea a fost prea mare.

Cele două canaturi ale ușii se deschid… Intră lacheii cu sfeșnice, deschizând drum împăratului și împărătesei. Napoleon al III-lea lasă brațul soției pentru a strânge mâna invitaților, protocolar, unul după altul. Când sosește în fața Annei-Maria, murmură printre dinți:

— Mă vei ierta? Aș fi vrut tare mult să-l salvez, pentru dumneata… și pentru mine!

După-masă, se servește cafeaua în salonul Apolo. Împăratul se apropie de Anna-Maria.

— Aș dori, îi spune, să continuăm s-o facem geloasă pe împărăteasă. Sper, totuși, că-mi vei rămâne prietenă?

O privește cu ochii lui mari, melancolici. Ea nu se poate reține și surâde. O ia de braț și o conduce spre sofa. Împărăteasa îi urmărește din ochi. Împăratul se așază; Anna-Maria se depărtează ușor.

— Fii liniștită, Anna-Maria, nu voi mai încerca să te seduc.

— Am făcut, răspunde ea, jurământ unui mort.

Un lacheu prezintă tava cu cafele. Napoleon al III-lea își depune ceașca goală și ia o alta plină. Lacheul se depărtează.

— În dimineața în care Orsini era condus la eșafod, reia el, am jurat să-mi țin cuvântul dat acum treizeci de ani. Pentru asta, Anna-Maria, am nevoie de dumneata. Toți cei din jurul meu sunt ostili. Nu pot avea încredere în nimeni decât în Conneau. Dar dacă l-aș trimite în Italia, s-ar afla repede. De aceea m-am gândit la dumneata. Ai prieteni apropiați de Cavour. Poți să-i întâlnești?

— Eu?… îngăimează ea.

— Ar fi însă periculos, continuă Napoleon, să pleci în Italia așa cum o făceai altădată.

— Dacă găsesc un mesager, ce-ar trebui să facă?

— Să-i prevină pe cei din Torino. În vara asta, mă voi duce la Plombières pentru o cură. Cine l-ar împiedica pe Cavour să vină și el, acolo, sub alt nume? În stațiunile termale, te întâlnești ușor la izvoare, în grădini, la cazino. Am putea discuta mai multe probleme, care ne stau la inimă amândurora, fără ca miniștrii noștri să fie la curent.

Un lacheu se apropie, împăratul îi întinde ceașca de cafea, ia o țigară, o aprinde, apoi se ridică.

— Să fim atenți, spune el. Flirtul nostru nu trebuie să se transforme în complot. Ultima persoană căreia ai putea să-i vorbești despre acesta e, bineînțeles, soțul dumitale.

— Majestatea voastră știe bine, ripostează Anna-Maria, că soțul meu e ultima persoană căreia aș putea să-i vorbesc despre indiferent ce.

Se îndreaptă spre invitați care conversează în grupuri, femeile stând jos, bărbații în picioare.

Napoleon o mai reține pe Anna-Maria încă o clipă.

— Dacă soțul dumitale n-ar mai fi Ministrul afacerilor externe, întreabă el, te-ai supăra tare?

— Încercați să găsiți unul care să vi se supună! răspunde ea, schițând o ușoară reverență.

Pe drumul scurt dintre Tuileries și Quai d'Orsay, așezată lângă Walewski, Anna-Maria se gândește la conversația cu împăratul și deodată un nume îi vine în minte: „Baroana de Maupas". Nigra i-a vorbit de ea ca de o prietenă a italienilor. Piétri, de asemenea.

*

Jeannette își potrivește, cu un gest mașinal, ochelarii pe vârful nasului puțin cam scurt. Nu-i place să fie tulburată când își dictează corespondența.

— Să intre! hotărăște ea, făcând semn funcționarei să se retragă.

Apoi iese în întâmpinarea Annei-Maria.

— E o mare onoare pentru mine, contesă. Dacă intenționați să cumpărați un teren în noile cartiere sau la Deauville, m-aș deplasa personal.

— Vin de la dumneavoastră, spune Anna-Maria, așezându-se în fața biroului. V-am admirat casa.

— Totul va fi curând vândut, vai, continuă Jeannette scoțând un dosar din birou. Totuși voi mai putea…

Anna-Maria o întrerupe:

— Nu despre asta e vorba. Sunteți sigură că nu ne-aude nimeni?

— Nu cred, răspunde Jeannette surprinsă, că personalul meu ar putea fi curios. Totuși, să vedem.

Deschide o ușă, o închide la loc și revine la fotoliu.

— Aș fi putut să vă dau întâlnire într-un loc mai discret, recunoaște Anna-Maria, dar eram grăbită să vă văd. Sper că ați păstrat legăturile cu prietenii dumneavoastră din Italia. Vă pot vorbi cu toată încrederea?

— Vă mai îndoiți?

Anna-Maria îi povestește întrevederea cu împăratul.

— I-ați vorbit cumva de mine ca o verigă posibilă în lanțul dumneavoastră? întreabă Jeannette amuzată.

Semn negativ din cap.

— Bine ați făcut! Împăratul n-are încredere în mine din cauza legăturilor mele cu republicanii. În fond, ați dori să plec la Torino în căutarea frumosului Nigra? De ce nu?

*

Plombières e un orășel de ape termale, ale cărui case se îngrămădesc în fundul văii.

Prezența anuală a împăratului și a împărătesei a redat voga stațiunii, celebră sub regență, dar decăzută după aceea în favoarea stațiunii germane Baden.

Însoțit de ofițerul de ordonanță. Napoleon al III-lea, după ce, fidel curei, și-a băut paharul cu apă, face o plimbare pe jos prin parc, pe care-l părăsește curând spre a o lua pe o străduță. Ofițerul sună la ușa unei case discrete, unde îi așteaptă Cavour.

— Sunt foarte măgulit, domnule Benso, că ați venit să inaugurați instalațiile de băi care-mi poartă numele, spune împăratul. Sper că veți profita de pe urma curei. Suferiți de intestine sau de reumatism? Beți sau faceți băi?

— Piscinele dumneavoastră sunt foarte atrăgătoare, recunoaște Cavour. O simplă barieră separă baia bărbaților de a frumoaselor femei, care nu prea par reumatice, cel puțin la prima vedere!

— V-ar plăcea să faceți, după-amiază, în compania mea, o plimbare cu trăsura?

— Sire, își pierde răbdarea Cavour, evenimentele se precipită și noi nu mai putem face nimic. Or, dacă izbucnește o insurecție în Lombardia, Austria va profita pentru a ne anexa sub pretextul represaliilor.

— Nu voi îngădui, spune Napoleon al III-lea netezindu-și barbișonul. Credeți, domnule Benso, că Franța poate rămâne indiferentă la evoluția evenimentelor din Europa? Datoria mea este să intervin ori de câte ori e posibil să se facă simțită forța Franței, care trebuie să fie prezentă pretutindeni în lume. E garanția prestigiului ei; expediția de la Sevastopol o dovedește. Iată pentru ce socotesc că a sosit ora ca Italia să fie dezrobită.

Cavour îl privește curios. Nu se aștepta să predice unui convertit. Se întreabă care e partea contesei de Castiglione, a lui Orsini sau a Annei-Maria în această

decizie fără știrea miniștrilor săi și anunțată atât de calm, în această căsuță anonimă, în acest salonaș aproape nemobilat, de acest om ciudat de nepăsător.

— Dar fiți atent, revine împăratul, să nu acționați decât la momentul potrivit.

— Desigur! răspunde Cavour. Dar imprudențele sunt provocate când evenimentele nu se decid să vină singure.

— Am făcut, spune Napoleon al III-lea, după o clipă de tăcere, socoteala prietenilor dumneavoastră la Curtea mea. Sunt foarte puțini. Cel mai influent este prințul Napoleon. Îl aveți sigur. Și-l veți avea mai sigur dacă regele dumneavoastră s-ar asocia dorinței mele de a da în căsătorie vărului meu pe fiica sa, prințesa Clotilda. Napoleon e puțin posac, morocănos, desigur. De aceea are nevoie de o tovarășă încântătoare ca această tânără prințesă.

Cavour deschide gura, dar împăratul nu-l lasă să vorbească.

— Nu fac din asta o condiție, se explică el. Dar, pentru cea mai apropiată rudă a mea, mâna fiicei regelui m-ar ajuta considerabil. În fapt, această căsătorie ar transforma dintr-odată simpatiile noastre în prietenie, prietenia în alianță. O prințesă italiană în familia mea! În această situație, cum să nu se asocieze Franța la eliberarea Italiei?

*

Locomotiva împodobită cu drapele se oprește în gara Trouville-Deauville. Înconjurat de parlamentarii din Calvados, de subprefecți, de generalul comandant al regiunii, prefectul face semn șefului de orchestră să atace *Partant pour la Syris*.

Morny se desprinde și se apropie de un vagon. Împăratul apare, coboară repede treptele și rămâne pe loc; muzica execută *Marsilieza*. De cum încetează muzicanții, aclamații izbucnesc în mulțimea îngrămădită în dosul barierelor.

— Trăiască împăratul! Trăiască împăratul!

Napoleon al III-lea strânge călduros mâna fratelui său natural, apoi a prefectului, a generalului, ale autorităților.

— Împărăteasa, puțin suferindă, n-ar fi putut suporta voiajul, spune el în timp ce urcă în prima dintre trăsurile înșirate în fața gării.

Odată trecut podul peste Touque, împăratul se minunează:

— Un oraș întreg ieșit din pământ ca prin miracol, dragul meu Morny!

— Da, sire, răspunde acesta, am și terminat câteva vile. Bazinul cu valuri a fost săpat, biserica și un mare hotel sunt construite. Încă două hoteluri sunt în proiect. Cazinoul va fi gata anul viitor.

Trăsurile se opresc, una după alta, aproape de viitorul cazino. O terasă largă se întinde cât vezi cu ochii, la marginea plajei, de-a lungul căreia sunt alineate mai multe vile elegante, pierdute în verdeață.

— Vila mea, *Louisiana*, e la câțiva pași de-aici. Mi-am permis să aranjez dejunul acolo, spune Morny sărind din trăsură și ajutându-l pe împărat să se îndrepte spre un grup care așteaptă cu spatele la mare.

— Îngăduiți-mi, sire, să vă prezint câteva dintre personalitățile care m-au ajutat să duc la bun sfârșit această operă: prietenul meu, doctorul Oliffe…

— Pe care-l cunosc bine, subliniază Napoleon al III-lea, strângând mâna unui omuleț cu nasul încălecat de ochelari mari.

— Domnul Donnon, președintele societății de exploatare din Deauville, care a realizat nivelarea dunelor, punerea în valoare a terenurilor, aducerea apei. Vicontele Alain de Florensac, deputat de Gironda.

— Un credincios, observă împăratul.

— Baroana de Maupas.

— O credincioasă, spune Jeannette, înclinându-se într-o reverență de mare stil.

Napoleon îi ia mâna.

— Vom mai vorbi despre aceasta într-una din zile, pe îndelete, spune împăratul cu un surâs ironic. Să nu credeți că sunteți pierdută din vedere. De pildă, am aflat că anul trecut ați făcut o vizită în Piemont. Interesant, nu?

— Pasionant, sire! Pasionant!

Renunțând la etichetă, o ia de braț pe Jeannette și pornește pe țărmul mării, urmat de oficiali, care, după o clipă de șovăială, se grăbesc, claie peste grămadă, pe urmele distinsei perechi.

— Îți mulțumesc, cam târziu, pentru serviciul făcut, îi șoptește la ureche Jeannettei. Fără îndoială, va avea urmări uriașe. Vei fi jucat un rol istoric.

— Pentru a doua oară, observă ea aruncând o privire spre oficialii care abia mai răsuflă.

— N-am uitat nimic, spune Napoleon al III-lea. Doamne! Curând se vor împlini șapte ani.

— Parc-a fost ieri, sire!

— Ești, într-adevăr, atât de republicană pe cât o pretinde poliția mea secretă?

Ea schițează o mică strâmbătură.

— Încă destul, sire, încă destul!

— În câteva zile, vei avea dovada că sunt și eu! Prietenii dumitale din Italia și Anna-Maria vor fi mulțumiți de noi doi.

Jeannette nu-și pierde sângele rece.

— Observ, sire, că nu vă scapă nimic.

— Puține lucruri! Cum poți guverna altfel?

Se întoarce, lasă brațul Jeannettei:

— Cred că vom provoca un scandal!

Jeannette se oprește. Prefectul și Morny se apropie de împărat, care-și continuă drumul.

— Această șosea se întinde pe o jumătate de leghe, sire, explică Morny. Anul viitor cazinoul, în doi ani hipodromul. Vom organiza curse de vară și vom bate Badenul. Trouville-ul ne va furniza publicul peluzei, Deauville-ul va fi incinta jocheilor.

— Ești un adevărat magician, Morny, constată împăratul.

Apoi îi șoptește la ureche:

— După câte văd micuța Maupas face parte din reprezentație?

— E cel mai important acționar al domnului Dannon, răspunde Morny.

— Mi s-a spus c-ar fi o formidabilă femeie de afaceri, întreabă Napoleon. Cine-ar fi crezut acum zece ani, când am văzut-o pentru prima oară?

— Și-a construit aici o încântătoare vilă pe care a mobilat-o cu un gust ales. Invită duminica bărbații cei mai bogați ai timpului nostru, în general, cu câte o prietenă atrăgătoare. Și, în general, le vinde câte un teren înainte de plecarea trenului. Dacă nu reușește, are încă șapte ore de călătorie până la gara Saint-Lazare pentru a-i convinge…

— Strașnică femeiușcă! Trebuie să aibă cam patruzeci de ani și pare încă o fetiță. Ar fi trebuit s-o fac ministru.

Suspină:

— Ar fi un prilej de bârfă. Moravurile nu evoluează atât de repede.

— Mi-am permis s-o invit la dejun. Majestatea voastră nu vede niciun inconvenient în aceasta?

— Ce idee! Sigur că nu! N-o așeza departe de mine. O cred prietena mea și se spune că-i republicană! E o oarecare incompatibilitate pe care aș dori s-o limpezesc. Republicană! Cea mai frumoasă leoaică din grădina mea zoologică, cum se zice la Londra! Republicană, ea? La 2 decembrie, l-a dirijat pe Maupas, care-și pierduse cumpătul. Să fie îndrăgostită? O credeam ferită de asemenea incidente! Ah, dragul meu Morny, oare toate femeile, chiar și cele care par mai inocente, ascund otravă sub crinolinele lor?

O aripă de vânt mătură plaja. Morny se înfioară.

— Mereu friguros? întreabă împăratul.

Iată vila somptuoasă, în inima plajei. Un soare cald, prematur în această lună martie, face să scânteie marea.

— Încântător, exclamă împăratul când Morny împinge poarta cu gratii și-i face loc să intre în grădiniță.

Blonda contesă Morny îi primește, vaporoasă în crinolina ei împodobită cu panglici: Sofia Troubetskoi, fiica naturală, se spune, a împăratului Alexandru. Întinde mâna spre a fi sărutată de această mulțime de sclavi, care n-au sânge de țar în vine.

Un lacheu se apropie de Morny și-i întinde un plic pe care acesta îl deschide grăbit. Tresare, face un pas spre Napoleon al III-lea.

— Sire, sunt dezolat… dar, o veste proastă.

— N-am părăsit Parisul decât azi-dimineață la ora cinci! Ce s-a putut întâmpla de atunci?

— Guvernul austriac a adresat Piemontului un ultimatum să depună armele în trei zile.

— Împăratul Franz-Iosif e nebun! strigă Napoleon. Un ultimatum! Ne forțează mâna!

— Sire, îl imploră Morny, nu vă veți lăsa târât într-un război…

— Într-adevăr, ar fi o ocazie de-a închide gura republicanilor! Și poporul care se întreabă dacă merit numele de Napoleon!

— Sire, protestează Morny, țara e prosperă. Și dorește pacea.

Fața tulburată a lui Morny a atras câțiva invitați.

— Idioții ăștia de austriaci au căzut în cursă, mormăie el.

Împăratul își înalță umerii și-l privește de sus.

— În cursă? șuieră el. Și cine, după părerea dumitale, le-a întins-o?

Un *maître d'hôtel* deschide amândouă ușile și anunță:

— Majestatea sa e servită.

— Era s-o spun, murmură în sinea ei Jeannette, care n-a pierdut niciun cuvânt din conversația împăratului cu președintele Camerei.

Se aude glasul lui Napoleon al III-lea:

— Regret, scumpe Morny, dar va trebui să scurtez vizita mea la Deauville. Să trecem la masă. Dar, mai înainte, comandă trenul special pentru ora două. Trebuie să fiu la Paris în seara asta.

*

— Eu, republican, avocat al lui Orsini, spune Jules Favre, nu pot decât să-l aprob pe împărat!

— Nu vă înfierbântați, intervine Atala. Nu și-a spus ultimul cuvânt. Nu uitați ce anturaj are.

Toți se întorc spre Mateotti și spre Nigra.

— Sunt în misiune oficială, declară acesta. Astăzi, mâine, vor fi zile decisive. Talerul balanței trebuie să se încline în favoarea noastră.

— Trebuie, în amintirea lui Felice, intervine Mateotti.

— Pentru asta, nu-i nevoie de prea mult, continuă Nigra. E de-ajuns ca republicanii să aprobe intervenția; ca mai mulți generali bine plasați, să-l asigure pe împărat că armata-i pregătită. Dacă Franța nu intervine, vom fi zdrobiți, Piemontul va dispărea de pe harta Europei și, odată cu el, toate speranțele Italiei. Iată pentru ce, aseară, coborând din tren, l-am rugat pe prietenul nostru Atala să adune cât mai mulți republicani cu putință. Împăratul a sosit de la Deauville abia astă-noapte. Mi-a acordat audiență diseară. Voi recurge la toate argumentele.

Sunt vreo douăzeci în sala de jos a cafenelei *Procope* din cartierul Școalelor.

— Republicanii, spune Gambetta, un tânăr cu barbă neagră, trebuie să suspende luptele politice. Sunt alături de Jules Favre cu toate forțele mele.

— Și eu, completează Jeannette, care tocmai intră.

Toți se întorc spre ea. N-a fost niciodată mai strălucitoare. Nigra, radios, se repede în întâmpinarea ei.

— Cea mai frumoasă dintre ambasadoare! strigă el. Când mă gândesc că n-ați venit, astă vară, la Plombières! V-am căutat pretutindeni.

Toți se strâng în jurul Jeannettei.

— Acest biet împărat minte cu nerușinare în fiecare zi de la Dumnezeu de un an încoace, spune ea. Întregul lui anturaj îi e ostil: consiliul privat, miniștrii. Nu contează decât pe doi-trei generali… și republicanii! Trebuie văzuți chiar astăzi Thiers, Emile Ollivier, Victor Duruy, Henry de Rochefort, Emile de Girardin: să-și spună toți părerea.

— La drum! strigă Atala.

— Ia cupeul meu, propune Jeannette, și mergi din ușă-n ușă.

— Să ne împărțim clienții, intervine Jules Favre.

— Eu, spune Jeannette, îl voi vedea curând pe mareșalul Canrobert, care-i puțin îndrăgostit de mine și pe Espinasse, care are multă influență asupra împăratului. Trebuie să asist la ceremonia inaugurării noului bulevard Sebastopol. Până diseară, voi ști despre ce e vorba.

— Sunt invitat și eu, spune Nigra. Mă voi duce deci.

Această inaugurare se face cu multă pompă. Garda națională, garda imperială și trupa sunt înșirate de la intersecția străzii Rivoli și a noului bulevard până la Gara de Est.

Împăratul sosește călare, înconjurat de mareșali și de ofițerii casei imperiale. Împărăteasa sosește și ea într-o caleașcă *à la Daumont*.

Precedat de detașamente de lăncieri și de o sută de guarzi, cortegiul oficial va parcurge cele două bulevarde până la Gara de Est. Mulți parizieni văd pentru prima dată această largă arteră deschisă prin labirintul străzilor întortocheate.

La oi-a două și jumătate, când cortegiul se apropie de bulevardul Saint-Dénis, un imens cort întins între două coloane maure, pe piedestalele cărora sunt reprezentate figuri alegorice și care maschează ieșirea bulevardului Sebastopol – este tras ca o cortină.

Cortegiul traversează marile bulevarde, în zgomotul aclamațiilor și al tobelor care bat „pentru onor".

După câteva minute, împăratul îi primește pe miniștri și consiliul municipal în marele hol al Gării de Est. În jurul baronului Haussmann, se regăsesc aceleași persoane care, cu două zile în urmă, inauguraseră Deauville-ul: Morny, desigur, Alain, Rothschild, Laffite… și Jeannette.

Discursuri: al baronului Haussmann, al președintelui Consiliului municipal. Scurt răspuns al împăratului.

Vorbind, n-o pierde din ochi pe Jeannette, în mijlocul bărbaților în redingote, cu jobenul în mână.

Înainte de a se urca în rădvan, după felicitările de rigoare, se apropie de ea și-i spune:

— Ei bine, baroană, lucrurile merg repede. Împăratul Austriei masează trupe la frontiera Piemontului. Se spune că invazia are loc mâine. Iată-ne autorizați să sărim în ajutorul victimelor! Îi vom înfrânge deși Canrobert e îngrijorat de numărul mic al soldaților Piemontului.

Se apleacă și șoptește la urechea Jeannettei:

— Mă gândesc adesea la micuțul mezanin din strada Anjou.

Ea roșește. El schimbă vorba:

— Ce intenții ai în timpul acestui război? Să înfigi drapele mici pe o hartă? Sau să te angajezi cantinieră?

— Infirmieră, sire, fără nicio îndoită, răspunde ea. În mai puțin de zece zile voi avea zece ambulanțe, care vor lua drumul Italiei.

Ochii împăratului se plimbă peste mulțimea oficialilor, apoi se opresc fix:

— Frumosul Nigra nu lipsește de la nicio serbare. A sedus-o pe soția mea, care e aproape convertită la cauza italiană. Un adevărat Casanova, prietenul dumitale. A îmbrobodit-o pe verișoara mea Mathilde, în așa hal încât Nieuwerkerke îl privește pieziș! Și pe mine cred că m-a vrăjit, pentru că-l aștept imediat la Tuileries.

Se întoarce spre Haussmann:

— Foarte reușit, scumpe baron, noul dumneavoastră Paris. Poate că nepoții noștri își vor aminti că i-am dat Franței o adevărată capitală.

Împăratul pleacă. Jeannette se grăbește să-l întâlnească pe Nigra.

— Pot să vă însoțesc spre casă? îi propune el.

Ea acceptă. Noul bulevard e negru de lume. În arbori, ghirlande și lampioane așteaptă noaptea. Ici, colo se înalță case. S-au deschis chiar prăvălii care-și așteaptă primii clienți.

În învălmășeala de trăsuri oficiale, cupee și pietoni, cupeul lui Nigra înaintează anevoie spre marile bulevarde.

— Mi-e teamă de război, spune deodată Jeannette. Dacă austriecii sunt mai tari?

— Nicio teamă! se-avântă Nigra. Austria odată învinsă, federația italiană va fi realizată în câteva luni.

Și luându-i mâinile:

— Vă datorăm mult, baroană!

Strecurându-și mâna pe la spatele Jeannettei, se apleacă spre ea:

— De-atâta timp vă doresc!

Ea se desprinde imediat:

— Hai, hai, spune, ia-ți gândul de la asta. După aceea am regreta-o amândoi.

Epilog

JURNALUL JEANNETTEI

mai 1858

În cea mai mare grabă, am reușit să echipez douăsprezece ambulanțe. Am pornit la drum cu vreo douăzeci de infirmiere recrutate pe fugă și cu o furgonetă plină, de bine de rău, cu medicamente și pansamente.

În ultima clipă, am obținut un detașament de opt cavaleriști pentru escortă și un medic minuscul, timid, roșind ca o domnișoară în dosul ochelarilor. Mă tem să nu leșine la vederea sângelui pe câmpul de luptă.

E cazul să mai notez că aceste cheltuieli vor constitui modesta mea contribuție la eliberarea Italiei? Am vrut să-l iau cu mine pe Atala, dar a refuzat. S-a înrolat (el, refractarul, pacifistul, care a refuzat să se prezinte la recrutare) într-un regiment de infanterie.

2 iunie

În noaptea asta, furtună înspăimântătoare, în timp ce trupele de geniu încercau să întindă poduri de vase în amont de Palestro. Campamentele s-au transformat repede în bălți de noroi. Munca pontonierilor a devenit imposibilă, curenții smulgeau bărcile de cum erau prinse una de alta.

În zori, zuavii au traversat râul prin vad, ținând puștile și cartușierele deasupra capului. Pe celălalt mal, au fost întâmpinați cu ghiulele. Totuși, un pod de vase, montat într-un moment de acalmie, ne-a îngăduit să dăm, pe celălalt mal, primele ajutoare. Ce măcel! I-am transportat pe supraviețuitori în fermele învecinate, claie peste grămadă, francezi și austrieci. Pe mesele din bucătărie, chirurgii, cu șorțuri pline de sânge, au început să taie și să-i panseze pe răniții care urlau de durere. Într-un colț se formase o grămadă de mâini și de picioare tăiate. Mi-am dat astfel seama, din prima zi, de incredibila noastră lipsă în materie de mijloace de prim ajutor.

În schimb, doctorașul meu s-a dovedit un chirurg cu mână sigură, energic, neobosit. L-am privit lucrând cu o admirație încremenită.

— Strânge din dinți, băiete, le spunea el liniștit nenorociților, înainte de a le ajunge cu fierăstrăul la os.

5 iunie

Mareșalul Canrobert mi-a spus adineauri că socoate bătălia pierdută. Nu mi-a ascuns că organizarea e lamentabilă. Am declarat război, fără a-l fi pregătit cum

trebuie. Echipamentul trupelor e mediocru, aprovizionarea insuficientă, serviciile de ambulanță absente. Nu șefii fac războiul, soldații se bat. La începutul după-amiezii, generalul austriac Giulai a trimis chiar împăratului Franz-Iosif o telegramă victorioasă: „Nu mai există niciun francez pe pământul Lombardiei".

Între timp, a sosit Mac-Mahon, astfel că situația a fost răsturnată. Sărmanul Lespinasse a intrat în Magenta pentru a-și găsi acolo moartea printr-un glonț tras dintr-o casă.

Nu-i timp de îngropat morții. Prin mărăcinișuri sunt cu sutele, unii îmbrăcați în pantaloni albaștri și tunici albe, alții aproape goi. Au fost jefuiți. Unii, cu gura căscată, par să râdă. În jur, roiesc mii de muște, bâzâind.

Nimic nu-i organizat pentru transportul răniților în spatele frontului sau pentru primele ajutoare. Ce pot face cu cele douăsprezece mici echipe ale mele?

Am făcut cunoștință cu un om ciudat. Un elvețian care se găsea întâmplător în regiune când a izbucnit războiul. A constatat și el insuficiența serviciilor sanitare și a pornit să organizeze imediat recrutarea de voluntari. A improvizat ambulanțe, a transportat pansamente, instrumente de chirurgie, a rechiziționat la Milano și Torino chirurgi și medici. Se numește Henri Dunant[29].

Morții sunt ridicați în cuverturi, ținute de cele patru capete, și aruncați în gropi mari, săpate dinainte. Pe măsură ce sunt umplute, se înfig cruci de lemn: un preot piemontez, recrutat în grabă, le dă o binecuvântare comună… și apoi alții.

8 iunie

Am putut aduce până la Milano răniți transportabili din bătălia de la Magenta. Împăratul și regele Victor-Emmanuel și-au făcut intrarea în capitala lombardă, aclamați de populație, care le-a aruncat flori. Un *Te Deum* a avut loc la catedrală. Împăratul s-a instalat în apartamentele ocupate odinioară de unchiul său, la Primărie. Milanezii îi primiseră cu același entuziasm pe Carol al VII-lea și pe Francisc I, mult după Saint Bernard[30], cred, și recent, pe Napoleon cel Mare.

Au fost organizate, bineînțeles, serate și baluri pentru cei care aveau timp liber. Plăcute distracții de popasuri. Și trupa a găsit culcușuri primitoare. Eu, însă, zadarnic am încercat să mă smulg oribilelor imagini din ultimele zile. Totuși, aseară, înfrângându-mi oboseala, m-am dus la Scala, unde se dădea un spectacol liric pentru gloria regelui și a împăratului, a împăratului și regelui. Speram să-l întâlnesc acolo pe Canrobert și să-l rog să ia inițiativa unei adevărate organizații

[29] Filantrop elvețian, născut la Geneva (1828–1910); principal fondator al Crucii roșii (Premiul Nobel în 1901).

[30] Călugăr din Citeaux (1098–1153), a organizat ordinul benedictinilor și a predicat cea de-o doua cruciadă.

de servicii sanitare (de altfel, se pare că nici în timpul războaielor lui Napoleon I ajutorarea răniților n-a funcționat mai bine, dar asta se întâmpla acum cincizeci de ani). Canrobert mi-a destăinuit că austriecii s-au regrupat în regiunea Marignan, scumpă lui Francisc I, pe drumul spre Lodi, scump lui Napoleon I.

În antract, sfârșită, descurajată, mă pregăteam să plec, când am văzut-o ieșind dintr-o lojă pe Anna-Maria, strălucitoare, iar în urma ei, frumos ca un zeu, pe scumpul Nigra.

Walewska mi-a spus că a sosit de la Paris chiar în dimineața aceea. Vestea victoriei de la Magenta a provocat acolo un entuziasm delirant. I-am evocat în câteva cuvinte infernul trăit de-o săptămână, spectacolul îngrozitor al suferințelor și-al morții și dezolanta noastră neputință.

Anna-Maria era foarte palidă. L-a privit pe Nigra, apoi a spus:

— N-am venit în Italia pentru a asista la serbări și baluri. Vă voi întâlni mâine dimineață.

La numai o oră de la sosirea ei, plecăm să întâlnim ambulanțele care ne-au precedat în direcția Brescia.

16 iunie

Am făcut un popas la Bergamo, unul dintre cele mai frumoase orașe ale Italiei, unde labirintul străzilor se deschide, din loc în loc, spre terasele acoperite cu iarbă, de pe care se poate contempla, de o parte câmpia lombardă, de alta, o vale imensă între colinele ce pătrund în munte, spre Veneția.

Suntem, mi se spune, în ajunul unei bătălii decisive.

În timpul călătoriei, am inițiat-o pe Anna-Maria, cât am putut mai bine, în măruntele îndatoriri care ne așteaptă. La drept vorbind, nici eu nu sunt mai pricepută. Ne supunem surorii Justine, pe care am smuls-o, la Paris, domnului Vincent și, bineînțeles, uimitorului doctoraș Hervé, care ne ține în fiecare zi câte o prelegere asupra măsurilor de primă urgență: ligamente, garouri, transportul răniților gravi etc.

22 iunie

Austriecii erau masați pe înălțimile de la Solferino și în câmpia Medole. Lupta a început la ora cinci dimineața. Generalul Baraguey d'Hilliers atacă pieptiș, fără a-și cruța oamenii, pentru a ocupa poziția-cheie, o adevărată fortăreață. Solferino este iscoada Italiei. De aici se domină, pare-se, ca dintr-un punct central, cele mai multe orașe lombarde și venețiene.

Până la douăsprezece jumătate, lupta corp la corp, la baionetă, a fost o învălmășeală sângeroasă și nehotărâtoare. Apoi, austriecii au cedat. Odată

cucerit Solferino, până la turnul care domină valea și câmpia, trupele noastre au trebuit să se năpustească spre cartierul general austriac, cu sprijinul corpului de armată al lui Mac-Mahon. Tiraliorii algerieni se încăierau cu austriecii prințului de Hessa. Un negru uriaș mergea în frunte, fluturând un drapel galben. Instrumentele lor muzicale stridente scoteau sunete înspăimântătoare. Nimic nu le putea rezista. I-am văzut înmuindu-și mâinile în sângele colonelului lor, căzut sub ochii soldaților. Pentru a se oțeli? Ce oroare!

Intrarea lui Canrobert în luptă a fost decisivă. Dar cu ce preț! Noi îl urmam.

Spre sfârșitul după-amiezii, cerul s-a deschis larg. Vârtejuri de praf urcau din câmpie. O furtună de o nebănuită violență s-a dezlănțuit. Enorme boabe de grindină au acoperit pământul. Rafalele au smuls crăcile copacilor. Abia mă puteam ține pe picioare. Se părea că natura vrea să-i pedepsească pe oameni. Trebuie să fii în război pentru a-l înțelege. Bietul meu Atala, a scăpat oare din măcel?

Soarele apare deodată pe vârful colinei, unde împăratul vorbește cu Mac-Mahon. Bătălia s-a terminat; acum vine rândul nostru.

Doamnei baroane de Maupas, pe front

„Mătușă dragă,

Vei primi, oare, această scrisoare? Nu rezist dorinței de a-ți scrie. Când s-a aflat la Paris de victoria de la Magenta, entuziasmul mulțimii a fost delirant. Toată noaptea, parizienii au cântat, au urlat pe la răscruci. La teatru, Gueymard în antract, a cântat *Marsilieza* și *Partant pour la Syrie*.

Mi s-au făcut propuneri interesante asupra cărora aș fi vrut să am părerea ta, înainte de a le da un răspuns. A trebuit să mă hotărăsc singură. Am părăsit Opera pentru Teatrul Liric, frumoasa sală din piața Châtelet, a cărei activitate e superioară celei de la Opera-Comică, și unde am încheiat un contract. Voi debuta în Chérubin din *Nunta lui Figaro*. Sper să nu trec neobservată. Trebuie să adaug că am fost foarte încurajată de tenorul Michot, una dintre vedetele casei. E un băiat încântător. Mi-a plăcut imediat. Sunt sigură că-ți va plăcea, ca și lui Atala, ale cărui idei le împărtășește. Trăim o lună de miere cu totul lirică. Sper că nu se va termina până la sosirea ta.

L-am văzut pe prietenul dumitale Nigra, cu câteva zile înainte de plecare. A venit la teatru. M-a invitat să supăm, după reprezentație. Mi-a făcut o curte atât de insistentă încât, după ce mi-a jurat că nu i-ai fost niciodată metresă, m-am lăsat dusă. E atât de frumos!

Sper, dragă mătușă, că ești în afară de orice pericol și că armata franceză trece din victorie în victorie. Mi-ar face multă plăcere să am vești despre frățiorul meu. Sunt foarte îngrijorată de el.

Dacă scrisoarea aceasta îți parvine, vei afla că mă gândesc la dumneata din toată inima. Nepoata dumitale

Marie-Amélie.”

*

Încadrat de mareșalii Canrobert și Mac-Mahon, împăratul străbate câmpul de luptă. Fața îi este răvășită. Grămada de cadavre exală un miros infect, horcăielile de agonie se unesc cu gemetele răniților, care sunt amputați pe loc, la lumina torțelor.

Ambulanțele Jeannettei fac naveta între câmpul de luptă și gara din Brescia, în speranța că răniții vor putea fi evacuați.

Doctorul Hervé, Jeannette și infirmierele n-au închis ochii de patru nopți. Lipsește rufăria. Bluzele și șorțurile sunt pătate de sânge. Răniții foarte gravi, netransportabili, agonizează prin ferme, în hambare și chiar în biserică. Cei mai norocoși, odată pansați, sunt încărcați în ambulanțe și șarete, care fac naveta cu încărcătura lor de supraviețuitori; aceștia gem, hurducați chinuitor prin hopuri.

Doctorul Hervé nu mai poate rezista.

— Curând, spune el, n-am să mai pot face deosebire, am să tai piciorul cel bun.

— Trebuie neapărat să ne odihnim puțin, hotărăște Jeannette. Două-trei ore de somn sunt necesare. Adineauri, un conducător de ambulanță a adormit și calul era să răstoarne toată încărcătura în șanț.

Inima Jeannettei se strânge de două zile, privește fiecare mort, fiecare rănit cu spaima de a descoperi chipul lut Atala.

Se crapă de ziuă. Păsările încep să cânte prin arbori. Soarele nu va întârzia să răsară din spatele colinei, colo, la capătul câmpului de luptă…

Jeannette scoate un țipăt, întinde mâna înainte și strigă:

— Nu-i cu putință!

Un om, cu capul bandajat, iese dintr-o casă de la marginea satului. Se duce să se așeze pe un trunchi de copac. Ține în mână un carnet, pe care începe să deseneze.

— E Atala! urlă Jeannette, Atala!

Vi ea să alerge spre el, dar se clatină și cade în genunchi. Doctorul o ridică. Izbucnește în râs. Nu e un miraj: e Atala, viu.

În același timp o ambulanță oprește în gara Brescia. Anna-Maria, care stă lângă vizitiu, sare jos, ridică prelata, ajută răniții să coboare.

Pe peron, sunt alineate mese încărcate cu pâine și căldări cu supă. Cei ce servesc se grăbesc să umple castroanele noilor sosiți. Răniții sunt așezați cu picioarele atârnând peste șine, alții sunt întinși pe pământ, cu mâinile sub cap. Trebuie să aștepte convoiul următor, repetându-și, pentru a se liniști, că sunt încă în viață.

Anna-Maria tremură, deși căldura este înăbușitoare. Un ofițer sosește călare. Se oprește lângă ea și strigă răniților:

— Victorie! Victorie deplină! Prieteni! Austriecii au evacuat Lombardia! Următorul popas va fi Veneția!

Cei culcați se ridică, cei care stau jos încearcă să se ridice. Toți îl aclamă.

— Trăiască Italia liberă! încheie ofițerul.

Anna-Maria închide ochii, se apropie de ambulanță, face semnul crucii și murmură:

— Ești mulțumit, Felice?